

KALOCSAI
SZELLEMI OMNIBUSZ.

FŐJEGYZÉSEK A VÁROS SZÁZ ÉVES MULTJÁBÓL, ANNAK KIVÁLÓBB
FÉRFIAIRÓL ÉS SZEMÉLYEIRŐL,

KALOCSA VÁROS EMLÉKKÖNYVE.

UJABB FOLYAM.

IRTA

HANG FERENC.

KÉT METSZETTEL.

KALOCSA, 1897.
A SZERZŐ TULAJDONÁ.

NYOMATOTT WERNER FERENC KÖNYVNYOMDÁJÁBAN KALOCSÁN, 1897.

ELŐSZÓ.

KÜLDÖM a Szellemi Omnibuszujabb folyamát, ugyanoly tartalommal és berendezéssel, milyen az első volt. Fogadja a tisztelt olvasó közönség is oly szívesen, mikint tizenkét év előtt az első fogadta, melyből néhány év alatt minden példány elkelt, abból még csak hirmondó sem maradt. Kezeim közt egyetlen példány sines.

Hogy a jelen irodalmi műben sok kalocsai dolog fordul elő, természetes, minthogy kalocsai; hogy pedig magamról is irok benne, az szintén természetes, miután magam is kalocsai vagyok, habár Budán születtem.

Minden kalocsai lakósnak érdeme, ha a

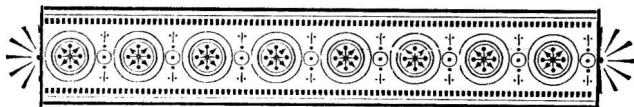
város történetének megírásához csak egy porszemmel is járul, én egy maréknyi porszemmel kívántam ahoz járulni; — hogy mikint válogattam meg azokat, nincs-e szemét is köztük, a szíves olvasó ítélje meg, ki könyvemet az elolvasásra méltatja. Nálam nem hiányzott a jó akarat.

E mű tartalma csaknem kétszer annyi tért foglal el, mint amennyi a kiadási tervben volt és mindamellett annyi közlemény szorult ki belőle, mely egyönálló kötet kiadására elégséges. Azért Isten segítségével és a tisztelt közönség pártfogásával egy újabb kötet megindítása remélhető.

Kalocsán, 1897. februárius 15.

Hang Ferenc.

Kalocsai érsekek székfoglalása száz év alatt.

Idők, emberek, szokások, viszonyok és körülmények voltak irányadói és intézői a kalocsai érsekek székfoglalásának.

Boldogult *Klobusiczky Péter* 1790-ik évben lett kanonokká Kalocsán, — ezt megelőzőleg Jézus rendű áldozár volt, a kanonoki állást 1807-ig viselte, mikor a királyi kegyelem szatmári püspökké emelte, mely méltóságot viselte 1822. évig. Ezen évben lőn kalocsai érsekké.

Ugyanazon évi augusztus hó első napjain Kalocsára érkezése valóságos diadalmenet volt, lovas banderiummal s csaknem száz kocsifogat-tal. Ezek közt volt az érsek tulajdon hatos és öthat négyes fogata, számos teher kocsival, minden kocsit a híres erdélyi lovakkal vonatva.

Midőn a város déli részén az úgynevezett vörös keresztnél a menetet távolról magasra emelkedő porfelleg jelezte, megszólaltak az uradalmi

VIII

mozsárágyúk, számszerint vagy ötvenen s velők együtt a cigányok trombitái és a templomok összes harangjai.

A már akkor magaskorú érsek balján egy szatmári, vele szemközt egy kalocsai kanonok (Csupor Mihály) ült, a csendesen haladó, akkori divatszerinti óriási magas és terjedelmes batárban.

A város belső határához érve, a város és vidéki lakosság nagy tengere vette körül és kísérte a város fő utcájáig, hol a főkáptalan, a város és Pestmegye fényes küldöttsége fogadta, melynek éljenzése, a nagy tömeg éljenzésével egyesülten, mint vihar hangzott föl a légben. Az uradalmi gazdatisztek, huszárosan öltözött hajduikkal már mértföldekkel előre csatlakoztak a menethez.

Miután a küldöttségek rövid üdvözlő beszédüket elmondták, Klobusiczky érsek is beszélni kezdett, azonban könyekre fakadt, képtelen lévén a beszéd folytatására, a helyett apostoli áldást osztott. Így vonult be a diadalmi menet az érseki kastélyba. A nap ünnepélye a város kivilágításával végződött.

A következő napon augusztus 6-án volt az installatio a székesegyházban, melynek oroszlán-részét egészen az érsek végezte. Ugyanis az elmondott mise és a *Te Deum laudamus* után az agg érsek a templomi szószékre lépett és előbb a papsághoz egy hatalmas, egy óráig tartó latin

beszédet mondván, hiveihez fordult s azokhoz a következő magyar beszédet intézte vala :

„Halljátok már szavaimat Ti is, kiket az isteni rendelés gondviselésemre bizott, Krisztusban kedves Fiaim és Leányaim ! Egy ügyefogyott, ugyan, egy méltatlan, de titeket szívből szerető és szívében hordozó Pásztortok szól hozzátok : azon Pásztortok, ki magát érettetek és a ti üdvösségetekért azon szempillantattól fogva, melyben ezen nagy munkát vállaira vette, a Lelki Fő Pásztornak Krisztusnak egész szívéből feláldozta. Isten után néktek élek én, néktek halok ezután : mert ez a tetszése annak, ki úgy kormányozta az én utaimat, hogy minekutánna közöttetek mintegy 20 esztendő t eltöltöttem vala, mint akkori idevaló kanonok, innét a szatmári püspökségre rendelte méltatlan személyemet, és onnét ismét 14 esztendő után, a mint látjátok, vissza hozott közétetekbe, hogy hátra lévő kevés napjait életemnek, mint Fő Lelki-Pásztortok ezen kalocsai megye népének üdvösségére szenteljem fel.“

„Ezen üdvösségteknek munkálására lészen nékem, ha élek, Isten kegyelmével azon eszközök által, melyeket szent Hivatalom kezembe ad, többször és gyakorta alkalmatosságom. Nincs tehát mit tartóztassalak hosszabb oktatással benneteket ez órában. Csak egyetlen egy kérést kívántam előtökbe terjeszteni, melynek sikerét annál

inkább remélhetem, mivel hivatalomnak ezen jeles átvétele után ez az első kérésem előttetek. Kérvén, hogy viaskodjatok a Szenteknek egyszer adott hitért. Ezen kérésnek, ezen intésnek teljesítése alapja üdvösségteknek.“

Ezen bevezetés után következett a hosszú szent beszéd és végződött a következő szavakkal.

„Adja az Úr Isten, hogy mindnyájan úgy éljünk, a mint akarunk valaha meghalni: úgy szent lesz életünk, boldog lesz halálunk. Amen.“

A hosszú magyar beszéd után az érsek ismét áldást osztván, a templom főkapuja fölötti erkélyről pénzt szórt a népnek, még pedig nem ujabbkori piculákban és rézpénzben hanem külfönte arany és ezüst pénznemekben, melyek közt számos Mária Terezia-korbeliezüst tallér is vala lelhető, fényes körmöci aranyakkal keverve.

Délben az érseki kastélyban diszebed, a Szent János-téren pedig népünnep tartatott, még pedig ősi szokás szerint ökrök sütése mellett. Az örömtől s bortól víg nép tomboló táncban és magyar népdalokban nyilvánítá örömét, melynek csak a késő éj vetett véget.

Az érsek további kalocsai dicsőséges életéről e gyűjtemény első folyamában irtunk bőven. Meghalt 1843-ban. Utódja:

Nádasdy Ferenc gróf, volt váci püspök

1845-ben neveztetett ki kalocsai érsekké; Kalocsára 1846. évi márc. hóban, kegyetlen hidegben, egy vasárnapi délután a duna-pataji út felől vonult be egyenesen az érseki kastélyba, melynek kapujánál fogadta a főkáptalan és az akkor létezett városi hatóság és a megye részéről a legale tesztimonium *Mészáros* Károly főszolgabíró és *Nagy* Károly megyei esküdt. A kastély előtti külső udvaron az elemi és gymnáziumi ifjuság sorfala között vonult be. A kastély lépcsőházában két oldalról, kisebb-nagyobb fehér ruhás lányok virágokat szórva fogadták, kik közül az egyik, — talán a nagy hideg miatt, — sirva fakadt, mire a grófi főpap megjegyzé:

— Szegény ártatlan teremtmény, hogy sir.

Ezzel az első emeleti terembe haladt, hol a tisztelgő küldöttségeket a lehető legrövidebben fogadta s ezután fényes udvarával és az egész papsággal, — melynek élén *Thorma* nevű akkori nagy-szemináriumi vicerector ment lóháton az apostoli kereszttel, — a székesegyházba vonult, honnét a *Te Deum* laudamus eléneklése után visszatért, mikint jött az egész diszmenettel a kastélyba és ezzel az érseki székfoglalási ünnepély bevala fejezve.

A közönség este ugyan illuminált, helyvel közel szép transparentekkel (átlátszóképek), de ezeket az új érsek nem tartotta megnézésre méltóknak.

Általában, kalocsai érseksége alatt a városi közönséggel keveset érintkezett, habár magával a várossal sok jót tett, azonban minden célja s igyekezete oda irányult, hogy az elszegényedett *Nádasdy* grófi családot régi fényére emelje, mi nagyban sikerült is neki.

Meghalt 1851-ik év nyarán.

Kunszt József érseksége szomorú időkben, az úgynevezett ostromállapot kellő közepén, 1852. év tavaszán kezdődött, az akkori császári-királyi hivatalos világban, melyről *Tompa Mihály* a „Gólyához“ címzett költeményében írta többek közt:

„Repülj, repülj! és délen valahol
A bujdosókkal, ha találkoznál
Mond meg nekik, hogy pusztulunk, veszünk,
Mint oldott kéve, széthull nemzetünk.“

Azért az érsek megérkezése az akkori szomorú időknek megfelelőleg teljesen hivatalos jellegű volt. A foktői Dunaparton, a régi gőzhajó állomásnál várta a katolikus papság, élén a főkáptalan küldötteivel, az érsekuradalmi tisztviselők, az akkori közigazgatást képviselő császári-királyi szolgabírói hivatal, Kalocsa akkori birája, *Schneider József*, — ki egyszersmind városi közgyám is volt, — néhány hajdu és kis bíró. A városba való bevonulás csöndes, csaknem gyászmenetszerű volt,

Az érseki kastély nagy termében a főkáptalani *rövid* üdvözlő latin beszédre az érsek hosszú latin beszédben felelt, melyben különösen és sokszor hangsúlyozva volt az uralkodó császári család iránti loyaltás.

Kunszt József érsek nagy időt töltött Bécsben, előbb mint a Pazmaneum theologiai intézet igazgatója, majd később a királyi palotában, mint Ferenc József nevelője.

Kalocsai érseksége a városra, vidékre és egyházmegyéjére nézve eléggé üdvös volt. Új alapítója lön a kalocsai főgymnáziumnak, a nőnevelő intézetnek, melyek neki közel két millió forintjába kerültek. Azért a kalocsaiak csak a hála érzelmeivel emlékezhetnek meg róla.

Maghalt 1866. évi tél közepén Budapesten az „Angol-Királynéhez“ címzett szállodában, honnét egy városligeti nyitott omnibusz kocsin szállítottatt Kalocsára, melynek oldalán vörös betűkkel felírva olvasható volt: „Városliget — Sebestyén-tér.“

A főkáptalan egyházas szertartással az akkori Kálvária soron, a mai Kossuth uton fogadta.

Az isteni gondviselés különös intézkedése folytán utódja lön:

Lonovits József, ki még ugyanazon évben kinevezteték, azonban csak a rákövetkező évi ősz

közepén holtan hozatott érseki székhelyére Kalocsára. Tényleg érseki székét Kalocsán soha el nem foglalta, azonban az érseki javadalmak jövedelmét ő és örökösei három hónapig élvezték. Emlékére az örökösök a foktői uton, de a város területén egy diszes kőkeresztet emeltettek a régi volt fakereszt helyére.

Maga az érsek emlékét, a magyar történelemben, mint a magyar 1848. kormány által kinevezett *csanádi* püspök örökítette meg és drága kincseket érő könyvtárával, melyet a kalocsai érsekségnek hagyott, a mely ma is az érseki kastélyban külön termekben őreztetik.

Miután Lonovics József halálával az érseki megye ismét árvaságra jutott, méltó aggodalommal kérdezték annak hívei: *Ki jön most?* Az óhajttással mindenki tisztában volt, bár egyszerre két név is említettett. Nem sokáig tartott a bizonytalanság az akkori kormány nem lehetett zavarban, nem kellett válogatnia és a hivatalos lap csakhamar meghozta az óhajtott hirt, hogy ő cs. kir. apostoli Felsége a kalocsai érseki székre a volt erdélyi püspököt, az ezen időben címzetes karthágói érseket, dr. **Haynald Lajost** emelte.

Hogy mennyire találkozott ő felsége e kinevezése a város óhajtásával, tanusította vala azon körülmény, hogy a *kinevezés pusztá hirére a város utcái kivilágítottak.*

1867. évi június 4-én, keddi napon történt, hogy az új érsek székvárosába, harangok zúgása mellett bevonult a város közönségének éljenzései közt. Az első főpapi tény a székesegyházban a *Te Deum laudamus* eléneklése volt. Ezután következett a kastélyban a város hatóságainak bemutatása, u. m. a főkáptalan, a megyei törvényszék, járásbiróság, az ügyvédi kar, — melyhez akkor az érsek a többi közt mondta: „Én is ügyvéd vagyok, az egyház ügyvéde,“ — takarékpénztár, különféle tanítótestületek, nőegylet, városi elöljáróság stb. A genialis érsek mindegyikhez szokott ékesszólásával alkalmas válaszzal felelt, míg nem a végtelennek látszó tisztelgő küldöttségek lassankint elfogytak. Kora este a város utcái önkényt kivilágítottak. mit az érsek megtékintvén, kastélyába visszavonult.

Miután a kitűnő tudományos érsekről jelen gyűjtemény első folyamában bőven megemlékeztünk, itt csak székfoglalásáról kellett röviden megemlékeznünk, hogy fölvelt címünk mellett maradjunk.

1891-dik év nyarán bekövetkezett halála világszerte megrendítő hatású volt és nagyszerű temetésén mondhatni ország-világ képviselve volt. A temetés főszertartását *Schlauch* bibornok vezette, ugyanaz, a kit a boldogult bibornok évtized előtt a kalocsai székesegyház

XVI

házban nagyváradi püspökké szentelt és installált.

Ferenc József király ő felsége, hogy az újra árvaságra került egyházmegyét és az érseki székvárost vigasztalja, az új érseket :

Császka György

ő nagyméltósága volt szepesi püspök személyében még ugyanazon évben kinevezte. -

Ugyanis a Budapesti közlöny 1891. évi nov. 1. száma a következő királyi kéziratot közölte: Vallás és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére *Császka György* szepesi püspököt, a kalocsai és bácsi, kánonilag örökké egyesített egyházak érsekévé kinevezem. Kelt Bécsben, 1891. évi október 27-én. *Ferenc József* s. k. Gróf *Csáki Albin* s. k.

E kinevezés folytán az akkor éppen Budapesten tartózkodó érseket Kalocsáról a főkapitán és a városi előljáróság táviratilag üdvözölte, mire az szintén táviratilag felelt és pedig a városhoz következőleg:

„Kalocsa város lakosságának szívélyes üdvözlétéért fogadják kérem lelkem mélyéből fakadt köszönetemet. Nagynevű elődök helyébe

XVIII

lépve, főpásztori hivatásom legjobb betöltésére irányzott becsületes törekvést hozok magammal; Kalocsa városnak javát első sorban szívesen viselvén, reméllem, hogy a bizalom és szeretet kölcsönös érzelmeiben mindenkor egyesülve fogunk találkozni a hazafiúi kötelességek terén. Örülni fogok, ha egy később kitűzendő napon küldötteik előtt élőszóval is kifejezést adhatok Kalocsa székváros lakossága iránti meleg érzelmeimnek.

Császka.

November tizennyolcadikán a főkáptalan és a városi előljáróság küldöttsége az új érseknél, akkori budapesti lakásán a Magyar utcában tisztelgett és kegyteljesen fogadtatott.

A főkáptalani küldöttségben résztvettek: Mayer Béla c. püspök, káptalani helynök és Schweitzer József apát-kanonok s plébános, Mamuzsits Mátyás szabadkai prépost-plébános, Bóbics Károly topolyai prépost-plébános, Kleiner Adolf hajósi esperes-plébános, dr. Steézt György spiritualis, dr. Hoffmann Károly kulai, Tóth Mihály akasztói, Kovacsics Máté almási plebánosok stb. Raile Ede igazgató és Rosty Kálmán tanár, jézustársaságiak, Mócsy Antal és Petrovác József képezdei igazgatók, Boromisza István, dr. Povischil Richard, Sztára József képezdei tanárok.

A főkáptalan nevében Mayer Béla c. püspök

és főkáptalani helynök — a magyar Demosthenes a következőleg üdvözölte az érseket.

„Nagyméltóságú Érsek Úr! Kegyelmes Urunk! — Az isteni Gondviselés kedvező irgalmának köszönjük, hogy egy nagynevű biboros főpásztor elhunytával árvaságba jutott főegyházmegyénk, aránylag rövid idő alatt, ismét egy főpásztorral és pedig Excellenciád személyében megvigasztaltatott és boldogíttatott.

„Hálás szívvel ísmervén el az Égnek e ritka kegyelmét a kalocsai főkáptalan, főegyházmegyei papság és a Jézus-társasági atyák kalocsai háza, nem különben az egyházi és világi tanárok és tanítók, a háláérzetnek kifejezést adandók, bennünket boldogítottak azzal a kitünő megbízással, hogy Excellenciád, mint legkegyelmesebben ki-nevezett új főpásztorunk előtt a hódolatnak, tiszteletnek és szeretetnek első adóját lerójuk.

„Midőn imigy e kötelességünk teljesítésében a főpásztori magas méltóság előtt a legmélyebb tisztelettel meghajolunk, sziveinkben azon örömmnek érzete árad túl, melytől egykoron az Üdvözítő tanítványainak szivei is megdobbantak, midőn rövid bár, de fájdalmas elhagyatottságuk után a halottaiból föltámadt mesterüket ismét láthatni szerencsések voltak. „Gavisi sunt discipuli viso Domino.“ Miisily örömtől telünk el, midőn új főpásztorunkat újra láthatjuk.

„Fokozza még keblünkben az örömnök ez érzetét azon boldogító tudat, hogy Excellenciád magas személyében egy oly főpásztort tisztelhetünk, kinek egyház-kormányzói bölcsességét, főpásztori gondosságát, atyai szeretetét és kifogyhatatlan jótékonyágát 17 éves püspökösködésének művei bizonyítják a legfényesebben. Hisz Excellenciád az, kinek fenkölt szelleme az apostoli erények fényét ragyogtatta a kies Szepeshely bércein és völgyein; Excellenciád az, ki papjait és híveit egyaránt hallhatatlan lelkek üdvét szomjuhozó sziveknek lángoló szeretetével ölelte eddigi jószágos kebelére; Excellenciád az, a ki a népnevelésnek, tanügynek és Isten dicsőségét kereső szépművészeteknek oltárára oly áldozatokat hozott, a minőkre csak az képes, a kinek szívében az atyai szeretet tüze lángol Jézus kedvencei a kisdedek iránt és az örök szépnek és jónak eszményképét saját lelkének nemes izlésében és érzelmeiben tükrözteti vissza a leghívebben.

„Ily erényekkel diszelgő főpásztort nyervén Excellenciád személyében, örömmel valljuk magunkat Krisztusban gyermekeinek és híveinek.

„Hódoló tisztelgésünket azon legalázatosabb kéressel végezzük, hogy: jöjjön Excellenciád minél előbb új híveinek körébe, s ha majd eddigi szép egyházmegyéjének bérceitől nehéz szívvel veendő búcsút, kesergő híveinek könnyei hullani

fognak a távozó legjobb atya után, legyen meggyőződve Excellenciád, hogy új főegyházmegyéjének nem kevésbé szép rónáin is gazdagon sarjadzanak mindazok az erények papjaiban és hiveiben, a melyek egy főpásztort megvigasztalni és boldogítani képesek ; és ha majd székvárosába bevonuland, a hivek ezreinek szemeiből felcsillogó örömkönyek minden emberi nyelvnél ékebben hirdetni fogják, hogy hódolat, tisztelet, szeretet és engedelmesség fogja környezni és kísérni Excellenciádat s minden lépteit.

„A pásztorok pásztora áldja meg Excellenciádat és biztosítsa számunkra is nemes szívében azt a szeretetet, melynek boldogító reményében óhajtjuk, hogy Excellenciád új főegyházmegyéjének dicsőségére, javára, mindannyiunk örömére boldogul és boldogítva sokáig éljen !“

Az ékesszólás e remek művére a könyekig meghatott főpásztor következőleg felelt :

*„A méltóságos bosoni c. püspök, székesfőkáptalani helynök úr által saját, a méltóságos székesfőkáptalan, a főegyházmegyei főtisztelendő és tiszletendő papság, a tanügy élén álló urak és a kalocsai Jézus-társaság nevében oly melegen kifejezett testvéri és fiúi üdvözlé-
tet hálatelt szívvel fogadom. Fájdalmamban, melyet közalgó távozásom szepesi egyházmegyémből, hol a béke és szeretet angyala szár-*

nyai alatt közel 18 évig, mint főpásztor működtem, lelkemben okoz, nagy vigasztalásomra szolgál az a teljes meggyőződés, hogy valamilyen én a székesfőkáptalan minden tagja iránt testvéri atyai szeretettel fogok viseltetni, úgy a méltóságos székesfőkáptalan is nehéz gondjaimban, a főegyházmegyei kormányzatban, fontosabb egyházi ügyek tárgyalásánál és elintézésénél, engem bölcs tanácsával támogatni és a székesfőkáptalannak minden tagja irántam testvéri és fiúi bizalommal s szeretettel fog viseltetni. Ugyanezt kérem a főegyházmegyei lelkészkezdő papságtól is. Fogadják szíves megjelenésükért és üdvözlétükért a tanügy élén álló itt jelenlevő atyák is hálás köszönetemet, kiknek az ifjúság nevelése és tanításai körül nagy érdemeik vannak. Ajánlom magamat addig is, míg egyházunknak látható feje, szentséges atyánk által megerősítve Isten segítségével az érseki széket elfoglalom, ájtatos imáikba és fiúi szeretetükbe.“

A káptalan tisztelgése után Kalocsa városa küldöttsége következett, melyben dr. Brandtner György főjegyző vezetése mellett részt vettek: Csernyus József jegyző, Pátz Flóris kir. közjegyző dr. Tarajossy Sándor, Kaszay István ügyvédek, Resnyák János esperes plébános, Goór László, Szabély Antal földbirtokosok, Takács Márton

biró. Modor Péter kereskedő. A küldöttség szónoka dr. Brandtner Lipót a következő beszédet terjesztette elő.

„N. M. Érsek Úr! Kegyelmes Urunk! Meg fog bocsátani Nagyméltóságod, ha a pillanat, mely Kalocsa érsekét legelőször hozza boldog szemeink elé, szívünket akint ragadja meg, hogy szinte gyengének kezdjük érezni magunkat az öröm hódolat és a ragaszkodás hű tolmácsolásában. A székváros lakossága által ránk ruházott kedves kötelesség érzete azonban segítségünkre jön és mi felbátorítva teljesítjük megbízatásunkat. Az érseki székhely minden lakója szeretettel és bizalommal gondol Nagyméltóságodra. Kinevezetésében a Gondviselés intését szemléljük, hogy a mi korunk számára is gondoskodott az Ég főpásztorról, ki áldott élete célját a vallás és a haza összeforrott eszményének szolgálatában találja fel; ki szíve sugallatát követvén, kútfeje lesz azon áldásoknak, a melyek a tanítás és nevelés ügyének gyámolításából, közhasznú és jótékony célok támogatásából s az emberi nyomor megenyhítéséből fakadnak. A keresztény világtörténetben dicső hivatást betöltött magyar főpásztorok utóda Nagyméltóságod részéről, eddigelé is oly áldozatok kerültek ki, melyek nemes lelkének és fényes eszményének a hazában nagy tiszteletet szereztek. Nyitra-Zerдахelytől — a kalocsai érseki

trónig elhuzódó emberöltő, a nemes tettek mezője volt. Fakadt a vallásnak, a hazának és az emberiségnek. Hogy a legmagasabb királyi kinevezés Nagyméltóságodat az érseki szék örökségébe vezette, tisztán erényei vívmányának tekintjük. Valóban dicső hivatással kárpótolta Nagyméltóságodat a Gondviselés azon szerepért, melyet eddig oly fényesen töltött be.

Kegyelmes Főpásztorunk! Tudjuk, hogy Nagyméltóságod a nagy egyházfejedelmek példája szerint nem egy helyileg meghatározott körre bocsátja kizárólag szíve melegét, Kalocsának mégis rendkívüli oka van örvideni a fényes esemény fölött. Az a város mely mindenét fenkölt szellemű érsekeinek köszöni és a melynek haladásához, polgárai tetters akarata mellett, eddigi védoszlopának áldozatkészsége szükséges: kimondhatatlanul örvid, hogy a jó Isten Nagyméltóságodat Kalocsának adta. Az új jövők kapujában állva, igaz szeretettel sorakozunk Excellenciád köré; teljes bizalommal és boldog önérettel vetjük szemeinket az érseki trónra, a melyen őrszellemlünket véljük látni Nagyméltóságodban. Ragaszkodásunk gyengéd zálogául fogadjja kegyesen hódolatunk nyilvánítását s azon ígértünket, hogy egyházunk, városunk és hazánk boldogságának rendelkezésünkre álló elemeiből mi is egyenkint és közösen minden telhetőt szol-

gáltatni fogunk. Legelső és leghőbb óhajításunk, hogy Kegyelmes Urunk mindenkor a Gondviselés kegyeltje legyen, boldogság és boldogítás közt sokáig éljen!”

Az üdvözlő beszédre az érsek következőleg felelt:

„*Azt a fájdalmamat, amelyet közelgő távozásom a szép Szepességből, hol közel 18 évig a béke és szeretet mennyei áldásai mellett főpásztorként működtem, — szivemben okoz, vigasztalólag nagyban enyhítette már e hó 2-án hozzám intézett, nagyrabecsült távirati üdvözetük. Ezt a vigasztalásomat fokozza szíves megjelenésük és a tekintetes városi érdemes főjegyző által oly lelkesen, oly melegen tolmácsolt üdvözetük. Emez, irántam már most másodizben tanusított legjobb indulatuk annál lekötelezőbb rám nézve, minél kevesebb érdemem van eddig arra és azért törekednem kell és törekedni is fogok ezen legjobb indulatukat kiérdemelni az által, hogy főpásztori szent hivatásom pontos teljesítése mellett Kalocsa érseki székvárosom szellemi és anyagi javát, szellemi és anyagi felvirágzását tetteleg előmozdítani kívánom, arra kérvén a nagytekintetű város közönségét, hogy engem ezen törekvésemben vallásossággal párosult hazafiságukkal támogassanak. Igen tisztelt szónokuk*

engem az isteni Gondviselés kegyelmébe ajánlott. Igen, az isteni Gondviselés intézkedik úgy egyesek, mint városok, nemzetek, országok és birodalmak sorsa fölött és azért nélkülözhetetlen szükségünk van minden jó törekvéseinkben annak kegyelmére, melyért — kérem — imáikban velem együtt esedezzenek. Fogadják újból lelkem mélyéből eredő hálás köszönetemet és jelentsék — kérem — polgártársaiknak, a nagytekintetű érseki székváros közönségének szeretetteljes üdvözlétemet és főpásztori áldásomat.“

Ezután a kalocsai főjegyző bemutatta a küldöttség tagjait, kikkel az érsek igen kegyesen társalgott.

Ezen kívül személyesen Budapesten üdvözölték Benitzky Ferenc pestmegyei főispán, Schmausz Endre bácsmegyei alispán, a Kalocsa-egyházmegyei iskola nővérek főnökösszonya.

Az 1892-ik évi februárius elején egy délután váratlanul Kalocsára érkezett az új érsek, talán hogy a várost minden fölösleges fogadtatási költségtől megkímélje. Mind a mellett a főutca még aznapon és a legközelebbi napon teljesen feldisznított magyar nemzeti színű lobogókkal.

A pár napi pihenés után legelőször tisztelt az érseknél a kir. törvényszék Dobos Sádor

törv. bíró akkori h. elnök vezetése mellett, ki e szavakkal üdvözlé:

„Nagyméltóságú és Főtisztelendő Érsek úr! Kegyelmes Uram! A kalocsai kir. törvényszék és kir. járásbíróság részéről van szerencsém Excellenciádnak hódoló tiszteletünket tolmácsolni, egyzersmind igaz szívből jövő azon jó kíváratunknak kifejezést adni, hogy Excellenciád a most elfoglalt fényes főpapi állásában, szeretett hazánk javára és az egyház dicsőségére igen igen sokáig éljen.

Az érsek felelete lön:

„Nagyon megörvendeztetett a törvényszék és járásbíróság szives figyelme, fogadják érte hálás köszönetemet. Részemről mindig kiváló tisztelettel viseltettem az igazságszolgáltatás iránt, azt tartván elvül: *justitia regnorum fundamentum.*“

Ezután dr. Stipl Károly a királyi ügyészség nevében tisztelgett, majd Kalocsa városa küldöttsége, élén a bíróval és dr. Brandtner György főjegyzővel, ki következőleg szónokolt:

N. M. és Főtisztelendő Érsek Úr! Kegyelmes Urunk! „Legelső szavaink is a köszönetet és hálát tolmácsolja azért a jóságos nyilatkozatáért, melyet mult évi november 18-án. Kalocsa város közönségéhez intézni méltóztatott.

„Érseki székvárosom szellemi és anyagi

javát, szellemi és anyagi felvirágozását tetteleg előmozdítani kívánom.“ Ezek a szavai villanyozták fel sziveinket, ezek azok, a melyekért Kalocsa város lakosságának politikai képviselőisége köszönetet mond és a melyekért törhetetlen ragaszkodásáról és méltó hálájáról biztosítja Nagyméltóságodat.

„A legmagasabb királyi kinevezés által előidézett öröm naponkint megújul keblünkben. Nagyméltóságod megérkezése és jelenléte pedig egy felette boldog ünnepet készített nekünk, a melynek alkalmából idehoztuk érzelmeink őszinteségét, szeretetünk melegét és reménységünket egy boldog jövőendő felvirágzása iránt.

„A midenható Isten adjon Excellenciádnak számos, boldog éveket és jutalmazza meg azon örömmel, hogy nemes lelkének minden törekvését beteljesedve szemlélhesse.“

Az érsek meghatottan, szokott szelid és kedves előadásával: *örömét fejezte ki a városi küldöttség megjelenése fölött, biztosítván azt arról hogy az elfoglalt ősi érseki széket elődjéhez méltóan betölteni és a városnak anyagi és szellemi felvirágzását előmozdítani kívánja. Mit hogy elérhessen, föl hívja az illető városi képviselőket szíves támogatásra, részéről ígervén, hogy a város iránti jóakarátát tettekkkel is igazolni fogja.*“

A jelenlevőket a főjegyző egyenkint bemutatván, azok éljenzése mellett és a meghatottságtól könyezve, visszavonult az érsek, a főjegyzőt követésre szólítván, *hogy vele a szegények segélyezéséről beszéljen*, kiket e végből a kezdetnek megfelelő pénzsegélyben részesített.

Ugyanezen nap estéjén a városi közönség fáklyásmenettel tisztelkedett, melyet az érsek a kastély erkélyén fogadott. Dr. Tarajossy Sándor szónokolt, melyre az ünnepelt érsek szakadó hőésés közt felelt.

A következő napokon meglátogatta a kalocsai főkáptalan tagjait saját lakásaikon, gyalog, egyszerűen, minden feltűnés nélkül.

Az instellatios mise alkalmával, miután az érsek a *Te Deumot* elmondta, az egyházmegyei papság hódolatát fogadta, hozzájuk hosszú latin beszédet tartott. Ezután pedig a hívőkhöz hosszú, több mint egy óráig tartó magyar beszédet intézett. Épen úgy mint régi elődje Klobusicky Péter, A beiktatási ünnepélyt a kastély nagy termében, 200 terítékű diszebed fejezte be.

Majd következtek a megyék, városok törvényhatóságai és minden község küldöttségei: mint Pest, Bács, Tolna megye, Szabadka, Zombor, Baja élükön főispánjukkal és a képviselőtestület nevezetesebb tagjaival, kik mindannyian az érseki diszebédekben részesültek.

Kalocsa városa kulturális és társadalmi intézetei, a pénzintézetek stb.

Midőn a tisztelgő küldöttségek lassankint elszlottak, következtek az érseki ígéretek nagylelkű teljesülései.

Az adományok és jótékonyságok sorát *Császka György* érsek mindenekelőtt a pusztasertői katolikus plébánia templomával kezdte meg, majd ezután következtek az egész egyházmegye templomainak, iskoláinak, növeldéinek, községeinek is bőséges javadalmazási és segélyezései; a Kalocsán és egyebütt létező jótékony nőegyesületek, különösen a kalocsai, mely évenkénti és alkalmi segélyekben, könyveiben már ezreket mutathat ki, mint az érseki bőkezűség kiapadhatatlan forrásából kapott adományokat.

Szintén a múlt évben *Császka György* érsek, mint akadémiai igazgatósági tag 10,000 koronával az akadémiai alapítók közé lépett.

A kalocsai legényegyletet számtalanszor, bőségesen segélyezte; a katolikus körnek diszes házat építtetett, mely mintegy 10,000 koronába került; a tanítók háza építéséhez kezdetben 29,000 koronával járult, majd midőn 1896-ban az ezredévi ünnepély alkalmával 150,000 korona alapítványt tett, ebből jutott a tanítók házára 50,000 korona, a tanítók nyugdíjintézetére 50,000 és Kalocsa városa szegény alapjára szintén

50,000 korona ; ugyanesak a mult évben a rozsnýói templom építésére 6000 koronát ajándékozott ; míg a zombori és ujvidéki templomok építéséhez *fejedelmibőkezűséggel* járult. Azonban jótékony adományait lehetetlen teljes hűséggel és pontossággal följegyeznünk : mert azok száma *legio* és mert adományozásait akint teszi, hogy *ne tudja a balkéz, a mit tesz a jobb kéz*, azért azokat az udvarában hozzá közelebb állók sem tudnák pontosan elősorolni, de talán a jótékony-ságokat művelő kegyes főpásztor sem.

Több év előtt számos hívét Rómába a szenteséges atyához hódolatra, majd a mult évi országos katolikus gyűlésre pedig, — a gyűlés erkölcsi tekintélyének emelésére vezette, — mind a saját költségén.

Nem tulozunk, ha a Császká György nagylelkű s jótékony adományai s alapítványai értékét, melyeket kalocsai érseksége alatt eddig tett, két millió koronára teszszük, de többre is tehetnők.

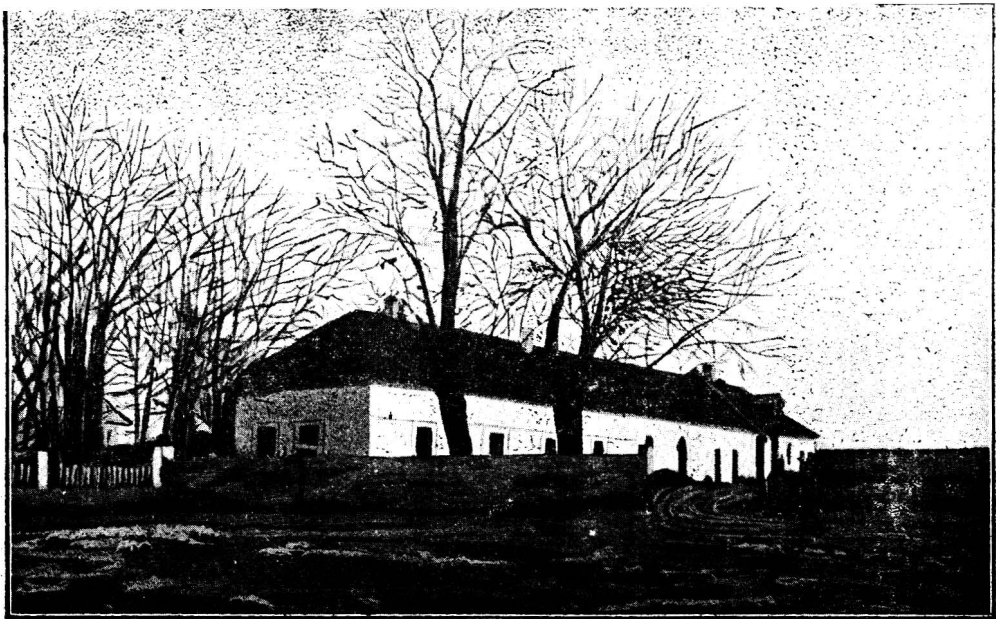
Meg kell itt emlékeznünk kalocsai palotájáról, melyben a festészet és szobrászat, régészet és éremgyűjtemény gazdagon képviselve, még a folyosók is a muzeum-pittoresque gazdag tárházát tárják elénk történelmi és egyéb tárgyú ábrázolataikkal. Egyik teremben *Strobel Alajos* művésznünk újabb műve, a néhány év előtt Erdélyben föl talált — a carrarai márványhoz hasonló, —

márványból alkotott és a jótékony érseket hűen ábrázoló mellszobra látható, a megszólamlásig hű kivitelben.

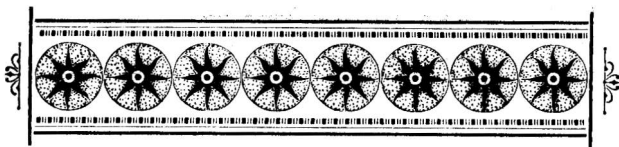
Különben a kastély műkincseit őnagyméltósága kegyes engedelméből más alkalommal és egy más gyűjteményben kiválóan ismerttetendjük.

Adjon Isten sok ily hazafias-jellemű főpapot Magyarországnak. Őtet pedig tartsa meg életben sokáig !!!

CSÁSZKA GYÖRGY KALOCSAI ÉRSEK SZÜLŐHÁZA
NYITRA-ZERDAHELYEN.

Bende Imre, nyitrai püspök.

(A kalocsai plébánia ünnepe szeptember 19-én, 1886.)

A mondott napon reggel hat órakor tartotta a székesegyházban nagyszámú hívő közönség jelenlétében ünnepélyes miséjét ngos *Bende Imre* apátkanonok és országgyűlési képviselő új plébánosunk, a misét megelőzve kitűnő beszédet intézvéen új hiveihez. Délben egy órakor kezdődött a plébánián a díszebéd, melyen a város színe javából számosan valának jelen. Amennyi az ebéd zajából ujságírói füleinkbe juthatott, megemlítjük, hogy az első felköszöntőt a házi úr, dr. *Haynald Lajos* bibornok érsekünk tiszteletére mondta, kiemelvén annak a város, az egész egyházmegye és az egész magyar haza iránti nagyszerű érdekeit. *Nyers Lajos* kir. törvényszéki elnök az új plébánosnak, mint volt ujvidéki plébánosnak és országgyűlési képviselőnek tevékeny és jósikerű multját ecsetelte s azon missiót, melyet a Magyar-

III*.

ország déli részén, az ottani szláv nemzetiségű áramlatok és küzdelmek ellenében teljesített. Különösen kiemelte elnök ő nagysága, hogy az ünnepeltnek ujvidéki állása még betöltetlen, de *méltoán betöltve még soká nem leend.* — Majd *Antunovics János* püspök mondott nagyhatású s antiszemita jellegű beszédet, melyben különösen kiemelte a magyar lelkesültséget jellemző szalmatüzet, például idézvén a szomszédos D.-Pataj városát, hová csak egy év előtt hoztak egy keresztény kereskedőt, ki ma már alig tud megélni. Városi ügyvéd és orvosul pedig zsidót fogadtak. Erre *Salamon Pali* érsekurodalmi ügyvéd felelvén, a többi közt megjegyezte : hogy a patajiak zsidó orvost választottak méltóságos uram, ezen nem csudálkozom, miután azon állomásra csak egy orvos és az is zsidó jelentkezett, de hogy ügyvéddül is zsidót bizott meg a város, ezen már annál inkább csudálkozom : mert hiszen a szomszédos Kalocsán oly sok az ügyvéd, hogy Dunát lehetne velök rekeszteni. Különben Pataj városa ujabban túl adott Waisz Simi ügyvéden és jogi érdekeinek képviseletével *Kaszay Pista* ügyvédet bizta meg. Szellemes felköszöntőt mondott még Gajáry Antal járási főszolgabíró s pápai Szent-Gergely rendű lovag. A diszebed négy óra felé ért véget, hogy a nemsokára következendő vacsorának adjon helyet.

Kalocsa-városi lelkészi hivatalát csak egy évig viselte, mert 1887-ben a királyi legmagasabb kinevezés Besztercebányai püspökké, majd nyitrai püspökké emelte. Mindhárom helyen áldásteljesen működött és működik ma is. Ad multos annos!

**Molnár János kanonok, volt jankováci
plébános.**

Somogymegye, Arany községében, 1812-ben született; (Ugyanazon évben, melyben anyám) pappá felszenteltetett 1836-ban, — midőn én e sorok írója születtem. — 1850-ben lőn jankováci plébánossá, hol mint ilyen hiveinek atyja, barátja, tanácsadója és minden szükségében kisegítője volt 19 évig.

Háza nyílt ház, kapuja tárva vala éjjel-nappal szegénynek gazdagnak egyaránt. Ily körülmények között a községi szálló-vendéglős halálos ellensége lehetett, gondolná valaki? — Dehogy.

Midőn a plébános tudomására jutott, hogy

a vendéglőbe valamely tisztességes vendég szállott, azonnal elhivatta, s podgyászát vendégszerető házába vitette, hol a vendég tetszéséhez kívánt ellátásban részesült, az eként vendégétől megfosztott vendéglőst pedig teljes kárpótlásban részesítette, vagyis megtérítette neki mindazt, mit a kitérített vendég ott költött volna.

Hiveinél, ha előfordult valami családi esemény: keresztelés, egybekelés, temetés, vagy valamely csapás, például, tűz, víz, jégeső, terméketlenség, vetőmag hiánya, adó vagy másféle exekutio, egy fiának a katonaságtól megváltása, szóval minden olyan dolog, mi anyagi áldozatba, pénzbe került, a segélyreszoruló aggodalom nélkül és reményteljesen indult a plébániára, hol biztos segély várt rá: mert a jámbor és jóakaratú lelkész a szentírás utasításainak megfelelőleg a zörgetőknek kaput nyitott s a kérőknek tehetsége szerint adott; úgy tekinté vagyonát, mint annak csak kezelőjét, hivei javára. Jó tanácsesal pedig mindig készséggel szolgált, mi sok esetben többet ér az anyagi segéllynél.

Azért midőn 1881-ben, kalocsai kanonokká kineveztetett, hivei valósággal gyászba borultak és számosan kísérték el Kalocsára, még számosabban pedig, tömegestül látogatták meg kalocsai lakásán, különösen bucsuk alkalmával, hol őket, számszerint mintegy két-három százat ven-

dégszeretőleg szokta vala ellátni. Ilyenkor csak az fájt neki, hogy parkszerűen berendezett kertjét v számos bucsujáró letaposta.

Kivánjuk, hogy még sokáig látogathassák!

Aranymisés jubileumát 1886-ban ünneplé.

— Sokáig éljen!

Schill Athanaz v. cisztercita r. tanár.

A boldogult az egri nagygymnáziumban, mint tanár értesült arról, hogy tanítványai egy helyen csaknem mindennap összejönnek gyöngé ferblire, minek káros eredménye meglátszott tanulmányaik elhanyagolásából. Egy alkalommal meglepte őket, midőn javában folyt a mulatság, a ferbli, ezen átkos szenvedély fölött, még pedig komolyan, mit a muzsák tanulói előtt fekvő kisebb-nagyobb pénzrakás mutatott.

A tanár belépésére mind ijedten felugráltak, ki azonban figyelmezteté őket, hogy csak maradjanak helyükön, folytassák a játékot és neki is oszszanak. Ugy is lön, azonban a deákokra a helyzet kritikus vala, mert tanárjuk iránti tekin-

tetből nem használhatták a ferbli szokásos műfogásait, nevezetesen: a visszahívást, besszert, maizlit stb. Minekkövetkeztében a tanár rövid idő alatt elnyerte tanítványainak pénzét és otthagyták őket.

Másnap a tanár, szokott előadása után imígyen szólott az összes tanulókhoz:

— Kedves fiaim, néhány jobbmódu társaitok a napokban fölösleges pénzüket jótékony célra akarván fordítani, egy tetemes összeget bocsátottak rendelkezésemre, hogy azt szegényebb sorsú társaitoknak adjam. Én tehát azt imé előttem, a szegénységük miatt a tandíjtól is fölmentetteknek, de jó tanulóknak adom át könyvekre és ruhákra.

És úgy lőn, mikint beszéle. Az akaratlanul is jóltevők pedig mélyen hallgattak.

Egy deputatio Haynald Lajos érseknél 1867-ben. Mindjárt érseksége első évében törént, hogy a kalocsai ujszöllők szélén elhuzódó úgynevezett *malomszögi* kocsi-közlekedési utat

az érsekurodalmi igazgatóság elzárta, miáltal a szőlőtulajdonosok szőlőik célszerű művelésében akadályoztattak.

Miután az érseki jószágigazgatóság nem engedett és kérésüket sem vette semmibe, a szőlőtulajdonosok bementek az érsekhez; kérelmezve, hogy a már százados út használatában ne gátolná őket.

Az érsek hajlandónak is látszott kérésük teljesítésére, mígnem *Horváth János* eszismadia, a deputáció egyik tagja közbé nem szólt, mondván:

— Hiszen kérem, ha nem excellenciáddal, hanem egy zsidóval volna dolgunk, már régen, per nélkül megnyertük volna jogos követelésünket.

— Igen? — felelé az érsek sértődve és komolyan, — ez esetben tessék jogukat törvényes úton érvényesíteni, a mit a törvény ítél, az előtt én is tartozom meghajolni. Isten velük!

És az audienciának vége lőn.

A szőlőtulajdonosok ezután pert indítottak az érseki uradalom ellen az utnak szolgalmi-jogon való használhatása iránt. Én — e sorok írója — valék e pörben képviselőjük és miután *Salamon Pali* akkori urodalmi ügyvéddel a pëiratokat pro és contra beterjesztettük, *Pessina* akkori jószágkormányzó közbenjárása mellett kiegyeztünk, mely egyesség szerint a malomszögi utat a szőlő-

tulajdonosok jogosítva vannak szőlőik művelésére mindenkoron használni. — Hogy azonban e szolgálmi jogot ki ne terjeszthessék, azért nekik *Kóber József* akkori uradalmi mérnök által egy ölnyi szélességben ki is méretett. Az erre vonatkozó egyesség-levél a királyi törvényszéki levéltárban ma is feltalálható és örökké feltalálható leend.

Gróf Nádasdy Ferenc érsek látogatása Végh Ignác társas bírósági főnöknél Kalocsán. Egy üres kanonoki házban lakott az ötvenes évek elején Végh Ignác. Hivataloskodása alatt gyakran háborgatták hivatalszolgák, hajdúk stb. Csaknem egyik a másiknak adta a kilincset. Egy alkalommal már megunta volt a sok ajtókopogtatást, midőn ismét kopogtattak.

— Bújj be, — mondá türelmetlenül.

Megnyilt az ajtó és belépett gróf Nádasdy Ferenc akkori kalocsai érsek.

Lőn mindkét részről meglepetés és zavar, melyet azonban Náci bátyánk mély bocsánat-

kérése és az érsek ildomossága azonnal eloszlatott, ki távozásakor nevetve jegyzé meg.

— Most már csak megengedi főnök úr, hogy *kibújjak*, miután itt az ebéd ideje.

Természetesen, neheztelésről szó sem volt.

A kanonok instellálási tobák-szelence

Pécsett. — Hol volt, hol nem volt, a Dunán is túl volt egy kanonoki installátio, mely alkalommal az ünnepeltet fényes beszéddel üdvözölte a soros hitszónok. A beszéd után a szónok nyomban arany burnótszelencével ajándékoztatott meg, melyet az ünnepélyességek és azokat követő dísz-ebéd miatt nem is volt alkalma az ajándékozottnak azonnal megtekinteni. Csakis a díszebéden vette elő és mutogatta asztal szomszédjainak, hol kézről-kézre ment és *hadd lássuk, hadd lássuk* címén az ötven-hatvan terítékű asztalt megke-
rülte, mígnem egyik-másik felköszöntő elhangzása után az arany-burnótszelence úgy eltűnt, hogy többé senki sem látta, legkevésbé annak megajándékozott tulajdonosa, ki midőn erről panaszkodott, az ajándékozó megjegyzé:

— Nagyon sajnálom, pedig abban a burnót alatt még tizenkét darab körmöci arany is feküdt, kár hogy a szelencével azok is eltűntek.

Hát bizony ezen szemfényvesztő esemény még nem is nagyon régen, Pécsen történt. Lehet, hogy az arany tubák-szelence még most is meg van valakinél, de az aranyak valószínűleg szerte széjjel gurultak; mert hát kereknek lévén, kereknek oldottak.

Augusztus 18-ika a kalocsai érseki kastélyban 1852-ben. — Tudvalevő dolog, hogy ezen napon, mint Ferenc József király születése napján a székesegyházban ünnepélyes mise, a kastélyban pedig díszebéd szokott volt tartatni. Így a mondott évben *Kunszt* József érsek asztalához is szokás szerint már egy nappal előbb ötven vendég lőn meghíva. Azonban az ünnepély napjára virradóra, a kastélyban azon meglepő tapasztalatra jöttek, hogy az éjjel a jégvermek feltörettek s onnét a díszebédre készített halak, vadak, fácányok stb., mind elcipeltek.

Mit volt mit tenni? Az ebédet már nem lehetett vissza mondani. Lőn tehát hamarjában nagy baromfi-halál s így a tokkhalat csibe paprikás, a fácányt pedig libapecsenye helyettesítette, míg a borok ugyanazok maradtak, miután a pince nem töretett föl.

Mi pedig, e sorok írója és többen ugyanezen napon az erdőmesteri lakban Schmidt Muki és H. Helena lakodalmát ünnepeltük, miután onnét sem a pecsenyéket sem a borokat illetéktelen kézek el nem lopták.

Der Bischof von Alba ist gestorben. —

Mikor történt, nem lényeges. *Szeles* pestmegyei földbirtokos valami dologban Székesfehérvárra utazott, hol épen az akkori püspök halva feküdt s így mint aféle provinciális városban mindenütt és mindenki csak a püspök halálának és leendő temetésének részleteiről beszélt. A fáradt utas nyugalomra vágyván, ágyba feküdt és elaludt, de nem sokáig élvezhette a jótékony alvást: mert éjfél felé ajtaján zörgettek, fölébresztették és egy

Pestről jött sürgönyt kézbesítettek neki. Aggodalmasan fölnyitja és olvassa, amint következik: *Der Bischof von Alba ist gestorben.* — Mi közöm hozzá, tegnap senki sem beszélt egyébről Fehérvárott, most meg Budapestről vernek föl álmomból, — tépelődék magában. — Hát bizony egy jux volt az egész a Budapesten az Aranysas vendéglőben együtt vacsoráló cimboráktól. Különösen Jankovich Miklós, a későbbi kormánybiztostól.

Bogyiszlói halász Kollonits László kalocsai érseknél. — Régi, már több mint száz éves történet, némelyek egy egri érseki történettel cserélik össze, pedig biz az itt Kalocsán történt.

Egy bogyiszlói pógár közönséges kis horoggal mázsás süllő halat fogott ki a Dunából. Mit csináljon vele? . . . Bevitte Kalocsára, hogy Kollonits érseknek ajándékozza. Bátran ment a kastély külső rácsos kapuján keresztül egész a kastély főkapujáig. Itt már megállítja a kapus vagy

miként akkoron szokás volt mondani a portás és a következő párbeszéd fordul elő köztük :

— Hova atyafi ?

— Hát az érsekhez.

— Hm, Nem oly könnyű dolog az. Mi járatban ?

— Mi járatban ? Hát ezt a csuda nagy halat viszem ajándékba az excellenciás Úrnak.

— Hát hiszen beviheti kend, beeresztem, csöngetek is, hogy bemehessen, hanem azért a jutalom negyed része, melyet kend a kegyelmes úrtól kap, az enyém lesz.

— Bánom is én, ha mindjárt az egész jutalom is a kigyelmedé lesz.

Erre a portás csöngetett, az atyafi pedig ment az első emeletig, hol az első inas állt elébe. Itt csaknem szóról-szóra ismétlődött a portássali jelenet, itt is oda ígérte a kapandó jutalom egy negyed részét.

Végre a halatvivő bogyiszlói atyafi az érseki előszobába jutott. Itt is az előbbi jelenetek ismétlődtek, azon különbséggel, hogy itt már a komornyik a kapandó jutalomnak nem negyedét, hanem felét kötötte volt ki magának.

— A bogyiszlói-pógár ezt is szívesen odaígérte.

Végre az érsek fogadta, gyönyörködött a rendkívül szép halдарabon, csak azon csudálko-

zott, hogy az a teljesen szegény ember neki sajnálta ajándékba. Még nagyobb lőn azonban csudálkozása, midőn a szegény ember viszontjutalom fejében semmit sem akart elfogadni az érsektől.

— De fiam, — mondá az érsek, — csak nem kívánhatom tőled, hogy szegény létedre ily drága ajándékkal jőjj hozzám, azért csak mondd meg, hogy mit kívánsz tőlem.

— No ha épen muszaj, — mondta a bogyiszlói fa- akarom mondani hal-csempész, — hát adjon kegyelmességed huszonnégy bot büntetést.

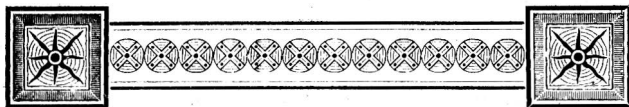
Az érsek gondolta, hogy a dologban valami titoknak kell rejleni, azért röviden felelé :

— Ám legyen kívánságod szerint fiam.

— Köszönöm alássan kegyelmes uram, azonban e huszonnégy botból hat a portásé, hat a Marci inasé, tizenkettő a komornyiké : mert nekik ígértem, amiért kegyelmességed elé eresztettek.

És az érsek megértvén a dolgot, fölháborodott a nevezettek visszaélése és kapzsisága fölött, őket elbocsátotta és a bogyiszlói embert egy tarisnyára való ezüst huszassal eresztette el, ki alig vala képes a nagy mennyiségű pénzt megszámlálni és haza cipelni.

Szegedi emlékek.

1852—1853.

Pesten jártam iskolában,
Térdig jártam a rózsában.

HISZEN ott is jártam, hanem ott még csak a rózsák töviseit éreztem; a kedélyes és jóemlékű iskolai életet, csak Szegeden élveztem.

A magyarországi kivételes, ugynevezett ostromállapot elején, az 1852. év őszén érkeztem Szeged városába bölesészettanulónak, vagy — miként akkor mondták — logikusnak. A teendőim legelseje a helykeresés volt. Találtam is K. Imre becsületes magyar szabónál az iskola-utcában. A ház, melyben laktunk, jelenleg is régi állapotában fönnáll, csakhoggy tizenkét év előtt a szabóüzlet helyett kocsmahelyiség volt.

A háziszemélyzet a gazdám és nején kívül két kis gyermekből, két-három szabólegényből és egy inasból állott. (Még ekkor inasok voltak a „tanonc”-ok.) Ezeken kívül volt — a kit, talán

először kellett volna emlitenem — a család királynéja, a házikisasszony, — vagy mint a legények címezték — a „leányasszony“, a kit én itt *Cica* néven mutatok be; az olvasóra közömbös, hogy mi volt a valódi neve. A család rokona és kun leány volt a *Cica*, még pedig a javából s a legszebbjéből, fekete hajjal, tüzes szemekkel, a melyeknél a tapló is meggyuladt volna. Minthogy én dohányos nem voltam, nálam nem a taplót, hanem a szívemet gyújtották meg azok a tüzes szemek.

De hát ne rohanjunk ajtóstul a házba.

Mikor a kegyesrendűek akkori jeles igazgatójánál, *Nagy Mártonnál* fölvetel végett jelentkezve előtte a már elfoglalt lakhelyemet emlitem, az igazgató ur a fejét rázta, de semmit sem szólt. Később megértettem, mit jelentett az a nemetsző fejrázás . . .

Mi volt abban az időben Szeged? Nagy város, mint most is, népességre a főváros után az első, mint most is.

De mi különbség a 40 év előtt és a mostani Szeged között! Körülbelül olyan, mint az akkori Pest és a mostani Budapest között. Az óriási különbségbe Szegednél belejátszik a nagy katasztrófa. Szeged az 1879-iki árvizből úgy kelt ki, mint egy megifjodott Vénus a habokból. — A régi Szeged többé föl nem ismerhető.

De én a régi Szegedről akarok beszélni.

Ott állott akkor a régi vár otromba faltömegével, egyik oldalról a Tisza, a másikról a sétány, tovább a nagy piactér és a felsőváros által környezve. A Tiszán át az akkor Bánátnak nevezett Uj-Szegedre vezető hajóhid, a régi városház, a Rókus-kórház, a mai nap is fönnálló templomok, a gimnázium, a tanítóképző-intézet, a „nagy takaréktár“ voltak a kiválóbb építmények és intézmények. A kiválóbb vendéglők, kávéházak és egyéb mulatóhelyek : a „Feketesas“, „Hét választó fejedelem“, az „Oroszlán“, „Kávéforrás“, „Fekete kutya“. — A „Cingilingi“, „Három fejsze“, „Az utolsó garas“, sat. már olyan helyek voltak, a hová a gimnáziumi nemes ifjúságnak ellátogatni nem volt szabad. A *szentháromság*-utcában is volt két vendéglő, — egyik a Szekula-féle — mindakettőben vasárnaponként többnyire iparos emberek mulattak.

A város cs. kir. megyefőnöke a Bach-időben híres *Bonyhád* volt, ugyanaz, a ki később hasonló minőségben Pestmegyében lévén, a községi előljáróságoknak meghagyta, hogy a *holmi haszontalan magyar akadémiai épületekre egy fillért se adjanak*. Hogy azonban mégis adakoztak, az hát nem Bonyhád érdeme.

Szegeden viselt dolgairól kevés följegyezni való van, hacsak az nem, hogy egy rendeletében

megtiltotta az akkori divatban volt, ugynevezett *Kossuth-kalapok* viselését, a miért legtöbb baja volt a diáksággal. Hanem az üvegházában gyönyörű kameliák virultak, a melyekből bizonyos protekeiő útján többször juttathattam egyet-egyet az én ünnepeltem virágbokréájába a felsővárosi bálók alkalmával. Ezért ma már megboesháthatom a megyefőnök urnak, hogy egy alkalommal a Kossuth-kalap viselése miatt durván megbántott.

Abban az időben Szegeden a városi előljáráson kívül a cs. kir. policáj és a zsandárság ügyelt a rendre. — No hiszen volt is rend, több, mint kellett. A várost nem világították. A városházán, a a posta-épületen, az iskola-utcai rendőrségi épületen és még néhány házon volt csak lámpa alkalmazva. Ezen a hiányon a cs. kir. policáj azzal akart segíteni, hogy egy rendeletben a város lakosainak, így természetesen diákoknak is, büntetés terhé alatt meghagyta, hogy *elsötétedés* esetén, különbeni elfogatás terhé alatt, csak kézilámpa mellett szabad a város utcáin és terein járniok. Hogy az „elsötétedés“ mikor kezdődik, az mindenkinek egyéni fölfogására, de a rendőr fölfogására is volt bízva, minek következtében e sorok írójával és néhány bonvivant társával megtörtént, hogy a lámpa hiánya miatt a rendőrségi közegekkel kora reggel jött összeköttetésbe, a mi azonban

az által nyert békés megoldást, hogy mindnyájan mint *szabólegények* igazolván magunkat gazdáink megnevezésével, további kifogás nélkül ha-zaeresztettek bennünket a Blaumontag, esetleg *Dienstag* avagy más kalendáriumi nap élvezetére.

A farsang alatt az elite-bálok a felsővárosi kaszinó termében. a közönségesebbek a „Fekete kutya” kávéházban, az alsóvárosi vagy a Szekula-féle vendéglőben tartattak. Mind az előkelő, mind a közönségesebb bálok az akkori időkhöz képest eléggé vigak valának. — A színielőadások a „kis sétány”-nyal körülvett füldsziertes, mind-mellett karzattal is ellátott, felsővárosi kaszinói teremben tartattak. Azon év nyarán az öreg Hetényi társasága játszott ott mindig nagyszámú közönség előtt; mert Szeged akkor is mindig lelkesen pártolta a nemzeti színművészetet. Én is nagyon pártoltam, a mennyiben minden előadásra elmentem; hanem ez bizony nem sokat hajtott az igazgató ur konyhájára, mert szabadjegyem volt. Egy színműelőadáson a többek közt előfordult egy szerep, a melynek betöltője, az első szerelmes, a kedvese előtt ilyen szavakat mondott: „Oh! báresak valamely tűz vagy vízveszedelem fordulna elő, hogy alkalmam volna a kisasszony előtt bátorságomat megmutatni!” — Kívánsága csakhamar teljesült annyiban, hogy az előadás

után mindjárt a vészharang tüzet jelzett. A csend-
őrség a tűz körül (a Feketesas táján volt) kordont
huzott s az ácsorgó tömeget, az akkori szép szo-
kás szerint, kardlapozással hajtotta az oltásra.
Igy lőn nekem is részem az izzadságos munká-
ban, míg ugyanazon időben a bátorságát mutatni
akaró amorosa a vár melletti kioszkban oltotta a
saját tüzét, fojtott sörrel, vagy miként akkor ne-
vezték, „Plutzer Bierrel“.

De részt vettem a várost fenyegető árviz el-
leni munkában is; mert a Tisza akkor is bomlott
és fenyegetett a kiöntéssel: akkor is kellett szí-
vattyzni a vizet, a mely munkában mi diákok
mint műkedvelők vettünk részt. Ki tudja ha
1879-ben ott lettünk volna, nem mentették vol-
na-e meg a várost? . . .

(Látom az olvasó mosolygását. — De hát
nagyon visszaképzelttem magamat abba az ara-
nyos deákkorba, azért szaladt ki tollamból ez a
kérdés. A mint az írásból föl és a tükörbe pil-
lantva megláttam öszülő hajamat s gondoktól re-
dős homlokomat, magam is elmosolyodtam az
ifjú-óriási hic-huecon.)

Mondottam már, hogy ez időben elnyomott
hazánkban ostromállapot uralkodott; mondhat-
nám úgy is, hogy virágzott, de jobb, ha azt mon-
dom: burjánzott, lévén az feledhetetlenül gyűlö-
letes. Szegeden is haditörvényszék ítelt nemcsak

politikai foglyok, hanem az ugynevezett *szegény-legények* fölött is. A közbiztonság nyomorúságos állapotban sinlődött; az utonállás, rablás, rablógyilkosság napirenden volt.

A többek közt a Rókus városrész főutcáján, a mai budapesti-sugáruton, egy gazdag zsidócsaládot raboltak ki, mely alkalommal az egész házi-személyzetet összekötözték. Így történhetett meg az a fatális dolog, hogy a házi kisasszony összekötözöttén a szintén gúzsba kötött, a házban havi-bérben lakó fiatal tisztviselő mellett találta magát.

Természetes, hogy a rendkívüli közbiztonsági állapotok rendkívüli intézkedéseket kívántak; a rögtönbiráskodás permanens és az akasztás nagyon gyakori volt, hol egyes, hol többes számban. Egy napon hazajött a gazdám és nem nagyon válogatott kifejezésekkel szidta a hatóságot, hogy ma már megint fölakasztatott egy gazembert.

— Hiszen az nem baj, — jegyzém meg — arravaló volt.

— No, hogy kötnivaló volt, az bizonyos, csakhogy vele felkötötték azt a *reithozlit* is, (a lábszáron végig gombos nadrág) a melyet csak két hét előtt varrattam neki hitelbe, még pedig a legjobb legényem, a Bernát által

Szegény K. Imre! nem mintha éppen szegény lett volna, — bár gazdag sem volt — de a

megholtakról már csak így szokás megemlékezni. Esténként 10—11 órakor szokott volt a szomszédos Feketekutyából vagy az Oroszlán kávéházából hazatérni. Ilyenkor gyakran fölkellett, bört hozatott és cimbalom mellett énekelt, a mibe belevitt engem is. Könnyű volt még akkor mulatni — fiatalon és gond nélkül. — Az ostromállapotnak a súlyát én bizon nem nagyon éreztem.

Egy alkalommal egy gazdag polgárembernek, úgy emlékszem, *Masának* hívták, (talán az lehetett, a ki a szegedvárosi képviselő-testületben azt indítványozta, hogy *Dugonics* szobralóháton állíttassék fel) egy öltözet ruhát vitt haza és engem is magával vitt, mondván: „No, diák, jöjjön velem, majd lát valamit!”

Elmentem és valóban a látott dolgok nemcsak megenni és meginni, hanem megbámulni valók is voltak.

Megérkezésünk után azonnal sonka, szalonna, kenyér, szilvórium és bor lőn a nagy kihuzó, polituros asztalra fölhordva a legnagyobb bőségben. Miután ezekből a gazda és vendég a maguk porcióját bekebelezték s a maradékokat kihordták, nagy szájtátásomra azok helyét az asztalon egy székre ülve a gazda foglalta el és ott próbálta föl az új ruhákat. Hogy nagyon jól álltak neki, az természetes, legalább K. Imre gaz-

dám váltig állította, és a gazda bármily megjegyzésre azzal felelt, hogy most ez a divat, hogy soha ruha valakire jobban nem pászolt, mint ez a gazduramra. De hát én szabtam ám ki és első legényem, a Bernát varrta.

Más alkalommal magával vitt a Zvér Péter uramékhoz, bort kóstolni. Itt tanúja voltam, midőn a házikisasszony, vagy mint nevezni szokták az Őrzse lányasszony öltözködött és szemem láttára nem kevesebb, mint tizenkét szoknyát öltött magára, a melyek közül akármelyik kívül, illetőleg felül is viselhető volt. Lett is a lányasszony olyan terjedelmes, hogy alig fért ki az ajtón! Nem tudom, vajjon oly nagy szerencsétlenség után, mint a mely a várost érte, jut-e egy-egy leánynak egyszeri öltözködésre tizenkét ruha?

Az említett borkóstolások bizon borivásoknak is beillettek és többször az iskolai órák idejét is igénybe vették. K. Imre ilyenkor rendesen kiállította részemre a bizonyítványt: hogy ekkor és ekkor beteg lévén, az iskolába nem mehetett. Hiszen e bizonyítványok, a dolog lényegét véve, valóságot is tartalmaztak . . .

*

Csevegésem elején említettem volt, hogy ne rohanjunk ajtóstól a házba, de most már menjünk be.

Azon kezdem, hogy ugy a háziasszonyom mint a házikisasszonyom igen csinos, sőt szép volt.

Azt hiszi az olvasó, hogy egy logikus diákra nézve nem is lehet kellemesebb állapot, mint ha csinos fiatal asszony és szép lány közelében van? Hiszen jó jó, hanem az is igaz, hogy ily körülmények közt a *Muzsák* gyakorta jogos panaszt emelhetnek elhanyagoltatásuk miatt.

Midőn egy családhoz beállítunk, hogy több hónapig, csaknem egy évig ott maradjunk, lassan megy az ismerkedés. Nekem legalább lassan ment.

Egy napon szobámban föl s alá járván, az asztalomra pillantottam s azon egy darabka tiszta fehér papirosra írva a következő sorokat olvastam: „A ki nem mer kezdeni, nem is folytathat és nem is érhet el semmit.“

Női kézirat volt.

Én, a ki a szerelmet még csak a regényekből ismertem, képtelen voltam hirtelen magamat tájékoztatni, még kevésbé a teendők fölött határozni. Törtem a fejem sokáig. Kétségkívül a házikisasszony, mint a szabólegények nevezték, a *Cica* leányasszony kívánja figyelmemet fölhívni, gondolám. Ebben meg is állapodtam. Aztán határoztam is.

Aló az asztalhoz, írjunk egy rövid szerelmes levelet. Meg van, éppen oly hamar, mint a

színházban szokás a közönség előtt. De hova tegyem? Ősz volt, a közös előszobában állott fölakasztva a leányasszony felöltője. Tegyük annak az sebébe, mint valami levélszekrénybe. Ugyis lett.

Akárhány szerelmi viszony kezdődik így. Pedig nagy oktondiság szerelmi ügyekben egyetlen szót is írni; mert az írás megmarad. Írott leve-lünk sokszor a legnagyobb ellenségünk-ké válik.

A válasz hamar megjött, a pajkos Ámor szárnyainak tollával írva. Erre következett a viszonválasz, végirat, a viszonvégirat és végre ügyvédi technikus terminussal élve: a „becsomózás“.

Csak egy tűnt föl nekem visszásnak. A mily melegek voltak a kapott levelek tartalmai, oly egykedvű és hideg maradt a Cica, néha pedig egészen szomorun pillantott reám.

Hm; talán ez így szokás, — gondolám. Nagyon furesának találtam én ezt a dolgot.

Még egypár levél fordult meg a felöltőzsebben, oda és vissza, minek következtében megszületett a „légyott“.

Az első légyott mindig némi elfogultságot, félelmet, következőleg szivdobogást okoz. A légyott nál rendszerint a szeladon szokott először megjelenni, utána a Julia. (Mintha minden szerelmes nő Julia és minden Julia szerelmes volna!)

Itt azonban Julia volt első a légyott helyén

mig én néhány perccel később dobogó szívvel közelítettem.

Beléptem a találka helyére.

S most persze azt gondolja az olvasó, hogy szemben álltam a Cicával? Csalódik, mint a hogy én csalódtam. A kivel szemben álltam, az — a háziasszonyom volt . . .

Egy színjátékot ismerek, nagyon rövid. Nyílt mező, a melynek bársonyán legelnek a fiatal gyapjasok. Jobbra kis kunyhó, egyetlen ablakkal. Szamáron ügetve megjelenik Janesika.

— Ki van itthon? — kérdi.

— Én, — felel Zsuska.

— Az uram azt üzeni, hogy vegyelek el feleségül.

— Legyen az úr akarata, — és Zsuska kezét nyújtja Janesinak.

A függöny legördül.

A mily rövid ez a jelenet, oly rövid volt az, a mely köztem és gazdasszonyom közt lefolyt. Csakhogy a tartalma egész más volt.

Vajjon mi volt ez: komédia vagy tragédia? Mindakettő. Azért nevethet is, sirhat is az érzékeny olvasó.

S mi a célja?

Az, hogy a korai szerelem ösvényéről letérjek és az engemet csak egyedül megillető tudományos iskolai pályán haladjak.

A derék K. Imréné rájött a szerelmi paklira és így adott leckét.

Az Isten nyugtassa, — derék asszony volt.

Hanem azért mégis letértem néha a tudományos pályáról.

A „Kávéforrás“ közelében volt egy sörház, a melynek tulajdonosa, az ő végtelen goromba modora miatt *goromba Dömötörnek* nevezteték. Ez a jó ember, hogy többet ne említsek, úgy tette néha az asztalra a poharakat, hogy tartalmuk egy része kilottyant, néha egy-egy pohár el is törött. Midőn pedig a sörháza a zsufolásig megtelt, hangosan mérgelődött: *hogyan hát már az egész világnak ide kell jönni!* Minket diákokat pedig egyenesen arra unszolt, hogy jobb volna bizony, ha otthon maradnának a könyveik mellett. Hiszen bár otthon is maradtunk volna! . . . Mind a mellett Dömötör bátyánk alapjában jószívű ember volt.

Az illető ház tulajdonosának volt egy Róza nevű ábrándos, kékszemű, szőke leánya, a kit — mint a novellisták mondják — meglátni és megszeretni pillanat műve volt. Azt hittem viszont szeret, de nem úgy volt.

De hát melyik lány is szeretne komolyan egy szerelmes logikust, a ki még azt sem tudja, mi fán terem az igazi szerelem!

Ennek az ismeretségnek is azonban meg-

volt az a haszna, hogy a szerelmes levelek irásában jól begyakoroltam magamat, a minek a következő iskolai évben Kolozsvárt már mint *fizikus* több hasznát vehettem.

Pár év múlva Budapesten a Rózsa-téren találkoztam Rózával. Egy férfi karján volt, s hogy emlékezett az én szerelmemre és szerelmes leveleimre, azt egy kedves mosolylyal adta tudtomra, a mely ugyan azt is jelenthette: „szerencsétlen flótás“. De nekem mégis jól esett.

*

De még valamit a Cica lányasszonyról, vagy — mint a regényírók mondják — térjünk vissza a Cicára.

Természetesen a leírt jelenet után, a mely oly komikus végű volt, többé nem használtam föl a viklerje zsebét levélszekrénykének, ellenkezőleg úgy tettem, mintha ilyesmi soha sem történt volna.

Eljött a husvét és ennek másod napja az öntözés ideje. Azt hinné az olvasó, hogy erre az alkalomra valami kis üvegese jószagú vízzel öntöttem meg a leányasszonyt. Dehogy. A szabólegények példájára, a kik már három vödör hideg vízzel tanusították a leányasszony iránti forró érzelmeiket, én a negyedik vödör vízzel öntöttem le. De a mint a kezeim közül kiszabadult, fület mutatva kiáltozá szilajon:

— Gyávák, gyávák! — nem tudtak megöntözni!

A következő nap jókor reggel azonban a leányasszony egy egész kanta hideg vízzel adatt nekem revanche-ot, illetve fejezte ki irántam való elismerését az előtte való napi egy vödör vizért.

Viszonyunk ennél tovább nem terjedt, — köszönet érte a házi asszonyomnak.

*

Az iskolai év végén *Jankovics* Gyula barátom (volt kúriai ma már boldogult bíró) jött hozzám az iskolai bizonyítványát mutatni. Ekkor már a Segítő-Boldogasszony-utca alsó végén laktunk, özv. Szücsné házában, a kinek szintén egy szép Róza nevű leánya volt. Ennek a szépsége iránti hódolatomat a nevenapján egy kékbársony-kötésű imakönyvvel fejeztem ki, a melynek felső tábláján ezüstből a hit, remény és szeretet vala kifejezve. Ez a szép mű *Burger* Zsigmond jóhírű könyvkereskedéséből került ki, és mondhatom, nagy effektust csinált a leányok között.

A házat a melyről írok, illetőleg a helyét, az 1879-iki árvíz után, midőn még a víz nem hagyta el egészen a várost, a romhalmazok közt, képtelen voltam föltalálni, de a szép Rózát meg a többi lányt sem, mert hát:

Kiáradt a Tisza vize messzire,
Valamennyi szép leány volt elvitte . . .

A fönnbbi alkalommal K. Imrének rendkívül jó kedve volt. Következőleg a Pista inast azonnal a szomszédba küldte borért.

Az iskolai bizonyítványok tartalmát ő is akarta hallani, azért Gyula barátom, miután előzőleg egy pohár bort kellett meginnia, fölolvasta a bizonyítványát, miként következik;

— Vallástan : kitűnő.

— Kitűnő! — kiálta föl K. Imre — erre már igyunk!

És ittunk.

— Magyar nyelv : kitűnő.

— Ez is kitűnő! — erre is igyunk! — monda ismét K. Imre lelkesülten.

És innunk kellett.

— Latin nyelv : kitűnő.

Ismét az előbbi megjegyzés és ivás.

— Görög nyelv kitűnő.

— No erre nem érdemes inni, — jegyzé meg K. Imre — mire való az a görög?

— Német nyelv : kitűnő.

— No erre meg éppen nem iszunk, hanem hogy a torkunk ki ne száradjon, igyunk arra hogy *jaj de hunczut . . .*“

És ittunk rá.

Ezután következett a történelem, a földrajz, természetrajz, mennyiségtan, sat. mind a többihez hasonló érdemjeggyel.

K. Imre magánkívül volt örömében, mintha csak tulajdon fia előmenetelében gyönyörködött volna. Bármennyire is szabadkozott Gyula, mind-egyik tantárgy után kikellett innia a pohár bort velem együtt. Talán meg is bánta, hogy olyan jól tanult, hogy oly bőséges kitüntetésben részesült, hogy végre a bizonyítvány olvasásának befejezésére *képtelen* lőn és így abból K. Imrétől *elégtelen* osztályzatot kapott. Ennél a bizonyítvány-fölolvasásnál jelen volt a Bonyhádi megyefőnöknek Gyulával egy osztályba járt fia (a keresztnévre már nem emlékszem) s mivel neki is részt kellett venni a sűrű koccintásban ő is velünk tartott midőn :

Három diák Bánátba tart,
Mindenfélére kész . . .

*

Minthogy már a bizonyítvány-fölolvasásról szóltam, az akkori érdemes tanárokról is meg kell emlékeznem. A már említett igazgatón kívül ott volt *Berzay Elek*, jelenleg központi igazgató tanácsos, *Purgstaller*, a híres bölcész, *Rohrer, Tegő, Való*, a germánizáló *Trautwein, Tóth János*, a buzgó és fáradhatatlan népiskolai felügyelő, a ki negyvennyolc előtt Kalocsán is, az akkor még kegyesrendűek gimnáziumában tanárként működött. Mondhatom, hogy a kegyesrendűek szegedi házában az akkori években többnyire a

rend jelesebb tagjai voltak. -- Így különböző időkben láttuk ott *Horváth* Cyrill hirneves filozofust és akademikust, *Somhegyi* Ferenc kitűnő történészt, *Korec* jeles matematikust, *Csaplár* Benedeket, a kiváló nyelvészt, *Baranyai* kitűnő hittanárt és *Raffay* Jánost, Haynald Lajos bibornok érsek egykori tanárát, a ki nemcsak tanára, hanem valóságos nevelőatyja volt tanítványaiknak s a ki még mint aranymisés áldozár is Kolozsvárott elemi iskolai igazgató és ugyanott több magán intézetben ingyenes hitoktató volt. Ugyanő, az 1849-ben a forradalom alatt Kalocsán volt gimnáziumi igazgató, a hol midőn Budavár bevétele után a kormány a fővárost elhagyni készült, a vár bevételének nagyszámu honvéd sebesültjeit Kalocsán helyeztette el, a hova azokat részint hajókon, részint kocsikon szállították. Ekkor Kalocsán kórházzá alakították át a szeminariumot, az elemi iskolák és gimnázium épületeit. Az ápoló nők élén volt *Ruttkayné* Kossuth nővére. A kórháznak egész adminisztrációját fáradhatatlan buzgalommal *Raffay* János vezette, a ki maga a ház melléképületének egyik kamrájába húzódott és innét vezette az összes kórházak fáradságos dolgait. — A buzgó piarista házfőnök ma már a kolozsvári temetőben aluszsa a boldogok álmát, nyugodtan várván a végső ítéletre, a mely érdemeit megjutalmazandja.

Különben a kegyesrend tagjai minden időben jelesek voltak a hazafias és tudományos nevelés terén, a miért is a társadalom minden osztálya tisztelettel és szeretettel karolta fel őket. A szegedi ház jelenlegi tagjairól is elmondhatni, hogy mind kitűnő tudományos férfiak s mind derékemberek, a társadalomban is kedvelt egyének.

Egyik szegedi iskolatársam, *Szalzbauer*, a mindig első eminens, szintén ebbe a rendbe lépett és jelenleg a kolozsvári ház derék igazgató tagja.

*.

Midőn II. József császár Ausztriában és hazánkban több gazdag szerzetes rendet eltörölt, a piaristák a császár elé járulva mondák :

— Főlség, azokat eltörölted, mert vagyonuk volt, minket törölj el, mert nekünk nincsen !

Ekkor a nekünk nem kedves, de különben nagylelkű fejedelem figyelemmel tudakozódott a kegyesrendűek működéséről és miután alapos értesülést nyert arról, hogy azok országszerte tanítással foglalkoznak s a lehető legszerényebb jutalmazás mellett csupán erkölcsi kitüntetésben részesülnek a felmutatott szép eredményekért, az érdemes szerzetes szép jószágokkal jutalmazta meg. Valóban méltó is volt a királyi jutalomra.

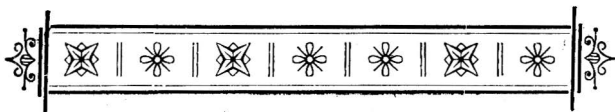
*

Az iskolai év végével megváltam a nekem

feledhetetlen várostól, a melynek kedves lakóira
most is kegyelettel emlékszem vissza.

Istennek minden áldása legyen rajtuk és
ujszülött szép városukon.

Kolozsvári emlékek.

1853—1854.

A magyar-erdélyországi kivételes, vagyis ostromállapot elején, 1853-ban midőn még a két országban a vasut fehér-holló volt, a pesti Tigris-vendéglőben jegyet váltottam a Biazini-féle gyorskocsi-vállalat Szolnok-Kolozsvári menetére. Az óriási földött kocsi nyole üléssel bírt, melyek mind elvalának foglalva különféle rendű s rangú utazókkal. Az utazás Szolnoktól Kolozsvárig harmadfél nap s két éjig tartott. A Királyhágón az egész kocsi közönsége gyalog ment volt át, hogy a kifáradt öt ló vontató erején könnyítsen. Szeptember utolsó napján értem volt a klasszikus Erdély fővárosába, kincses Kolozsvárra, melyet addig csak a földrajz s a történelemből ismertem.

Vajjon mi volt utazásom célja? — A nyolcadik gymnasium osztály tanulása. Egy szerény jövedelmű családatyának a sok gyermek neveltetése akkor is, mint most nehéz volt. Mint ily család fia mentem vala Kolozsvárra középiskolai

pályám befejezésére, hol a kedves emlékü *Raffay János* piarista, az elemi iskolák akkori igazgatója és több nevelőintézet hittani (ingyenes) tanára számomra a *Vikol* családnál nevelői állást szerzett, melynél három fiú gyermeket kellett vala az elemi iskolai tantárgyakra oktatnom.

A kit az Istenek meggyűlöltek, tanítónak tettek. Diáknak is, magyarul is az ennek az értelmére, hogy: kinek kell, hogy türelme próbára tétessék, nevelővé kell lennie, vagyis néhány nevelt, vagy neveletlen gyermeket kell rábízni, hogy rájuk gondot viseljen, ne engedje, hogy a még gyöngye jégre menjenek, hogy holmi veszedelmes tárgygyal, milyen például a kard, pisztoly, puska stb. játszanak. Azonban a fönntebbi példabeszédet magamra nem alkalmazhattam: mert a neveltetésemre bizott fiúk kivétel nélkül *jók* s maga a család végtelen *kedves* volt.

A gyorskocsin Kolozsvárra érkezve, az akkor talán csak egyetlen tisztos *Biazini*-féle vendéglőbe szálltam. Midőn másnap a piarista-gymnásiumi épületben iratkozás végett megjelentem, feltűnt volt előttem, hogy a nemes ifjúság, köztük leendő iskolatársaim is, feltűnő s némileg kellemetlenül eső figyelemben részesítettek. Midőn e fölötti csudálkozásomat jóltevőm, *Raffay* előtt kifejeztem, mosolyogva mondá az:

— Kalapja kedves öcsém, ami feltűnővé teszj.

Valóban az ugynevezett magastetejű kalap, cylinder volt az oka a különös fogadtatásnak: mert míg Magyarországon ily kalapot szélkében hordtak, Kolozsvárt csak egy angol nyelvmester, gymnasiumi igazgatónk, az akkor bárónak gúnyolt *Schütz* (különben szabómester) és néhány Baeh-huszár viselt. — Azonnal más kalapot kellett vennem. A magastetejű bár még új kalapot *Nalácy* uram ottani kalapkereskedő még csak be sem cserélte, mondván, hogy esztendőben *egyed adok el ilyet*. Azonban volt alkalmam azt farsangkor néhány álarcos bálban különféle öltözetek mellett viselni s így kárba nem veszett. E kalaphistoria volt első kellemetlenségem Kolozsvárt. Talán nem is volt több.

*

Midőn iratkozásra a magyarországi származású, tekintélyes *Szláby József* piarista igazgatónál jelentkeztem, azmiután csudálkozását fejezte volt ki a fölött, hogy oly távolról Erdélybe jöttem, a többi közt kérdezé:

— Dohányzik-e?

— Nem, — felelém.

— No azért: mert a kit én az utcán dohánnyozva találok, azt leverem a botommal, (diák-tanulót értett.)

Pedig akik emlékeznek rá, tudják, hogy hatalmas bottal járt, többnyire valami *Kar*

féle kereskedésbe, hol naponkint órákat eltöltött s honnét az egész nagy templom teret beláthatta. E kereskedésben történt, hogy midőn egy alkalommal a rossz krétákat ki akarták dobni ő kalapját tartva mondá: — Ide vele, jó lesz a diákoknak, és az akkori mennyiségtanár — az egyetlen világi — *Finály Henrik* ugyancsak vesződőtt, hogy a mértani alakokat a rossz krétával a táblára pingálhassa.

Teleky Sándor „Nagy Pista a róka“ című elbeszélésében mondja: — valahányszor piarista pappal találkozom, mindig megbillentem kalapomat előtte. Én is így vagyok a derék és mindig hazafias érzelmű derék szerzetesekkel: uton s utcán tisztelem s becsülöm őket.

*

A főnntebb érintett időben Kolozsvárt szintén jeles és tudományos piarista tanárok vezetése és oktatása mellett képeztük magunkat a tudomány és társadalmi haladás terén. Maga *Szláby* az igazgató szigorú, de igazságos és nagy tapasztalatú férfiú volt. — A forradalom előtti időben a lyceumban egy alapítványi konviktus volt, melybe szegény, de jobb tanulók vétettek föl. Történt egy alkalommal, hogy a konviktusi ifjúság az ételek rosszasága miatt nevezett igazgatónál panaszkodott, mire az megvizsgálván az épen

készletben levő babfőzeléket, méltatlankodva mondá:

— Micsoda! Ezt nem ehetitek meg? Hát a patkószeget nem ennétek-e meg?

*

Midőn május elsőjén reggel, gyönyörű szép napon, a templomból kijöttünk, a nyolcosztálybéli ifjúság utolsó sorát Szabó Károly az első jeles és én, e sorok írója zártuk volt be. Utánunk az igazgató s *Horváth Pius* tanár jött. Károlynak beszéltem, hogy az utánunk jövők is hallják, hogy Magyarországon a gimnásiumokban május elsőjén nem szokás előadást tartani.

— Nem szokás? — jegyzé meg az igazgató, — én ugyan már tizenkét éve, hogy itt vagyok az igaz, de azért nagyon emlékezem, hogy a május elsője ott sem volt szünnap.

Én megmaradtam állításom mellett, minek következménye lőn, hogy a lyceum épületbe érvén, az igazgató és a tanárok tanácskozása után elbocsáttattunk. E szünnapot tehát én szereztem az ifjúságnak, egy, őszintén megvalva, *ártatlan föllentéssel*.

Ekkor tehát előadás helyett *Pongrác* cigány bandáját — Salamon bandája akkor Magyarországon aratta a dicsőséget — követtük, mely

az előbbkelő házak előtt a szép májusi nap üdvözlésére néhány lelkesítő darabot játszott.

*

Tanárainkat mind szerettük. Hogyisne. Hiszen valódi barátaink voltak. Miután emlékeket írok, névszerint fölemlitem a derék férfiakat, u. m. *Horváth Pius, Lajos János, Vass József, Magyarász Ince, Ovsiák Alajos, Kulhanek Antal, Finály Henrik*. Ily sorban fordulnak elő érettségi vizsgai bizonyítványomon.

Volt egy tanulótársunk, kinek különös ellen-szenve vala a görögnyelv tanulása iránt, mivégből sohasem tudta belőle a leckét. Egy alkalommal Lajos János görögnyelvtanár megszólította, mondván: Barátom, ha egyszer jól betanulja a leckét szóljon, felhivom, hogy legalább egyszer hallják a többiek, jó feleletét.

Mi történt?

Az említett görögnyelvet tanulni nem szerető társunk egy reggel, nyolc óra előtt, mielőtt a tanár bejött volna, az iskolaajtó előtt várt a nevezett görögnyelvtanárra, ki némi örömmel közelitett a tanterem ajtója felé.

— Bocsánatot kérek tanár úr, — szóla a várakozó, — ne tessék ma felhívni: mert nem vagyok elkészülve.

— Szerencsétlen! hisz azt úgyis tudtam! —

kiálta a türelméből most már igazán kifogyott tanár; — már örültem, hogy jelenti, tudja a leekét, hívjam föl!

Természetesen e jelenet, mely a tanárra tragédia — ránk nézve komédiaszerű volt. Ugyane tanárunkkal az érettségi írásbeli vizsgálat alkalmával nekem némi kellemetlenségem volt, mely tisztán *félreértésből* származott, melyre mai nap is sajnálattal emlékszem vissza.

*

Egy alkalommal értésünkre adatott, hogy *Haynald Lajos*, akkori erdélyi püspök a gymnásiumi osztályokat meglátogatja és a hittanból kérdéseket is fog hozzánk intézni.

Délelőtt, tíz óra felé lépett be hozzánk a nagyméltóságu püspök, *Barts Ferenc** oldal-kananokja kíséretében. A katedra előtt s rövid előljáró beszéd után egyik másikunkhoz a vallás-
tanból kérdéseket intézett.

— Mit tud ön mondani a kinyilatkoztatásról? — kérdezé tőlem, — és e kérdést még jobban megértetni akarván, a teremben lévő könyvtári szekrényre mutatva, folytatá: — Itt e szekrény

* Ki ezt megelőző pár év előtt Pesten, mint piarista, tanárom volt s kivel utoljára Kalocsán az érseki palotában találkoztam, hol Haynald bíbornok-érsek vendége volt.

becsukva, lehet-e tudni, mi van benne, még ki nem nyitatták?

A szavakra hűségesen nem emlékszem, de értelmök az volt.

Nevezett főpap ugyanazon évben a kolozsvári főtemplomban egyházi szónoklatot tartott, melyhez hasonlót sem előtte, sem utána nem hallottam. E beszédjével a tudós püspök valóban *hódított*. Azóta, hogy kalocsai érsekké, majd bíbornokká lőn, — kinek csak kinevezési hírére Kalocsa városa utcái kivilágítottak, gyakran vala szerencsém kitűnő ékesszólásában gyönyörködhetni.

*

A nemzeti színháziügy ezen időben meglehetősen szomorú volt Kolozsvárt. Egy állandó bizottság folyvást a színház pénzkérdésével foglalkozott, hogy a színművészek habár tengve is, de legalább megélhessenek. Köztük volt a fiatal *Lendvay Márton* is, ki akkor még dicsőséges pályájának első lépcsőin haladt.

Ezen időben éppen olyan volt a színházügy, mint az akkori nagytemplom toronyépítési ügye: egyikre is, másokra is mindig segélyforrást kellett keresni. Majd a színház fentartására, majd a nagytemplom tornyának építésére kellett különféle jótékonycélú előadásokat stb. tartani. Így tartá

fennt magát a kolozsvári nemzeti színház, és így emelkedett mind magasabbra a nagytemplom tornya. Ma már mindkettő szilárd alappal bír: az egyiknek alapja a kő, a másiké a város közönségének a színművészet iránt mindig tanusított lelkesülése. Melyik alap szilárdabb? Ki tudná! . . .

A 1864-ik évben a kolozsvári színházban *Fáncsi és Bulyovszkyné-Szilágyi Lilla* vendégszerepeltek Budapestről. Mindketten bőven elhalmozattak koszorúkkal és üdvözlő versekkel; utóbbi annnyival is inkább: mert Erdély szülöttje.

Fáncsi a „Tartuffe“, „Armány és szerelem“, „A hazatértek“ és „A velencei kalmár“-ban; Bulyovszkyné „A Lowodi árva“, „Lecouvreur Adrienne“ és a „Romeo és Juliá“-ban lépett föl, mely utóbbi jutalomjátéka vala.

Egy alkalommal, talán a színházi-pénztár megtöltése tekintetéből, a színpad deszkáin a híres, nagyhajú *Toldy* erőművész is föllépett, azonban dicsőséget nem aratott: mert egy *hochstädti* pór illően a földre terítette, bár Toldy szerint nem a birkózás *műszabálya* szerint, e végből a győzőtől meg is tagadta a kikötött százforintnyi díjat. Ez azonban a színpadon megjelenvén, előadta, hogy: „Tisztelt publikum! Azt mondja az a nagy hajú, hogy nem *rendősen* vágtam a földhöz, nohát jöjjön ide mégegyszer!“ Az újabb birkózás elmaradt és a mint az igazgató megbánta,

hogy a szinpadot a birkódzás céljából átengedte, úgy a közönség is, hogy e napon otthon nem maradt.

Kilátásban volt a híres *Pepita* vendégszereplése is, de ez a question d'argent kényes voltánál fogva elmaradt. Ennek pótlása tekintetéből az akkor nagy divatban levő „Próféta“ opera adott, de megbukott. Ugyanis *Kacvinszky* az akkori színházigazgató óriási erőlködéssel az opera drága diszleteit úgy a hogy és a miként lehetett, megszerezte és a gyöngé opera személyzettel az akkor híres darabot előadatta! . . . Én csak az eredmény egyik részéről szólok: A hitelezők a színházi diszleteket lefoglaltatták s transzferáltatták, a színház pedig egy időre bezáratott, míg nem ezt az említett bizottság ismét megnyitatta.

A *Próféta* diszleteinek egy része ezután farsangkor a redoutban álarcos bál alkalmával volt látható, a mint a koronázási menet a teremben párszor körüljárt. Magam is részt vettem e menetben, mint *anabaptista*. Azonban *Kacvinszky* reménye ellenére a koronázási menet kiváló *effectust* nem csinált. A közönség alig várta, hogy a teremből távozzunk és mi is siettünk öltönyt cserélni.

*

Ez évben nagyon élénk volt a farsang a fe-

jedelmi fővárosban. A redoutban hat álarcos bál és az ifjak és a kereskedősegedek bálja tartatott. Az álarcos bálók sokkal érdekesebbek voltak itt, mint a pesti redoutban: mert sokkal nagyobb volt itt a középosztály érdekeltsége, az álarcban szőtt kalandok és folytatott társalgás iránt.

Jogászbál még akkor nem tartatott azon egyszerű okból: mert akkor még a Themis erdélyi tanítványai Budapesten, vagy Bécsben tanulták az igazságszolgáltatás tudományát, mindkét helyen volt alkalman ismerősökkel találkozni. A szebeni akadémiát csak kevesen látogatták.

A redoutban volt két mágnaś pique-nique is, melyeket a táncterem melletti emeleti helyiségekből volt szerencsém szemlélni és a csudaszép női alakokban gyönyörködni. Mint társadalmi szűkkörömből tapasztalám, az erdélyi arisztokrátiának azon dieséretes szokása vala, hogy télire nem vonult valami külföldi nagy városba, hanem Erdély fővárosában Kolozsvárt gyűlt össze, ott képezé a maga *Saint-germain* negyedét, pártolva irodalmat és művészetet, élénkítve és diszítve a társadalmat.

A farsangot a velencei karnevalhoz hasonlóan, hamvazó szerdán kocsin és gyalog nagy álarcos menet zárta be, melyben nemcsak a középosztály, hanem az ugynevezett előkelőség is részt vett.

A tavasz kezdetén *Chavanne* tábornok, akkori katonai térparancsnok — ki az ősi *Teleky* féle házban lakott — buzgósága folytán, az akkor még nagyon kezdetleges állapotú sétatér végén fürdő és uszoda állíttatott föl.

A város kiváló mulató helyei voltak a *Nemessányi*- és *Stadler*-kert; szép sétahely valami *Metternich*-kert, melyen a Szamos csörgedezett keresztül és a gróf Mikó-kert, mely azon időben még nem volt az erdélyi muzeum helyisége.

Midőn 1854-ben javában folyt az orosz-török háború, a nyár közepén Kolozsvár volt naponkint az osztrák hadsereg átvonulásának központja. Mindennap újabb ezredek érkeztek a városba, a közönség által kíváncsian fogadtatva. Zeneszóval vonultak be a csapatok a főtérre, hol I. Ferenc császár szobra áll, a rácsozat oszlopain levő sasoktól környeztetve, melyeket egy alkalommal egy székelő atyafi *hess-hess* kiáltással elakart kergetni.

Több jóbarát közt, kiváló jó barátaim voltak: *Szabó Károly*, *Szilágyi Miklós*, *Szabadi Ferenc*. Szabó Károly az iskolai sorozatban az első volt. És szégyenlenem kellene megvallani, hogy én abban *utolsó* valék. Mert itt is érvényesült, hogy a *végletek találkoznak*, Azaz az első és utolsó mindig együtt járt. Szabó Károly később a pesti egyetem theologiai osztá-

lyába járt, majd Gyulafehérvárra került. Hol van jelenleg? Az Isten tudja.

Szilágyi Miklós velem együtt nagy könyvkedvelő és könyvbuvár volt. Egy alkalommal padlásukon régi könyvek közt kutattunk. Egy ívnagyságú könyv kerülvén kezeimbe, felnyitám. Rendetlenül, illelőleg rendszer nélkül vezetett írott jegyzőkönyv volt, különféle kéziratokkal tele írva. Midőn a felnyitott lapot olvasám: „és átdadtunk vala *Apafi Mihály* kedves fejedelmünknek tizenöt vég skárlát bársonyt.“ gyanítottam, hogy a jelentéktelennek látszó könyv, *Kolozsvár városának egykori jegyzőkönyve volt*. Hogy mindketten nagyon örültünk a fölfedezésen, természetes. Miután az érdekes könyvön sokat buvárkodtunk, Miklós barátom azt a nagytudományú és jeles *Krizának* elárusítá. Úgy emlékszem nyole forintért. E régiség valószínűleg az unitárius Kollegium könyvtárába került. Szilágyi Miklósnál ismerkedtem meg *K. Papp Miklóssal*, a későbbi lapszerkesztővel, ki jeles könyvtárának egy részét tőle szerezte meg, a többi között gr. Teleky „A Hunyadiak kora“ című jeles történelmi művét is. Szilágyi Miklós a jogtudományokat a szebeni jogakadémiában tanulván, később Marosvásárhelyt királyi ügyészszé lőn. Fájdalom, néhány év előtt egy hozzá Marosvásárhelyre intézett levelem ezen postai hátírat-

tal jött vissza : — *meghalt!* — Szegény Szilágyi barátom!

Szabadi Ferenc miután előbb Csornán szerzetes volt, kivetkőzvé, Budapesten orvosi pályára lépett. Budán saját házukban lakótársam volt, talán egy évig. Jeles fuvolaművész volt. Annyira szerette a művészetet, hogy annak a kedvéért sok mindennapi dologról, mint például ebéd, vacsora, stb. elfeledkezett.

*

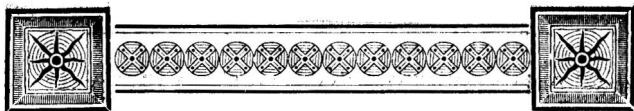
Főnntebb emlité, hogy a magas kalapokozta kellemetlenségen kívül Kolozsvárt nem is ért talán egyéb. De hogyis ért volna? Vikol Kristóf családjánál voltam, kinek egész rokonsága jószivü volt hozzám, közülök *Laji* talán nagyon is az, midőn egy alkalommal a családi pincében a *rózsamálit ismertette* volt velem.

Vikolné Magyarországból, Dániel családbóli származású volt. Történt, hogy láz miatt néhány napra ágyba kerültem, mely alkalommal a kedves házínő anyai ápolásban részesített, sajátkezüleg nyujtva az orvosságot. Most már e jó angyal is az angyalok közt van, honnét áldva tekint le kedves családjára

Eljött az érettségi vizsga ideje. *Horváth Pius*, osztálytanárunk megkérdezett bennünket, hogy julius végén, vagy két hó múlva akarnók az

érettségi vizsgálatot letenni. Különös, hogy hatan szeptemberre szavaztak. Nekem különösen érde-
kemben volt, hogy mielőbbb visszatérjek Magyar-
országba, e végből előadtam, hogy hiszen mi két
hó mulva sem fogunk többet tudni, mint most,
hogy naponként korán fölkelve készülhetünk stb.
Végre a tiz társ közt sikerült többséget szereznem
és így julius végén volt az érettségi vizsga, mely
után este a Nemessányi-féle kertben jöttünk össze
egy utolsó vacsorára, hogy azután tízen csaknem
tiz felé oszoljunk.

Távgyaloglás Szegedre és vissza.

Negyvenhárom év előtt történt, midőn Kolozsvárról az érettségi vizsga letévése után hazatértem volt Kalocsára. Az előző évben Szegeden logikus és mint ilyen szerelmes voltam *Katicába*, kit gazdám szabólegényei lányasszonynak címeztek. „A család rokona és kun leány volt, még pedig a javából s a legszebbjéből, fekete hajjal, tüzes szemekkel, a melyeknél a tapló meggyuladt volna. Minthogy én dohányos nem voltam, nálam nem a taplót, hanem a szívet gyújtották meg azok a tüzes szemek,“ miként Petőfi írta:

Befordultam a konyhába,
Rágyújtottam a pipára,
Azaz rágyújtottam volna,
Hogyha már nem égett volna:
Égő pipám kialudott,
Alvó szívem meggyulladott . . .

Róla azonban kiről szegedi emlékeimben bővebben írtam, itt csak annyit emlétek, hogy ő volt célja szegedi utazásomnak.

Augusztus utolsó napján reggel 5 órakor megindultunk Szombathy Sándor, jelenlegi Szakmár-pusztai plébános és én, teljes nyári öltözetben, egy esernyővel, nem miként Nagy Sándor a hadjáratra hetven talentummal, hanem mindössze *négy öt forinttal*, minden csomag nélkül.

Hajósig oly sebesen mentünk, hogy tessék elhinni, több kocsit is elhagytunk. *Jankovácra* délután értünk, ozsonnáltunk s vígan haladtunk tovább egész a *mélykúti* temetőig.

Itt jutott Sándor barátomnak először eszébe, hogy jó volna visszamenni. Természetesen ellenkező véleményen voltam s így tovább mentünk a szabadkai országúton ; majd elesteledvén, a tarlón egy szalmabaglya mellett lefeküdtünk, iparkodván a fekvésre lyukat furni, mi sikerült is annyira, hogy csak lábaink valának kívül. Mind a mellett annyira fáztunk, — szeptember elsője lévén, éjjel és nyári öltönyben, — hogy fogaink vacogtak.

Kénytelenek valánk tehát utunkat folytatni, míg nem reggel hét óra felé megpillantottuk *Szabadka* város kettős tornyát s a városba nyolc óra után értünk be, ott az akkor épült új színház áellenében a „Bárány“ vendéglőben villásreggelihez ültünk.

Innét szíverősítőül egy pintes üveg bort vitünk magunkkal és ismét mentünk mendegéltünk,

— miként *Vitéz Hári János* mondja, — egész délutánig, mígnem Sándor barátom ismét ki nem jelenté, hogy ő bizony tovább nem megy már, kezdett is visszaindulni, de mivel látta, hogy példája nem vonz, hogy nem követem, visszafordult.

Este kilenc óra lehetett, midőn az úgynevezett *Matyi* hidjához értünk, hol a vámsorompó alatt elballagván, a vámház padjára ültünk, melynek belsejéből mulató *szegény legények* zaja hallatszott ki.

Ez lehetett az oka, hogy Sándor barátom megijedt s halkán nekem sugta:

— Barátom, lehet, hogy ezek rabló betyárok, menjünk vissza.

— Ugyan mit rabolnának el két szegény diáktól, hiszen már alig van két forintunk. Nem vagyok bolond, hogy már Szegedről, miként *Bolond Istók Debrecenből*, visszatérjek — felelém hangosan.

Természetesen ismét győztem, de hát nem is csoda, midőn engemet a régi szerelem vezérlett, mely sohasem *rozsdásodik*, miként a német mondja. Pedig a német okos ember, ha mindjárt huncut is.

Tíz óra után értünk az Alsó-városba hol mindegyikünk régi gazdjához szállott.

Én *Kovács Imre* magyar szabóhoz, kit honn nem találtam, vásáron volt, ki azóta, már az ár-

víz előtt több évvel elhalt, és így nem volt alkalma, hogy az *előtte szokatlan, gyűlölt és végtelen sok vizet lássa*. Helyette neje és Cica fogadtak szívélyes barátsággal.

Két éjet s egy napot tölténk Szegeden. Este a színházba is betértünk. Hogy csak ily rövid időt és nem többet töltöttünk ott, oka volt az, hogy hazulról nem a kellő formaságokkal távoztunk, csaknem mint szökött diákok.

Hogy-e rövid időm mily boldogságban telt el, erről hallgatok, először: mert ehhez önöknek semmi közük, másodszor: *mert el se hinnék*.

Szeptember 4-én a nőktől érzékeny bucsut vevén, kora reggel utnak indultunk, *zsebünkben ötven krajcárral*.

A tanyákon dinnyét vettünk, — mondhatom nagyon jó eledel reggelire vagy ebédre: solo, — este Szabadkán egy pintes üveg bort vettünk és ismét éjjel utaztunk: — mert hát a gyaloglás is utazás, — és fáradtan értünk *Mélykút* alá. Megjegyzem, hogy a szabadkai tanyákon a végtelen sok és óriási komondorok ellen egyetlen esernyőnkkel védelmeztük magunkat, hol kinyitván, hol becsukván azt, eként akarván azokat elijeszteni. Tessék elhinni, hogy sikerült is.

Mélykút alatt egy téглаégető mellett a szalmára fáradtan ledőltünk, de mivel ott útban lehettünk, a téглаégető fia, egy vörös ka-

masz, azt gondolva, hogy alszunk, szóról szóra ezt mondta :

— Hogy az ördög vinné már el ezeket !

Mire fölkeltek.

— Sándor barátom, — mondám szintén szóról szóra, — menjünk, ha szolgabíró leszek, e vörös hunefutra, ki a szegény utasokat pihenni nem hagyja, huszonötöt veretek.

És hagytak menni a nélkül, hogy bántottak volna bennünket.

Ennek már negyvenhárom éve és nekem még sem volt alkalmam fönntebbi ígéretemet teljesíteni, mert hát csak az *esküdtségig* vihettem, kénytelen volnék e szivességre a jelen szolgabírásgot megkérni, ha azóta a bot büntetés ki nem ment volna a divatból.

Szeptember ötödikén dél felé fáradtan és éhesen értünk volt a hajósi szőlők közé, zsebünkben egyetlen, akkor forgalomban volt papiros hatossal.

Több hajósi némettel találkoztunk, kik részint gyalog, részint kocsin szilvát szállítottak. Éhesek lévén, kértünk tőlük pénzért — ha ugyan egy hatost pénznek lehet csufolni — és egyik sem akart adni.

Noth bricht Eis. — Ugy is lőn.

Midőn ismét egy szilvával telt koci közeledett:

— Sándor, — mondtam, — ha ez sem ad pénzért, akkor én fogom őt nyakon, és te szedd telé a kalapodat.

És a sváb, miként a többi, csakugyan nem akart adni, csak midőn látta, hogy erőszakkal is veszünk szilvájából, adott egy hatos árát, mire azután megcsapdosta lovait, utánunk kiáltva :

— Ich werde Euch beim Stuhlrichter *auf* *geba*.

Jó, hogy nem tette, mert akkor *statárium* volt, bár még tizennyolc évesek nem valánk, s így a paragrafus ránk nem lehetett volna alkalmazható.

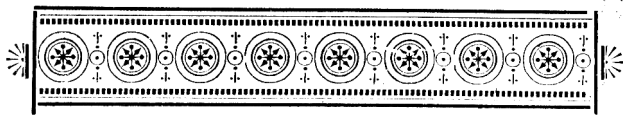
Hajóson *Lang Náci* az akkori segédjegyző bennünket, éhes embereket *fekete kávéval* kínált. de mi voltunk az oka, miután a közmondás szerint : „Néma gyermeknek az anyja sem érti a szavát.”

Délután lévén az idő, Náci barátunk azt gondolta, mi is ebédeltünk, hisz ebédeltünk is szilvát, mire azonban a fekete kávé nem igen ízlett. E jelenetnél *Goor Laci* barátunk is jelen volt, ki gyakorlatibb észjárással bírván, neki köszönhattük, hogy uzsonnára kenyeret és lipthói turót kaptunk.

Éjfél felé Kalocsára értünk. Ekint öt nap, négy és fél éjjel, közben két éjjel és egy nap pihenve, harminc mértföldnyit utaztunk az apostolok lován.

Ma újra megtennők ezen fáradságos utat,
ha az anyakönyvből negyvenhárom évet törölni
lehetne és kenyerünk javát már meg nem ettük
volna.

Az ügyvédi honorárium.

Az ostromállapot első évében, 1850-ben történt. *Csalóka Péter* a haditörvényszékhez való idézve a forradalomban való, súlyos büntetést érdemlő résztvevésért. Hogy magán segítsen s lehetőleg teljesen kibujjék a kelepceből, elment az akkor híres *Kabzsi* fiskálishoz, kinek ötszáz frtot ígért, ha őt kimenti a büntetés alól.

— Nagyon könnyű lesz az, — mondja a fiskális.

— Könnyű? — kérdi a súlyosan vádolt.

— Igen, — erősíté amaz — csak mindenben a tanácsomat kövesse. Ugyanis bármit kérdeznek öntől, ne feleljen, csak jobb tenyerét kitarva, orra előtt lebegtesse, mint a gyermekek szokták, midőn egymást csufolják: ígyni — és az ügyvéd megmutatta, épen úgy, mintha védecét csufolná, mit az *jól megjegyzett magának*. — Ha neyét, korát vagy bármit kérdeznek; ha fenyegetik, elzárják, vasra verik, vagy ha végre szabadlábra

helyezik mindig csak így tegyen — és az ügyvéd ismétlé a jelet.

A haditörvényszék együtt volt, úgymint : tábornok, ezredes, őrnagy, kapitány, főhadnagy, hadnagy, őrmester, káplár és közlegény.

Vádlott elővezettetik és az elnök s közte a következő párbeszéd fordult elő :

Elnök : Hogy hívják ?

Vádlott : Az ügyvéd által ajánlott gúnyjelet mutatja.

Elnök : Micsoda szemtelen viselet ez a magas császári királyi haditörvényszék előtt ! ?

Vádlott : Ismétli a jelet.

Elnök : Ez már hallatlan szemtelenség, melyért súlyos büntetés éri önt. Még egyszer : hogy hívják ?

Vádlott : Ismétli a kézmozdulatot.

A haditörvényszék elszörnyűködik e vakmerőségen, az *ostrom állapot ezen első évében.*

Az elnök még néhány kérdést és fenyegetést kockáztat, de ugyanazon eredménnyel. Mire a vádlott kivezettetik és a törvényszék rövid tanácskozás után őt szigorú bőjttel súlyosított nehéz börtönbe záratván, — újabb határnapot tűze ki.

Az újabb és ennek eredménytelensége után a legújabb tárgyalás alkalmával a törvényszék a vádlottnak orvosilag való megfigyeltetését rendelte el.

A katonaorvosnál ismétlődtek a törvénszéknél előfordult hasonló jelek. Hiábavaló volt az orvos minden kísérlete, minden fáradozása, Csalóka Péter egyre csak gúnyjeleket mutogatott.

Végre a törvénszéki orvos írásban jelentette, hogy vádlott Csalóka Péter gyógyíthatatlan butaságban szenved. Mire ismét a haditörvénszék elé vezettetvén, elnök kimondotta a haditörvénszék ítéletét, mely szerint Csalóka Péter vádlott, mint elmebeteg, a további bünvádi eljárás alól fölmentetik.

Az pedig, t. i. a vádlott, hogy butaságát igazolja, a t. haditörvénszéknek ismét fűgét mutatott, mi most már nem fölháborodást, hanem általános derűtséget idézett elő.

A folyosón Kabzsi ügyvéd várt rá, kire rá sem hederítvén, ez a fülébe sugott, a mire vádlott ennek is fűgét mutatott. — Helyes, — gondolá az ügyvéd, — nagyon jól betanulta a szerepét, még benne kell maradnia, nehogy valaki ráügyeljen; tölem volt gondatlanság hozzá közelíteni.

Mindketten elhagyták az ugynevezett *Uj-épületet*. Midőn már jó távolra mentek, az ügyvéd veszélyt nem látván védencéhez szólt, figyelmeztetvén őt az ötszáz forint honoráriumra; azonban az ismét csak úgy felelt neki, mint a törvénszék folyosóján. És e jelenet az úton még többször előfordult.

Végre, midőn a vádlott vendéglői lakásába értek, itt már komolyan kezdé Kabzsi fiskális, mondván :

— Most már félre a tréfával, domine spectabilis ; az utcán helyes, bár fölösleges volt a túlságos óvatosság. Itt már senki sem hall bennünket, kérem az ötszáz forint honoráriumot.

De mintha a spectabilist nem is hallotta volna, ismét csak fűgét mutatott.

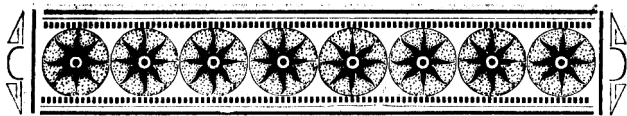
— Ez már mégis sok, — mondá az ügyvéd, épen úgy boszankodva, mint a törvényszéki elnök. — Igaz ugyan, hogy ha ütik, verik, fenyegetik, mindig csak így tegyen — és az ügyvéd ismétlé a tanácsadáskor mutatott jelet, — de most már a jutalmat kérem, melyet nagyon megérdemeltem.

És Csalóka Péter, úgylátszik, hogy az érdem iránt elismeréssel volt : védőjének *ismételve fűgét mutatott.*

Kabzsi fiskális úr pedig dühösen távozott, megfogadván magában, hogy ilyen tanácsot többé senkinek sem ad.

Vajjon ki volt a buta ?!

Haynald Lajos bibornok érsek vendég- ebédjei.

Miként a királyi udvari ebédek, úgy az érsekéi is nem az eszem-iszomról voltak nevezetesek és kedveltek, hanem a szellemről, kedélyességről és kedvességről, mely azokon a szellemdús házi úrtól kiindulva, mintegy az egész vendégseregen uralkodott.

Az ebédet megelőzőleg és utána rövid, tiz perenél ritkán tovább tartó társalgás alatt képes volt csaknem mindenkivel néhány szót mindig az illető egyéniségéhez mérten, vagy szokásos latinsággal mondva: *ad hominem* váltani, mely alkalmakkor ugyancsak vigyázni kellett, hogy a szellemes megszólításra, csak közelítőleg is megfelelő feleletet lehessen adni; mert ha valaki e tekintetben gyönges s hogy úgy mondjuk, eléggé *circumspectus* nem volt, az érsek egy év múlva is ott kezdte vele a társalgást.

Különösen óvakodni kellett csak látszólag

is oly kifejezéstől, melyben a főpap magára vonatkozó vágást vélt rejteni : mert ily esetekben hatalmas szelleme rögtön talált valami tromfoló kifejezést, miután nem egyszer szokta mondani :

— Ha engem megrúg valaki, rögtön visszarágom.

Vendégeitől kevés szót várt, nem is szerette, ha valaki hosszabb megjegyzést vagy épen valami elbeszélést kockáztatott, miután ő szellemes beszédeiben kifogyhatatlan s arravaló ideje mindig rövid volt.

Azért egy ily ebéd előtti cerele alatt a többi közt K. Ilonának, ki atyjával, a nyugdíjas őrnaggyal ott volt, megjegyzé :

— A kisasszonyok túlságosan úzik a jég-sportot.

— De hát mit tegyünk főmagasságú uram ? Erre vonatkozólag bátor volnék egy esetet elbeszélni. — mondá nagy bátran a kisasszony.

— Tessék, tessék.

— Nos tehát, — kezdé az neki derülten, — Főmagasságod ismeri a Daruváry családot ?

— Hogyne ? egyik leányukat is én eskettem az oltár előtt.

— Nos, azok kisebb leánya hosszasan, hetekig, vagy talán hónapokig betegeskedett s természetesen nagyon unta magát ; szülei már mindenkigondoltak mulattatására egyszer csak beteg

leányuk unalmában füttyülni kezdett. — Ime Főmagasságú uram, én is kérdem a jégsporthoz vonatkozólag: hogy hát mit csinájunk egyebet?

— Füttyüljenek kisasszony, füttyüljenek, igen füttyüljenek, — felelé háromszorosan és folyvást nevetve Haynald.

Azonban az elbeszélő kiasszony fülig pirult és mindenhez volt inkább kedve, mint a füttyüléshez.

Ugyanezen alkalommal Nagy Samu, akkori törvényszéki bíró kérdezé:

— Kegyeskednék Főméltóságod velünk közölni, honnét ered bibornoki címe mellett a körülírás: „A szent római egyháznak, az angyalokról nevezett római bold. szűz Mária címével áldozár bibornoka?”

— Szívesen kielégítem a Tekintetes úr kíváncsiságát, ha a jelenlevő többi úr türelmét ki nem fárasztom: mert annak a története kissé hosszú.

És a tudós főpap egy ékesszólásban, tudományosság és képzeletben is gazdag oly kitűnő elbeszélést terjesztett elénk, több századra visszamenye az egyház történetében, milyenre csak ő volt képes s amely végtelennek látszék. Természetes, hogy egyikünk türelmét sem fárasztá ki, sőt ellenkezőleg, feszült érdekeltséggel hallgatuk volna sokáig, ha ebben a belépő huszár meg

nem zavart volna bennünket, mondván : *jelen-tem alásson alázattal, hogy tálalva van.* Mire a bibornok előadását rövidre szabva ezzel fejezte be :

— Most tudja a tekintetes úr, miért van bibornoki címemhez kötve : a szent római egyháznak az angyalokról nevezett bold. szűz Mária címével nevezett áldozár bibornoka ?

Tudni, a kitünő előadás után akkor mindnyájan tudtuk, de aként elmondani, sem akkor, sem most, még csak megközelítőleg sem tudnók, még ha e célból a legjelesebb lexiconokat és egyéb forrásokat vennők is segítségül, ő maga pedig, fájdalom ! ma már el nem mondhatja ! . . .

*

K. István kalocsai ügyvéd egy ebéd végén megjegyzé :

— Eminentiad is úgy tesz, mint a nagykőrösi gazda a disznótoron, utoljára adja a legjobb borokat.

— Igen ? — kérdé az érsek, — de ugye tekintetes úr, akkor már a nagykőrösi gazda vendégei disznótoros kedvben vannak ? . . .

*

Egy alkalommal, mindjárt az ebéd kezdetén figyelmeztetett bennünket, hogy tizenhárman vagyunk, azért ha ezt valaki rossz omennek tartaná, még idejében fölkelhet. Azonban mondanunk sem kell, hogy senki sem hagyta el a terí-

tett asztalt. Hogy pedig az elővéleménynek némileg igazat adjunk, közöljük, hogy az akkor ott jelen voltak közül legelőbb meghalt Baján *Kubinszky* Mihály püspök, maga az érsek és *Rónay* István kanonok-plébános volt országgyűlési képviselő és híres magyar és német költő.

*

Midőn a cisztercita rendűek bajai házának új tagjai tisztelegtek nála, az ebédnél *Gebauer* Izor igazgatójuk ült az érsek mellett, utána én, — e sorok írója, — ki emlékeztetém az érseket, hogy mint egykori erdélyi püspök a kegyesrendűek kolozsvári nagy gymnasiumában engemet a hittanból kikérdezett.

— És tudott-e ügyvéd úr, ő excellentiájának (ekkor még nem volt bíbornok) kérdéseire felelni?—kérdé a cisztercita gymnasiumi igazgató.

— Bizony tudtam, — felelém, — a kérdés az volt, hogy mi legyen a *kinyilatkoztatás*?

— Ugy gondolom, — jegyzé meg a bíbornok-érsek mosolyogva, — hogy a tekintetes úr bizonyosan jól meg felelt akkor a kérdésre, miután még most is, közel harminc év után emlékezik a kérdésre, talán jobban megfelelt, mint most felelné, habár részemről előre meg adom a kitűnőt.

*

Ezen ebédek egyik kedveltetője volt *Schuster* Constantin, akkori kanonok és érseki jószágigazgató jelenleg váci püspök.

Jó vagy rossz szerencsém az ebédnél többször szomszédságába hozott s így alkalmunk volt egymást stichlirozni (a püspök saját kifejezésével élve), mire neki is, nekem is kedvem volt.

Midőn egyszer leves után a marhahusból nem vettem, megjegyzé:

— Persze marhahúst nem eszik: mert hiszen azt otthon is ehet.

— Libapecsényét is, — felelém — miután véletlenül megtudtam, hogy az volt a pecsenye.

— Ugyan kitől tudta meg, hogy ma libapecsénye lesz?

— Megéreztem a szagát.

Néhány hónap múlva az érsek farsangi ebédjén ismét mellé ültem. Leves után vaddisznót hordtak körül.

— Reménylem, hogy ilyet nem ehetne otthon is? — mondá a kanonok mosolyogva.

— Sőt igen, — felelém, — mert a vaddisznó tegnap a kalocsai *gyorskofa* hozta Budapestről és ugyanabból nekem is hozott egy combot.

— Lehetetlen!

— Pedig úgy van, nagyságos úr.

E témáról többé nem beszéltünk.

Egy ebéd utáni cserle alkalmával a királyi ügyésztől kérdé az érsek :

— Nos, hogy állunk a tekintetes királyi ügyészségnél ? nem vagyunk a fekete könyvbe bejegyezve. ?

Mire Battlay Imre akkori királyi ügyész felele :

— Ha a királyi ügyészségnek mindig főmaggaságodhoz hasonló emberekkel volna dolga, nem is volna szükség a fekete könyvre, hanem csak egy terjedelmes aranykönyvre, melybe a számtalan polgári és hazafias erények följegyeztetnének, hogy az utókornak mindig tükörül és követésreméltó például szolgálnának.

— No, no, ügyész ur, ez kissé túlságos állítás, mert hiszen mindnyájan gyarlók és vétkesek vagyunk, pedig köztudomású, hogy az ügyész urak *egyelőre* mindenkit rosznak tartanak . . .

*

Kubinszky Mihály volt püspök, ki köztudomás szerint a vallásosság non plus ultra hírében állt, különben pedig rossz gazda volt, egy alkalommal valami világi, gazdasági és fölötté praktikus dologban, kéretlenül tanácsot adott az érseknek, mire az felelé :

— Megengedjen Méltóságod, ha arról adna tanácsot, mely uton lehetne a legrövidebb úton a

mennyországba jutni, készséggel elfogadnám, de a kérdéses dologban nem.

*

A nyolevanas év végén jelen volt az érsek egyik díszebédjén *Matlekovits Sándor* államtitkár és *Munkácsi Mihály*, a már akkor is világhírű festő, nejével. Az érsek-házigazdának mind két vendégét fel kellett köszöntenie. De hogyan: Melyiket előbb? Egybe foglalta mindkettőt, mi kitünően sikerült neki, anélkül, hogy az egyik vagy a másik ünnepeltnek neheztelnie lehetett volna, legfőlebb a többi jelenlevő vendég huzott rövidebbet, a mennyiben a kettős felköszöntésre csak egy pohár pezsgő jutott, mit azonban bőven pótolta az a szellemi pezsgő, mely Haynald felköszöntőit mindig, különösen ezen alkalommal jellemezte.

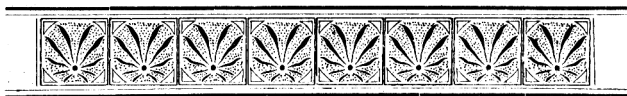
Ezen ebéd alkalmával figyelmeztette Munkácsyt, az étterem új mennyezetére, megjegyezvén, hogy a régi ugyan művészi és értékes freskófestménnyel volt ellátva, de hát már ránk akart szakadni, miért is, hogy magunkat netalán valami katasztrófának kitegyük, el kellett azt távolíttatnunk. Ugyan akkor a művésznak, *Amon* nevű egyik vendégét mutatta be, ki több évig Amerikában tartózkodott, mire Munkácsy megjegyzé: — Szép föld.

*

Haynald beszédje s bármiféle nyilatkozata orákulum volt, úgy a társadalom, egyház és általában a tudományok minden ágában, miért is a laptudósítóknak az ily ebédek és cerelek alkal-mával ugyancsak szemfüleseknak kellett lenniök, hogy hűn referálhassanak : mert mindig úgy be-szélt, mintha a hallgatók ezrei lettek volna kö-rülte. Nagy ellensége volt a német Schulvereinnak, melyet nem egyszer, nyiltan a mi (magyarok) leg-nagyobb ellenségünknek nevezett.

*

A bibornok érsek ebédjein, a mennyire em-lékezetünk engedi, felsoroljuk a különböző idők-ben ott jelenvoltakat, nevezetesen : *Vanutelli* érsek, római pápai nuncius, *Lönhardt* erdélyi *Hornig* veszprémi, *Schlauch* nagyváradi bibor-nok püspök (utóbbi Haynald szentelte volt föl püspökké Kalocsán, ki viszont Haynaldot elte-mette Kalocsán,) *Kruesz* Krisosztom pannon-halmi főapát, *Szász Károly* ref. püspök (még mint vallásügyi miniszteri tanácsos), *Trefort*, *Pauler* miniszterek, *Földvály Mihály* alispán, *Liszt Ferenc*, *Reményi*, *Bethlen*, *Boromisza*, *Jósika* (erdélyi grófok), *Baldácsy* báró tündöklő szép nejével, végre a világ minden részéből írók, tudósok hirlapírók, művészek és művésznők, kik-nek a kalocsai érseki kastély azon időben valóság-os találkozási helyük volt.

Haynald bibornok-érsekkeli utolsó talál- kozásom.

A fáma már rég hangoztatta az előbb szel-
lemdús érsek testi és szellemi fogyatkozását, mind-
amellett kétkedtünk a dolog komolyabb voltában.

Midőn a geniális ember, — *állítólag*, — már
mind lelki, mind testi egészségi tekintetben hanyat-
lani kezdett, többnyire kertjében tartózkodott, hol
udvari papjai közül egyik másik benső tag holmi
humoros tartalmú könyvből, vagy élelaphból olva-
sott föl neki, míg azelőtt minden ilyen olvasmány
száműzve volt köréből. Én két cisztercita pappal
közeledtem hozzája, kik közül az egyik, az éppen
akkor első misét mondott fiam *Hang* Dániel volt.
Az érsek mellett *Majorossy* János püspök ült. A
szokásos bemutatások után feltűnő szomorúan
mondá az érsek :

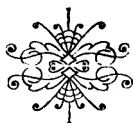
— Én már nyomorult vagyok, nem is élek
soká.

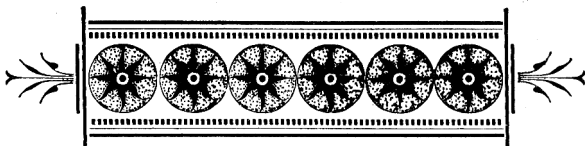
— Eminenciád, — felelém őszinte szomorú-

sággal, — egyházi, társadalmi és hazafiúi érdekeinél fogva már életében megcsinálta a lépcsőzetet, mely a mennyországba vezetendi; adja Isten, hogy még csak e lépcsőzet első fokán legyen.

— Ki tudja? — felelé elmélyedve és e közben megpillantván Ernő nevű tíz éves fiamat, ölébe fogta és megáldotta, két ízben is.

Többé nem láttam élve a nagy főpapot.

Hortus Archiepiscopalis Colocensis.

1888.

Colocae urbs archiepiscopalis antiqua sita est ad aquam cujus nomen est inter incolas Vajas id est butyrosus. Sed cur butyrosus nemo mihi explicare potuit. Credibile est, quod aliquando etiam Hungaria, sicut Canaan fuit butyro et melli ampla, et in reminscentiam incolae hanc aquam Vajas denominaverunt. At historiarum naturalium docti Vajas quondam ramum Danubii fuisse et ad ripam conditam esse dicunt urbem Colocensem per Sanctum Stephanum primum ac maximum regem Hungarorum, qui primus Hungaros christianos esse crudeliter coegit, et archiepiscopatum in provincia fertilissima magnis cum dominiis dotatum Huic archiepiscopatui adnectus est episcopatus Bácsiensis est inde archiepiscopatus Colocensis ditissimus et totius Hungariae, potest etiam totius Europae.

Ad praesens tempus archiepiscopus est Dr

Ludovicus Haynald, homo honorabilissimus, sapientissimus, artium et literarum maximus Maecenas, ipse botanicae gnarus et unius herbarii proprietarius, horticulturae amicus. Ille est membrum Academiae Scientiarum Hungaricae, membrum Aedis superioris, membrum delegationis.

Habet imposans palatium duabis contignationibus aedificatum in stylo antiquo et unum magnum pulchrum hortum, qui ad ambulationem Colocensium semper apertus est. In porta stat unus magnus homo cum magna atra barba sicut ursus, qui me suaviter salutavit et cum magno baculô hortum ostendit.

Lexi in variis gasettis, quam magnus amicus esset Sua Eminentia horticulturae, et ut suus hortus omnium talium hortorum pulcherrimus esset. Magna cum spe ergo intravi et aspectu prioris partis contentus fui.

Stant magni arbores hyppocastaneae in ordine regulari sicut milites et via rectissima prorsum, ad dextram et sinistram currit, et inter magnos, altos, senes arbores silvestres strictiores viae faciunt ex horto anglice dictum: park, Sunt etiam majores et minores cespites insparsi rosis, variis bokris es varis floribus.

Hic ambulat scientiarum studiosi cum libris in manu, sacerdotes juniores et seniores, domini ac dominae cum pueris atque puellis.

Pars interior jam plus neglecta est et totaliter relictæ videtur.

In cespitibus sunt herbae cum magnis foliis mihi ignotæ, quod ego tales in paribus hortis nunquam vidi. Unus barbarus rusticus hungarus, qui ibi fuit, dixit mihi hujus herbae nomen esse: Bogánes-lapu. Valde euphonicum est nomen: Bogánes-lapu. Feltünebat mihi una altera herba, quæ rumici acetosæ similissima est, sed quasi gigas superbe ad herbas minorum gentium despectat, rusticus dixit mihi id esse commue dictum: *Lósóska!* Etiam bene sonet: *Lósóska!* Sunt hic továbbá herbae cum foliis gespitztis at cum illas digitibus tangerem, tanquam canis me morderet, manum retraxi. Rusticus mistaces suas falsice pödörgebat et dixit: *Csollán!* Hm! Bogánes-lapu, *Lósóska*, *Csollán*, zeker nomina arabica, quæ Sua Eminentia ex Arabia importavit! Ego in recognitionem dedi rustico unum sexerli, et porro ambulavi. In parte interiore ambulanti magna depressio animi afficit, nam facile credit se ab omni orbe relictum. Hiába cantant lusciniæ, corvi éktelen strepitu omnes affectiones poeticas expellunt. In una via inveni magna ossa alicuius equi et obitum illius sincere sajnálávi. In angulo uno multi lapides cumulati sunt ut mundi transeundam gloriam demonstrent. In altero angulo magni cumuli sunt, et cum aliquem quaererem, dixit

mihi! *Szemét!* In centro horti stat unus parvulus mons super quem est aedes antiquissima, ejus fenestrae cum deszkibus sunt leszegezvae. Daneben stat unaf gigantea gomba, sed quem ad finem ego hiába oogitavi Probavi illam rotundare, sed frustra. Ad pedem hujus monticuli aut monticuculi jacet unus parvus lacus aut besser gesagt laculus, ex quo ranorum magna multitudo triste lamentat.

Inter bokros aliquid tetrum animadverti et jam ne in silva indica szemközt vidi uno cum buffaló, cum viderem id esse unam machinam vapoream ejus officium esset, quod aquam ex fonte artifice facto in istud laculum pumparet. Sed machina inerte stetit, nullam sufflam habuit et fons siccus erat. Also inde haec magna ranarum tristitia.

Adveni ad unam domum vitream et intravi; multas hic varias herbas vidi, quae omnes magnam sitim habere videbatur, omnes flavae et aegrae erant. Ego istenbizon sajnálávi istas pauperas herbas!

Porro meavi. Non procul a latera palatii est pars horti interessantissima haec, caliginosus nemus. De latronibus timere necesse non est, nam populi valde boni homines sunt, sed meditari de iis muszáj, quai nonnulli — crederes latrones ibi dormiunt, quasi essent barones et comites sine

negotiis. Sed miráculum! Nunquam vidi in horto tam multas oosigarigas quam hic, nam homo non potest passum facere, si quin que oder sex csigarigas összetiprare! quies-quacs facis cum is, a wahre Freud!

Rebus omnibus aspectis, quae aspiciendae fuere, hortum reliqui. Cum porta ium quaererem homo sine barba coram me stetit cum barba in manu nam just in illo momento barbam deposuit.

— Magnum damnum est, quod Sua altissima Eminentia morte obivit, dixi ei?

— Sua Eminentia non est mortua, is alleweil in Pest, responsuit ille.

— Ich hab glaubt, dass er gstorben is, und der sehene Garten desswegn so verlassen is.

Csipio Papricanus.

(Ugyanez magyarul.)

A kalocsai érseki kert.

1888.

Kalocsa, régi érseki város, víz mellett fekszik, melyet lakosai Vajasnak neveznek. Miért Vajasnak, nekem még senki megmagyarázni nem tudta. Hihető, hogy valamikor Magyarország is,

mint Kánaán Vajban és mézben bővelkedett s lakószai e vizet emlékezetül nevezték Vajasnak. A természettudósok állítják, hogy a Vajas valamikor a Dunának ága volt, s partján alapította szent István első és legnagyobb magyar király, ki először kényszerítette a keresztény hitre a magyarokat, Kalocsa városát és a legtermékenyebb vidéken nagy uradalmakkal dotált érsekséget. Ezen érsekséghez csatolták a bácsi püspökséget és ezóta a kalocsai érsekség a leggazdagabb egész Magyarországon, s talán egész Európában is.

Jelenlegi érsek dr. *Haynald* Lajos, neves, tudós ember, nagy Maecenása a művészetek és tudományoknak, ismerője a botanikának és herbariumnak tulajdonosa, barátja a kertészetnek. Tagja a Magyar Tudományos Akadémiának, tagja a felső háznak, a delegációnak.

Van neki két emeletes impozáns palotája és nagy szép kertje, a mely a kalocsai sétáló közönségnek mindig nyitva áll. A kapuban egy magas ember áll nagy sötét szakállal, mint egy medve, ki engem szívélyesen üdvözölt s nagy botjával a kertet mutatta.

Számos lapban olvastam, hogy Főmagassága mennyire barátja a kertészetnek s hogy kertje szebb minden ilyféle kertenél. Nagy reménynyel léptem tehát be s megvoltam az első részzel elégedve.

Mint katonák szabályos rendben állnak a vadgesztenyefák, előre, jobbra s balra nyilegyenes utak futnak tova s a nagy, magas erdei fák közötti ösvények teszik a kertet angolul mondva parkká. Vannak még kisebb nagyobb pázsitok is rózsafákkal, különféle bokrokkal és virágokkal.

Itt sétálnak a tudományszomjazók könyvvel kezükben, ifjabb és idősebb papok, urak és hölgyek, fiúcskáik- és leányaikkal.

A belső rész már jobban el van hanyagolva és teljesen elhagyatottnak látszik.

A pázsitokon nagylevelű, nekem ismeretlen növények vannak, milyeneket hasonló kertekben sohasem láttam. Egy barbár magyar paraszt, a ki ott volt mondta nekem, hogy ezen növény neve : Bogáncs-lapu. Nagyon szép hangzású név : Bogáncs-lapu. Feltűnt egy másik növény, a mely igen hasonlított a sóskához, de a mely miként egy óriás nézett le az apróbb növényzetre, parasztom mondta nekem, hogy ennek közönséges neve : *Lósóska!* Ez is jól hangzik : *Lósóska!* Vannak továbbá itt spitzes levelű növények, amint ezeket újjaimmal érintettem, mint kutya haraptak, kezeimet visszahúztam. A paraszt csalfán pödörgette bajuszát s mondta : *Csollán!* Hm. Bogáncs-lapú, Lósóska, Csollán, zicher arabs nevek, melyeket Főmagassága Arabiából importált! Hálából a parasztnak egy sexerlit adtam és tovább sétáltam.

A belső részben sétálva nagy lelki lehangoltság veszt erő, mert nagyon könnyen hiheti magát az egész világ által elhagyottnak. Hiába énekelnek a csalogányok, a varjak éktelen káromlásukkal minden költői hangulatot előlnek. Az egyik uton egy lónak hatalmas csontjait találtam, s kimúltát őszintén sajnáltam. Egy sarokban sok kő volt felhalmozva, hogy bizonyítsák a földi dicsőség mulandóságát. A másik sarokban nagy halmok vannak, s midőn valakit kérdeztem, mondta nekem : *Szemét !* A kert közepén áll egy kis halom, rajta egy ősrégi épület, melynek ablakai deszkákkal vannak beszegezve. Daneben áll egy óriási gomba mi célból, hiába törtem rajta fejemet. Kiakartam azt kerekíteni, de hiába. E hegyecske, vagy hegyecskecske alján terül egy kis tó vagy besser gesagt tavaeska, a melyből nagy sereg béka fájdalmasan kiáltoz ki.

A bokrok között valami szörnyet vettem észre, s már-már indus erdőben láttam magamat, szemben egy bivallal, midőn láttam, hogy ez csak egy gőzgép, melynek hivatása, hogy a vizet egy kútból a tóba szivattyúzza. De a gép tétlenül állott, nem volt lélekzete s a kút száraz volt. *Also*, innen a békák nagy szomorúsága.

Eljutottam egy üvegházhoz és beléptem ; sok különféle növényt láttam itt, melyek úgy látszik nagyon szomjasak lehettek, mind sárgák

és betegek voltak. Én istenbizon sajnáltam a szegény nővényeket!

Tovább mentem. Nem messze a palota oldalától van a kertnek legintéressantabb része, a sötét berek. Nem kell félni rablóktól, mert a nép nagyon jó emberekből áll, de *muszáj* róluk elmélkedni, minthogy némelyek — azt hinnéd rablók — ott alusznak mint foglalkozás nélküli bárók és grófok. De csoda! Sohasem láttam kertben annyi csigabigát, mint itt: mert az ember nem tehet lépést, hogy öt-hat csigabigát össze ne tiporjon; kvics-kvacs így teszen velük, a *wahre Freud*!

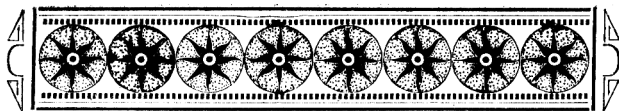
Mindent megtekintve a mi megnézni való volt, elhagytam a kertet. Midőn a portást keresem egy ember áll előttem szakál nélkül, kezében szakállal: mert juszt abban a pillanatban tette le szakálát.

— Nagy kár, ugy-e, hogy Főmagassága meghalt? mondtam neki.

— Főmagassága nem halt meg, *is alleweil in Pesth*, felelt ő.

— Ich habe glaubt, *dass er gestorben is, und der schene Garten desswegen so verlassen is.*

A kalocsai érsekkert.

1888.

Az irigység engesztelhetlenebb a haragnál.

Közölt cikk 1888. évi május 31-én jelent meg egy vidéki lapban, mi boldogult Haynald bíbornok érseket annyira megharagította, hogy midőn arról beszélt, megjegyezte, hogy midőn a cikkíró kertemben volt, még egy növény volt ott, melyről leírásában hallgatott: *szamártővis*. Hogy neki igazságot adjunk a Kalocsai Néplapban a következő cikkben feleltünk:

A mi egyetlen muzeumunk, kiállítási helyünk, oázunk, látni és csudálkozásra méltó helyünk, — a templomokon és tanintézeteken kívül, melyekben mind számra, mind fényre, mind művészetre nézve eléggé bővelkedünk, — melyet Ő Eminenciájának eléggé meg nem hálálható nagylelkűsége folytán, mind magunk örömben és búbán egyaránt fölkeresünk, hová vidéki vendé-

geinket vezetjük és büszkén nézzük gyönyörködésüket : a *kalocsai érsekkert*.

Midőn a fentebbi cím alatt *Csipio Papricanus* által közelebb latinul írt tárcacikket olvastuk, akaratlanul is azon utazó jutott eszünkbe, ki egy alkalommal *Rátóton* keresztül utazván, kérdezé : „Ez az a falu, a hol oly sok bolond ember lakik ?“ „A falu ez volna, melyet kigyelmed ért, — felelék neki, — de azok a bolond emberek már rég elköltöztek innét, csak néha utazik egy-egy ilyen erre keresztül.“

Úgy látszik, hogy *Papricanus de Csipio* turista csak úgy nézte volt meg a kalocsai érseki kertet, mint midőn valaki egy terjedelmes könyvtár termcsein keresztül megy : látja a könyveket, azok régiebb vagy újabb kötéseit és ismerteti a könyvtárt, természetesen *felületesen*, mert különben a kertbe a fölépcsőn lemenve, mindjárt meg kellett volna látnia a paksi Times szemfüles tudósítójának, a jobbról-balról elterülő gyönyörű rózsahegyret, mely annak dacára, hogy a hosszú és kemény tél által sok kárt szenvedett, mégis a jelen állapotában is méltó lett volna arra, hogy a paksi *világ-lap* tudósítója *megbámulja*.

Közvetlen a rózsahegy előtt két soron georgina ültetvény terül el, eddig félméter magasságú georginákkal, melyek ha *Papricanus növény-collegájuk* érkezésének napjáról előre értesülen-

dettek volna, sőt még az üvegházban nagy számban létező *áloé* amerikai *importált* virágok is eltértenek vala hagyományos szokásuktól, hogy száz évenként csak egyszer virágozzanak és a nap ünnepére kivirágoztak volna, míg így, a ritka vendég érkezését nem tudva, a georginák miként az óvodás gyermekek, kis padsoraikból diákokká föl nem csaptak és az *áloék* tüskés leveleikkel szokott hétköznapi állapotukban maradtak. A dolgok természetes rendje szerint.

A rózsahegy és a georgina sorok előtt közvetlenül a hársfasétány fekszik, mely maga fölér a paksi Gója-kert összes helyiségeivel. A hársfák éppen virágoznak és kellemes illatárral töltik el az érseki kastély egész környékét. Hasonló szép hársfasétánynyal bír az *egri* érseki kert, mely alatt boldogult *Bartakovits Béla* érsek idejében az orvosok és természetvizsgálók nagygyűlése alkalmával a gyűlés tagjai, mint az érsek vendégei ebédeltek.

A kalocsai érsekkert hársfáihoz azon historiai emlék fűződik, hogy 1849. év nyarán, közel a világosi katasztrófa idejéhez, *Kmetty* tábornok mintegy kétszáz honvédtiszt társaságában, — a *Nádasdy Ferenc* gróf érsek, akkori érsek bécsi tartózkodása alatt, — vacsorált, mely alkalommal hazafias felköszöntések és cigányzene mellett a honvédtisztek reggelig mulattak ; mondhat-

juk, hogy *hattyudalukat* énekelték: mert rövid néhány nap mulva elhegedülte szent Dávid azon szomorú nótáját, melynek nótahangjai csak az 1867-iki koronázás alkalmával némultak el.

De hát térjünk vissza a tárgyra.

Mindjárt a kert kezdetén jobbról-balról egy-egy virágágyás, tele délszaki növényekkel fekszik, majd a tojásdad alakú nagyterjedelmű virágkörönd következik, festőileg előtűnik virágképletekkel, melyek nemcsak a budai udvari kert, vagy a margitszigeti e tekintetben hasonló produktumokkal versenyezhetnek. E virágköröndöt árnyékos vadgesztenyefa sétány környezi, diszes és kényelmes padokkal sűrűn ellátva, melyek akár egészséges, akár üdülő beteg embereknek kényelmes pihenőül szolgálnak. Hogy az itteni időzés teljes gyönyörűséget nyújtson, erről a kertben nagy számmal tartózkodó fülemülék gondoskodnak, gyönyörű dalaikkal annyira fölvidámítván a lelket, hogy még *Csipio Papricanus* is elmondaná, ha itt volna: *comme il faut*. (Amint kell.)

Közvetlen a nagy virágkörönd után jobbról-balról turbékoló gerlicék emlékeztetnek bennünket a boldog családi életre, majd ezután egy területen egy óriási perzsa szőnyeg, zöld pázsit és bokrokból, mely az eltűnt régi és korhadtnövényház helyét foglalja el.

Ha turistánk innét jobbra fordulandott —

megtalálándotta volna az új növényházat, mely a kert jelenlegi tulajdonosának közel negyvenezer forintjába került és itt együtt találta volna az ismert növényvilág gazdag koszorúját, de hát úgy látszik, hogy touristánk csak oly növényeket talált, melyekhez különös vonzalma volt, mint a bogáncs, a lósóska és a csalán, épen úgy, mint egy kollégánk Bécsben, ki az étlapokat gondosan átnézte, és mindennap délben és este csak *gulyást* talált és rendelt; pedig azt Bécsben kegyetlen rosszul készítenek; vagy mint *Gemediener* barátunk, ki a budapesti 1884. évi országos kiállításon mást nem látott, mint a kalocsai *rabmunkákat*, meg a *Jenei tégláit*, no meg a *nagy söracsarnokot*.

A kert legszebb pontját képezi a hegy és a tó környéke, melyet ha a hegytetőről nézünk, oly festői szép látvány tárul elénk, mely vetekedik az al-Duna úgynevezett *Kazánszorosával*, csakkogy itt a sziklákat fenyőfasorok és virágképletek helyettesítik. Azonban úgy látszik, hogy a paksi Times tudósítója ezt is nem felülről, hanem alulról nézhette, csakis így történhetett, hogy a hegyen levő esernyő alakú kis földött helyet *gombának* nézte és közleményében még azon helyet is elfelejtette említeni, honnét szép kilátás nyílik a paksi hegyekre, Uszód, Szent-Benedek, Ordas, D.-Pataj községekre, – a főút végéről.

A kert látogatóiról is megemlékezik. Bizony voltak annak nevezetes látogatói, különböző időkben; voltak itt bibornokok, pápai követek, érsekek, püspökök, miniszterek, mágnások, írók, tudósok, lapszerkesztők, művészek, nemcsak a hazából, hanem a külföldről is. Kedves sétahelye volt a kert *Liszt* Ferencnek, *Szász* Károlynak, több nevezetes egyénnek is, utóbb *Csipió Papricanus-nak* is, ki azonban a kalocsai érsekkerttől annyit várt, miet a schönbrunni, laxenburgi, budai királyi kertektől, hol egész Garten-Adminisztrációk, Garten-Inspektorkok, Ober- és Unter-Gärtnernek, Gartenburschok és Gehilfek vannak és egy-egy ilyen udvari kert föntartása százezrekbe kerül. Ha Ő Eminentíája csak kertjénél ily nagy luxust akarna kifejteni, ezen esetben üresen maradna a jótekonyság azon kifogyhatlan forrása, melyből bőségesen juttat minden hazai és társadalmi közcélra, melyeket itt föl nem említhetünk: mert ezek száma: legio.

Megemlékezik a tudósító a kert jelenlegi tulajdonosa dr. Haynald Lajos bibornok érsekről, és porral akarván őt behinteni, csak úgy jár vele, mint más ujságíró: mert a mint az országúti útmutatófát, ha százszor is elborítja az országúti por, a jótekonny eső újra fehérre mossa azt: úgy jár mindenki, ki a kalocsai biboros érseket akarja kritika alá venni; miként a „kalocsai

szellemi omnibusz“ első folyama írja, mint következik :

„E sorok írója nincs hivatva arra, hogy Ő Eminenciájáról, kit az egyház fejedelme többszö-
rösen kitüntetett, 1879-ben bibornokká emelt,
apostoli királyunk folyton kitüntetésekkel hal-
moz, az ország és a művelt világ mint tudóst,
mint buzgó főpapot s mint hazafit ünnepel, hosz-
zasabban írjon : mert hát vannak oly magas szel-
lemi tehetségek és oly kitűnő jellemek, melyek
nem mindenki által bírálhatók, miként a győ-
mánt, mely szintén csak a saját porával köszö-
rülhető.“

De hát mi indíthatta Papricanus urat arra,
hogy a Hortus Archiepiscopalis Colocensisről úgy
írjon, mint írt ? Elmondjuk. Néhány év előtt e so-
rok írója, dr. Hümpfner József, Kálosi József volt
kir. ügyész és Salamon Zsigmond kir. törvény-
széki bíró Pannonhalmán voltunk, hol a főtiszt.
prior maga mutogatta az ottani nevezetességeket,
ugymint : a monostort kívül belül, a könyvtárt, az
ott és a templomban levő szobrokat, festménye-
ket, szent István király székét, melyek mindnyá-
junkat lelkes csudálkozásra ragadtak, minek Ká-
losy barátunk kifejezést is adott a templomban,
egy itt vissza nem adható kifejezéssel !
Hogy nekünk ily kincseink nincsenek !

— No lássa főtisztelendő ur, — mondá e

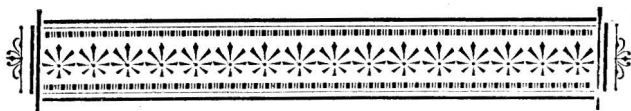
sorok írója. — én eddig elhallgattam, hogy eretnek is van közöttünk, de ő maga elárulta volt.

— Nem tesz semmit, — jegyzé meg mosolyogva a prior, — mi nagyon szeretjük, ha más vallású honfitársaink is eljönnek ide megnézni, hogy mit művel e feketesereg és mivel foglalkozik: mert uraim itt a főapáttól kezdve az utolsó újjoncig mindenki dolgozik.

Nos tisztelt olvasó, hogy mi volt a paksi Times tárcacikkének a célja a cím alatti jel-szónkban megtalálándják.

Csipio Poivre.

A tolnamegyei krónikából.

A hirhedt bachvilágban 1857-et irtunk, midőn farsang vége felé egy levelet kaptam volt Kölesdről a Bereczk családtól, melyben meghivatam a farsang utolsó napjainak eltöltésére és egy nyilvános bálbani résztvevésre. Hiszen ez nagyon örvendetes gondolja mindenki, én is úgy gondoltam, mint akkori harmadéves jogász, kinek az esze még inkább a mulatságra, mint a *római jogon, a pondektákon és egyházi jogon jár*, kinek a fővárosból vidékre rándulni, egy leányos háznál néhány napot tölteni, bálba menni, véghetetlen nagy élvezet volt akkoron úgy, mint mostan is.

Azonban egy nagy akadály állott előttem. Éppen a híres budai technikus bálon és ép akkor még hiresebb jogász bálon valánk tul, mely utóbbin a *budai szép kávé leánynak* juttatott fehér kameliás bokréta maga öt forint egy szegény jogászra nézve hallatlan összegbe került, hát még egyéb kiadások !

Ha még el nem találták volna olvasóim, hogy mi volt az akadály, himezés-hámozás nélkül kimondom, hogy bizony nem volt pénzem. Miután hasonló szerencsétlenség máson is meggesik, e dolog nem szégyenlésre, hanem mások részéről szájalomra méltó.

De hát nem azért voltam fiatal ember és jogász, és talán szerelmes is, hogy magamon nem segíthettem volna. E mellett éppen a financ-tudományt akkor tanultam, következőleg könnyű volt valami financ operatiót kigondolni és keresztül vinni. Egy jó barátom volt, iskolatársam és történetesen paksi fiú B. József, ki éppen előtte való nap beszédközben említette, hogy az utóbbi bálon lackcipőjét tönkre táncolta, pedig közelebb a dr. Gebhardt estélyére van hiva. Megelőztem a megrendelésben. Szokott cipésemnél rendeltem, illetve vettem pár lackcipőt hitelbe és eladtam ugyanazt Józsi barátomnak — ki bár gazdagabb, de takarékosabb mint én — öt forintért.

Ez ugyan nemcsak mai napság, hanem akkor is kevés pénz volt. De mégis elég arra, hogy kemény télnék idejében elinduljak gyalog Tolnamegyébe. Még egy nehézség volt. Olyan toilettet összeállítani, hogy az akkori divat szerint a nélkülözhetlen frakkot és pedig *sárgagombos kék frakkot* is magammal vigyem.

Pedig ugy kellett lennie. A szalonkabát fölé

frakkot, e fölé téli kabátot, és végre egy szürke galléru köpenyt öltöttem — mely utóbbit *Gálffy Endre* orvosnövendéktől, ki jelenleg Kolozsvárott honvéd törzsorvos és boldog családapa kölesönöztem — és megindultam egy hétfői reggel. Promontoron egy lebuiban megebédeltem, azontul egy adonyi fuvaros elvitt Eresényig, ott egy ismerősnél aludtam. Másnap gyalog folytattam az utazást Adonyig. Onnét bizonyos *Üveges* bácsi szállított D.-földvárig, hol régi jó ismerősömhöz *Falbek* kereskedőhöz szálltam. Vacsora után mulató fiatal emberek közé keveredtem, már nem emlékszem miféle korecsmaí helyiségben, minek következtében erszényemet megütötte a laposguta.

Tessék most már pénz nélkül és D.-Földvár-ról tovább egész Kölezsdig menni, De hát nem azért hallgattam az egyetemben a *financ-tudományt*, hogy a körülményekhez képest valami hitelműveletet nem csinálhattam volna. Beállítottam régi jó ismerősöm *Börzsönyi Lajos*hoz később paksi járásbíróhoz, ki akkoron a d.-földvári szolgabíró hivatalnál volt alkalmazva és őt még ágyban találva, minden teketoria nélkül két forintot kértem tőle *rövid időre*. Tessék elhinni hogy többet is adott, — ha többet kértem volna. — És nem is gondolják önök, hogy e rövid idő több volt egy esztendőnél. Hja : mert az ember csak tervez és Isten végez.

A dunaföldvári piacon több szent-lőrinci fuvarossal alkudoztam, hogy vinnének magukkal az uton majd fizetek nekik bort.

— Bort ne fizessen az úr, az van nekünk is elég, magának is adunk, hanem hát hová igyekszik? — kérde egyik fuvaros.

— Kölezsdre.

— Akkor hát elvisszük az urat Szent-Lőrincig ingyen, onnét pedig holnap beviszi a fiam Kölezsdre 2 forintért.

Mondhatom, hogy alig utaztam valaha vigabban és olcsóbban, mint ezen alkalommal. *Szent-Lőrincen* szokásban volt és van talán jelenleg is, hogyha egyik-másik a borát Földvárott eladta, többi szomszéd társai segítettek az illető helyre szállítani — kölcsönösen. Ily alkalmakkor aztán ahány ember, annyi volt a kulacs is (diákul: klipit-klapat torium, mit csak azért mondok, hogy a latin nyelvtanbani jártasságomat is eláruljam.) Ezuttal is így lévén a dolog, az egész uton át hajtogattuk nemugyan a kancsókat hanem a kulacsokat.

Szent-Lőrincen fuvarosomnál *kellő és illő* vacsora élvezése után egy *kontinacios* ágyon aludván, reggel 4 órakor rokkadörömbölésre ébredtem föl, mely az anyjuk pörgetésétől származott. Hét óra felé villás reggelire terítettén, a gazda fiával, ki engemet Kölezsdre szállítandó vala, megreggeliztünk és elindultunk.

Bizony, bizony sajnálom, hogy a derék ember nevére már nem emlékszem, de hát mint szokták mondani: az ember feje nem káptalan. Különben bár ki legyen, őt vagy utódjait az Ég áldja meg!

Kölezsdre, az Apponyi grófok szép birtokára értünk.

Hogy a meghívó Bereczk család milyen szívesen fogadott, erről fölösleges írni, az egész Tolnamegye ismerte vendégszeretetét, még *Baranyai* Petyi volt paksi lakos bátyánk is, ki mint az öreg drusza Bereczk Péter volt kölezsdi jegyző jó barátja, gyakran megfordult ott.

Farsang utolsó vasárnapján a kölezsdi vendéglő emeleti termében bál volt. Tél lévén, csak a helybeli intelligencia jelent meg ott. Pedig máskor híresek a kölezsdi bálók!

Divatban valaezen időkben a *polkamazurka*, miért is a csárdás mellett gyakran ez járta, illetőleg mi jártuk ezt.

Egy ilyen *polkamazurka* után elélem állott egy eredeti kinézésű férfi, kék magyar ruhában, fején árvalányhajú kalappal, kezében cifra nagy dohányzacskóval és sarkantyús csizmákkal. Kihívóan nézett rám, én szintén ő rá. Végig nézett, én szintén őt. Mondhatom komikus jelenet volt.

Ő az ő eredeti magyar öltözetében és én sárgagombos kék frakkban. Végre megszólalt.

— Én Tóth Sándor, a kölezsdi ispán vagyok.

— Én meg pesti jogász vagyok, felelém.

— Nekem az úr fiziognomiája nem tetszik, — folytatá.

— Nem tehetek róla, pedig nekem az öné tetszik, — válaszolám.

— De tudja meg az úr, hogy én független, korlátlan és határtalan úr vagyok, — mondá kihívó arccal.

Bizony mondom nem értettem őt, míg nem *Bereczk Béla* barátom, ki ezen időben velem együtt *Dumas Sándor* munkáit fordította magyarra, — ma már fájdalom, a budapesti kerepesi temetőben fekszik — közbeszólt mondván :

— Hát persze, hogy az, független: mert még föl nem volt akasztva; korlátlan: mert bolond; határtalan úr: mert itt senkinek sincs határa, minden az uraságé. Nem is a fiziognomiád nem tetszik neki, hanem a *sárga gombos kék frakkod*, nem tudja, hogy ez most divat és inasnak néz. Látod az én fekete frakkomban nem ütközik meg.

— Ha így van bátyám, akkor én is birok az ön tulajdonságaival, anélkül, hogy bolond is volnék. Jőjjön bátyám, koccintsunk és *szidjuk a németet*.

Akkor ez is divat volt . . .

És ezt mondvá bevontam őt az étterembe,

hol már többen, *Bereczk Pista* kis-székelijegyző, *Prager Jancsikölezsdi* segédjegyző, *Póhl Erneszt* jogász, *Tóth Imre* gr. Apponyi uradalmában irnok sűrűen emelgették a poharakat, énekelvén az akkor ép oly divatos nótát, — milyen a kék frakk volt:

Ezer esztendeje annak,
Hogy a magyarok itt laknak ;
Most akarják kiirtani, kiirtani :
De az Isten, a jó Isten nem engedi,

Sándor bátyámnak tetszett a dolog, kivált mikor rázendítettem az azon időben, másik divatos nótát, melynek dallama a *Gotterhalte* hymnuszé volt, szövege pedig így kezdődött: „*Hetes, nyolcas, kilences, tizes*, stb.“

Ennek következtében megbarátkoztunk egymással és a bál utáni napon levél érkezett Bereczk Bélához ily tartalommal: — Kedves barátim! Miutánkamrámban egy megkezdett sonka vagyon, pincémben pedig egy két akós hordóban még néhány itce bor akad, sziveskedjenek ma este felé hozzám jönni. Természetesen az én *torzomborz* bajuszú pesti barátomat is magukkal hozzák, kivel tegnap ismerkedtem meg.

Kelt Kölezsden, a ködvágó-műhelyben (a mérnökök szobáját értette) annak idejében

Tóth Sándor

uradalmi ispán, független, korlátlan
és határtalan úr.

Kellő időben megjelentünk és hajtottuk a pagátot meg a huszonegyest: mert hát Tolnamegye a *tarokk hazája* miről a *kalocsai szellemi omnibusz* első folyama így ír:

Franciaországban kereshetnők a tarokk játék hazáját, legalább a műkifejezések: *cxcisses, pagat, tou le troi* stb. arra mutatnak, de csak eredete van ott, hazája Tolnamegye, annak városaiban, faluiban és pusztáiban egyaránt, de legkivált a gazdatisztek között, kiknek a tarokk a nevezett megyében csaknem egyedüli szórakozásukat képezi télen nyáron, de kiváltképen télen.

A városokban számos tarokk-körök vannak magánházaknál, kaszinók és olvasóköroekben, minden faluban van egy tarokk-kompánia, melynek tagjai a lelkész, kántor, tanító, jegyző, orvos stb. Mindennap este összejönnek, vitatkoznak, disputálnak, néha össze is vesznek, kibékülnek és másnap újra kezdik.

Azonban legérdekesebb a tarokkozás mulatsága a nagy uradalmak pusztáin. *Tengelicen* a szóban levő farsang harmad napján a tisztartó vendége voltam. Mindjárt ebéd után kiküldetett a grófi hajdu, kezében a pagáttal, melyet a pusztán és szomszéd pusztán épen úgy körül kellett hordoznia, mint valaha Magyarországon, háború idején a véres kard körülhordoztatott.

A jelképes meghívást mindenki értette. Már

a fekete kávéra megjelent kasznár, ispán, őrnök s néhány komposseszor a közeli és távolabbi szomszédságból. És alakult két-három tarokk-kompanyia, mely mellett egész vacsoráig fáradhatlanul szolgált az urasági hajdu borral, pipával, szivarral. Hogy játékközben holmi szempillantások és az asztal alatti lábérintések, mint stratégiai fogások gyakran előfordultak, minek tagadnám, úgy sem hinné senki.

A szent János áldásának gyakori ismétlése után, hajnal felé aludni ment az egész társaság. Első álomban valék, midőn homlokom érintésére és e szavakra:

— Porból lettél, porrá válsz, — fölébredtem.

Hamvazó szerdára viradtunk s ezen ünnepélyes szertartás végzésével a pusztán a hajdu biztatott meg, ki a behamvazást a föntebbi szavak kíséretében az egész háznépen és a vendégeken teljesítette.

Azóta negyvennyolc év múlt el, nekem még van alkalmam a föntebbi intésre megemlékezni, hanem az akkori társaság tagjainak nagy része, maga a derék házi gazda *Scheffer* tisztartó, de maga a hajdu is, ki homlokunkat behamvazta, a sirban van. Azörök világosság fényeskedjék nekik!

Hanem azért tessék elmenni *Tengelicre*, vagy körutat tenni egész Tolnamegyében, ma is mindenütt jár a tarokk, különösen a Paskevits

és a *Klopitzky*, mely utóbbi egészen Tolnamegye kiváltságos találmanya.

Viszatérőben Kölezsden egy kompossektor kastélya előtt haladtunk el, mely meglehetősen rossz karban volt. Hogy kié lehetett, azt önök eltalálhatják. Erre való megjegyzésemre mondá az öreg Kovács Márton, Bereczk Péternek :

— Hja öcsém e kastélyban örökös dinomdánom volt, mondhatom, hogy *fölettük, fölittuk* gazdáját és ma már a *Göböldében* van, kutya baja sincs.

— Hm. Mi az a Göböldye? — kérdém.

— Hát bizony Ferkó öcsém az egy olyan intézet, melyet Limburgi gróf *Stirum* alapított elszegényedett tolnamegyei nemesek számára. Azért te ne számíts rá: mert mint pestmegyei ember, ott számodra nincsen hely.

— Nem is kérek belőle. És van-e a göböldének állandó lakója.

— Van-e? Tele van mindig. Sokan vannak ott olyanok, kik százezreket érő vagyonnak hágtak a nyakára s midőn annak idejében erre figyelmeztették, egész nyugodtan mondták: majd elmegyek a *Göböldébe*. — Ugyanezen nagylelkű alapító tolnamegyei nemes tanuló ifjak számára stipendiumot is alapított, melyet Pista és Géza fiam is húzott, ma pedig a Béla is húz. Áldott legyen az alapító emléke.

Hogy létezik-e még e göbolyde és vannak-e lakói nem tudom.

A varsádi búcsún voltunk. A jegyzőnél, erdőmesternél és a *kődvágóknál*, vagy mint más-kép nevezték őket a *földkóstolóknál* — kik akkor a telekkönyveket csinálták — folyt a mulatság, vagyis volt *hegedűszó, furulyaszó, cimbalom és három a tánc* halálig, valamint boncidáig folyt a bor, mint a tenger, a ki magát ma le nem issza nem ember . . .

A híres szegzárdi *fitos Halász* szépen járta a sárgacsizmás Miskát, e sorok írója a tót tánera kelt e kedves ének és dallamra :

„Jaj szegény tót legény
Mindig krumplit zabálni.“

(Vajjon nem-e a mi kedves aljárásbirónktól tanulta? — fogják önök kérdeni. Pedig dehogy! hiszen az önök kedves aljárásbirója akkor még hátul gomboló nadrágban járhatott.)

De térjünk vissza a búcsúra. — Vacsora volt; megeredtek a toasztok. A többek közt felkelt egy fiatal ember és kezdé: — Uram-uram Schneeman uram! szólok az úrhoz. Lőn általános suttogás a vacsorálók között: „*P. Károly* a tisztartó fia, a nyole iskolás.“

— Halljuk, halljuk;

— Állok elébe! mondá a felhívott Schneemann.

A szónok pedig folytatá, a mint következik :
„Csak rövideden, csak rövideden, csak rövideden,
— csak . . .“

— Nini, ez is olyan dadogó, mint az apja !
szólt közbe valaki az asztalvégről, miből később
családi harag keletkezett, a publikum közt pedig
derültséget idézett elő.

A szónok pedig így végzé nagy szabású beszédét : — Csak rövideden mondom el szavaimat, hogy az Uristen kedves házigazdánkat sokáig éltesse !

— Éljen ! éljen ! — hangzék mindenfelől és ezzel a toasztirozásnak vége is lett. De ideje is volt.

Fölkeltünk, az asztalok egy pillanat alatt kihordattak. A nemes ifjuság táncra kelt, a mamák és papák a tarokk asztalok köré gyültek, *Prager* Janesi a kölezsdi segédjegyző, szokás szerint „szóló“ mulatott és ivott; *Nyakas* Imre — hőgyészi — hazafias költeményeket szavalt, *Póhl* Erneszt, jelenlegi szegzárdi szőlőbirtokos disputált ; én meg *Bereczk* Béla boldogult barátommal félrevonulva kocintgattunk : mert hát mindketten szerelmesek voltunk ; ő akkoron a pesti körök híres és kedves *Herminájába*, én az akkoron szintén híres budai szép kávé leány *Jozefinbe*. — Hej ! volt is okunk ábrándozásra, mert hát együnkünk se nyerte el akkori eszményképét. De ne saj-

náljanak önök, mert életünk drámájának egyik felvonásában Béla barátom *Etelkát*, én meg *Rózsát* vezettem oltárhoz. És egyikünk se bánta meg.

De nem illik magunkról ennyit írni — térjünk vissza a búcsúhoz. — Hajnalodott. Ujra, újra! kiáltozó a nemes ifjúság. A mamák pedig sorakoztak a távozásra. *Halász* bátyánk még egyszer kiállott a Platzra és „szóló“ járván éneklé:

„Sárga csizmás Miska sárban jár,
Patakon túl Panna rája vár,
Ne várd Panna Miskát nagy a sár,
Sárga csizma sárban igen kár.“

A sarok szobából pedig hangos disputáció zaja hallatszott; egyik tarokk-kompánia összeveszett: mert a tisztartó kilenc tarokkal ultimot *tou le troit* mondott, az erdőmester nyole tarokkja ellenében; minek következtében *contra* és *recontra* lón mondva stb.

Induljunk, menjünk, mondá egyik-másik. Tudják önök, hogy hasonló körülmények közt, midőn valaki megkezdí az indulást, csakhamar eloszlik az egész társaság. Itt is úgy volt. — Mi is indultunk volna: de az én téli kabátom eltűnt. Már-már megszánt *Nyakas* Imre barátunk.

— Ne búsulj pajtás! mihelyt haza érek Hőgyészre, küldök neked egy viselt kabátot; nem valami elegáns ugyan, de holmi magadféle író ember elviselheti.

Azonban nem volt rá szükség, mert újabb kutatást tévén, megtaláltuk egy ágyon, melyen három kisasszony ült „*haragszom rád*” játékot játszván.

Én is haragudtam előbb, de rögtön megbékültem, midőn megtaláltam téli kabátomat *ott, a hol volt.*

*

Ugyan ezen időben történt. Egyik tolna-megyei községben mulattunk. A falu és házi ur nevét elhallgatom; magát az eseményt azonban hűségesen mondom el.

A mulatság javában folyt, midőn jelenték, hogy távoli rokonok érkeztek Pestről; — még akkor nem volt Budapest. — Vidéken az ilyesmi nagy szenzációt csinál. Az ajtó felé néztünk s hegyeztük füleinket.

Belépett Eleonora és Felix. Egy szép szőke hölgy és egy fiatal ember.

Háziur és asszony szívesen fogadták az új vendégeket; de ezek igen szórakozottak, félénkek és zavartak voltak.

Csakhamar suttogás lőn a társaságban s az általános vélemény:

— Hisz' ezek szöktek.

Mielőtt tovább folytatnám, kövessenek olvasóim az akkori Pestre.

Egy első emeleti ablakból nézett föl az átelleni ház második emeleti ablakához Eleonora.

Egy második emeleti ablakból nézett le, az átelleni ház első emeleti ablakához — Felix.

Eduárd és Kunigunda,
Kunigunda és Eduárd.

Addig néztek egymásra, míg kinézték egymást.

Este anya és leánya a nemzeti színházba készültek. Eleonora nem találta keztyűit; elment tehát keresni. Később Eleonorát nem találták; elmentek tehát utána — keresni őt.

Eleonora nem találta keztyűit a chiffonban, Eleonorát nem találták az egész házban.

Az utcán kellett volna keresni, hol Felix éppen kocsiba segítette, utána maga is beugorván.

A koesi megindult, majd vágatni kezdett a Váci-, Dorottya-utcán Lánchidon át Budára, onnét az országútra, Fehérmegyébe, Tolnamegyébe. — Utóbbi megye azon falujába és házába, hol mulattunk s hova most vissza vezetem olvasóimat.

— Hisz' ezek szöktek, — súgták a társaságban.

Csakugyan minden nagyobb búcsúzási szertartás nélkül, bámulásunkat semmibe se véve, távoztak, kocsira ültek és vágattak más atyafihoz.

Valóban furcsa atyafilátogatás volt!

Alig félóra múlva berontott egy öreg úr, képből kikelve, a legdühösebb arekifejezéssel.

— Hol vannak, hol vannak? — kiáltozá.

A leány atyja volt, ki felvilágosíttatván, hogy a szökevények már tovább mentek atyafit látogatni, szintén tovább üldözé őket.

Városról-városra, faluról-falura pusztáról-pusztára, mindig csaknem ugyanegy nyomon követte őket; de mindig később érkezett.

A szerelmes szökevények a marche-routát már vissza Pest felé fordították, midőn az öreg ur nyomukat veszté.

Egy tolnamegyei városban már két napig időztek egy ügyvéd rokonuknál, míg végre az öreg úr elérte őket.

— Itt van leányom! — kiáltá — itt kell lennie.

— Már miért kellene itt lennie? — kérdé az ügyvéd.

— De itt van, — mondá a szerencsétlen atya

— Nos igen, itt van.

— Hol van, akarom látni hadd számoljak vele.

— Nem addig van az spektabilis, — jegyzé meg az ügyvéd komolyan.

— Azonnal akarom látni, — mondá az öreg úr toppantva.

— Spektábilis okos ember, kezdé az ügyvéd, — épen mintha a statárium előtt akart volna va-

lakit védelmezni ; — a skandalum már meg van, mire való azt még nagyobbá csinálni ? Aztán fontolja meg spektábilis, a fiatalok már négy nap és négy éjjel, plane *éjjel* együtt vannak : már mi lenne a dologból, ha még négy nap és plane négy éjjel együtt lennének ?

— Az nem lehet, én viszem azonnal leányomat ; azt a szélkergetőt pedig

— Spektábilis felejtí, hogy házamban van és azok is oltalmamban vannak ; felejtí, hogy ha nem is volnának újabb négy nap és négy éjjel együtt ; — de már voltak. Mit gondol spektábilis ; *négy nap és négy éjjel* ! . . .

A spektábilis csakugyan gondolkodni kezdett ; gondolkodott pedig sokáig, és eszébe jutott a mult idő, *saját fiatalsága*. Beleképzelte magát Felix helyzetébe, — harminc év előtt. Hm. Vajjon neki is hasonló körülmények között nem lett volna elég négy nap, négy éj ? . . . Végre elérzékenyülve kérdé :

— Mit akarnak hát ?

— Semmi egyebet, mint egymásé lenni.

— Ám beleegyezem tehát, de most akarom őket látni.

— Mindjárt spektábilis, tessék ezen okiratot aláírni.

Az öreg úr rábámult az okiratra, végre toll után nyult és aláírta.

Ekkor az ügyvéd, mint a játéknál; *hogy tetszik* szokás, az ajtó felé fordult mondván:

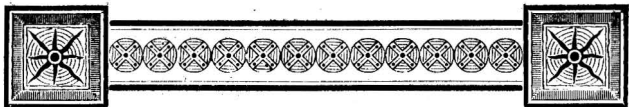
— Tessék bejönni.

A szerelmesek félénken és szemérmesen miként hasonló esetekben illik beléptek.

És az öreg úr pár percig készült haragos arcot mutatni, mi azonban nem sikerülvén, könnyekre, örömkönnyekre fakadt.

És lőn egybekelés, lakodalom és a függöny legördülése.

A kalocsai kronikából.

I.

Az 1861-iki ügynevezett nyilás alatt Pest-megye megválasztott tisztviselője voltam. Az akkori kivételes állapotban még fáklyás zenével is megtisztelt a város közönsége, nem mintha saját csekélységemet tüntette volna ki, hanem, mint alkotmányos tisztviselőt érdemesített vala rá.

Kivételes állapot volt ez. Itt volt még Schmidt-Zabierow es, kir. szolgabíró, kitől a hivatalt (szolgabíráram távollétében) átvettem; itt voltak a es. kir. esendőrök, kik előtt, az akkori főnökük Partics hadnagynak a megyei utasítás szerint kijelentettem, hogy miután a vármegye a közbiztonságról márrendelkezett, rájuk nincs szükség; itt voltak a financok, kik azonban azon időben a dohánykutatás miatt a hetipiacokon megjeleneni nem mertek.

Akkor tehát valódi *árkádiai* állapotok és *aranyjuezi* napok voltak Kalocsán, fogja valame-

lyik tisztelt olvasónk mondani. Nohát részben voltak is . . .

A kalocsai kaszinó-egylet Pestmegye akkoron megválasztott alkotmányos tisztviselőit együtt és egyenkint boldogult *Ábrahámffy János* indítványára tiszteletbeli tagokul megválasztott és a szintén boldogult *Antunovics János*, akkoron kanonok, a solti járás, kalocsai tisztviselőit barátságos vacsorára hívta magához, midőn először volt alkalmam szónoki tehetségében gyönyörködni. Általában az alkotmányos világ új árájának kiválóan örült és annak tisztviselőit úgy akkor, mint később a provizóriumban is mindig támogatta.

Megindult a törvénykezés, még pedig a megyei utasítások szerint — miután az, a volt alkotmány-ellenes hatalom által kirótt közterheket törvényteleneknek nyilvánította — bélyeg használata nélkül. Haj de boldog világ volt akkor! Ugy-e kollegák? Halomra beadni a kereseteket bélyeg nélkül és annak veszélye nélkül, hogy valami kapzsi finánc leletet vett volna fel!

Sok összeütközésem volt szolgabírámmal ki előtt a törvénykezés terrainkognita volt. Egy alkalommal benyitott hozzám egy féllal, midőn szobám tele volt ügyes bajos emberrel.

— Esküdt úr, — mondá — ennek a szegény fajszi embernek mikorra van a licitációja?

— Két hét múlva, — felelém.

— No én két hónapra elhalasztom.

— Az nem lehet.

— De én mint *szolgabíró elhalasztom*, — mondá nagy nyomatékkal.

— Én pedig mint megyei esküdt mégis ki-megyek licitálni, miután kötelességem; mert a végrehajtást még az az *országbirónak sincs hatalmában felfüggeszteni*. A fél adhat neki halasztást, hatalmában áll el is engedheti a követelést, ehez forduljon a szegény fajszi ember, ki különben sem érdemli meg a kíméletet, miután azzal fenyegetődött, hogy ha kijönnek az urak, hát meghal valaki.

— No látja kend, kérje meg a hitelezőt, hogy várjon, — fejezé be közbenjárását a szolgabíró, kissé röstelve a felek előtt ekként való föllépését.

Egy alkalommal a hivatali helyiségben a zsidó rabbínus egy zsidót esküdtetett és pedig a zsidó vallási szokás szerint mindketten föltett kalappal.

Belépven a szolgabíró megütközve kérdezé tőlem:

— Miért nem veszik le a kalapot azok a zsidók?

Mert vallási szokásuk úgy kívánja, —

— Vagy úgy.

Ügyvédi díjakat nem szeretett megállapí-

tani, a keresetlevél szerkesztése címén csak egy forintot; mert mint mondá nem szerkesztik azt, csak az üres nyomtatványt töltik ki, amire Szvétek Jancsi is képes, ki hajduja volt.

Történt, hogy *Nagy Ignác* a volt milliomos egy alkalommal meghívott bennünket, hogy mint legále testimonium menjünk ki hozzá atyja, az öreg *Nagy György* aláírásának hitelesítésére egy meghatalmazáson, melynek erejénél fogva *Nagy Ignác* a budai országos főpénztárból harmincezer forinton felüli összeget felveendő volt.

— Ily esetekben illendő honoráriumot szokás fizetni, — figyelmeztetett Józsi bátyám.

Majd meglátjuk, — gondolám, kinek ép akkor nagyon jól esendett vala a pénzmag, miután ép akkoron a tárcámat a lapos menykő nemcsak környékezte, de meg is ütötte annyira, hogy nem vala abban egyéb mint, néhány régi reskontó, meg szerelmes levél: mert hát mint megyei esküdt és a város egyik *chevalier-doré*-ja — magyarán aransarkantyus lovagja — szerelmes is voltam akkoron.

Megérkezővén a kuriális lakba, mindenk előtt szivarral megkináltatánk, mit én, mint nem dohányos, igénybe nem veheték. Majd a hivatalos aktust elvégezvén, kifelé indultunk, miután a milliomos a honoráriumot az ajtónál papirosba burkoltan a kezünkbe nyomta és hogy azt ha-

marjába meg ne nézhessük, nemcsak ki kísért bennünket, hanem a kocsi is felült és velünk a városba hajtattott. Így egész hazáig nem tudtam, hogy mily kincs rejlik a zsebemben. A kik hasonló körülmények közt voltak, fogalommal birhatnak gyötrő kíváncsiságomról.

Az akkori özvegy Mészáros Károlyné-féle házban levő szobámba érve, felnyitám a rejtélyes papirost és kihullt vala belőle három darab *száz* azonban csak három darab százkrajcáros osztrák értékű vadonat új bankó! No de legalább új, nem olyan. mint a milyet az ember a paprika-piacon szokott kapni, mikor ugyan kap. Nézttem, nézttem, legalább is oly kifejezéssel, mint a vásárba menő korsós, midőn feldől.

Másnap kérdezett szolgabíráim, hogy mennyit kaptam Nagy Ignáctól.

— Többet mint amennyi dukál, — felelém, — mert úgy látszik tévedésből nem két forint tiz krajcárt adott hanem három forintot, azért is én egy levélben figyelmeztettem a tévedésre a kilencven kr. többletet azonnal visszaküldöttem.

— Bár csak én is úgy tettem volna, nekem meg csak öt forintot adott, — mondá a szintén csalódott Józsi bátyám, ki előre figyelmeztetett, hogy hasonló esetekben a legale testimoniumot *illően szokták* honorálni.

Hiszen szokták is, akik . . .

Ugyanerről a milliomosról állították, midőn kalocsai megyei törvényszéki al-elnökké megválasztott, hogy semmivel, tehát sem pénzzel, sem pipával, sem paripával meg nem vesztegethető.

Én azonban mégis kitaláltam, hogy mivel vesztegethető meg: mert a híres és erős *Achilesnek* is vala egy pontja a sarkán, hol megsérthető volt. Nos a mi milliomosunknak is volt, *de nem a sarkán*.

* * *

Hivatalos megkeresvényeinkben e kifejezést használtuk: *Meghagyatik Kalocsa városa bírájának* stb. Ez *Stulics Antal* Kalocsa városa akkori bíráját nagyon bántotta és e miatt nekem gyakran érzékenyen panaszkodott, többek közt azt is mondta, hogy inkább ott hagyja a város házáat, ha tovább is ily meghagyásokat kap. Hogy a szerencsétlenség be ne következzen, az irodát utasítottam, hogy jövőre más kifejezést használnak. Egy alkalommal *Bereczk Béla* pesti ügyvéd barátommal a kalocsai főutcán menvén, nevezett város bírájával találkoztunk, ki mindjárt előhozta:

— Ma megint érkezett hivatalos levél, mely így kezdődik: *meghagyatik Kalocsa városa bírájának*. Pedig én inkább lemondok a bíróságról . . .

— Micsoda! ? — szakítá félbe *Bereczk*, — a

régi időkben így irtak : *meghagyatik a város bírájának huszonöt bot terhe mellett.* — És nagyott nevetett hozzá.

Egy óra múlva a hivatalba menve, ott talál-
tam Stulits bírót (szokása ellenére nem mosolygó,
hanem komoly képpel,) Tóth János esküdtet,
(szörnyüködő arccal) és még egy esküdtet, kinek
névére már nem emlékszem. Azért jött a depu-
táció, hogy panaszt tegyen a szolgabíró előtt
azon hallatlan sérelem fölött, melylyel Bereczk a
bíró személyében az egész várost illette. A szolga-
bíró megnyugtatta őket, igérvén, hogy majd gon-
doskodik az elégtételről. Alig hogy eltávoztak a
szolgabíró nevetve hozzám fordulva mondá :

— Ugyan szólj Bereczk Bélának, hogy írjon
egy levelet Stulitsnak, melyben megnyugtassa :
mert mint látszik nagyon meg van sértve.

No hiszen Béla barátom irt is neki az ő szo-
kott élees stylusában, melyben finoman kifejezve
több sértés volt, mint az utcán mondott szavak-
ban, de a bíró *nem vette észre*, teljesen megnyu-
godott és midőn délután ismét találkoztunk vele,
mosolyogva nyujtá kezét Bélának, mondván :

— Köszönöm, nagyon köszönöm.

Mi pedig tovább menve a vizsgatevő diá-
kokra gondoltunk, kik között a következő párbe-
széd fordult elő :

— Első diák : feleltél már ?

- Második diák : feleltem.
- E. Hogyan feleltél?
- M. Nem igen jól.
- E. És mit szólt a professzor?
- Csak mosolygott.
- E. Na akkor ha én felelek, agyon neveti magát. Velünk is így történt, nagyot nevettünk. De hát volt is rá ok, miután a város becsülete meg vala mentve.

II.

A többféle kellemetlen esküdti funkciók közt a legkellemetlenebb volt az, midőn az alsómégyi pusztára kiküldtettem két garázdálkodó és ellenszegülő polgárnak rövid úton való kidobatására, kik a végrehajtásilag elárverezett házból kimenni nem akartak. Már a Bach idő alatt a cs. kir. csendőrök által egyszer kidobattak, azonban a hatvanegyediki nyílás alatt ismét visszaköltöztek a már tulajdonukat nem képező házba.

Két megyei hadnagy és egy törvényszéki hajdu egy kocsin előlment, ez képezte az úgynevezett kisebb brachiumot. Egy másik kocsin követtem őket. A kalocsai főutcán a kapu előtt ácsorgott Eötvös Nándor barátunk, kinek épen akkor semmi hivatala sem volt.

- Hová mégysz? — kérdi.
- Alsómégyre mulatni.

— Én is elmegyek, viszek puskát, útközben talán vadkácsára lőhetek.

— No gyere hát.

Örültem, hogy nem megyek magam.

Hogy valóban legyen valami a mulatságból, Homokmégyen betértünk Markó Ignác akkori városbíróhoz egy pár pohár borra. De több is lett belőle, de azért nem ártott meg.

A hivatalos küldetés helyére érve, az udvarban talált feleket felszólítottam a ház elhagyására.

— Majd elhagyjuk, mondá az egyik és azzal bement a házba, míg ugyanakkor a másik az istállóban tünt el.

Alig egy perc múlva az első kirohant a házból kezében furkós bottal, melyet egyenesen fejemnek emelt, mire én, miután figyelmeztetve lettem előre, hogy milyen emberekkel lesz dolgom, a magammal hozott kétesővű pisztolyok egyikét emeltem föl ellene és ugyanekkor parancsoltam a velem jött brachiumnak, hogy kötözzék meg az erőszakoskodót.

E közben a másik az istállóból kirohanva a vasvillát fogta a fejemnek, de ezt észre sem vettem, hanem Eötvös Nándor barátom, ki a puskatussal ütötte mellbe ezen újabb támadót és így háritotta el fejemtől a vasvillacsapást.

Az első támadót a hadnagyok és a hajdu

megkötözni akarván, az a hajdut egy fölötte kényes helyen megrúgta és őt gazembernek nevezte, mire ez kardjával az ellenszegülő felé szúrt és azt épen torokban találta, honnét a vére egyenes sugárban kezdett kilövelni.

Ezt látva, a helyszinén megtámadtam a hajdut, hogy miért tette ezt?

— Hát azért tekintetes uram, mert megrugott és gazembernek nevezett, pedig én huszár voltam, senkitől sem tűrök ilyet.

E pillanatban egy sereg mindenféle asszony-nép jött össze és hangosan szörnyűködött a szerencsétlen esemény fölött. Mit látva, beszüntettem a hivatalos eljárást, hazasiettem és rögtön orvost küldöttem.

Mire azonban az orvos ki ért... addig a sebesült meghalt? gondolják önök, dehogy, hisz csalánba nem üt a menykő, meggyógyult, meggyógyították az asszonyok, kik sajátságos módon állították el a vérzést, miről az orvosoknak fogalmuk sincs.

Engemet pedig egy zugirász által vérengzésemért följelentettek a megyének. A följelentésben a többek közt e kifejezések is előfordultak, *miután esküdt úr magával vitte raggantsát Eötvös Nándor urat*, majd a kérvény végén: *hol vagy magyaroknak óh nagy Istene!* Irta pedig nevezett zugirász e följelentést egy pint

pálinkáért. Megis érzett a szaga és volt is foganatja.

Mert miután a följelentés a megye közgyűlésén felolvastatott volna, *Földvály* Gábor az akkori főszolgabíró az ellenem való vizsgálat megejtésével megbízott, ki is nagy hű-hóval Kalocsán megjelenvén, a vizsgálat közben szörnyűködve mondta:

— Hogy mert esküdt úr, mint tisztviselő az illetőre pisztolyt emelni?

— De hiszen az furkós botot emelt a fejem fölé?

— Mindegy, még nem ütötte meg, és ha fejbe ütötte volna is, a vármegye majd megbüntette volna érte példásan. Mindenesetre elégtételt szolgáltatott volna érte.

— Köszönöm az ilyen elégtételt, melyről esetleg a másvilágról értesülhetnék. Már csak ki mondom a főszolgabíró urnak, hogy máskor hasonló kiküldetésre nem pisztolyt, hanem ágyút viszek.

És a nagy hűhóval teljesített vizsgálatnak nem volt egyéb eredménye, mint hogy a parasztot végre mégis kidobta a házból Mészöly Rudi bácsi az akkori esendbiztos szolgabíró.

Kellemesebb funkció volt, midőn a korsós céh, a szolgabíró távollétében meghívott a céhmester lakásán tartott céhgyűlésre, a midőn köz-

benjárásomra eltöröltetett azon régi szokás, hogy a törvénytelen származású fiú, a céhbeálláskor kettős díjat fizessen, a mi általam a céhjegy-jegyzőkönyvébe sajátkezűleg bevezettetett és a jelenvoltak által aláíratott.

Távozásomkor a céhmester kikisért az utcaajtóig és ott papirosba burkolva a markomba nyomta a céhbiztosi honoráriumot, a mely vala egy osztrák értékű forint.

Egy alkalommal egy vasárnapon szolgabírómmal együtt a jóemlékű Kunszt József érsek-nél voltunk tisztelegni, ki nyomban meghívott bennünket ebédre.

— Köszönöm kegyelmes uram, szabadkozék a szolgabíró, én már a Mikéhez ígérkeztem.

Hiszen nem kellett több, hasonló dolgokért a boldogult főpap, mint a ki az ettiqettere nagyon sokat adott, fölötte neheztelt.

Én természetesen megköszöntem a meghívást, elfogadtam az ebédet és elhallgattam, hogy én is a Mikéhez voltam ebédre hiva.

Megjegyzendő, hogy Mike az érseknek több év előtt elbocsátott tisztartója volt.

III.

Ugyancsak ezen kivételes időkben történt, hogy a megyei jegyzői kar meghagyta a megyei esküdteknek, hogy a jegyzői kart jóféle magyar, úgynevezett szűz dohánnyal lás-

sák el. Akkoriban olyan világ volt, hogy a piacon nyíltan árulták a magyar dohányt, könnyű volt tehát összeszednem annyit, amennyi, mint megyei esküdtre rám esett. Felküldöttem pedig az akkori cs. kir. postán hivatalosan, mint korpus deliktit. És mint ilyet a jegyzői kar el is fogyasztott, elismerését és köszönetét szintén hivatalosan tudtomra adva. — Bizony, bizony akkoron olyan idők és szokások voltak, hogy a megmáradott pénzügyőri szemlések sem mertek a piacon végig menni, hogy ne kelljen a széltében árult dohányt látniok.

Kalocsai régi papjelöltek.

Mindenki saját szerencsájének kovácsa.

Fönti cím alatt oly tisztelt egyének neveit soroljuk elő, kik kijelölve látszának lenni arra, hogy érseki, püspöki székeket, plébániai állásokat stb. foglaljanak el, azonban a sors különös intézkedéseinél fogva : adótárnok, birói, ügyvédi, jegyzői, közjegyzői, orvosi, tanítói, gazdatiszti, postafőnöki, káptalan ellenőri, bírósági végrehajtói stb. állásokra jutottak.

Valának pedig ők név és az a. b. c. sorrendje szerint: *Baksa Gergely, Bolváry Péter, Boromisza Márton, Csernyus István, Horváth Ignác, Horváth János, Horváth József, Hümpfner József, Kákonyi Dezső, Kovácsi Károly, Milassin József, Petrovác István, Pátz Floris, Pécsi István, Ronay Béla, Szabó István. Szöllős János, Wénn János.*

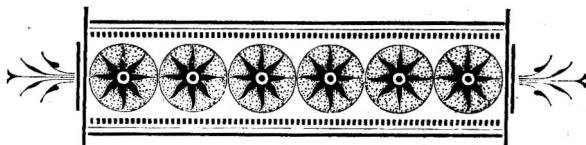
Ha mindezen urak elsőbb választott pályájukon maradtak, a csuhát le nem vetették és a

szemináriumot ott nem hagyták volna, a kalocsai családi és társadalmi viszonyok s állapotok, atyafiságos összeköttetések, mennyire máskint alakultak volna? . . . Ez emberi észszel kiszámíthatlan valami . . .

Baksa Gergely ma kalocsai plébános: Bolváry Péter kapucinus főnök; Boromisza Márton bácsi quardián; Csernyus István püspök vagy érsek; Horváth Ignác nagy-prépost; Horváth János, Horváth József, Hümpfner József, Kákonyi Dezső, Kovácsy Károly, Pátz Floris, Pécsi István, Petrovác István kanonok; Ronay Béla (a jelenlegi laki jegyző) laki plébános; Szöllős János és Szabó Pista szemineriumi rektor és vice-rektor volnának; Wénn János pedig sükösdí plébános volna? Talán?

Mert hát tekervényesek a gondviselés utjai Vajjon az illetők igye, ugye lettek volna szerencsésebbek és a társadalom nyert-e vagy veszített volna: az Isten tudja . . .

A kalocsai kronikából.

*A régi jó idékből eredeti okirat Uszód-
ról.* — Drága kedves Ispán Ur! — *Uszód* községé-
ben számos évek óta Catholica Bába volt, és an-
nak kezére születtek a Református gyermekek is.
— Viszont 14 Esztendőktől Reformáta Bába
vagyon és ennek kezére születnek a Catholikus
gyermekek is Uszódon és ez a szép Atyafiságos
megegyezés indította a Mélt. Uradalmat arra,
hogy a Bábának robotját elengedje. Innen van
szerencsénk bizalmasan és alázatosan jelteni
Nemzetes Uraságod előtt, hogy ha felsőbb helyre
teszünk is ezen dologban folyamodást, kérésünk
meghallgattatást nyer: melyre nézve mi Ekklé-
zsiai Elöljárók alázatosan kérjük Nemzetes Ura-
ságotat, hogy mivel nem a Bába makacsságától
esett, hogy ő a meghagyott mód szerint nem
recurrált a Mélt. Uradalomhoz, hanem a sok ügy
baj miatt nem adódhatott a Bábának instántia a

helység házától, így nem lévén a Bába hibás, könyörgünk ujonnan alázatosan Nemzetes Ispán Ur előtt, által látván e dologban a Bábának igazságát, a rajta követelt és le is fizetett Robot vált-ságot, mely 6 forint vala, alázatos kérésünkre kegyesen visszaadni méltóztasson. — Mely ebbeli különös jó indulatja bennünket egész helységes-től szeretetére fog gerjeszteni. Mely alázatos kéré-sünk mellett vagyunk drága kedves Nemzetes Ispán Urnak alázatos tisztelői. Az Uszódi Ekklé-zsiának belső Elöljárói.

Uszódon 9—a Jan. 1834. — Jelen okiratot *Salamon Laci* jelenlegi ispán barátunk szives figyelmébe annyival is inkább ajánljuk : mert hát a Bábával jó viszonyban lenni célszerű, miután megtörténik, hogy az ember egy alkalommal *két-szeresen* is rá szorul, miként volt idő és eset és még lehet is.

* * *

A pesti nemzeti színház zsinor padlásán.
E történetke csak azért tartozik krónikánkba : mert épen *Salamon Laci* és *Sukovits Pistával* történt vala meg a hatvanas években. Ugyanis miután a *zenélő óránál* — ugyan ki ne ösmerné e valamikor híres sörházat, melyben az öreg József uralkodott — meguzsonnáltak, vagyis a jó féle sörök és virstlikből magukat kellően elláták, talán *több mint kellően*, színházba szerettek

volna menni. De hogyan miután már pénzük nem volt? Pedig okvetlenül be kellett oda jutniok, miután a *Hunyady László* operát adták és *Hollósy Kornélia* az akkori híres csalogány énekelt. Hát bizony Laci barátunknak egy jó eszméje volt, a színház hátsó ajtajánál várakoztak, hol kétfülű nagy kosarakkal szokták a szobalányok a színésznők ruháit becipelni. Hogy a színházba bejussanak, e szobacicusoknak kellett udvarolniok. Így két célt is értek el: szerelemben is részesültek, meg a színházba is bejutottak, még pedig a kulisszák közé, mi nem minden halandónak adatik! Azonban Laci barátunk nem elégedett meg e kettős eredménnyel; neki még egy harmadik is kellett. Ugyanis megirigyelte a *kortinahuzó* szerepét és felment az ugynevezett szinpadlásra, hol keskeny deszkák hidalják át a szinpad tetejét. Ezek egyikén nézte és hallgatta, midőn a primadonna a legszebb trillákban gyönyörködtette a közönséget. Azonban Laci barátunk a koresmáros, akarám mondani az élvezett sör nélkül számolt; le nem szédült ugyan; hanem tisztesség nem esik mondván: a tengeri betegség érte el . . . minek következtében a *kortinahuzó* e szavakkal: gészt hinaus du rother spitzhub“ a színházból ki-kergette.

* * *

A „régí két pisztoly“ kávéházban. Egy

vasárnapon, színházi előadás, de sőt a „Komlóban“ való vacsorázás után történt, hogy betértünk (az 50-es évek végén) a széna- (most: Kálvin-) téri rozzant kávéházba. Tele volt vasárnapi publikummal. Alig kaptunk ötven-hatan egy kis asztalkát. Mellettünk egy nagy kerek asztal körül izmos lakatos legények mulattak, énekelvén: *Hajtogassuk a kancsókat. Salamon Pali* barátunk csak hallgatja egy darabig; míg nem meg-unván a dolgot, a mulató társasághoz közeledik és egy pohár szilvoriumot önt közibük. Nosza! Láttak-e olvasóim egy csintalan gyermeket, midőn a méhkaptárba egy nád szálat szúr, minek folytán a méhek megszállják az illető arcát, nyakát? Itt is úgy történt. A lakatos legények fölugráltak. Mi szintén. — Talán hogy szembe szálljunk velök? — kérdi valaki. — Dehogy! Hisz szögekké lapítottak volna bennünket. Hanem hogy soha többé ne lássuk őket; azon elvet követvén, hogy szégyen a futás, de hasznos. És a nélkül, hogy összebeszéltünk volna, rövid idő múlva a Fillinger kávéházban találkoztunk, hol Pali barátunk csak azt jegyezte meg, hogy e csekélységért bizony nem volt érdemes megfutni. Pedig nagyon érdemes volt ám! mert a lakatos legények olyan beszédhez készültek, melyet a hátunkkal hallgattunk volna meg!

* * *

Érdekes fogadás. A kalocsai próféta vendéglőben történt, mint Szécsy barátunk mesélte, a koresmáros azzal dicsekedett, hogy őtet még senki meg nem csalta. — Szép, — mondá egyik vendég, — de mégis volna eset, hogy megcsalhatnák? — Nincs rá eset! — Fogadjunk. Ha őnt még ma valaki megcsalja, a most hozatandó 12 liter bort fizeti. — Jó — mondá a koresmáros és a 12 liter bort az asztalra helyezte. — Lőn ivás, beszélgetés, jó kedv! A fogadást tevő vendég pillanatra távozik és ezután nem sokára belép egy kefekötő legény, kivett zsebéből egy fél literes üveget és kér bele fehér bort; fizet is egy pénzdarabbal, melyet azonban a koresmáros netaláni megcsalás miatt jól megnéz és látja, hogy az csak valami érem s nem is pénz: — Atyafi. — mondja a koresmáros, — a ki azt hitte, hogy a fogadás folytán megakarják csalni, — azért nem adnak fehérbort. — Jó — mondja a kefekötő legény, — tehát hozok másikat, addig itt a bor; és zsebéből a boros üveget kihúzáván, átadja s elmegy. Nemsokára a koresmáros a visszatért fogadásttevő vendégnek dicsekszik, hogy volt ám itt valaki s egy rossz pénzzel megakarta csalni, de észrevette s a bor itt maradt, itt van ni! — A vendég nézi, nézi, végre megizleli s győzelmesen mondja: Koresmáros uram megcsalták, mert ez nem bor, hanem — víz! És úgy is volt. A kefe-

kötő legény megcsalta a korcsmárost s ennek következtében ingyen kellett adnia a 12 liter megnyert bort. Azonban ne higgyék önök, hogy károsodott: mert mint Nándor barátunk mondja, azonnal a pincébe ment és a csapon levő hordóba 12 liter — vizet öntött. — Azaz ne higgyék önök tisztelt kollegák — a borivásban; — a vizes bor már elfogyott; most már rendelkezésükre áll tiszta, — a javából; ihatnak belőle, a mennyi csak kívántatódik. Részünk vala és van benne!

* * *

A szabadkőművesekről. Gallina József, volt főkáptalani erdész és P. Pali, másként Bismark, egykoron Budapesten a színháztéren az ugynevezett Próféta vendéglőben reggeliztek sört, virstlit, kiflit stb. — Reggelizés közben Gallina kimenvén, figyelmeztette Palit, hogy a kifliknek a hegyeit hagyja az asztalon.

Midőn aztán visszajött, Palinak első dolga volt megkérdezni, hogy miért hagyja ott a kifli végeket? mire Gallina azt felelé, hogy erről lehet megismerni a szabadkőműveseket, kik, mint ilyenek a vendéglőkben nem fizetnek. És hogy ezt Pali el is higgye, Gallina fogta kalapját és elment anélkül, hogy fizetett volna. Pali követte a nyert értesítés szerint, szintén fizetés nélkül; persze nem is gyanítva, hogy Gallina már előbb mindent kifizetett a főpincérnek.

Pali később egyedül, egy másik vendéglőbe ebédre térvén, gond nélkül *ett és itt*. Fizetésül a kifli végeket hagyta az asztalon és mint a ki jól végezte dolgát, távozni akart.

— Fizetni! — mondá a pincér. Pali szó nélkül a kiflivégekre mutatott. A pincér fejét rázta.

— Szabadkőműves vagyok, — mondá Pali teljes biztonsággal.

— Mi közöm nekem ahhoz? — ellenveté a pincér, — miattam lehet az úr akár nazarénus is, de azért fizessen.

Minthogy a jelenlevők is figyelmesekké lettek a jelenetre, Pali kifizette a számlát, gondolván, hogy a pincér nines beavatva a titokba.

Este tehát ismét a Prófétába ment, a hol hite szerint tisztelik a szabadkőműveseket. Azonban itt ismétlődött a déli jelenet azon különbséggel, hogy ennek már Gallina is szem és fültanúja volt és alig várta, hogy Pali újabb rászedetését tovább adja a közelebbi gőzhajón hazautazó pest-megyei, sárközi jegyzőknek; kik azonban Palinak ünnepélyesen megigérték, hogy az egész dologról senkinek sem szólnak.

Nem is tudódott volna ki, ha éppen Szécsy Gy. barátunk jelen nincs, ki ezt Nándornak, ez pedig titokban másnak el nem mondja, — kitől én is hallottam, de senkinek el nem mondtam.

* * *

Egy régi fogadás. Még az ötvenes években történt, hogy Allaga Károly több iskolatársával bizonyos koresmáros *tulajdon* koresmájában iddógáltunk *tulajdon* minőségű borokat, melyekről a gazda azt állította: „Es ist ein Genuss, wenn's Mann so ein Wein in Glas hat.“ Hiszen igaza is volt, de nem volt a borhoz harapnivaló, miként *Mohácsi báci* szokta mondani. Ezen segitendő Károlylyal egy tárgy fölött fogadtam, akként, hogy a ki a fogadást elveszti, majdan tartozik az akkor jelen volt társaságnak vacsorát fizetni. Miközben tovább folyt az ivás, mignem közöltem a koresmárossal, hogy köztünk fogadás történt és hogy a vesztes fél a társaságnak vacsorát fog fizetni, mivel pedig az egyik fél okvetetlenül fog vesztetni, a társaság pedig együtt van, jó lenne, ha ő a vacsorát előlegezné.

Miért ne? Tegnap vágunk tulajdon disznót, van a háznál minden, zeszunk, ziszunk.

— Egy óra mulva már terítve volt! Janesi cigány hatod magával megjelent, akkor még hire sem volt a Gábor cigánynak, — ráhúzta a nótát és vala hegedűszó, furulyaszó, cimbalom, dinomdánom és óriási jókedv, még a tót tánc se maradt el e szöveggel: „Ha van pinzunk, akkor bizony vígan futyul az ember.“

A jókedv a koresmárost is magával ragadta, egyszer csak eszébe jutott valami :

— Ugyan mondják meg az urak, hogy mi fölött fogadtak?

— Mi fölött, — felelém, — hát ismeri az úr a város végén lévő régi tornyot!

— Hogyne ismerném? Hogyne! Hiszen minnap arra megyek a szőlőmbe.

— No hát, Károly barátom azt állítja, hogy ha az a torony ledül, jobbra fog dűlni, én meg azt, hogy balra.

— És én addig várjam a *tulajdon* vacsora árát? — kérde a koresmáros megijedve.

— Nincs különben fejezé be Allaga párbeszédét, mert hisz egyszer csak ledül az a torony.

És az örökösök még most is várják ledőlését. Elbeszéltük, miként történt, hogy úgy a koresmárosok, mint a fogyasztó közönség okuljon a történet fölött.

* * *

A névosztogatásról. A kalocsai Casino, jelenlegi olvasó szobájában még 1867-ben történt, bár máshol is történhetett volna. *Jenei, Tóth János, Mihályffy Tóni* interpelláltak, hogy én elneveztem volna az első *Naszalmicseszku*, a másodikat *Osztrovojevov*, a harmadikat *Isztrikucnak*.

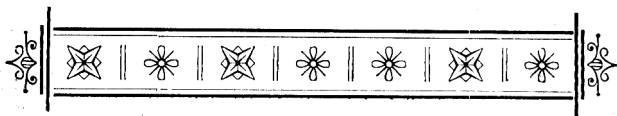
— És kitől hallották ezt az urak? — kérdezém csodálkozva. — Kitől? Hát Kun Sándortól, — felelék a megsértett polgártársak csaknem

egyszerre. — *Úgy?* Jó, tehát majd előhivom Kun Sándort, itt van a mellékteremben: mert ő adta a neveket. — Nem, *nem kő*, — szabadkozték a Naszalmicseszkuul nevet nyert Jenei, *nem kő előhíni* a táblabíró urat, ha má' ű vót, hát lögyön. — Az e párbeszédet hallgató *Tóth* Gerő, akkor megyei ügyész, jelenleg pesti kuriai bíró közbeszólt: „Sohase törődjenek vele az urak, mert ha haragusznak, rajtok marad, míg ellenkezőleg elfelejtik.

A böles tanácsot követve az illetők nem haragudtak, most sem haragusznak, mert ma már mindhárman ott vannak, hol nem fáj semmi.

Nekünk azonban, mint krónikairóknak, ez eseményről is meg kellett emlékeznünk, nehogy részrehajlással vádoljanak.

Hörl Antal az érdemesült negyvenéves tisztviselő.

Iustum et tenacem propositi virum
Non civium ardor prava iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster,
Horatius.

A boldogultra alkalmazható volt, a jelzett költemény szellemi értelme, hogy az igazságos és álhatalos férfiút még a világ rombadölése sem rendítené meg. Élt becsületesen, dolgozott s küzdött állandóan, egész haláláig.

A boldogult negyven évig volt államszolgálatban és tizenhárom évig volt kalocsai törvényszéki bíró. Általában csak Tóni bátyánk név alatt ismertetett.

A provizorium megszűntekor 1867-ben jött Kalocsára, Gödöllőről, hol hosszú időig szolgabíróskodott. Itt Kalocsán a telekkönyv napszámosa volt a szó szoros értelmében; naponként kitett asztalára 40–50 ügydarabot azon szándékból

hogy azokat föl is dolgozza, azonban nem egyszer kelletlenül rázta fejét, midőn látta hogy lehetetlen. Hogyisne, mikor azok közt oly darabok voltak, melyek esetleg fél vagy egész napot is igényeltek.

Tóni bátyánk volt a törvényszék hivatalos szónoka, midőn a törvényszék újév napján az elnöknel tisztelgett és a körülményekhez képest a különben szerény ember lendületteljes és talpraesett beszédet szokott volt mondani. Bár ettől elmehetett volna a kedve, midőn a hetvenes évek elején az egész törvényszékkal az akkori elnök Nyers Lajos lakásán megjelent és az elnök a küldöttséget nem fogadva, röviden s nyersen kiüzenté:

— Majd a hivatalban!

És az eként leforrázott küldöttség egy óra mulva a hivatalban tisztelgett neki, egyik tagjuk kivételével, ki Szabó Aladár aljárásbíró vala, ki másodszor tisztelkedni nem akart.

A mindenkinek kedves Tóni bácsi végtelen szelid s szerény ember volt, a hivatalban az utolsó irodai személyhez, de még a hivatalszolgához is csak kéreSSsel fordult. Haragudni, neheztelni soha se láttuk. Egyetlen ügyvéd kollegánk volt csak, ki képes volt őt kivenni türelméből, de félt is tőle, mint az ördög a tömjéntől.

Társadalmi és politikai hírekre kíváncsi

volt, de mindent elhitt. Így egy alkalommal, a bolgár-szerb háborúkor ujságolta neki Csernyus József akkori irodatiszt:

— Spektábilis, Alimpies Ránkó átment a Timókon.

— Átment kedves öcsém? — álmélkodik Tóni bátyánk, — no ez már nagy dolog. — És ezen reggelen mindenki ezzel ujságolt neki, mig-nem végre észrevette az ugrattatási szándékot és midőn valaki feléje közelített, már megelőzőleg mondta:

— Tudom már barátom, Alimpies Ránkó átment a Timókon.

De azért eszeágában sem volt a neheztelés.

Midőn a Vasárnapi Ujság Verne Gyula kitűnő költő első művét „Utazás a holdba“ közölte, Tóni bátyánk nagy kíváncsisággal várta azt a hetenkint megjelenő számokban és nagy élvezettel olvasta. Minthogy az egész mű tudományos számításokkal és tudós értekezésekkel volt irva, Tóni bátyánk azt egészen valónak hitte.

Midőn végre befejezését olvasta, élénk csudálokozásának kifejezésére fakadt előttünk:

— Hát urambátyám az egész dolgot valónak tartja? — kérdezők.

— Nos hogyan?

— Hiszen az egész egy ugynevezett matematikai regény.

— Regény ? lehetetlen ! Hiszen minden pro és kontra tudományosan van benne megvitatva és demonstrálva ? — csudálkoztak Tóni bátyánk, de hát végre be kellett látnia, hogy a holdba csak a papiroson löttek.

*

A tél közeledvén, a betelelésről beszélgetünk, mint például a tarhonya készítés, paradicsom-eltevésről, a kövérdiszsnóról stb.

— Én már könnyen beszélek, — mondtam,

— Gondoskodtam a télről.

— Hogy, hogy kedves barátom ? — kérde kíváncsian.

— Hát úgy spektakuláris, hogy ajánlatot tettem Haynald érsekünk bibornok főmagasságának, hogy kész volnék udvarában a kapusállást elfogadni, a következő föltételek mellett :

— Ugyan ?

— Mindenekelőtt főmagassága családomnak szabadlakást, évenként ezerkétszáz forintot, hat öl fát és két kövérdiszsnót ad. Nekem a kastélyban szabadszobát, naponként kalabriász-játékra öt forintot és végre magam és barátjaim részére a pince és éléskamara éjjel nappal nyitva legyen.

— Lehetetlen ! — és mit mondott az érsek ?

— Hát bizony ajánlatomat elfogadta volna egész azon pontig, hogy a pince és éléskamara

éjjel nappal nyitva legyen magam és barátaim részére.

— No hiszen azt nem is fogadhatta volna el Feri barátom: mert hiszen ezen esetben ön nagyobb úr lett volna a kastélyban, mint maga az érsek!

Tóni bátyánk a többit elhitte és egészen természetesnek találta, azon elvből kiindulva, hogy mindig boldogabb a ki adhat, mint a ki kap.

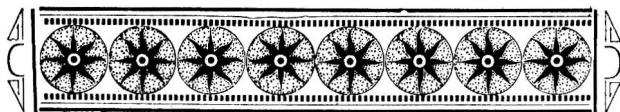
Fájdalom! hogy ezen elvet sokan nem osztják, épen azok, kik leginkább gyakorolhatnák...

Sok családi szerencsétlenség érte, de mindenben megnyugodott, azon szokásos hiedelemben, hogy az Isten adta, az Isten elvette, legyen áldott az ő szent neve!

Az 1891. év egyik nyári reggelén szokása szerint bejött a törvényszékhez, bűnfenyítő ülésre, hol hirtelen rosszul érezvén magát, visszatért kálvária utcai, mai Kossuth utcai lakására, hol hirtelen betegsége ágyba dönté s onnét pár napi szenvedés után szeretett gyermekei ápoló karjai közt megváltá a halál földi szenvedéseitől.

Teljes életében családjának és a közügyeknek élt; jutalmát ugyan itt a földön nem nyerte, de annál inkább kiérdemelte és hiszszük már megis kapta a másvilágon!

Sok ily becsületes, tehetséges és szorgalmas tisztviselőt kívánunk közéletünkben!

**A magyar szent korona megtalálásának
ünnepélye a kalocsai dunaparton 1853.
szeptember hóban.**

Midőn az akkori hivatalos Budapesti Hirlap útján köztudomású lett, hogy az Orsovánál megtalált magyar szent korona és koronajelvények az Albrecht hadigőzösön Budapest felé szállíttatnak, *Kunszt József* akkori kalocsai érsek ezen alkalomra ünnepélyt rendeztetett a foktői régi gőzhajózási állomás helyén Foktőn, hol az akkori cs. kir. hatóságok, az érsek, főkáptalan, érseki és főkáptalani gazdatisztek, városi előljáróság, tanuló ifjúság és nagy néptömeg jelent meg.

A koronát hozó hadi gőzös érkezte előtt, alatt és távozásakor az érsekuradalmi tarackok durrogtak, a cigányzene az akkor nagyon divatos *Gotterhalte*-hymnuszt játszotta. Azonban a magyar nemzeti kinszet szállító hajón nem igen látszottak tudomást venni a kalocsai loyalis természetű ünnepélyről, mintha azt észre sem vették

volna, úgy haladtak tovább, mint az egyszeri bucsujárók, kiknek a többiek között kopott keresztjük volt.

Ezen alkalommal érdekesnek találjuk közölni az Orsovánál megtalált magyar szent korona és koronajelvények igazolásáról fölvett jegyzőkönyvet, mely 1853-ban az akkori hivatalos lap szeptember 23-iki számának hivatalos részében jelent meg. A nevezetes okmány így szól:

Buda, szept. 22. 1853.

Cs. k. kat. és polg. kormány!

Ő cs. k. *apostoli Felsége* „Albrecht“ nevű hadi gőzöse fedélzetén a Dunán, Promontor mellett szept. 15-ikén ezernyolcszázötvenháromban.

Ő cs. k. *Apostoli Felsége* 1853. szeptember 10-én kelt legfelsőbb parancsa következtében az Orsovánál megtalált magyar korona jelvények valódiságának igazolásáról készített **jegyzőkönyv**. *Albert* főherceg ő cs. kir. Fensége, ausztriai császári herceg, lovassági tábornok, a III. hadsereg parancsnoka, Magyarország katonai és polgári kormányzója stb. stb. Továbbá *Scitovszky* János ő Eminenciája, a római szentegyház bibernoka, Magyarország hercegprimása, esztergomi érsek stb. Valamint a többi aláírt igazoló urak jelenlétében.

Előadás:

Isten segítségével az 1849. január 1-én párt-
ütők által a budai várból elvitt magyar szent
korona, a koronajelvényekkel együtt. 1853. szept.
8-án, Mária születése napján, Orsovánál, hol el-
ásva volt, újra megtaláltatott és ő cs. kir. *apostoli Felsége* „Albrecht“ nevű gőzösén ide hoza-
tott. 1853. szept. 10-én kelt legfelsőbb határozata
által méltóztatott ő cs. kir. *apostoli Felsége* pa-
rancsolni, hogy ő *Felsége* magyarországbani
helytartója *Albert* főherceg ő cs. kir. Fensége
egy bizottmány által, melynek tagjai a koronát
és koronajelvényeket korábbi időkből tökéletesen
ismerik, e külön célra meghívott tagok jelenlété-
ben a föltaalált koronának s koronajelvényeknek
valódiságát egyenkint megvizsgálják és igazolják
és hogy erről jegyzőkönyv készítettessék. Ezen leg-
felsőbb parancs teljesítéséül a kormányzó főher-
ceg ő cs. kir. Fensége mai napon több urat, kik-
ről az országban tudva van, hogy a koronát és
koronajelvényeket tökéletesen ismerik, igazoló-
kul kinevezett és velük és az e végett meghívott
tanúkkal délután öt órakor „Albrecht“ hadigőzös
fedezetére ment. Itt ő cs. kir. Fenségének a korona
és a koronajelvények átnyujtattak. Azok :

1. A magyar szent korona.
2. Szt. István palástja.
3. Szt. István kardja.

4. Az aranyalma.

5. A királyi pálea (Buzogány).

Ezen jelvényeken kívül még a vasládában találtattak.

A sapka, melyet a kiraly a korona alatt viselt, 6 darab selyemszöveg pecsétekkel, egy öv barna selyemből, két igen rozsdás kengyelvas, két gramm heveder, vörös selyem harisnyák, 1 köteg, a nedvesség miatt olvashatlanná vált okmány, 3 igen megrongált párna, 1 pár cipő, 2 pár igen elrohadt papucs. Az igazoló urak tisztjük pontosságára azon felszólítással figyelmeztettek, hogy nyilatkozatukat legjobb tudásuk és lelkiismeretük szerint eskü gyanánt tegyék meg. Ezután a legfelsőbb parancshoz képest az egyes darabok igazolása kezdődött.

1. A magyar szent korona.

Az igazoló uraknak ezen kérdéssel mutattott elő: vajjon ez valósággal-e a magyar szent korona? *Felelet:* Legjobb tudásunk s lelkiismeretünk szerint eskü gyanánt kijelentjük: hogy ezen nekünk előmutatott korona valósággal a magyar szent korona. Belőle három rubin ki van törve, melyek között kettő megtaláltatott, 1 kis kő nem találtatott meg, a lefüggő láncocskák egyike leszakittatott, s külön legöngyölgetve a ládában találtatott,

2. A Sz. István palástja.

Az az igazoló urak előtt azon kérdéssel terjesztetik szét; vajjon ez valósággal-e a magyar K. Szent István palást? *Felelet*: Ezen elénk mutatott palástra ráismerünk, és legjobb tudásunk és lelkiismeretünk szerint eskü gyanánt nyilváníjuk, hogy az valósággal a magyar K. Sz. István palást. Az igen keveset szenvedett csak bélése van erősen megrongálva.

Majd a *Szt. István kardja*, az *arany alma* és a *királyi pálca* mutattatván föl a meghívott urak mindannyiuk következőleg igazolták:

Ezen jegyzőkönyvben 1-től 5-ik pontig eskü gyanánt tett nyilatkozataink megerősítéseül következőnek sajátkezű aláírásaink: *Scitovszky* János bibornok, s. k. primás. Herceg *Esterházy* Pál s. k. Gr. *Pálffy* Fidél s. k. cs. kir. titkos tanácsos. Gr. *Keglevich* Gábor s. k. cs. kir. titk. tan. Gr. *Keglevich* János s. k. cs. kir. titk. tan. Gr. *Battyhány* Ker. János s. k. cs. kir. kamarás. Herceg *Pálffy* Antal s. k. cs. kir. kamarás. *Ranolder* János s. k. veszprémi püspök. *Fábry* Ignác s. k. kassai püspök.

Alólirottak, mint egyenesen e végett meghívott tanúk, bizonyítjuk: hogy nekünk a szent korona és a többi megtalált koronajelvények igazoltatásuk után előmutattattak és azok valódiságát az igazoló urak akként erősítették meg, mint

az a jegyzőkönyvben felvétellett. Minek is bizony-
ságául következnek sajátkezű aláírásaink: *Erdélyi*
Vazul s. k., nagyvárad i gör. kat. püspök es. k.
titk. tan. *Karner Antal* s. k., győri püspök, *Far-*
kas Imre s. k., székesfehérvári püspök. Gr. *Szé-*
csényi Lajos s. k., es. k. titk. tan. Szolgaegyházi
Marich Dávid István s. k., es. k. titk. tan. B.
Jósika Sámuel s. k., es. k. titk. tan. Gr. *Apponyi*
György. s. k., es. k. titk. tag. Gr. *Zichy Ferenc,*
s. k., es. k. titk. tan. Gr. *Károlyi Lajos* s. k., es.
k. titk. tan. Gr. *Zichy Herman* s. k. udv. tan. s
a nagyvárad i helyt. oszt. főnöke. B. *Orcy György*
s. k., es. kamarás. Gr. *Eszterházy Miklós* s. k.
Nagyszentmiklósi gr. *Nákó Kálmán* s. k. B.
Schmertzing Antal s. k., es. k. kamarás és alez-
redes. *Lányi Imre* s. k., es. k. kamarás. Gr.
Erdődy Sándor s. k. Gr. *Zichy Bódog* s. k.
Űrményi József s. k. Gr. *Zichy Ferdinánd* s. k.
Gr. *Zichy Henrik* s. k. B. *Gerlicy Vilmos* s. k.
Festetich Ágoston s. k., B. *Sennyei Pál* s. k., B.
Podmanicky László s. k., B. *Laffert Ignác* s. k.,
Mailáth György s. k., es. k. titk. tan. Gr. *Haller*
s. k. altn. és es. k. titk. tan. *Parrot* s. k. altn. Gr.
Cziráky János s. k., es. kir. b. titk. tan. és a
pesti es. kir. főtörv. eln. Gr. *Braida Móric* s. k.,
es. k. titk. tanácsos és vezérőrnagy. B. *Augusz*
Antal s. k., es. k. helyt. alelnök és a budai helyt.
osztály főnöke Gr. *Attens Henrik* s. k., es. k.

alelnök és a pozsonyi helyt. oszt. főnöke. B. *Kotz* Keresztély s. k., cs. k. helyt. oszt. alelnöke Kasán. *Privitzer* István s. k., min. tan. a soproni cs. k. helyt. oszt. főnöke. Gr. *Almássy* György s. k. *Havas* József s. k. *Babarczy* Antal s. k. Gr. *Rhédey* János s. k., cs. kir. kamarás. Gr. *Festetics* Leó s. k. Kapivári *Kapy* Ede s. k. cs. k. helyt. tan. s Pestpilismegye főnöke. *Krásznyi* József s. k. cs. k. helyt. tan. és pesti polgármester. *Paldt* József s. k., Buda főváros hely. polgármestere. *Karger* Titusz s. k., őrnagy hadbíró, a megtaláló. B. *Luzsénszky* Károly s. k., kamarás és tanácsos. Gr. *Török* Bálint s. k., a magyarországbani cs. kir. pénzügyigazgatóság alelnöke.

Ekkép történt jelenlétemben

Albert főherceg s. k.,

lovassági tábornok.

P. H.

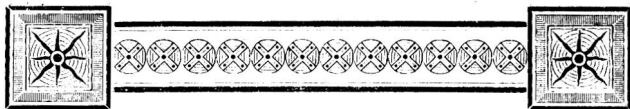
B. *Hauer* István s. k.,

a cs. k. katonai s polgári kormány

polgári osztályának főnöke, mint tollvivő.

Ugyanezen okmányt több hazai és külföldi lap is közölte annak idejében.

**Csernyus István volt megyei ügyész és kir.
törvényszéki bíró.**

Pestmegyei, Izsáki születésű volt; 1848. előtt a k. theológiai pályát végezte; majd a forradalom után a köz-tisztviselői pályára lépett, hol különböző s többnyire tekintélyes állásokat töltött be.

A jogtudomány kiváló tehetségű férfia volt, — mondjuk mi, midőn ma ezen ünnepelt bíránkról, — ki életének több, mint felét a közügynek, az igazságszolgáltatásnak szentelte, megemlékezünk.

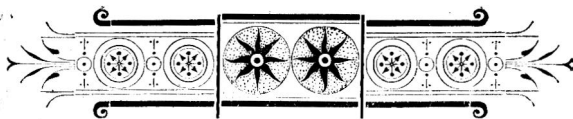
Midőn boldogult barátunk a pályaválasztás előtt állott, előbb, mint fönntebb is említők, az egyházi pályát választotta és a hittudományt tette tanulmánya tárgyává, csak midőn a négy évi tanulmányozást kitűnő eredménnyel befejezte, ment át a jogi pályára és lőn belőle ügyvéd, megyei ügyész, kir. törvényszéki bíró, majd helyettes elnök.

Mint jogtudó, a királyi törvényszéknek mindig a legtekintélyesebb és a legnagyobb jogi képzettséggel és gyakorlattel bíró tagja volt.

Társadalmi állása pedig vetélkedett az egykori, boldogemlékű *Ábrahámffy János* barátunk állásával, kinek örökös kaszinó-elnöki tisztét, örökölte, sok éven át viselte és viselné ma is, ha abban kora és nem várt halála meg nem akadályozta volna.

A kalocsai katolikus körnek is első elnöke volt és mint ilyen is kitünően betöltötte helyét.

Holtakkal való társalgás Kalocsán 1855-ben.

Egy bolond százat csinál.

A Bach időszak közepén az egész országban divatban volt asztalmozgatás után, divatba jött *Baján* a halottakkal való beszélgetés, majd később Kalocsán is.

Ugyanis: négy vékony léc összeszegeztetett, úgy, hogy képkeret alakja volt, melynek minden sarka ide-oda mozoghatott. Egyik sarkán nyél végén fogantyú volt. Ezen készítmény az egész *abc*-ét tartalmazó nyomtatott betűkkel ellátott lapra helyeztetett; egy-egy vállalkozó individuum, kezét a fogantyúra helyezte, mire a keret ide s tova mozogni kezdett, már tudniillik, *a kinek keze* alatt, — a delejesség, vagy más természetű befolyás folytán — mozgott. Ekkor a jelenlevők egyike egyik-másik halotthoz kérdéseket intézett, mire a gép — hogy így nevezzük — az *abc* táblán járkálva, ki írta a feleletet.

Megjegyezzük, hogy a gép Kalocsán csak két leányka kezei iránt vala fogékony, avagy engedelmes arra, hogy mozogjon. Nevezetesen *Csábi Lujza* kalocsai és *Wlahovits Szidi*, az akkori cs. kir. szolgabíró Wlahovits Mihály idősb leánya, egri származású, kisasszonyok voltak azok, kiknek keze alatt a gép jelezte a feleleteket.

Így például:

Kérdés: — Ki lopta el tőlünk a mult télen a nyulakat?

Felelet: — A kocsis.

Kérdés: — Mi lesz a fiamból?

Felelet: — Kecskeméti megyefőnök.

Kérdés: — Ki lesz a neje?

Felelet: — Pék Pólexina.

Az első felelet igaz volt: mert a mint a kocsisnak hirül vitték a cselédek, hogy mit mondott róla a gép, ijedtében bevallotta, hogy csakugyan úgy volt, hanem a béresnek is része vala benne.

Azonban a másik két felelet soha sem vált be: mert a kecskeméti megyei főnökség megszűnt mielőtt az illető — e sorok írója, ott főnök lehetett volna — *Pék Pólexina* pedig Pátz Flóris királyi közjegyző nője lőn és rövid, de boldog házaselet után elment az angyalok hazájába . . .

Az akkora Kalocsán volt *Bizza* nyugalmazott esendőrkapitányhoz több levél érkezett, melyeket távollétében öreg napa vett át és adott

a kapitánynak azon megjegyzés mellett, hogy pénzes levél is van közöttük. Azonban az hiányzott.

Azonnal az akkoron sokak által mindentudónak tartott géphez fordultak a következő kérdésekkel:

K. — Hová lett a pénzes levél?

F. — A dajka ellopta.

K. — Hová tette?

F. — Szüleikhez vitte

Nosza a volt cs. kir. esendőrkapitány az akkori ostromállapot idejében, azonnal királyi esendőrök kíséretében a kijelölt helyre ment, hol mindent átkutattak, de mit sem találtak.

Minthogy akkoron a gépnek még teljes hitele volt, újból is ahoz fordultak, kérdezvén az által:

K. — Hová lett a pénz?

F. — Mikor látták, hogy jönnek a csendőrök, elrejtették a kemence melletti patka, vagyis a kuckóba.

Ujra kimentek a csendőrök, tüvé tettek mindent, találtak rongyos csizmát, lottó-reskontókat, adómegintéseket (mert fájdalom, már akkor is voltak ily rossz omenek) csak pénzeslevelet nem. A gyanúsított szegény dajka pedig égre-földre esküdött, hogy ő a pénzeslevél eltűnésében teljesen ártatlan. Be is szüntették ellene a további nyomozást, azonban szegény az alaptalan zaklatásért erkölcsi elégtételt soha sem kapott...

Néhány nap mulva az utcán véletlenül találkozva, megszólítja *Herdlein* György postamester (másként *lárma Gyurka*) a nyugalmazott esendőrkapitányt:

— Miért nem vitetik el a pénzes levelet?

— Hát ott van? — kérdi emez.

— Hát hol volna, hiszen csak a vevényt szoktuk volt elküldeni.

Ma már a pénzes levelet is a házhoz küldik.

Cikkünk elején hivatkoztunk *Bajára*, hol ez a különös, holtakkal való beszélgetés kezdődött, ezért egy ottani esetről közöljük a következőket:

Dietzl bajai fűszerkereskedő szép neje épen ezen időben, a halottakkal való társalgás divatja előtt nem régen halt meg. Férje a gépecske segítségével többször kívánt vele társalogni. Egyszer a többi közt kérdezte a megboldogult hitvestől, hogy mily számok jönnek ki a budai lutri közelebbi húzásán.

A gép három számot jelzett.

A házigazdánál volt ugyan lottógyűjtőde, mindamellett a titok megőrzése végett egy tetemes összeget a mondott számokra egyenesen *Budára*, a lottóigazgatósághoz küldött és a levél, illetőleg a pénz elküldésével *Hangel* Menyhért segédjét bizta meg, ki azonban szemfüles lévén, a dolgot gyanította, megtudta a beteendő számo-

kat és szintén öt forintot tett ugyanazokra, és ugyan mit nyert?

— Ugyanannyit, mint a husz forintot tevő főnöke.

— Az pedig mit nyert?

— Semmit.

Bizony, bizony, *Fortuna szekerén okosan* ülj . . . *Jól vigyázz, hogy ki ne dülj . . .*

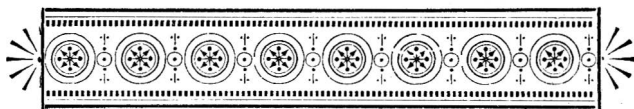
Rövid idő múlva a halottakkal való beszélgetés divatja is megszűnt: mert hát csak az is divat volt, mint az azt megelőző asztalmozgatás és a későbbi delejességi kísérletek, avagy az *egykori krinolinviselés*.

Hogy mi vitte rá a megnevezett fiatal lányokat, hogy a géppel a közönséget bolondítsák, ez ma is rejtély: mert úgy ültek ott a gép előtt, oly komolyan mintha meggyőződésük szerint ők is komolyan hinnének a természetellenes dolgok folyásában. De hogy valósággal csalták a kíváncsi és hiszékeny közönséget, kitűnt azon körülményből, hogy mihelyt valami oly kérdés intéztetett, melyre az ő tudomásuk- és tudományuknál fogva, még csak megközelítő felelet sem vala várható, a gépecske hosszú ideig ide s tova mozgott, mignem az *abc* táblán a felhívott akként nyilatkozott, hogy: *most többet nem mondhatok; mert imádkozom*, vagy egyéb kitérő feleletet.

Ma már alig hinné valaki, hogy mindezek

megtörténtek vala Kalocsán, 1855-ben. Többet is lehetne ezen időbeli, halottakkal megkísérlett beszélgetésről írni, de mutatóul ezen alkalommal legyen elég ennyi.

Csernyus Imre, mint társas bíró.

Közvetlen a forradalom után állítottak föl a Bach időkben az úgynevezett társas bíróságok, melyek az akkori provizorius igazságszolgáltatásban kisebb nagyobb törvényszéki hatáskörrel bírtak. Ezek egyik tagja volt Imre bátyánk, ki egyik funkciójában az akkori katonatisztek közül álló, beteg lovak bizottságának a következő hivatalos jelentést tette németül:

— Löbliches rotziges Pferde-Commission!
Ich habe die Ehreämtlich zu melden, dass in Hajós die gefährliche Pferde-Krankheit ausgebrochen ist, darum bitte ich die Kommissions Herren, um genügend Achtung zu geben, um epidemisches Gefahr von Unsern Gegend in's Ferne zu halten, denn sonst können wir die summarische Todesfälle nicht ausweichen. Meinerseits habe ich gegen die Epidemie die nothwendige Instituten gemacht.
— Achtungsvoll, Ergebenster, gehorsamster und unterthänigster Diener, *Emericus Csernyus m.*

p. Sehtuhl-Bezirks-Richter. — Hogy e levél megírása sok fáradságába került, mondanunk sem kell! Azonban fejtörése, észjárása közben több kifejezést hagyott ki, melyek nem voltak hivatalosak, melyekből többször hangzott a németről való nem igen jóakarató megemlékezése.

Ki a bolond?

Egy előkelő utazó többi közt egy elmebeteg intézetet is meglátogatván, az intézeti igazgatótól hallotta, hogy az elmebetegek közt olyanok is vannak, kikről föl sem lehet tenni, hogy olyanok, vagyis hogy bolondok volnának. Midőn az utazó e fölötti kétkedését fejezte ki, az igazgató meghívta őt ebédre, melyen elmebajos és egészséges vendégek vegyesen vesznek részt.

Az ebéden férfiak és nőkből álló előkelő társaság jelent meg és az ebéd ideje alatt élénk művelt és szellemes társalgás folyt, különféle, többek közt tudományos dolgokról is.

Ebéd után kérdezte az igazgató a touristától, hogy mit gondol, vajjon a jelenlevők közt, kik voltak örültek? Mire az egy nőt és két urat nevezett meg.

— Csalódik uraságod, — felelé az igazgató

mosolyogva, — az a nő városunk legelső nőneveldéjének a tulajdonosa, több szaktudomány-nak tanára és ily műveknek írója. Az idősb úr, legjelesebb jogtudósunk, ki egyéb jogtudományi munkán kívül egy kitűnő jogtudományi művet irt, mely a törvényhozás által elfogadtatván, jelenleg közkézen forog. A fiatalabb úr, pedig a legkitűnőbb autonómiaí tanár és szakíró.

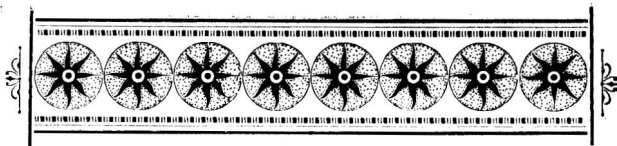
— Ki volt tehát a bolond? — kérdé ámul-tan a turista.

— Jobbról és balrőli szomszédja és közvet-len átellenese, kikkel uraságod legtöbbet társalgott.

— Lehetetlen!

— Pedig úgy van. Tanulság ebből, hogy az életben gyakran találkozunk tudományosnak, okosnak és kiváló műveltnak látszó emberekkel, kik bolondok és megfordítva.

Nagy Ignác végrendelete.

Alulírt végrendeletemet következőkép teszem :

Rápolti Nagy Dezsőnek Oláh Berta hitestől származott gyermekeinek hagyom, Hajdumegyei minden birtokomat, amint azok nevemre telekkönyvezve vannak. Rápolti Nagy Gabriella hugom Buttykay Victor férjétől származott gyermekeinek hagyom Bihar vármegyében fekvő kinyészei puszta birtokomat. A kalocsai lakházamat, kertemet, udvaromat és ott létező minden épületeimet hagyom most is szolgálatomban levő, Zsubori Erzsébetnek halála napjáig; annakutána általános örököseim nevére fognak iratni, s azok birtokába mennek. Halálomkor ott létező minden ingóságokat örökre Zsubori Erzsébetnek hagyom, legyenek azok bármineműek. Ezen végrendeletem végrehajtóinak megkérem és kinevezem

nagyságos Szeödemeteri *Nyers Lajos* urat, a ka-
loesai kir. törvényszék elnökét, és a m. kir. állami
számvevőszék titkárát *Höbert Ferenc* urat, kik-
nek ezen szivességökért fejenkint hagyok egy
ezer ötszáz forintot. Általános örököseim lesznek
Rápolti Nagy Dezsőnek Oláh Berta hitesétől szár-
mazott gyermekei és Rápolti Nagy Gabriellának
Buttykay Viktor férjétől származott gyermekei.
Rendes cselédjeimnek kik halálomkor szolgálá-
tomban lesznek, fejenkint egyszer s mindenkorra
hagyok száz forintot, de azért szolgálati ide-
jüket kötelesek lesznek hiven kiszolgálni. Zsu-
bori Erzsébetnek hagyok egyszer s mindenkorra
egy ezer forintot. Néhai Rápolti Nagy Borbála
férjezett Tasnád Szántói Beesky György termé-
szetes s törvényes örököseinek hagyok együtte-
sen egyszer s mindenkorra egy ezer forintot. A
hagyományaim után járó százalékokat, illessenek
azon hagyományok bárkit, hagyományomból kell
kifizetni, úgy hogy hagyományaikat rövidítlenül
kapják meg. A hajdumegyei nádudvari r. kath.
egyháznak hagyok kétszáz forintot. Temetésem
igen egyszerű legyen. Constatirozott halálom
után *fejem bontassék fel, abból a velő szedes-
sék ki, s külön edénybe tétessék el testemmel
együtt.* Ezen végrendeletemet Isten kegyelméből
ép elmével és megfontolással készítettem, azt
egész terjedelmében magam kezemmel irtam,

és nevemet is magam tulajdon kezemmel irtam alá, és így erősítettem meg.

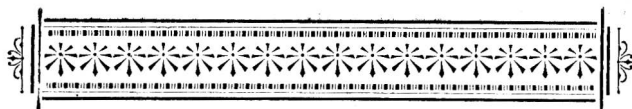
Pesten, 1882-ik évben december 4-én.

Rápolti Nagy Ignác,
tulajdon kezemmel.

*

A közölt végrendeletben megnevezett örökösök, a szép örökséget elfogadták ; az örökhagyó sirját itt hagyták, anélkül, hogy arra a boldogulthoz méltó sirkövet helyeztettek volna ; mai nap is egy kis fatáblácska jelöli, hogy ott a milliomos örökhagyó nyugszik.

**Dobos Sándor volt honvédszázados, had-
bíró és törvényszéki bíró.**

Bizony nagy időt töltött el a közszolgálatban, annyit, hogy habár bele nem kopaszodott, legalább megőszült, azonban becsületben. Boldogult atyja D.-Patajon kiérdemesült református lelkész volt, mint ilyen temetteték el ott az úgynevezett régi reform. temetőben, melyet ma már új házak sorai foglalnak el, megtörténik, hogy egymásik pataji polgártársunk midőn egy kancsó borért pincéjébe nyit, ugyanott őseinek esontalmazásával találkozik: mert hát *vanitas vanitatum*.

A tér szűk lévén, de mert Sándor barátunk a szellemi omnibuszban csak egy személyre váltott jegyet, ott kell kezdenünk, hogy ő is 1848—49-ben honvéd-százados, majd honvéd hadbíró volt, minek következtében kiérdemelte volt magá-

nak, hogy mikint gróf Andrassy Gyula areképe felmagasztaltattassék, azonban szerencsés végzeténél fogva sem ineffiggie, sem valósággal ezen, akkori időben gyakori kitüntetésben nem részesült.

De mégis lön hosszabb időig bújdoso gyászvitéz, míg nem a kenyérkereset kényszerítő voltánál fogva a közigazgatási és törvénykezési közszolgálatra adta magát. Ilyen minőségben közel négy évtizedet töltött el és közel két évtizedet, mint kalocsai királyi törvényszéki bíró, hol egyéb teendői között mintegy nyolcszáz házaspárt választott el ágytól és asztaltól és mintegy hatszázat véglegesen. Itt igazolva látjuk azon axiomát, hogy a házasságok ugyan az égben köttetnek, de a földön feloldatnak.

A társadalomban, míg a *nyersiadúk* be nem következtek, de azontúl is kitűnő állása volt és volna jelenleg is, csaknem nélkülözhetetlen. Volt kaszinói, takarékpénztári, inségsegélyzői, városi képviselői tag: volt szolgabíró korában a Duna-kiöntése-elleni-kiküldött és csak neki köszönhető, hogy 1867-ben Dusnoknál a Duna, töltést nem szakított és a Sárköz vidékét el nem árasztotta: mert hát szóval és erővel, sőt saját vállalival is támogatta a partot. E tekintetben túltett azon a mérnökön, ki nem egyszer hivatkozott arra, hogy a Duna többé ki nem árad: mert zse-

bében a kulcsa, azonban 1862-ben úgylátszik elvesztette a Duna kulcsát, minek következtében mérnök barátunk — biz az Szabély Toni volt — csaknem tulságosan jóllakott annak a levélvel, de azért meg nem csömörlött, hanem csaknem megfagyott tőle.

A hatvanas években, az ügynevezett provizóriumban történt, amidőn a politikai állapot dacára is, vigabb élet volt, mint a mostani alkotmányos világban, — hogy Kováts Pista — az idősb — ügyvéd kollegánál mulattunk, honnét azonban Sándor barátunk családjával éjfélután, kivételesen korábban távozott. Mi, az ott maradottak, folytattuk a mulatozást, még nem úgy reggel három óra felé Schmidt Muki indítványára, mindnyájan, cigányostól együtt elvonultunk Sándor barátunk lakása elé, ráhuzattuk a Rákóczyt, míg nem az akkor első álomban levők fölébredtek, világot gyújtottak, ajtót nyitottak és bennt tovább folyt a dinom-dánom és készületlenül is voltunkunk, hideg pecsenye, bor, pálinka stb. (akkor még a cognac nagyon kivételes dolog volt.) A nagy zajra a Sukovits Franci bácsi is fölébredt, még nem rég elkezdett álmából és jött vala át, hogy részt vegyen a jókból, mindaddig, míg nem a Junesi cigány (nem ám a Gábor) elhúzta, hogy elfogyott a nóta . . .

Midőn Sándor barátunk egyik másik elhalt

kanonok leltározására hivatalosan kiküldetett, egy ily alkalommal megjelent, *Bartók* kanonok megjegyezte, mondván: „No maga egymásután már mindnyájunkat leltároz, maholnap már rám is kerül a sor.“ A bizony meglehet nagyságos úr, — lőn Sándor felelete — és úgy is lőn. Annak a hagyatékát is ő leltározta, majd árverezte, mely után a nagyságos úr hagyatékából még soká el volt látva a város az ugynevezett *Koiszi* borokkal.

Miután *Bartók* kanonok ő nagysága e gyűjteményben többé elő nem fordul, itt emlékezünk meg egy esetről.

Spech Lajos jószágigazgató, egy délelőtt jött ki Kunszt érsektől.

— Mit csinál az érsekje, — kérdé a kapuja előtt álló kanonok.

— Semmit, — felele a kérdező.

— Semmit? — kételkedék amaz, — hiszen, ha egyebet nem, legalább is vakaródnak?

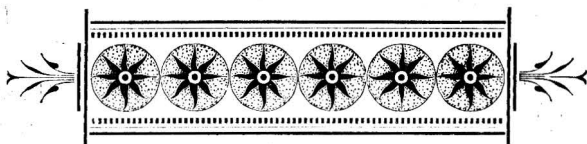
A jószágigazgató pedig a szerinte nagy dehonestacio fölött fölháborodva, nyakát lehetőleg összehúzta, mítsem szólt, hazasietett és roszkedvét irnokjaival éreztette, miről *Ötvös* Nándor barátunk sokat tudna mondani, különösen az öreg urnak irányában tanusított *nagy respectusáról* . . .

Dobos Sándornak 1895-ben bekövetkezett halálakor egy ismeretlen tisztelője következőleg irt róla :

*Dobos Sándor halálára.**

Verseltél, de csak úgy, ha barátod dült ki a sorból;
És szívesen szóltál annak erényeiről.
Most mi kesergünk sírodnál bánattal adózva,
S óhajtnók örökölni birni erényeidet.

* A boldogult, valahányszor egy barátja hunyt el, mindig egy-egy hexameteres verssel vett attól búcsút, melyet a Kalocsai Néplapban közölt. Ez a körülmény és természetesen a boldogult iránti tisztelet is indította egyik barátját a fönnbbiekre. Dobos Sándor 73 éves korában, rövid szenvedés után hunyt el. A boldogult 48—49-ben honvédszázados és hadbíró volt; mint a kalocsai kir. törvényszék nyugalmazott bírása hunyt el. A különféle művelődési és humanitárius egyleteknek pártfogója és tevékeny tagja volt. 1895. május 6-án közrésztvét mellett temették el a ref. vallás szertartása szerint. F e l e k i József foktői ref. lelkész úr végezte a gyászszertartást és a halott fölött szép beszédet is mondott.

Tizennyolc év előtt és után Tasson.

Duna, Ferenc-József gőzhajó 1888. április 28.

Bizony nagy idő, épen elég arra, hogy egy leány fölserdüljön, de ritkán elég arra, hogy akkoron férjhez is menjen: mert hát manapság a házasságok ritkán köttetnek az égben, hanem a földön, holmi királyi közjegyzők előtt, a telek-jegyzőkönyvek A. B- C. lapjain előforduló kimutatások alapján. Különösnek látszik, hogy a házasságnak is van a. b. c-je pedig úgy van, sőt meg van annak alfája és omegája, vagyis a hirdetés és vége. De hogy jobban megértsék tisztelt olvasónőim, rövid kommentárt kell írnom az a. b. c-ről. Ugyanis a telekkönyvi *bányákban* vannak az úgynevezett telekjegyzőkönyvek letéve, melyeknek A. lapjában megtudható valamely ház vagy földbirtoknak a minősége, mennyisége; — B. lapján a birtok tulajdonosainak időnkinti vál-

tozása; — végül a C. lapon — melyet bátran lehetne üresedő kamarának nevezni — a birtokot, illetve annak tulajdonosait terhelő adósságok kimutatása. — Már most hogy ha egy bál hevében, vagy más alkalommal, mondjuk bolondjában szerelmet vall *Eduárd Kunigundának* — miattunk akár *Romeo Juliának* — és másnapon higadtabban gondolkozik, elmegy a telekkönyvi *bányába* megtudandó, hogy mi és mennyi terheli Kunigunda fekvősegeit, (bocsánat, ez technikus terminus kifejezés). — Meggyőződven pedig arról, hogy a C. teherlap megközelíti az A. és B. lapon kimutatott értéket, vagy esetleg azokat felül is mulja, következőleg a bálon megkedvelt Kunigunda elvétele esetében csak az úgynevezett *Staffirungra* lenne kilátás, az előbb hirtelen szerelmes, azonnal kihül, parancsol szívének és elmélkedik a Schiller nyelvén kezdődő épületes dallamon: *Auf der Mauer, auf der Lauer sitzt a grosse . . . e . . .*

Tizennyolc év előtt és még előbb, midőn még *Bernáth Lajos* bácsi is élt, midőn *Salamon Pali* barátunk a Solt vidéki vadásztársulat jegyzője volt, — mikoron *futhatott minden solo agár* — később pedig midőn a társadalom egyik fővezetője Tasson, *Földváry Mihály* (Pest megye alispánja) volt, többször megfordultam Tasson, a pestmegyei köznemesség (bocsánat azoktól, kik

azóta vaskoronát vagy más kitüntetést nyertek) e kiváló fészkén, hol akkoron sok jómódú úrnép és kevés zsidó volt. Ma már az urak megfogytak, a nép szegényebb lett, és a zsidók felszaporodtak.

Az 1888. évi március hóban *Bolyó Kálmán* kiskőrösi királyi közjegyzővel egy csődbe esett kereskedő tömegének fölvétele és később elárverezése végett nyolc napig valánk Tasson.

A nők (természetes, hogy előbb azokról kell kiválóan megemlékezni) mind szépek ott, kik fiatalok és az idősebbeken is meglátszik, hogy szépek voltak, amikor . . .

A község lakóinak nagyrésze született úr — középnemes — jómódú földmives és számos *sze-mita*.

Községháza nincsen, miután egy *muzeum*-épület ideiglenesen a községházának is helyet ad.

E muzeumban a többi *ritkaság* és *régiség* között van egy *kivont fakard*, mely állítólag a hős Kinizsi kardja volt, melylyel halomra szabdalta a törököket, (mintha csak Garay vitéz Hári-ja mondaná) E kard felső végén olvasható: *halálos ítélet*, a közepén: *egy életem, egy halálom, a sok adót nem fizetem*, a végén pedig jellemzőleg kifejeztetik ezen utolsó két szó: *utolsó kenet*. Így is sok törököt lekaszabolt vele a hős Kinizsi hátha még acélból lett volna!

Nevezett muzeumban van még sok ritkaság és régiség, és egy leendő községháza felépítésének reménye, meg hát a komoly, az illemes és tisztességtudó *Csaplár Sándor* főjegyző, ki alig, alig várja, hogy a községnek e régiségi muzeuma helyett mielőbb egy diszes községháza legyen: a községhez méltó.

Van azonban a reform. egyház egy ujonnan épült diszes tomloma, mely nagytiszteletű *Dömötör Bertalan* helybeli r. lelkész kiváló buzgalma anyagi és erkölcsi támogatása mellett emeltetett az Isten nagyobb dicsőségére és ma már nemcsak azon vidék, hanem egész Magyarország egyik legdiszesebb temploma. Belső díszítményei jelenleg készíttetnek. (1888.)

De hát beszéljünk az *árverezésről*.

Házbeli butorok és bolti cikkek adattak el. A helyiségek kicsinyek lévén, kivált a boltbeli cikkek eladásánál, a közönség kívül volt — az első napon.

Midőn a boltbeli árucikkekre került a sor, nagyobb érdeklődést vettünk észre a tassi hölgyek részéről, miért is — gyarló és ingatag lévén az ember — nagyon szívesen fogadtuk őket a különben szűk bolt helyiségbe.

No de volt is eredménye: mert hát ezek kerestek, kutattak és felverték az árakat annyira, hogy a két garasos portéka is két forintért kelt

el, csak *Szalay* bátyánk vette olesón a töltésereket, de hát két napig kellett várakoznia, míg azok sorba kerültek.

Hogy Tass előkelő és általában szép hölgyei közelében kellemes volt a licitáció természetes. Ott voltak a többek között *Lipcseyné*, *Sárközyné* úrnők, a *Berecky* kisasszonyok és a *Szép Anna* kisasszony, ki ha nem is így neveztetnék, ez esetben jelzőként kapná meg a *szép* nevet.

Már három nap folyt az árverés, a negyedik napon okvetlen be kellett azt fejeznünk, miután a közjegyzőnek, úgy nekem is haza kellett mennünk: mert különben mindketten kihúztuk volna a lutrit, ő Kiskőrösön, én Kalocsán, épen úgy, mint szokás a budai vagy a bécsi lutriban, csak hogy nem terno alakjában: mert hát bocsássanak meg nagysádtok, de mindketten a papucs jármai alatt élvezzük a családi boldogságot.

De hát ki volna ettől ment, a mi erős nemünkben?

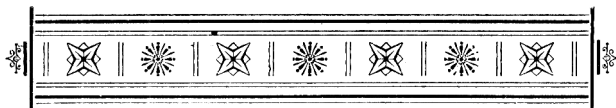
Azért nem is mertünk oly udvariasak lenni, mint a *Csaplár Sándor* bácsi, ki a boltban egy skatula vállfűzőt a jelen levő kisasszonyoknak ajándékozott. Reméljük, hogy nem mondják meg a kedves *Mari* néninek. Denique, *Sándor* bátyánk ha öreg is már, *de szive még fiatal*. Vajjon nem volna-e jobb megfordítva? . . .

Most már meg kell vallanunk, hogy ez ár-

verésnek az utolsó szombaton való befejezhetése végett egy államesiny félét gondoltunk ki. Hogy tudniillik a boltba senkit, még a hölgyeket sem engedjük bejönni. Természetes, hogy ezen államesiny nyel csak magunkat fosztottuk meg a kellemes környezettől. E kegyetlen eljárással a közjegyző engemet, én meg őtet vádoltam, némelyek pedig a községi jegyző a *Sándor* bácsinak tulajdonították. De egyik oka ezen eljárásnak a már említettten kívül az is volt, hogy mindketten belebetegedtünk a hideg boltban tartózkodásba. Ennek tulajdonítandó az is, hogy néhány helyen az ugynevezett *reconnaissance*-látogatással is adósak maradtunk, melyeket pedig a kellemes élvezeten kívül még *kötelességszerűleg* is meg kellett volna tennünk azon két barátságos estélyért, melyeket előbb F. *Dömötör* Bertalan lelkész úr és *Berecky* Endréné önnagyságánál töltöttünk. E két estély tassi tartózkodásunk két *oázát* képezte. Hogyisne, midőn *Katica* önnagysága újjai alatt megzendült a zongora és a hangjegy nélkül elővarázsolt gyönyörű hangok egy régibb, boldogabb időre emlékeztettek bennünket, midőn még — mondjuk meg őszintén: mert hisz ezen estélyen is minden őszinte volt — midőn még fiatalok voltunk Mit mondjak még az *úrnő Ilona* és *Sári* kisasszonyok kellemes társaságáról! Hiszen e lapok olvasói szerencsések

erről bővebb ismerettel birni : mert hát egész Tass így emlékezik róluk : *áldott jó lelkek!* — Legyenek is áldottak mindenkoron! A mielőbbi viszontlátásra. Isten önökkel!

Kovácsi Károly veterán színész.

Geld verloren, nichts verloren,
Nuth verloren, alles verloren.

Suját szavai.

Inkább szeretnék róla életrajzot írni, melyet ő maga is olvashatna, mint róla halála után megemlékezni. De hát nem tehetek róla, hogy ma már többen vannak a temetőben, kik a róluk való megemlékezésért alig várják, hogy nekem, — e sorok írójának — köszönetet mondjanak, míg a földszínen vajmi kevesen vannak már, kik törődnének velem . . .

Azoknak azt mondom: *Csak várjatok!* Ezeknek: *Csak maradjatok magatoknak!* Boldogult Károly bátyámról pedig álljon itt e hirlapi értesítés, melyet halála után csaknem minden hazai lap — tulajdon értesitésem folytán — közölt:

„(Gyászrovat) Kovácsi Károly, 79 éves, színész, október 30-án meghalt Kalocsán, ahol másnap 31-én nagy résztvevő közönség kísérte

sirjához. Kovácsi abból a színészgárdából való, mely megteremtette a magyar színészetet. Együtt játszott Jókainé, Laborfalvy Rózával, Egressyvel, Megyerivel és Szentpéterivel. Mikor Jókainé 50 éves színészi jubileumát ünnepelte a nemzeti színházban, Kovácsi is jelen volt, mely alkalommal a Hungáriában tartott banketten az egyik felszolgáló pincér, attiláját levessel leöntötte, mire az ott szintén jelen volt Csiky Gergely híres színműíró így vigasztalta volt :

— Ne busuljon bátyám, csak vendéglői leves, kevés a zsir benne.

És Károly bátyánk az ünnepelt művésznő iránti tekintetből, nem is busult.

Ugyanő a Pesti nemzeti színház első előadásában az „Árpád ébredése“ című műben is szerepelt.

Az elhunyt veterán színésznek kis vagyonkája maradt, a melyet végrendeletében jótékony intézeteknek és hazafias célokra testált. A kalocsai nőegyesületnek, a legényegyesületnek, a tűzoltóknak, továbbá Árpád szobrára, Mátyás király szobrára, Martinovics és társainak szobrára, Rákóczy Ferenc hamvainak hazaszállítására külön-külön 50 forintot hagyott. Ezenkívül van még egy különös intézkedés a végrendeletben, tudniillik a végrendelező szószerint ezt mondja utolsó akaratában : „*A hazaárulóknak, akik a muszkát*

bevezették és Kossuthot kihonosították, hagyok 50 forintot — kötélre.“

1896-ik évi július 18-án volt Kalocsán a királyi közjegyzőnél a Kovácsi Károly hagyatéka fölötti tárgyalás, azonban az utóbbi hagyományra örökösök nem jelentkeztek. Pedig bizony, bizony, nagy számmal jelentkezhettek volna . . . *Lehet, hogy a százalék fizetéstől féltek.*

*

A boldogultról 1894-ben a Budapesti Hirlap egy tárcacikket közölt, melyre én, — az ő meghallgatása nélkül, — szintén egy tárcacikkben feleltem, melyet azonban a szerkesztőség ki nem adott. Mi fölött nem csak én, hanem az erről később értesült Károly bácsi is boszankodott.

De hát ki tehet róla? . . . A szerkesztőség nagy hatalom, ítél élők és holtak fölött, kivált ha a *papír*-kosár üres, a belmunkatársak fizetendő kéziratai pedig temérdekek. Bizony, bizony sok közlemény került oda méltatlanul! . . .

A Budapesti Hirlapban ki nem adott a Károly bácsi érdekében írt cikk tartalma a következő vala:

„*A liberális ypszilon.* — A Budapesti Hirlapban e cím alatt megjelent tárcacikket, mint *Katang* (Herczeg Ferenc) barátunk egyéb ilyféle szellemes cikkeit, természetesen élvezettel olvas-

tuk. Mindamellett kifogásunk van a cikk azon része ellen, melyben Kovácsi-ról ír.

Szegény Károly bácsi! . . . Gondolta-e valamikor kigyelmed, midőn még a negyvennyolcas idők előtt mint színész bejárta Magyar és Erdély-országot, midőn a világot jelentő deszkákat *Jókai*-néval és *Déry*-nével együtt taposta, (ki őt Nagy-Váradon betegségében a kórházban ápolta és befőzött gyümölcseivel kedveskedett neki), midőn a színlap *Lumpácius vagabundust* hirdette Kovácsi Károly föllépésével, hogy ötven év múlva, a század vége felé akad valaki, a ki dicsőséggel viselt Kovácsi nevét megypszilonítja! De több, hogy kigyelmed maga, midőn öröklött nevét Schmidtről Kovácsira változtatta, ugyanakkor egy y hozzáragasztásával nemességet akar tüntetni! . . . Mintha egykori művészeti érdemeivel nem érdemelte volna ki a nemességet eléggé, habár nemesi oklevél nélkül is! . . .

Bizony kedves urambátyám nagy méltatlanság, mely valakit érhet, midőn egy teljes életben demokratikus embert *az ypszilonnak előszeretettel való használatáról gyanúsítanak!* És pedig hosszú, dicsőségteljes pályafutásának vége felé. — Olyan embert, kit ha valaha érdemrenddel megtiszteltek; — úgy fogadta volna azt, mint az ötvenes években a makói bíró, midőn a császári királyi szolgabíró érdemrendecskét

akarván dolmányára tűzni, méltatlankodva mondá a bíró:

— Engem ugyan meg nem bélyegez a szolgabíró úr.

Azonban *Katang* barátunknak a Budapesti Hirlapban közölt téves állításai ellenében közöljük itt urambátyámnak időnkint egy pár boros üveg kíséretében, különböző alkalmakkor küldött levélkéit, úgymint:

„Szives viszonzásul küldök karácsonyi kóstoloul saját termés boraimból.“

Kovácsi Károly, nyug. urad. gazdatiszt.

Máskor:

„Nagyrabecsült Vendégei tiszteletéül 887 — termés boromból, Duplex officium. Kovácsi Károly gazdatiszt.“

Valának pedig érintett vendégeim: *Istóczy Győző* és *Fülöp György*, utóbbi akkor országgy. képviselőjelölt *Gajári Ödön* ellenében.

Egy későbbi levele:

„Hang Ferkót az író és „bolondgombagyártót“ szívesen látom holnap 12 órára ebédre.

Kovácsi Károly.“

Egy másik levele, midőn ismét *Istóczy Győző* és *Rácz Géza* voltak nálam:

„A független hirlapok szerkesztői és tudósítói tiszteletéül. Ad multos annos! Kovácsi Károly.“

Végül álljon itt még egy levél, melyből ki-

tünik, hogy Kovácsi Károly bácsi *irodalom-pártoló* és *Maecenás* is tudott volna lenni, ha körülményei engednék.

Ime :

„Hang Ferenc úrnak loco. — Az *irodalom emberét* jobb szeretném ugyan arannyal — tömjén és mirha nélkül honorálni, — ha t. i. módomban volna. De úgy hiszem „*crimen laesaet*“ nem követek“ el, ha tehetségemhez képest egy pár üveg *ürmöst* és *karcos* kalocsai termést küldök azon költői véna kibővítéséhez, melyből a sok jó adomaszikrák pattognak ki. Fogadja szívélyesen, Kovácsi Károly.

Mindezen levélkéek látogatói jegyekre írvák, melyeken a Kovácsi név nyomtatva igazolja, hogy Károly bátyánk nem sokat ad az ypszilonra, de még kevesebbet az azt jelző nemességre; mert hát ő szerinte minden becsületes ember nemes „y“ nélkül is, ellenben a gazember akkor is az, ha neve ypszilonos.

Károly bácsi Budapesten volt Batthyányi Lajos, Kossuth Lajos temetésén, az aradi vértanuk, a budai honvédszobor leleplezésén, volt még számos hazafias kiállításon, de még fejedelmi ünnepélyt nem látott.

Azonban *Katang* barátunknak köszönetet mondunk azért, hogy alkalmat adott így, egy sok tekintetben érdemes ember megismertetésére, ki

eddig hazafias érdemeiért többnyire csak méltánytalanságban részesült.

Eddig szólt volna a tárcacikk.

Míg neki életében sok igaztalanságot kellett túrníe s szenvednie, ő maga fölötte igazságos volt, puritán, csaknem túlságos, miért is utolsó éveiben, miután véleménye szerint lámpással kellett a becsületes embert keresnie: csaknem embergyűlölő lett.

Nem egyszer engemet is, — ki iránt különben nagy jó akarattal viseltetett, mert velem egy politikai véleményen volt, — bizalmatlanul s módora szerint durván megtámadott.

Hátrahagyott jegyzeteiben így ír:

„Úgy át- és meghatva még soha sem voltam, mint 1894. december 15-diki esti banketten, a hol *Kossuth Ferenc* jelen volt több képviselővel. Midőn a felköszöntőm után Kossuth környezőivel megelőzve felém tartottak s én elébük menve üdvözöltem és megcsókoltam! És e megható jelenetet egyetlen lap sem közölte.

Ez utóbbiért engemet megis támadott bár méltatlanul: mert akkor miként most is, három legkiválóbb lapnak lévén külmunkatársa, a Károly bátyám felköszöntőjéről megemlékeztem, különösen kiemelvén, hogy az *általános derűtséget* keltett. Fájdalom, hogy a szerkesztőség vörös ceruzája ezt is törölte.

A boldogult nagyon szerette volt a gyermekeket, épen úgy, mint atyja a jóemlékű *Schmidt-Vater*, ez is, miként az, midőn naponként a szőlőjébe ment, cukrot és gyümölcsöt szokott volt a gyermekeknek szétosztani.

Különös természeténél fogva, végrendelete is oly különös volt, hogy a törvényesség alakikellékeinek meg nem felelt s így örököseit több évig tartó pörlekedésnek tette ki, habár végrendelete eléggé humánus intézkedésű volt.

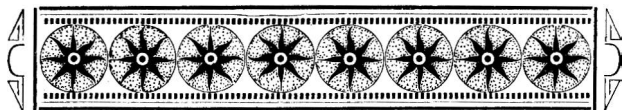
Engemet nevezett ugyan ki a végrendelet végrehajtójául, azonban a végrendelet érvénytelensége miatt én annak csak egy pontját teljesíthettem, mely szerint egyszerű fehér márvány sírkövén saját kívánsága szerint csak e felirat áll:

Volt.

1816—1895

Miután azonban végrendelete nem köt ahoz, hogy a kiérdemelt hazafinak és színésznek babérkoszorút ne adjak, a helyett sírját fákkal ültettem körül, melyek nem a voltat, hanem a jövőt jelzik. E fák árnyékában nyugodjék békében. !

A vegetáriánusok a gőzhajón.

Az ötvenes években, a budapesti Lipótvásár alkalmával történt. A *Hildegarde* nevű gőzhajó utasokkal megtelve reggel hét órakor felhúzta a horgonyt, kötelet oldott, gőzsípja nagyot füttyölt és elhagyta a pesti partot. A hajószalonokban élénk mozgalom fejlődött ki: mert hát az utasok minél jobb helyet kerestek a zsuffolásig tele helyiségekben. Alig hogy elhelyezkedtünk, megjelent az ellenőr az utazásijegyek vizsgálatára, miközben több mulatságos eset adta elő magát. Így egy asszonyság, ki több skatula, kosár és más egyéb kisebb-nagyobb podgyászszal való el látva, minden zsebét kikutatva, holmijai közt turkálva, végre előmutatta a jegyet.

— Esztergom? — mondá az ellenőr, — ez a hajó lefelé megy, rossz helyen tetszett beszállani.

— Lehetetlen! — kiálta föl amaz rémülten, — nekem még ma Liszka leányomhoz kell

éremem, ki megszorodott s keresztelő lesz ma náluk.

— Nem tehetünk róla, — mondá egykedvűen az ellenőr, kinél az egykedvűség valami megrögzött dolog volt, — Ercsénynél ki tetszik szállni (akkor még nem volt közelebbi állomás) az egyszerű vitelbért Pestig megfizetni és a holnapi hajóval Esztergomba utazni.

És az ellenőr, mintha mi sem történt volna, az asszonyoság hangos tiltakozása, fenyegetései és végre kérelmei dacára, hogy tudniillik tegyék a partra ki, tovább folytatta a jegyek vizsgálatát.

— A jegyeket kérem, — mondá egy, négy szemita tagból álló, kalabriász kompánia előtt. Hárman csakhamar minden nehézség nélkül előadták, a negyedik, nevezzük Kobinak, bár Jakab is lehetett, láthatólag zavarba jött, ide-oda fészkelődött, egyik zsebét a másik után kutatta ki, de csak nem találta a jegyet.

— Bizonyosan lennt van a táskámban, majd később előkeresem, — mentegetődzék.

— De csak tessék azonnal előkeresni, — mondá az ellenőr, kit a véletlenül odaérkezett kapitány is intett az erélyes föllépésre.

— Ugyan mire való ezen erőszakosság, hagyják játékunkat folytatni, majd előkerül a jegy, — mondá egyik kalábrista.

— Semmi köze ehhez az úrnak, — teszem

kötelességemet, utasítá rendre a beavatkozót az ellenőr.

E kritikus pillanatban Kóbi mégegyszer átkutatta zsebeit és egész diadalmas kifejezéssel végre kirántotta egyik mellényzsebéből, — melyben előbb már többször hiába kereste az utazási jegyet, mely Paksra szólt.

— Hisz ez második helyre váltatott? — mondá kérdőleg az ellenőr.

— Második helyre? — bámészkodék Kóbi, — nos igen, hát ez nem második hely? Úgy bocsánatot, kérek, nem tudtam, majd átmegyek oda.

E hallatlan szemtelenségre a publikum egy része boszankodott, más része nevetett.

— Nem addig van az, — mondá csaknem egyszerre a kapitány és ellenőr, — tessék az irodámba jönni és az utazási díjat az első helyre is külön megfizetni.

— Mi az? kétszer is fizetni, a panaszkönyvet kérem, — kiálta ez, mint a kinek felül áll a dolga.

Azonban mit sem használt a hengegés és a szemtelenség, Kóbinak fizetnie kellett.

Azt gondolják önök, hogy Kóbi ezután a hajó rejtekébe bujt és Paksig elő sem jött? Dehogy, büszkén mutogatta magát, mint a ki dupla menetdíjat fizetett.

És az ellenőr befejezte a szemlét.

Az Esztergomba készülő asszonyosság Er-
csénynél kiszállt és mi folytattuk utunkat. Talán
egész Orsováig? Dehogy, Adonyig se: mert sűrű
köd szállt le, hogy a kormányos nemesak a hajó
orráig, hanem a kéményig se látott.

Minek következtében a horgony nagy zajjal
leeresztetett és kezdődtek a vészfütyölések és a
véscsöngetések.

Hasonló dolgokhoz hozzá van szokva az
utazóközönség, ősszel és tavasszal nagyon gya-
kori dolog, kisebb-nagyobb ideig, azért föl sem
vettük. Tizenkét óra után ebédre terítettek, egy
óra múlva ismét: mert mint említém, zsuffolva
volt a hajó vásáros közönséggel. A délután unal-
mas várakozással telt, minek következtében meg-
népesedtek a kártyaasztalok. Ki-kinéztünk, a köd
mind inkább sűrűbbé vált. Hajón különben is jó
étvágya szokott lenni az embernek, hátha még
azon várakozni, lebzselni kell! Uzsonnára és
vacsorára rémitő fogyasztás történt a rostélyo-
sok, borjuszeletek és beafsteak-ökben, de tellett,
ha nem is mindenki erszényéből, legalább a
konyhából.

A hajókonyha bornyú és szárnyasállat kész-
letét nagyobbbrészt délben, a *paksi* állomásnál
szokta volt beszerezni. De hol vala még Paks,
midőn Ercsény és Adony közt nagy ködtenger-
ben állottunk!

Reggelre kelvén, állapotunk mindig egyforma vala, köd, köd, áthatlan köd vett körül bennünket, mig nem kilenc-tíz órakor a napsugarak kezdtek a ködön keresztültörni s néhány perc alatt az egész láthatár tiszta lőn.

Mindenki derűlten nézte a hirtelen változást, azonban a hajóban semmi változás, semmi sem mutatott arra, hogy az indulni akar, még csak nem is fűtötték a gépházat, mire a publikum türelmetlenkedni, majd zúgolódni kezdett, a duppla kártyás Kóbi pedig ismét a panaszkönyvet kérte, igaz, hogy senki sem törődött többé vele.

Végre a kapitány, ki semmit sem bízott a köd hirtelen eloszlásában a sok zaklatásnak engedve, fűtetett és 11 óra felé a Hildegarde ismét folytatá útját. Elhagytuk Adonyt és Duna-Penteléhez közel egy sziget előtt a köd a mint eltűnt, oly hirtelen leszállott újra és ezután *két nap és két éjjel* tartott bennünket vendégszeretőleg vissza.

Ily körülmények közt az ötszáz utast szállító hajó lassankint oly körülmények közé jutott, mint egy, az ellenség által *cernirozott* vár. A vendéglős ladikot oldatott le és a vidékre élelmiszerekért küldött, de a ködben képtelen vol visszatérni. Legelőször elfogyott a tej, azután a hús, füstölt hús, a hal, majd a sajt, végre a kávé, tea és a kenyér. Természetes, hogy az első kelyi és

gazdagabb utasok legtovább tűrhették a nyomorúságot: mert drága pénzért utoljára, ha egyebet nem, legatább befőzött gyümölcsöt kaphattak, de a második és harmadik helyen, csaknem az éhség állott be. Min segitendő, a készletben levő saláta, krumpli, bab, lencse, levesbeli zöldség s más ilyen növényfélék főzettek meg és osztattak szét olesó pénzért. Így lön lassankint az egész hajó közönsége növényevő (vegetáriánussá), a mennyiben a gazdagok befőzöttet, a szegények egyéb növényterményeket etek.

En, *Nyitrai Náci*, volt kalocsai főjegyző barátommal utaztam. Midőn már mi is meguntuk az inséges állapotot, egyszerre eszembe jutott valami. — Te Náci, — mondám, — neked a feleséged, midőn már a kocsira ültünk, mondta: *aztán virstlit meg kis diós és mákos kifliket hozz ám*. Nos tehát hoztál-e?

— Igaz, — felelé Náci oly örömmel, mintha legalább is a kis lutrin nyert volna, — itt van a táskámban.

És lön általános derűtség: mert a készletet az úton szerzett jó ismerősökkel is megosztottuk. Ekint Náci barátommal még sem tértem a növényevők osztályába.

A hajó pedig, mintha csak, virstlire várt volna, megindult és ezután akadály nélkül szálított bennünket haza, hol nem egy férjnek kel-

lett magát igazolnia, ha nem is a virstlik, de saját elmaradása miatt.

És ez történt az 1859-ik évi Liszka és Amália napjain, de megtörténhetett már sokszor és megtörténhetik még többször, azért is *télen kenyeret, nyáron gúnyát nem kell elfelejteni.*

Kováts Imre volt halasi rendőrkapitány.

Mert hát rőndnek muszáj lönni.

Tulajdon szavai.

Altalán szeretett, közbecsülésben állott férfiú volt, jó kedélyű, becsületes, de állása és körülményeihez képest pénz dolgában *szegény*. Pedig hát Jókai Mór egy művében, — nem ugyan saját véleményekint mondja, — hogy a szegény ember komisz ember. Imre barátunknak közpályáján mindig e szegénység volt gyöngye oldala és ez volt az ő Achilles sarka. Vagyis közönségesen szólva ritkán volt pénze. Talán ezen állapot volt oka annak, hogy oly nagyon hosszú időig nőtlen maradt. Mindaddig, míg *Turóczy* Erzsikét el nem vette, kitől élő gyermekei maradtak : Károly, Józsi és Ilonka.

Városi kaszinói, vendéglői s általában a társadalmi életnek kedvelt szeretett s népszerű alakja

volt s mint ilyen Halas városának kiérdemesült rendőrkapitánya.

Tőle könnyen és bőven ment a pénz, azon ritka és kivételes esetekben, mikor volt, — de vajmi sokszor nem volt! Ilyenkor szerető anyjához fordult, ki azonban a pénz dolgában nagyon szigorú volt, annyira, hogy fiának, hogy az anyjától pénzmagra tegyen szert, különféle furfangos módokhoz kellett fordulnia. Így egyszer egy finánc barátjával összebeszélt, ki vele anyjánál ebédelt. Épen gombaleves volt. Midőn ebédközben anyja kiment s ismét bejött, Imre fiát az egyik, a fináncot a másik siffon tetején ülve találta a mint egymásra nézve nevetgéltek.

Az öreg asszony rosztat sejtván, megijedt és elküldött *Molnár* nevű városi orvosért, ki a dologba beavatva lévén azt véleményezte, hogy az Imre fiú megbolondult, hogy biz azt gyógyítás végett Budapestre kell vinni, a mi háromszáz forintba kerül. A jó anya átadta az összeget, melynek elköltése után Imre barátunk elmebajából teljesen kigyógyult, pedig a háromszáz forintot a városból sem vitte ki, miután mondván, hogy *Kunságból nehéz a pénzt kivinni*. Csakugyan nehéz: probatum est.

Anyja nem volt épen fősvény, de csekély vagyona s ennek jövedelmét egyetlen szemefényére, Imrére költötte, de Imrének ez szép kevés

volt, ez volt az oka az ő humoros pumpolásainak, miként Tojás Dániel, Halas város kitűnő humoristája mondja.

Így Kováts Imre egy alkalommal házuk homlokzatán bormérési céget tűzött ki, a fináncokat pedig értesítette róla, kik meglepték anyját, midőn fiának épen kimérte a bort pénzért és a megbírságolással való fenyegetéssel szereztek Imrének némi pénzmagot, a mely azonban magnum áldomásra fordíttatott.

Mindamellett nem volt ám ő valamí úgynevezett korhely, dehogy, csak jó cimborá, a ki azonban szokásos modora szerint, egyik másik jó emberért ingét is oda adta volna. — Mint rendőrkapitány, állását kifogástalanul betöltötte és mindenütt kedvelt, szívesen fogadott jóbarát volt. Társaságokban, kiváltképen pedig a színházi előadásokon, — melyekről soha el nem maradhatott, — élceivel az egész közönséget a megkacagtatásig mulattatta.

Azonban időelött utolérte a súlyos betegség s hosszabb ideig ágyban fekvő beteg lőn.

A halasi Kaszinóban már Kováts Imrének legközelebb bekövetkezendő haláláról beszéltek. E közben megkondult a nagy harang is, mire mindenki csak ő rágondolt és a kaszinói tagok sajnálkoztak fölötte.

Egyszerre megnyílt a folyosóra nyíló nagy-

terem ajtója s megjelent Imre barátunk, a beteg-ségtől leveretve s mondá :

— Csak azért jöttem, nehogy azt gondoljátok, hogy rám huzzák a halotti indulót: mert hát, mint látjátok, még élek. Szervusztok !

És többé nem látták a kaszinóban. Meghalt.

Utoljára Budapest^{*}en találkoztam vele az 1860-ik évi október hóban, épen azon a napon melyen a híres október huszadiki diploma kihirdettetett, mely a magyar alkotmány helyreállítása akart lenni, melyet azonban akkor Budapestⁿ még a suszter inasok is *Schmarn-nak* neveztek el és utcaszerte kifütyültek. Lőn akkor Budapest utcáin iszonyú néptömörülés leginkább a régi redoute épület terén; majd előre vitt a tömeg, majd hátra tolt: mert hát mint később megtudtuk, *Benedek* tábornok katonái az előttünk állókat szuronyⁿyal nyomták vissza. Így nem is gyanítottuk akkor hogy a redout téren halálos veszélyben voltunk, hol többen meg is sebesültek sőt megis haltak. A váci körúton ugyanakkor a *Zrinyi* kávéházba szuronysegezve törtek be a kommandirozott zsoldosok és ott mindent törve zúzva a békés polgárokat bántalmazták.

A váci-utcában az úgynevezett „Arany palack“ Karl-féle vendéglőben hozott össze a véletlen ezen kritikus időben vacsora alkalmával

Kováts Imrével a ki ott, az akkori szokás és divat szerint *hangosan szidta a németet*, egy egy kifejezés után hozzá tévén:

— Igaz-e Ferkó barátom?

— Természetesen nekem felelni kellett:

— Igaz hát huncfut a német.

— No azért mondom, — fejezte be Imre, a kit a sok jelenlevő német ujkapunak nézvéen megbámult, mi fölött ő alkalomszerűleg *s ad hominem* nyilatkozott is.

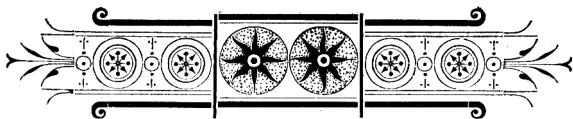
Szomorú volt e nap Budapestre nézve, sokan ártatlanul megsebesültek, néhányan megis haltak.

*

Kováts Imre is befejezte tevékeny életét. Halála után különböző időkben a másvilágból levelei érkeztek Halasra *Vári Szabó István* polgármesterhez, *Hirhager* mérnök és több másokhoz, de többek közt *hozzám*, e sorok írójához is Kalocsára, mely utóbbi levél más időkben és más gyűjteményben leszen közzéteendő.

E sorokat pediglen Kováts Imre barátom emlékére, az ő *saját kívánságára* tettem közzé, hogy jó barátjai ezeket elolvassván, még egyszer vissza emlékezzenek rája.

„Kegyelemből — illetéktelenül“.

A „N. H.“ szerkesztőjéhez

Kalocsa, ápr. 22. 1876.

T. szerkesztő úr! Pestmegye 1861-ik évi alkotmányos tisztviselői hivatalukat rövid ideig, összesen kilenc hónapig viselték. Mikor is az akkori hatalom a megyeházat katonasággal megszállatta és a közgyűlés tartását megakadályozta, minek következtében az egész tisztikar azon évi szeptember 20-ikán leköszönt és szétoszlott, természetesen a legkisebb fizetési kárpótlás nélkül

Mielőtt 1867-ben a magyar alkotmány visszaállítatott, ő cs. kir. apostoli Felsége *legfelsőbb határozata legkegyelmesebben megengedniméltóztatott*, hogy az 1861-ik évi megyei tisztviselők október havi fizetésüket kikaphatják, ha azért folyamodnak. Természetesen a legmagasb kegyelmet — kevés kivétellel — csaknem valamennyi volt tisztviselő igénybe vette, folyamodott és az

időközben kinevezett m. kir. pénzügyminiszterium utalványa folytán a budapesti gyűjtődénél illetőségét fel is vette.

Ezzel be lett volna a dolog fejezve. — Azonban 1873-ban a belügyminiszteriumtól a megye útján kaptunk egy felszólítást, hogy az általunk *illetéktelenül* fölvelt egy havi fizetést, fizessük vissza. E felszólítás kiadatott mindegyikünknek nyilatkozat beadása végett.

Mire a nyilatkozatok beadattak különböző-kép szerkesztve és indokolva. A legtöbb nyilatkozatban foglaltatott: *Hogy miután az egy havi fizetés ő cs. kir. Apostoli Felsége legmagasb kegyelme folytán adatott ki az 1861-diki megyei tisztviselőknak, azok azt illetékesen vették föl és ki ellenkezőt állít, az tiszteletlenséget tanusít a legmagasabb kegyelem irányában.* Azonban ettől eltekintve, midőn Pestmegye tisztikara 1861. évi szeptember hó végén leköszönt, a n. m. m. kir. Helytartótanács *felelősség terhe* alatt meghagyta, hogy a tisztviselők helyükön maradjanak, mindaddig, míg erre vonatkozó további intézkedés történik. E meghagyás és a közügy érdekében is alulírt és többen kénytelenek voltunk helyünkön maradni s bár nem bíraskodtunk, de a közigazgatási sürgős ügyeket végeztük, következőleg az egy havi fizetést *kegyelem* nélkül is kiérdemeltük.

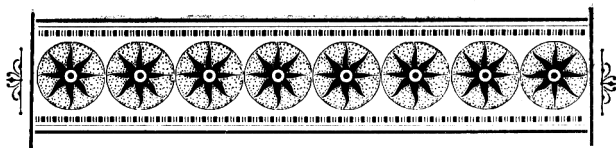
Mindezen nyilatkozatok, ő felsége legmagasabb kegyelmére való hivatkozás, Pestmegyének ismételt pártoló fölterjesztése dacára, a n. m. m. kir. Belügyminiszterium ujabban elrendelte, hogy a *legmagasabb kegyelem* folytán az 1861-ki megyei tisztviselők által *illetéktelenül fölvet*t októberi egy havi fizetés, végrehajtás útján is behajtassék. Pestmegye 1861-iki tisztikara méltó arra, hogy e sorok, érdekében nyilvánosságra hozassanak; mert a kivételes állapotban helyét becsülettel férfiasan megállta.

Hang Ferenc,

mint volt pestmegyei esküdt.

Végre is a zaklatás vége az lett, hogy a kegyelemből kapott egy havi fizetést nem kellett *visszafizetni*.

A tassi urak szóló hegedűse.

Prekop cigány a dunavecsei, tassi, kunszentmiklósi uraknak, többek közt a Földváryak s Jankovich Miklósnak a Bach időkben, a hatvan-egyed-*úgynevezett* nyílás alatt és a provizoriumban a legkedveltebb szólóhegedűsök Prekop volt.

Egy kunszentmiklósi bál alkalmával történt, hogy egy tassi hencegő, magát nagygyátenni akaró *Einer von* unsere Leut, Prekopnak nótát parancsolt, melyet az neki húzni nem akarván, a parancsoló egy lovagló korbáccsal összetörte Prekop hegedűjét.

Vala pedig a hegedű *unikum*, melyen állítólag, hajdan a híres *Bihari* is hegedűlt. Ennek következtében a nagyzási eljárásból per lett.

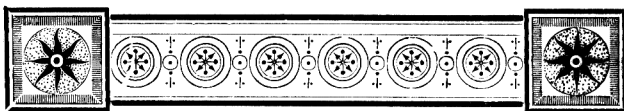
Prekop bepörölte a zsidó gavallért háromszáz forint kártérítésért.

Alperes ügyvédje, — véletlenül s hivatalos állásomnál fogva én, e sorok írója lettem.

Mire a tassi és környékbeli urak megfenyegettek, hogy „Úgy védelmezd ám a zsidót, hogy a cigány minden esetben nyerjen.“

No hát ugyis védelmeztem a nekünk oly sok derült órát szerzett cigányt, hogy a kecske is jó lakott, meg a káposzta is megmaradt, vagyis, alperes fizetett, a Bihari hegedű összetöréseért 150 forintot, épen a kereseti összeg felét. Ezen ítéletben úgy Prekop, mint a tassi urak megnyugodtak ugyan, azonban *Salamon* Palinak még sem fért a fejébe, hogy a zsidó miért nem fizetett többet? De ennél többet is mondott . . . Hát még *Jankovich* Miklós!

Szarka János fiskális.

Mint ügyvéd, szerencsés embernek mondható volt: mert egy időben maga volt a vásáron, kivüle a negyvennyolc előtti időkben magán ügyvédet Kalocsán semmi pénzért sem lehetett volna kapni. Különben azon időkben az ügyvédség csaknem dilettantság, vagy magyarán mondva műkedvelés volt. Azért is az öreg kollega többet volt a posztó nélküli zöld asztal mellett, poharakat hajtogatva, mint az akkori uriszéki zöld posztós asztal előtt.

Jogi tudományait a kassai jogiakadémiában végezte, a kutyabőrt pedig a pesti egyetemen szerezte. Kassára *Bereczk Péter* szentbenedeki. kollegájával négy lóval állított be, azonban kocsi és a lovak egymás után áruba bocsáttatván, a kocsis kénytelen volt gyalog hazatérni, hogy mint hirmondó elmondja az öreg Bereczknek, hogy mi történt az ifiurakkal illetőleg a kocsi és lovakkal. A jogi tanfolyam viszontagságos befejezése után

melyen a kocsis és ugyanazon alkalmatossággal melylyel a kocsis, vagyis mint szokták vala mondani az apostolok lovain; gyalog tértek haza.

Bereczk Péter Tolnamegyében kölezsdi jegyző lett, Szarka János pedig kalocsai ügyvéd.

No de megfelelt hivatása és kötelességének, melylyel a pörösködő publikumnak tartozott.

Az ötöt látogató, többnyire paraszt klienseket, midőn egyik-másik pusztai *pógár* korán reggel hozzá feleségestől benyitott, ő még az ágyban fekve rakiáltott:

— Hoztak-e kendtek valamit.

— Nem.

— No hozzanak előbb s aztán jöjjenek tudósítani.

— De hát előbb hallgasson meg bennünket a Tekintetes úr.

— Egy szót sem előbb: mert nem hagyom hiába rágatni a füleimet.

— De csak tanácsot kérünk előbb.

— Majd azután.

Ily párbeszéd után a tudósító házaspár kénytelen volt hazatérni.

Néhány nap mulva újra beállítottak a pógárokat, de akkor már mint mondani szokták: *hazulról jöttek*. Vagyis hoztak magukkal csibét, kacását, tojást, pálinkát, szóval mindent a mi a ház körül csak találtatódott.

Az ötvenes években behozott osztrák törvények sehogy sem tetszettek neki, azért nem is tanulta azokat csak esetről-esetre böngészett és talált bennök egy-egy paragrafust, melyet aztán megjegyzett, soha el nem felejtett és alkalmazott oly esetekre is, melyekre éppen nem illettek.

A bornak, pálinkának nem volt ellensége, a sört azonban nem szerette: mert hát tetszik tudni, az német ital. A fentebbi liquiditumok kellő mennyiségű bevétele nélkül munkához sem fogott, nehogy reszkessen a keze, meg azért is: mert elve volt, hogy: „Nincs a bornál bölesebb kalamáris.“

Az akkoron Arany szarvasnak nevezett nagy vendéglőből este felé hazatérvén, több bort szállító fuvarossal jött össze, kik már messziről kiáltozák:

— Félre az útból, az uraság borát szállítjuk.

— Én is azt szállítom, — felelé Szarka és igaza is volt, miután a vendéglőben is az uraság borát mérték, melyből ő illő mennyiséget szállított.

Valami kiválón senkit sem címzett: az *őcsém* és a *kend* valának nagyon megszokott megszólításai.

Egyszer valakit Reich boltjába vezetett, ki magának egy öltözet ruhára való szövetet akart venni. Megjegyzendő, hogy akkor Reich boltja volt Kalocsán az egyetlen rőfös kereskedés.

Vásárlás közben mondja az öreg Reich :

— Hát fiskális úr magának nem választ szöveget?

— Én-e? hisz én kendnek már úgylis adósa vagyok, most pedig nincs pénzem, — szabódék Szarka.

— Az mindegy, majd megfizeti a tensúr, ha lesz pénze.

— Micsoda? hát kend még tovább is akar nekem hitelezni? hisz akkor kend becsületes ember és akkor én megfizetem kendnek adósságot, és úgy is lőn, miként beszéle.

Magas, hat lábon felüli, nyulánk, úgynevezett hórihorgas alak volt, banzsa szemekkel, örökösen magyar ruhában, hosszú zöld atillában, akár egy peleskei notárius.

Ismételjük, hogy nagyon sokáig egyetlen magán ügyvédje volt Kalocsa városa és vidékének. Minek következtében, — gondolja valaki, — meg kellett volna gazdagodnia? . . . Pedig dehogy, az ötvenes évek közepén oly szegényül halt el, mint szokás mondani, a templom egere. De akkoron már öt ügyvéd kollegája volt, kik saját költségükön temették el.

Ma már fájdalom, huszan vagyunk a cében s alig vagyunk képesek egy-egy elhalt kollegáunknak egyetlen koszorút sajnálni. Fuit.

A szegedi pógár és fiskális úr.

A Bach időkben történt, bár máskor is, és másutt is, nemcsak Szegedében megtörténhetett volna. — Egy paraszt adós volt valakinek négy vagy ötszáz forinttal, miért bepöröltetvén fiskálishoz ment tanácsért.

— Micsoda, István gazda? Ötszáz forintért bepörölték?! -- mondja az ügyvéd fitymálódva, — ezzel ugyan ne törődjék, csak hozzon kend száz forintot, a többi az én gondom.

Ugy is lőn, a pörösatyafi hozott száz forintot és négy-öt hónapig semmi gondja sem volt. Hanem azután rányitott a végrehajtó s mindenét fölirta, mire István gazda ismét szaladt a fiskálishoz, hol ismétlődött a régi jelenet, hogy:

— Csak hozzon István gazda száz forintot a többi az én gondom.

És a pógár ismét megszerezte s elvitte az ügyvédnek a száz forintot, ki ismét közölte,

volt, hogy kliense négy-öt hónapig háborítlanul ült birtokában, mígnem egyszer a piacon hallotta doboltatni, hogy *háza és mindene, a mi a ház körül találtatódik, ekkor és ekkor ellicitálódik.*

Mire ijedten szaladt a fiskálishoz, ki szóhoz sem engedte jutni István gazdát, különben is tudván, hogy mi járatban van, azért ismét csak azzal bocsátotta el:

— Csak hozzon kend száz forintot, a többi az én gondom.

És a pógárnak bármily nehezére is esett, megint csak megszerezte a pénzt és a fiskális ismét kicsinálta, hogy néhány hónapig senki sem bántotta. Azonban egyszer csak többet magával beállított hozzá a végrehajtó és az adós klienset családotól kidobta a házból.

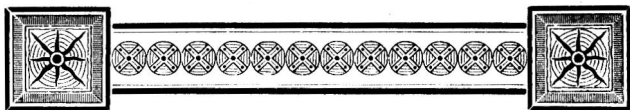
Nosza szaladt a fiskálishoz, már messziről kiabálva:

— Fiskális úr, nagy baj van, ott volt az exekutio és mindenestől kidobott a házból!

— Micsoda? - kérdi a fiskális csudálkozva, — ott volt az exekutio és kendet mindenestől kidobta a házból?! — Hja István gazda, az már nem az én gondom, ez már a kend gondja! . . .

És a fiskálisnak igaza volt: mert most már minden gond valóban az István gazdáié volt . . .

Trencsényi Dani és Halász Ábris bácsi voltak egymásnak nagyon jó barátai.

Egyik a bojári, a másik a tetétleni pusztán vala kis király a maga kuriáján. Az unalom közös elűzése végett többször összehozta őket a tarokk, preferánc, néha egy kis gyöngé ferbli.

Egy őszi este hiányzott a Dani. Tréfáljuk meg kissé, — mondá Dúzs Lajos, akkori dpataji jegyző, — beküldünk érte, hogy Ábris bátyánk súlyos beteg, végrendeletet akar csinálni.

Ugy is lőn. Dani megjelent és a körülményekhez illő komolysággal nyitott be egyik szobából a másikba, mignem az utolsó, nagyon sötét szobában találta jó barátját, ki meglehetősen, beteghez illő nyöszörgő hangon mondá el végakaratát, melynek utolsó pontja így hangzott:

„Kedves Dani barátomnak azon sok jóért, melyet irányomban mindig tanusított, hagyok 500 frtot és őt nevezem ki végrendeletem végrehajtójává.“

A végrendelet szerkesztésével Dúzs Lajos bízott meg, ki azt vacsorakor felolvasta, azonban a Daninak hagyott 500 forint csak számokkal lévén kiírva, egészen megütközve jegyzé meg az :

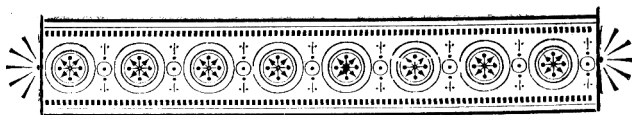
— Miért nem irtad ki betűkkel Lajos, hátha a bíróság kifogásolni találja.

— Dehogy, kifogásolja Dani barátom, — mondá a mindenki meglepetésére most a szobába lépő Ábris bácsi, — mikor én is ezennel az egész tarokkcompánia előtt megerősítem.

És lőn általános derűtség egy részről és méltó felháborodás a másik részről.

Dani soká neheztelt az ő rovására csinált tréfán. Ma már ő sem neheztel és egyik sem nevet a tréfán, együtt vannak mindhárman a boldogabb világban és épen ezért csak preferáncot vagy kalabriászt játszhatnak *ott* : mert a tarokkhoz hiányzik a negyedik ; e sorok írója, kinek pedig még egyéb dolgaim lévén *itt*, nem siethetek utánuk huszonegyet fogni, mígnem a pagát ultimo nem érkezik, mely a jelen értelemben még az *excissesnél* is hatalmasabb, mert az ultimo előtt a maga idejében még az is meghajol.

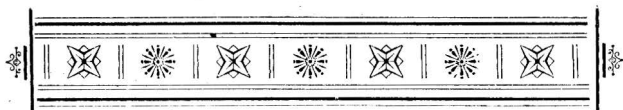

Miért kapták meg a halasiak a vasutat?

Mert hát egy tekintélyes deputatio tiszteltgette és kérelmeztette Tisza Kálmán miniszterelnöknél, hogy a Zimonyi vasut ne Kalocsa—Baja—Zombor, hanem Halas—Szabadka felé építtessék. E deputatio egyik tagja *Thiringer* vadkerti földbirtokos volt, kinek egyéb cinikus szokásai közé tartozott, hogy habár életében sokszor *jól betörtörülködött*, de soha nem mozdott. Ezen alkalommal azonban ő is teljes tisztába tette magát és még meg is mozdott, mely kivételes körülményt *Ivánka* Imre a küldöttség szónoka, mint *különös érvet*, besúgta Tiszának, ki erre egyet mosolyogva, megígérte s meg is adta volt a vasutat. Azonban szegény Thiringer barátunk sohasem utazott rajta és o fatum! egy kis pocsolába, tehát vízbe kellett hálnia, mely soha nem vala elementuma.

Wascher Ferenc.

Gazdász, financier és életmódjára nézve gourmand volt. Mint bakódi számtartó és hajósi tisztartó csaknem két év tizedig szolgált a kalocsai érseki uradalomban. Több évig kalocsai kaszinói pénztárnok és takarékpénztári választmányi tag volt.

Hogy a szokásos, közönséges kifejezéssel éljünk, nagyon szeretett jól élni, E végből minden heti vásárra már kora reggel ellátogatott, hogy az épen idényszerű élelmi cikkekhez juthasson. Azért is malac, nyúl, fogoly, szalonka, hal, karfiol, spárga és más egyéb állati és növénybeli különlegességek legelsőbbben általta foglaltak le. Sok ilyen ingyeneknek való artikulust, hamar a piacon nem tudtak eladni, egyenesen vitték Wascher bácsihoz, kiben biztos vevőre akadtak.

Midőn a hetvenharmadiki bécsi kiállításon

volt, többnyire csak az úgynevezett „Kosten-Halléban“ (izlelési csarnok) tartózkodott, hol mindenféle italok, ételek és sülték valának kaphatók, a szilvoriumtól kezdve egész a pezsgőig és a tormás virstlitől egész a fácán pecsenyéig.

Egy alkalommal a kalocsai takarékpénztárnál, mint napibiztos foglalkoztam az unalmas rovincsolással, midőn belépett Wascher és panaszkodott, hogy a felesége nem kapott halat.

— Majd küldök én Wascher bácsi, csak végezze el helyettem itt ma a napibiztosi teendőket.

— Nagyon szívesen, — felelé és átvevé helyemet.

Ezután alig várta a delet s azzal a hivatalzárást, mely után hazamenvén, mindenekelőtt a konyhába nézett.

— Küldött a Hang Ferkó halat? — kérdezé ott?

— Küldött, — felelé az ott sürgölődő Tamás Erzsike, — heringet.

— Mit heringet? — álmélkodott Ferus bácsi, — ugyanezért érdemes volt helyette egész délelőtt a takarékpénztárban ülnöm, heringet én is hozhattam volna.

*

Gleichenbergből a következő levelező lapot küldöttem neki: Hr. Franz Wascher Feinsch-

mecker in Kalocsa. Kedves Wascher bácsi! — Villásreggelire finoman elkészített pisztrángot eszünk, melyhez nagyon jól esik a bajor sör és a vörös bor.“ És e közleményt éppen délelőtt kapta, minek folytán mint mondani szokás, — engedelmet kérve, — a nyála is folyt utána.

*

Egy másik levelezési lappal Mehádiából kerestem föl, melyről olvashatta: „Egy másfél öl hosszú viza van előttünk asztalon kiterítve, melyből a mai diszobéden eszünk, kitűnő lesz jóféle ménesi bor kíséretében!“

Ezt pedig éppen ebédután kapta, mire fájdalmasan felsóhajtott, de mégis az vigasztalta, hogy az ugyanakkor szintén Mehádiában tartózkodó Ferus fia is evett belőle.

*

A Daruváry-családnak nagy tisztelője volt, a házhoz bort, peccsenyét ő szerzett be, mire büszke is volt.

Azért, midőn Daruváry Alajos kuriai alelnök Kalocsára hazajött, Wascher bácsi az utcán bárkivel találkozott, a családdal való jó viszonyát akarván tüntetni, mindenki előtt mondogatá:

— Itthon van a Lojzi, hazajött a Lojzi!

Miért is fél óra mulva az egész városban elterjedt, hogy itthon van a Lojzi!

*

Gurigázás közben, — a régi Moder Ferenc féle kertben, — midőn a tekepályán nagyon jó dobásokat tett, ezt megsokalva mondá neki Krammer M. zongoramester :

— Látom, hogy már szél lesz.

— Látja hát, — felelé Wascher bácsi, — mert a szamarak ordítanak.

— Kellett ez magának ? — jegyzé meg valaki.

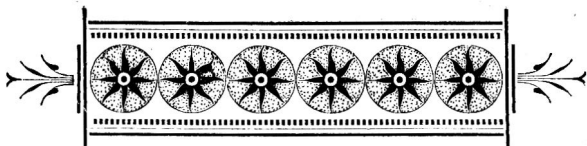
Egy-egy jó dobása alkalmával szokta vala mondani :

— Schau her Voigt!

*

Nagyon circumspectus volt, bort, cukort, kávé, rizst, vaddisznót elsőkézből hozatott és többekkel megosztott, a csigát végtelenül szeretete, képes volt abból 80—100 darabot is megenni ; kitünően számított, végre mégis elszámította magát, midőn egyik-másik jó emberének egy vacsorára találkat adott, — melyre azonban elháríthatlan akadály miatt ő maga meg nem jelenhetett : — meghalt ! Az Isten nyugtassa meg !

Az elátkozott herceg, vagy a részeges csizmadia.

Mottó : Der Schuster soll bei seinem Leisten bleiben.

Hol volt, hol nem volt, még az operentián is túl volt *egy részeges csizmadia* . . .

E kezdetre azt fogják némelyek mondani, hogy kár illet az operencián túl keresni: mert akad ilyen különlegesség a mi vidékünkön is.

Hogyisne?! — Hiszen az itt elmondandó historia is a mi vidékünkön történt.

Kaptafa Miska híres csizmadia-mester volt a maga városában, neje Miskáné nem kevésbé. Mindketten reggel korán négy órakor keltek és pedig akképen, hogy legelőször is a majszterné asszony felköltötte *Dikies* Pista inast, ez megvert egy dobot, mire az egész házi személyzet, inasok és legények talpra álltak és mindenkinek szakmunkájához kellett fognia, tudniillik a csizmarráshoz, vagy reperáláshoz.

Azonban *Dikies* Pista inasnak különösen

egyéb dolga is volt: mindenekelőtt egy butykos-sal a pálinkás boltba kellett szaladnia, ezen alkalmi szaladást sűrűen ismételnie, mígnem dél-előtt tíz óra felé már a bor quaterkázás ideje is elérkezvén, Kaptafa Miska már csak a szomszédos Muki bácsi koresmájában lőn található, avagy föllelhető a kereső kundsajtók által, — akkor még így neveztettek a megrendelők magyarosan.

A majszternak ilymódoni élete őt lassan-lassan a tönk szélére juttatta, mi miatt szókimondó *Kati* néni nem egyszer kifakadt, kígyót-békát kiáltván urára, nem egyszer a koresmában is utána ment és berúgott urát hazaeskortírozta.

Kapóra jött véletlenül a csizmadia lakásba egy herceg, kit arra utazásakor ott kisebb bal-eset érvén, ott a körülményekhez képest rövid időre letelepedett és meghallgatta a csizmadiáné asszony panaszait férje véghetetlen részegeskedése fölött, hogy örökösen a koresmákban lakik, mitsem keres és naponkint vagy éjjelenkint anynyira berúgott állapotban tér haza, hogy azt sem tudja fiu-e, vagy leány. Egyszersmind kérte a herceget, hogy segítsen férje ezen állapotán.

Mire a herceg egyet gondolt. Minthogy a csizmadia épen a szokásos, teljesen berúgott állapotában tért haza, elindulásakor kocsijára tetette s vele elutazott. Kastélyába érkezve, megparancsolá komornyikjának és inasainak, hogy a be-

számíthatlan lelki állapotban levő eszismadiát vetköztessék és fektessék le és mindenben úgy viselkedjenek iránta, mintha ő volna a herceg. Ő ugyan ha magához tér, kezdetben beszélni fog, hogy ő eszismadia, de csak igyekezzenek őt meggyőzni arról, hogy herceg és a kastélynak tulajdonosa.

Ugyis lőn. Kaptafa barátunk mélyen elaludt a szokatlan kényelmes hercegi ágyban, azonban szokása szerint reggel négy órakor fölébredvén, kiáltozni kezdett:

— Dikies! Dikies! dobolj, hogy mindenki fölkeljen!

Azonban a Dikies Pista inas helyett elébe állt egy fekete szalon ruhába öltözött komornyik, ki mélyen meghajtva magát előtte, mondá:

— Hercegséged úgy látszik rosszat álmodott.

A eszismadia körülnézett s nagyot bámult, majd ismét a Pista inast és Kati feleségét hívogatta, mire az előbbi fekete ruhás komornyik ismét hajlongva előtte megjelenvén, mondá:

— Mi vagyunk itt hercegséged régi szolgálai, itt se Pista inas, se Kati feleség nincs.

— Micsoda?! nincs Pista inas?! Hát akkor ki hozza nekem a Muki korcsmájából süve-főve a liquidiciumokat? — No, ha épen Kati feleségem nem volna itt, ez volna a legkisebb baj, legalább békében ihatnám, nem köllene a sok Kukliné-féle prédikációkat hallgatnom. De hát

ne bolondozzanak itt az urak, nem tudom, hogy kicsodák. — Pista! Pista! pálinkát a butykosba! — kiáltozó ismét a csizmadia.

Mire felelet helyett egy kis asztalkán mindenféle szeszes ital tétetett eléje és kínáltatott neki. Miután ez már nem vala káprázat, hanem a legkézzelfoghatóbb valóság, az ujdonsült herceg kezdé a poharakat egymásután üritgetni, míg nem csizmadia-kifejezéssel élve, berúgott és ezen állapotából csak délután öt óra felé ócsudott ki, midőn már ebédre vala terítve. Csakhamar szokni kezdett a dologhoz: evett, ivott, de különösen ivott és örvendett a személye iránt általánosan tanúsított tiszteletnek; már parancsolgatni is kezdett egyetmást, természetesen régi hajlamainak megfelelőleg, többnyire csak pálinkát, bort.

Másnap s harmadnap újra így folyt a dolog, mi hogy nagyon tetszett Kaptafa uramnak, természetes. Egyszer azonban két garast kért, (megjegyzendő, hogy azon időben a korcsmákban két garas volt egy itce bornak az ára). Boldog idő!

A komornyik meghajtván magát felelé: — Hercegséged pénztáraiban ezrek feküsznek, azokat pénztárnokai kezelik, miután rangja nem engedi, hogy magával pénzt hordozzon. Különben mire kellene hercegségednek a két garas?

— A korcsmába szeretnék menni egy itce borra.

— Azonnal felszolgálunk hercegségednek saját pincéjéből a legfinomabb borokból quantum satis.

— Ej, nem ér ez annyit, mint ha én a korcs-mában nagyot ütök az asztalra és parancsolom: korcsmáros egy itce bort!!!

És csakugyan öklével akkorát ütött az asztalra, hogy az, annak miatta csaknem széjjel ment.

Képzeltető, hogy a jelenlevők jól mulattak a csizmadia ezen viselkedése fölött! . . .

Azonban a világon mindennek meg lévén eleje és vége: egy napon, vagy jobban mondva éjjelen Kaptafa barátunk hercegségének is vége lőn. Ugyanis, midőn egy este szokása szerint ismét egész a sárga földig leitta volt magát, régi öltözetébe bujtatták és visszaszállították előbbi lakásába és ágyába, hol midőn reggel fölébredt s elkiáltotta magát:

— Komornyik!

Eléje szaladt a Pista inas szokott szurtos öltönyében, mondván:

— Mit parancsol majszter úr?

— Hord el magad kölök, a komornyikot hivtam.

— Miféle állat az majszter uram?

— Az én hercegi szolgám, ki engem naponta öltöztet.

— Ugy látom, hogy majszter uram még

most is be van öltözködve a tegnapi koresmázástól, — mondá röhögve az inas.

Micsoda?! koresmázástól? — hiszen mióta herceg vagyok, nem voltam koresmában? — álmélkodék a majszter.

— Nem-e? — hangzék most Kata asszony, a majszterné hangja, — hát ugyan meg tudnád-e csak egyszer állni, hogy nem mennél a koresmába és le ne innád magadat annyira, hogy olyan vagy, mint a szomszéd disznója?

A csizmadia agyában egy gondolat villant meg.

— Hallod-e asszony, nem én vagyok-e a mesebeli elátkozott herceg?

— Vagy ám, a mesebeli számár, melyet a diákok eladtak a juhásznak, pedig diák volt és mint ilyenre a juhász alvása alatt rá rakták a nyeret és tarisznyát. A te részegséged alatt azanban az a valóságos herceg, ki a multkor erre utazván, kocsiját reparáltatta veled, látván nyomorúságos állapotunkat, a téged hazakisérőkkel ötszáz forintot küldött fölsegélyezésünkre, hogy a jövőben többé koresmába nem jársz. Értede? . . .

— Micsoda?! azért a rongyos ötszáz frtért lemondjak a koresmába járásról? Pista! Pista! — kiáltá, — mindjárt szaladj a butykossal a zsidóhoz.

Azonban Pista inas helyett előlépett a ko-

mornnyik, mire a csizmadia meghökkent, az pedig így szóla.

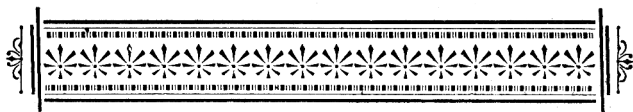
— Nem úgy majszter uram, itt a tisztességes reggeli, egy új élet kezdésére pedig pénz, folytassa mesterségét: mert ha tovább is részeskedik kigyelmed, úgy valósággal elátkozott herceg leend és elviszi az ördög.

És Kaptafa mester szó nélkül ült a csizmadia székre, folytatván a csizmafoltozást ott, hol egy hét előtt elhagyta.

A Muki koreshmájába ugyan ritkán jár, de a Hét kecskéknél annál többször megfordul. Ezzel a függöny legördül.

(Egy régi szimű után.)

Láng Ferenc bácsiról.

Hosszú, tevékeny életpályájánál fogva, melyet a közszolgálat érdekében befutott, méltó, hogy megemlékezzünk róla. — Köztudomású, hogy az öreg orvos úr nagyon óvatos természetű volt, azért egyszeri leégése után egy négyszögű s torony alakú házat építtetett, melynek tűz, víz, még a rakétagolyó sem árthatott, melyet 1849-ben a Kalocsára vonuló német sereg a város ijesztésére épen az ő — a legaggódalmasabb ember — háza tetejébe lövetett. Ha valamely házba ment hol csak akkora kutya is vala, mint az öklöm, előbb az ablakon zörgetett be. Még valaki az ő emeleti lakosztályába juthatott, nem kevesebb, mint öt fa és két vas ajtón kellett átmennie, melyek éjjelenként egytől egyig bezárattak.

Minden este átment a főutcán, átellenében lakó *Ugróczy J.* tiszttartóhoz beszélgetni, sohasem mulasztván el ilyenkor zsebében egy töltött

pisztolt vinni, mely azonban, hogy véletlenül el ne süljön, ronggyal, spárgával úgy össze-vissza vala kötözve, hogy veszély esetén egy negyed óra kellett volna hozzá, hogy használható állapotba tétessék. Ugyanily megkötözött kakasu két-csővű puska és hosszú nyelvű balta volt mellette, ha kocsin utazott.

Ágya és fa kanapéja fölött sem képet, sem tükört nem tűrt, nehogy az rázuhanjon. A Budapest közt a Dunán közlekedő kis gőzhajón nem járt: mert mint mondá: a lánchid előbb utóbb le fog szakadni és a gőzöst ketté fogja vágni. Ugyanezenokból a lánchidon sem ment át, egyetlen alkalmat kivéve, midőn e veszélyes utat omnibuszon tette meg.

Különben Budapesten is vannak többen, kik a lánchidon még nem mentek át, mi magunk is ösmertünk ilyeneket.

Sebesen menő kocsifogatra soha sem ült, vagy ha későn vette észre, arról leszállt. Így egy alkalommal kocsin vitték a kalvária — jelenleg Kossuth-soron levő, akkor még *Rézler* ház felé. A kocsi nagyon sebesen haladt, miért is az orvos megállásért esdett, de hiába. — Kiejtettem a pipámat! — kiáltá ekkor, mire a kocsi megállítatván, ő hirtelen leszállt. No most már csak hajtsanak, ahogy tetszik, majd én csak gyalog megyek.

Hogy éjjel beteghez menjen, ez csak csodá-
 esetben történhetett, miként egyetlen esetből is
 kitűnik. Ugyanis egy alkalommal közel éjfél felé
 koezi állott meg háza előtt, melyről leugrott Szabó
 Gabus és dörömbölt, majd kiabált, s midőn ez
 sem használt végre az ablakot kezdte dobálni.
 Már erre az öreg úr felugrott és dühösen kiáltott
 ki az ablakon, hogy ki az?

— Én vagyok, — kiáltá Gabus, — most jöt-
 tem *Hajósról*, hol a *Király főszolgabíró* a lábát
 törte, jöjjön doktor úr azonnal.

— Hm, — kezdé ez dörmögve, — a Király
 főszolgabíró a lábát törte, én pedig menjek e po-
 koli sötétben, hogy a nyakamat törjem, abból
 ugyan semmi sem lesz, majd elmegyek reggel.

Ezzel becsapta az ablakot. Gabus barátunk
 ugyan még tovább is dörömbölt és esdekelt, de
 hiába, az ablak többé nem nyílt meg.

Azonban rendes betegjeire kellő gondja volt,
 azok nevei krétával egy márvány tetejű asztalra
 valának írva más egyéb napi teendőivel együtt,
 így például előfordult a betegek nevei közt: a
macskának a granáriumban enni adni; a ku-
koricát megkeverni, árendát fölvenni, a téli
gúnyákat kiporolni, ő excellentiájánál gratu-
lálni; himlőoltás Kalocsán, Bátyán, Foktőn, a
mint épen jött; ezt vagy azt fölboncolni, a sző-
lőben a hernyókat szedni ennek vagy annak

kölesön adott pénzt vagy más egyebet miután az idő lejárt, visszakérni; megyegyülés, an-gária fölvétel stb. stb. Mindennapi teendőjét föl-irta esténkint a márványtáblára, majd ismét a mint végezte, letörülte és ujakat irt föl.

Házi fészereben nem kevesebb, mint négy jármű vala elhelyezve: egy hintó, melyet elkészíttetése óta senki sem használt, míg végre a patkányok elpusztították, egy sátoros kocsi, melyben ő maga a negyvennyolcas évek előtt néha utazott, egy kétkerekű laptika, melyben néha ő vagy egyik-másik fia szintén azon időben a homokgyőri szőlőkbe ment, végre egy paraszt kocsi. Azonban mind a négy jármű a negyvennyolcas idők után bezáratott s többé soha nem használtatott, mintha azok is a haza szomorú sorsát gyászolták volna. Midőn 1861-ben mint alkotmányos esküdtnek egy tavaszi napon szakadó esőben D.-Patajra kellett mennem, kértem az öreg urat, hogy ezen útra adná kölesön a sátoros kocsit.

— Micsoda! ebben a komisz időben adjam oda a sátoros kocsimat? Abból ugyan semmi sem lesz sógor úr.

* * *

A Bach-időszakban az öreg úr valami bűnyűgyben, mint szakértő Keckskemétre utazott, hol épen rögtönbiráskodási eljárás volt. Az Oroszlány vendéglőben ebédelt és egy igen udvarias asztali

szomszédja volt, kivel az öreg élénk beszélgetésbe ereszkedett.

E közben szomszédja valami ürügy alatt az étteremből kihivatott, mire az öreg úr a pincérhez fordulva kérdezé :

— Ki légyen ezen *tisztességes* uri ember?

— A hóhér, — felelé a kérdezett,

Valóban az, *Kronperger* a budapesti hóhér volt az, ki éppen a rögtönbiróságilag kimondandó halálos ítélet végrehajtására volt ott.

— A hóhér? — mondá a doktor eliszonyodva, — no velem ugyan egy asztalnál nem ebédel.

És ezzel maga fogta a tányérját, egyéb evőeszközöket és az étteremben levő legtávolabbi asztalnál telepedett le.

A visszatérő igazságszolgáltatási közeg pedig ezen egyéni visszavonuláson éppen meg nem ütközött, mert hasonló dolog többször megtörtént vele. Hogy is ne, egy hóhérral!

Foghúzással is foglalkozott, bár nem üzletszerűen, hanem csak szíveségből. Furesa szíveség ugyan valakinek a fogát kihúzni, pedig mégis az. Azért is, ha valaki jelentkezett nála foghúzás végett, igyekezett azt elrettenteni, hogy elmenjen a kedve attól. Így például egy alkalommal boldogult *Schmidt* Muki nyitott be hozzá, hogy fájós fogától szabaduljon.

— Talán nem is fáj az annyira, hogy ki kel-
lene húzni, — mondja az orvos, — aztán sógor úr
egy kis fájást csak elviselhet.

— Dehogyan viselhetek, — mondja emez, —
hiszen már három nap, három éjjel szenvedek,
csak húzza ki Láng bácsi.

— No nó, nem olyan könnyű az, meg veszé-
lyes is, akárhány embernek a foggal együtt az
incsontját is kihúzták. Én ugyan még nem, de
hát velem is megtörténhetik.

És az öreg ily eseteket kezdett elősorolni.
Majd kivett zsebéből egy kis bőrzaeszköt, abból
kikeresett egy kis kulcsot s azzal kinyitott egy
szekrény fiókot, melyből egy dobozt vett ki és
tett az asztalra. A dobozt felnyitá, abból egy bőr-
féle tekereset vett ki és terített szét az asztalon.
Mire számos orvosi eszköz tűnt föl.

— Lássa sógor úr, — kezdé az öreg előadá-
sát — ez itt koponyafűrész, ez kéz- vagy láb-
fűrész, ez . . .

— Ugyan Láng bácsi, mi közöm nekem
ezekhez, húzza már a fogamat, ki nem állom már
a fájdalmat.

— Igaza van sógor úr, de már ezeket a fog-
húzókat mégis megmutatom. — És egy kisebb
bőrtekereset terített szét. — Lássa e hegyes kam-
pós egyszerű foghúzó, a régiebb időkben csak
ezt használtuk kivétel nélkül minden foghoz, pe-

dig csak első fogak húzásához valók, de mivel nagyon rézsútos irányban, nem pedig függőlegesen működik, a fogat gyakran ketté töri, azért én nem is használok, hanem a helyett ezt a szegletes kampójút, ez ugyan hamarabb kirántja még a zápfogat is, de az inyhust nagyon lezúzza. Ez itt a legujabb párisi találmány, — folytatá az öreg úr egy ujdonat új fényes és nagyon mesterséges foghúzókat mutatva, — ilyet használnak ma a leghíresebb fogorvosok; a vármegye küldötte, ez két felől átesipi a fogat, én e kiálló csavarját megnyomom és *nyek!* egyszerre kinnt van a fog, de épen mert hamar dolgozik, megtörténik, hogy egy darabot az inyesontból, vagy épen egy másik fogat ránt ki. Majd ezzel próbáljuk.

— Köszönöm Láng bácsi, — mondja Muki sógor — nem kérek belőle, annyit hallottam a foghúzás nemes mesterségéről, *hogy kiált a fájás.*

— Hála Istennek sógor úr, ugy-e mondtam, hogy egy kis fájást el lehet viselni.

Ezzel az összes eszközöket ismét összeszedte, visszatette a szekrénybe, annak ajtaját bezárta és szilvóriumos üveget vett elő, nevetve mondván:

— Hanem holmi erősítő cseppekkel mégis szolgállok, erre már nekem is fáj a fogam. Ime Isten éltesse sógor urat.

Koccintottak és Muki barátunknak egyelőre csakugyan elmúlt a fogfájása.

És az ilyféle foghúzás rendszere volt az öreg úrnak, melytől csak ritkán tért el.

Mint ötven éven felüli megyei orvosnak e téren működéseieért roppant érdemei voltak. Ezernyi meg ezernyi szegénynek ingyen gyógykezelése, ugyanannyi vagy többnek a himlő elleni beoltása, járványok idejébeni fáradhatlan szorgalma méltóvá tették volna őt az aggkorában való nyugdíjaztatására, de miből? Akkor még a vármegyéknek ily célra semmiféle alapjok sem volt.

E rövid leirással kívánunk tehát az érdemes férfiúról kegyelettel megemlékezni, ki közel nyolcvan éves korában az Úrban elhunyt.

*

A Baracsi pusztán kezdődött, Kalocsán végződött, csaknem olyképen, mint midőn a híres *Józsa Gyuri* arany kulcsos rendet kapott.

Földvály Gábor főszolgabirónál Baracson valami cím alatt nagy társaság mulatott együtt. Midőn a mulatók már sokféle mulatságból kifogytak, a jelenlevők egyike indítványozta, hogy jó volna Láng járási orvossal valami tréfát csinálni. Azonnal készen voltak vele. Miután az minden nap a nemességi kitüntetést várta: egy nemeslevelet csináltak neki, melyben azonban semmi, csak egy római szám vala. Ezt boritékba tévén, következőleg címezték:

T. Pestmegye soltjárási főszolgabirájától.

Tekintetes Nemes Nemzetes és Vitézlő

Kozári Láng Ferenc

megyei járási orvos úrnak

Hivatalos ügyben.

Kalocsán.

Sürgős.

E levél kézbesítésével egy lovas pandur azon utasítással bizatott meg, hogy azt még azon éjjel rögtön Kalocsára vigye és átadatása után azonnal térjen vissza.

Éjfélkor ért az orvos háza elé, dörömbölt az ajtón, de az szokás szerint nem nyitattott ki, míg-nem a szünni nem akaró zörgetésre felnyitotta a a doctor az ablakot, kikiáltván, hogy : ki az ?

— Én a főszolgabíró pandurja vagyok Ba-racsról, egy nagyon sürgős levelet hoztam.

— Ugy, az már más, jöjjön kend fel.

Beeresztetett, a levelet kézbesítette és mi-előtt sarkon fordult volna a doctor a levél címét olvasta, hangosan mondván : *nemes nemzetes és vitézlő Kozári Láng Ferenc.* hm. ez nemesi

praedikátum, azonnal adjatok ezen *tisztességes* embernek enni inni.

És ő maga pedig bement hálósobájába, — mig a pandur, mint aki dolgát jól végezte, mintha az evés ivásra vonatkozó utasítást nemis hallotta volna, elpárolgott, de csak az előszobában.

A doctor pedig szobájába érve két gyertyát gyújtott, szemüveget vett elé és a levél címét ismételve kétszer-háromszor is elolvasta.

— Ugy van, — mondá magában, — őfelsége méltányolta érdemeimet és a magyar nemességet adományozta, *Kozári* előnévvel.

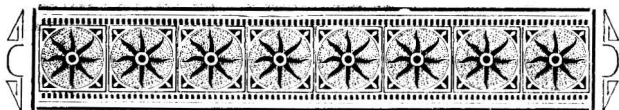
Majd fölnyitá a levelet és rábámult az abban levő egy iv papirosra, melyen nem vala egyéb, mint egy nagy semmi.

Egyszerre megértette a dolgot. A baracsi vendégek tréfát űztek vele, dühösen szaladt ki a *tisztességes* pandur után, ki ekkor már az utcán volt, lóra termett és e szavakkal: — Sok szerencsét Tekintetes Uram! — elvágtatott.

Hogy mit kívánt a doctor a távozó pandurnak és küldőinek, gondolhatjuk. — Talán jó éjt?

De ezen idő után mindig *Kozári* maradt.

Bús Vitéz barátunkról.

Az ötvenes évek elején, az úgynevezett ostromállapot ötödik évében ismerkedtem meg Pali barátunkkal, ki velem együtt Budapesten a jogot hallgatta. Ő is, én is mostoha körülmények közt töltöttük az iskolai évet, azért gyakran találkoztunk egymással az egyetemen kívül, nem ugyan az Arany sas, Angol királyné, vagy a Vadászkürtben, mely utóbbinak akkori címfelirata volt: „Vendéglő az Vadászkürthez” — hanem holmi Kispipa, Csiga, Első Április, Olesó Lőrinc, Stix-féle helyeken, természetesen bizonyos megfogható okokból, melyekről a mai nemes ifjúságnak fogalma sincs, De tessék elhinni, hogy mindezen jelentéktelen helyeken sok jeles ember is megfordult. Így fölemlíthetem Beöthy Lacit, Báthori Pista jelenleg fővárosi előkelő orvost, Dalmady Győzöt, Gálffy Endre, jelenleg honvéd törzsorvost, Jankovits Gyula, volt kuriai bírót, Sal Ferenc volt nagy-

váradi polgármestert, Urváry Lajos a Pesti Napló volt szerkesztőjét stb.:

Nevezettek és e sorok írója mind jó barátai voltunk a szegény Palinak és sok jó estét töltöttünk együtt akár a Fillinger, akár a Kammon vagy Két-huszar kávéházakban, vagy az akkor még tisztességes Komlókertben. De nem egyszer jöttünk össze egyik másiknál alföldi homoki bor, sonka és szalonna élvezetére. Ilyenkor a társalgás a napi eseményeken túl nagyrészt egyetemi, irodalmi és művészeti dolgokról folyt.

Midőn az 1855. évi szüenidő elválasztott bennünket, egy érdekes levelet kaptam Palitól, mely szóról-szóra így hangzik:

„Kiliti. őszelő 22. 1855. — Tisztességes barátom uram! Alássan jelentem, miszerint mindekkorig nem veszttem el a hősies cholera-halál által, hanem élek. — Élek pedig Magyarországon, Somogy megyében — Kilitin Ismeri ön ezen nevezetes helyet? . . . Nagyon sajnálhatja tisztességes barátom uram, ha nem ismeri, mert ez valóban nevezetes hely. — Nevezetességei közé tartozik, miszerint 1836. itt született ama jeles egyéniség, ki jelenleg szinte legnagyobb nevezetességét kölcsönzi Kilitinek (közbevetve legyen mondva: az én csekélységem születési éve is 1836. t. i. e sorok írójáé) és ki nem sokára — (miután a chinai császár által

neki kínált állam-kancellárságot el nem fogadá) — vagy az ausztriai birodalom finansziszterévé lesz, vagy pedig jelen minőségéből soroksári bakterrá fog graduáltatni.

Ezen tisztelettel említett világszerte hírneves nótabilitást: tiszteletreméltó uri személyében van önnek szerencséje ismerhetni.

Több dicsérettel említhető tulajdonságai is vannak egyébiránt még Kilitinek. Ugymint: — itt soha egyetlen egy divatlap sem szerkesztetett mióta a világ fennáll; — továbbá itt soha egy jótékonycélú színelőadás vagy concert sem rendeztetett, mely körülményekből következtetheti ön, hogy e helységnek eo ipso egészséges levegőjének kell lennie.

Tisztességes barátom uram! az idő halad, meg nem szün menni rendeltetése felé; valamint mi meg nem szününk menni — nem ugyan rendeltetésünk felé — hanem a Fillinger (a jogászok gyűlhelye) felé; csak Pesten lehessünk. Azonban ennyi haladás mellett is az „Áreképalbum“ úgy látszik nem akar Kilitin comparálni; ennek következtében van szerencsém megkérni.

És illetőleg kérem önt, ha jövő hó 4-ikeig ide nem érhet — mit ön majd kiszámíthat, levelemnek viteli idejéből, — azon esetre — kérem legyen szives Pestre felhozni.

Körülményeimre nézve tudatom önnel, mi-

szerint még nem jutott eszökbe az illetőknek, hogy engem nagypréposttá candidáljanak — jól lehet a veszprémi nagy préposti állomás jelenleg vacal, egyébiránt más szerencsétlenség sem történt velem.

Melyek után magamat önnek további barátságába ajánlva vagyok tisztességes barátom uramnak jó barátja

Matkovits Pál

ezelőtt pesti, most egyidőre
vidéki celebritás és leendő finansminiszter.

E levélre megküldöttem neki a kívánt „Arc-képalbumot“, melyet az akkori „Hölgyfutár“ adott ki, huszonnégy magyar író és íróő arcképével. Levelemben följánlottam neki a szorosabb barátságot, mit válaszában e végszókkal viszonzott: most már tehát fogadd nyakadba ugrásomnak szellemi kifejezését.

Budapesten sokszor együtt voltunk, ő is, én is író kandidátus. Mindkettőnek első irodalmi kísérlete a Vas Gerebennek 1855-ik évi „Budapesti Viszhang“ című lapjában látott napvilágot. Az övének címe volt: „Földi paradicsom.“ Gyönyörködtető történet. Valóban az volt és így végződött: „Oh én boldogtalan — Felix!“ Valóban az is volt. Második irodalmi kísérletünk 1856. év nyarán vala a „Hölgyfutárban“ megjelenendő; az övének címe volt „Nyakaszegi asszonyság

története,“ az enyémnek : „A budai szép kávésléány.“ Együtt vittük be Tóth Kálmán szerkesztőhöz, ki kiadta bírálat végett *Vadnai Károly* segédszerkesztőnek, ki azonban mindkét kísérleti műnek a nyakát szegte, amiért is mindketten sokáig haragudtunk Vadnaira, no de méltán is, midőn a dicsőség kapuján utunkba állt.

Miként látják önök Vitéz barátommal ugyanegy évben születtem, első irodalmi művünk együtt és egyszerre jelent meg, a másik együtt és egyszerre bukott meg. De sorsunk sok tekintetben hasonló volt. Nevezetesen, hogy sohasem volt pénzünk. Nem egyszer megtörtént, hogy egymással az utcán vagy más helyen találkozáskor, egyszerre kérdeztük : — Van-e pénzed ? Azért is egymással örökös számadási viszonyban álltunk, anélkül azonban, hogy erről könyvet vezettünk volna.

Egy alkalommal a színházba hívtam, mire mondá :

— Nem megyek barátom : mert engem oda be nem eresztenek.

— Hát a Komlókertbe ?

— Oda se megyek, — felelé, — mert onnét meg ki nem eresztenek.

És mentünk az országúton, a nemzeti színház közelében levő úgynevezett „Olesó Lőrinc“ vendéglőbe, hol minden tál étel egy hatos volt és

ahol néhány hatos erejéig hitelünk is volt a legközelebbi napig.

Szegény Olesó Lőrinc! — Bizony tett annyi jót a nemes ifjúsággal, hogy megérdemelte volna, hogy arcképe valamely képes lapban megörökíttessék! . .

Pali barátunk a ránézve jellemző Bús Vitéz nevét az ötvenes évek közepén borongós kedélye miatt tőlünk a főntebb nevezettektől kapta. Eleinte bosszankodott érte majd megszerette és „Szellemi comfortable“ — „Szarkalábak“ — „Fekete leves“ című eredeti műveivel és számos jeles fordítmányával megörökítette. A budapesti írói világ és társadalom egyik érdekes alakja és boldog családatya volt, mígnem 1883-ban szép tehetségű Sándor fia húsz éves korában el nem halt, mely halálesetről, a Pali barátunkat jellemző következő értesítést adta ki és küldte szét jóbarátainak: „Felejtethetlen kedves fiunk *Matkovics Sándor* az első magyar általános biztosító társaság tisztviselője, tartós súlyos szenvedés után, tegnap reggel 10 órakor, élete 20-ik esztendejében, karjaink közt meghalt. — Holnap f. hó 16-án délután négy órakor temetjük, f. hó 17-én reggeli tíz órakor a lelki üdvösségéért isteni tisztelet szolgáltatása mellett imádkozunk.“

Jó barátom volt és mégis csaknem hihetetlen, hogy 1862-ben találkoztam vele utólszor. Most

már lehetetlen, hogy e siralomvölgyében (mert bizony siralomvölgye is) találkozzam vele!

Bús Vitéz sokáig nőgyűlölő volt. Nagyon bántotta, hogy a nők csak a külsőre, a szép ruhákra és pénzre néznek, miként e fölött sokszor kifakadt. Azért jellemzésére egyik művéből saját szavait idézem: „Nőismeret! mi vagy te? . . . Pusztá hang, fogalom nélküli szó! A női kedély fele szerelem, fele szeszély — ki ismerje ki magát e mouvement perpetuel barcarolban? — Szerencsés a ki más kárán tanulja ezt meg: de a ki ezt csak akkor tapasztalja, midőn szive megszakad, vagy éppen a világ kineveti, — az nagyon szerencsétlen. Annak a társadalom szótárában „bolond a neve.“ E nézeteket Vitéz barátom nőtelen korában vallotta. Ugy hiszem mások voltak azok, midőn már családi tűzhelye lőn és egy szerető nő boldogította.

Jókai Mór a testvérhaza koszorús költője az 1865. évi Üstökös nyári folyamában a következőket írta: „Bús Vitéz. — Elég szomorú állapot, hogy csak egy vitéz van közöttünk, és az is bús, s hogy már nálunk a „bús“ epitheton csak a „Vitéz“-nek competens praedicátuma.

„Nem volt ő neki egyéb hibája, mint, hogy megfordítá a történelmi mondást: „Hátra van még a fekete leves,“ s ő előre sietett a Fekete Leves-

sel* s oly szerencsésen, hogy a tálat is összehozta s aztán mindnyájan ittunk belőle. „De nique mégis csak ő vette be legelőször Budavárát mindnyájunk között**; nekünk aztán könnyű volt már utána menni a résen.“

„Jelenleg Bús Vitéz is pénzügyész. Most mi mindnyájan pénzügyészek vagyunk. Ki lapot szerkeszt és jelenleg éppen előfizetési mállott bankók összeragasztásának finanszírozásával foglalkozik, ki meg a pénzügyintézetek ügyeit rendezi.“

És így nincs mit esodálni rajta, hogy Bús Vitéz is áttért a reál irodalomra, biztosítván tűz és víz ellen mindent.

„Kivánjuk neki tiszta szívéből, hogy új pályáján nevének egy betűjét kieserélje, elérvén az időt, melyben *Dús Vitéznek* fog neveztetni.“

Fájdalom, hogy Jókai Mórnak e jó kívánsága nem teljesült! Barátunk elhagyta a siralom-völgyét mondhatnók: solus, unus, pauper. Miután pedig jeles költőnk Abrányi Kornél elmondta fölötte a költői búcsúztatót, én még Heine szavaival elmondom fölötte:

* Egy általa a provizorium alatt ily címen megindított humorisztikus lappal, mely miatt az akkori kivételes állapotban a rendőrség által gyakran zaklattatott. H. F.

** Az az, ő hivatott ad audiendum verbum legelőször Pálffy herceg akkori kormányzó elé. H. F.

— Ha béke csak a sirba van —
Jó lesz a sirba lenn !

Miután mi, szegény Bús Vitéz, szegény barátai, csak kegyelettel emlékezhetünk meg róla, fölhívjuk annak anyagiakban gazdag barátjait, hogy vegyék pártfogásukba annak szegény özvegyét : mert mindig boldogabb aki ad, mint aki kap és mert semmi jótétemény nem marad jutalmazatlanul, ha nem ezen, úgy a más világon !

Windischgrätz és Schlick hadvezérek bevonulása Budapestre 1849. jan. elsőjén.

Csikorgó, legalább is 20—24 fokos hideg volt, midőn nevezett hadvezérek a budai Krisztinavárosrészen át, a vár megkerülésével — akkor még a vár alatti alagútnak hire sem volt — a budai Bombatérre vonultak hadseregük néhány ezredével: mert maga a hadsereg zöme az akkor még épülőfélben levő lánchidon Pestre vonult és pedig gyalogság, lovasság, tűzörség feles számmal. Ezen katonai átvonulás volt a lánchid teherpróbája.

Ezt megelőzőleg a Krisztinavárosban egy kegyetlen katonai linchelés történt: Ugyanis egy ismeretlen nagy hazafi a németek bevonulása alkalmával krisztinavárosi ablakából magyar nemzeti zászlóval fogadta az ellenséget, mire annak soraiból néhány katona a házba rohant és a tün-

tető hazafit karddal négy felé koncolta. Hogy ki volt a szerencsétlen, sohasem tudtuk meg. *On-dit, azt mondják*, ezen alapult e historia, de igaz volt.

A bombatéren a két fővezér, kik előtt, kik deres szakállal ültek lovukon többszörösen elléptettek a különböző fegyveres katonák, legnagyobb számmal a hat lábnyi magas, óriási medvebőr kucsujú granatérosok, milyeneket ma már nem láthatni.

Miután az ellenség a testvér városban elhelyezkedett, csakhamar megszállta a különböző koresmákat és az utcákról ekkor különböző nemzeti és nemzetiségű dallamok voltak hallhatók, a taliántól kezdve egész a stajer jodlirozásig.

Én akkoron, mint negyed osztályú gymnazista, *Paulay* Ede boldogult nemzeti színházigazgatóval, Budán a Vizívárosban tartózkodtam, *Endrei* nevű kincstári erdőmesteri hivatalnoknál. Hozzánk is két óriási granatérost szállásoltak, kik azonban teljesen humánusak és jószívűek voltak, még engemet nem egyszer borral is megkínáltak.

Alig két heti úgynevezett fekvés után Win-dischgrätz egész seregével tovább vonult, velök a mi két granátosunk is. Ezt megelőzőleg én patrontáskáikat 30—30 tölténnyel megkönnyebbitettem úgy, hogy a húsz-húsz szakaszokra osz-

tott töltnények felét kiszedtem, a szakaszokat látszólag előbbi állapotukba helyeztem, hogy azt a szegény katonák észre nem vették.

Így biztosra vettem, hogy hatvan eltulajdonított töltnénnyel hatvan honvéd életét megmentettem: mert ha a meghatározott számú töltnény kifogyott a táskából, többé nem tüzelhettek.

Ez ugyan a maga nevének nevezve lopás volt ugyan, de rám nézve veszélyes lopás: mert ha a katonák elutazása előtt fölfedezik, ki tudja, mi történt volna ártatlan hajam szállaival? . . .

Alig, hogy kivonult Windischgrätz hadserege a Tisza felé — még magja sem maradván a testvérvárosban, — azonnal előtűntek a forradalmi jelvények, vörös tollak és piros-fehér-zöld kokárdákban, és ismét kelete lőn a Kossuth-banjegyeknek még agioval is. Tudom, hogy egy vizivárosi pék ezen időben még felülfizetéssel is beváltotta a jegyeket.

A hirlapirodalom azonban Budapesten ekkor annyira pangott, hogy az akkori háborúvilágból csak kivételesen, mende-monda útján szivárgott hozzánk egy-egy jó vagy rossz hír. A *kápolnai* csatáról csak a visszatért Windischgrätz proklamációjából értesültünk, természetesen olyképen, hogy a *rebellis magyarok leverettek, csak egy-egy számba nem vehető csapatjuk lézeng még itt-ott az országban.*

Mindamellett mindenkinek föltűnt, hogy a győzelmesnek hirdetett osztrák hadsereg *bizonyosan hadműveleti szempontból* mindig Budapest-felé visszairányított s a magyar hadsereg pedig Szolnok—Hatvan—Gödöllő felé majd egész Ujpestig közeledett, minek hírére seregestül mentünk volt föl a Gellért hegyére, hogy valamit lássunk. Mígnem annak dacára, hogy ott mit sem láttunk, mégis a katonaság utóbb elzárta ezen utat is előttünk.

Midőn februárius hó végén Windischgrätz visszavonult a fővezérségtől s helyét Welden tábornok foglalta el, akkor már több hír érkezett a forradalmi harcokról és a honvédek győzelmeiről.

Különösen magyarázta az osztrák seregek veszedelmét a naponként ezrével érkező kocsisereg, sebesülteket szállítva, majd azon körülmény, hogy Budavárát kezdték erősíteni, egyik-másik kapubejárót kötörmelékkel betömni, a bástyákat közönséges és mozsárágyúkkal bomba s rakétavetőkkal fölszerelni.

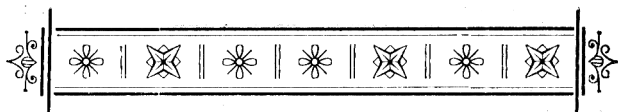
Bennünket, diákokat pedig akkor már a várbeli gimnásiumból teljesen kitiltottak, habár már előbb is csak több heti megszakításokkal volt ott néha előadás.

A legkeservesebb volt ránk nézve, hogy már több hónapon át hazulról nem kaptunk le-

veleket, a mi pedig fő, pénzmagot és kollatoria alkalmas elemőzsiákat sem.

Hogy ezen hirlapnélküli és postaközlekedés nélküli világban a legképtelenebb hírek terjesztettek, természetes.

Lászlóvszky Adolf.

Nevezett barátunknak kedvence társalgása volt, ha egyik másunkkal összejött a pénzről, s minél nagyobb jövedelemről beszélni, így például mondá egyszer nekem :

— Ötvenezer forint évi jövedelem jó volna ugy-e?

— Jó ám, — felelém, — minden órára annyi.

— Ugyan mit csinálnál vele?

Más alkalommal mondá ismét :

— Hát csak jó volna minden napra egy millió forint?

— Dehogy, — viszonzám, — akkora darab arany, — mint a szent Gellért hegye.

— Bolond! hisz ellopnák . . .

— Dehogy lopnák el, — nyugtatám meg — majd katonasággal őriztetném, melynek díjjazására naponként levágnék az aranyhegyből egy darabot.

Megállj, gondolta majd mondok én neked oly nagyot, hogy szemed száz eláll és már mesziről mosolyogva mondá :

— Hát a Dárius kincse, — a Rothschild báró ezernyi milliói és a világ minden kincseivel megelégednél-e ?

— Dehogy, — felelém, — annyi millió forintot kívánnék, mint amily nagy számot lehetne kiírni az összes tengerekből, ha azok vize tintává válnék.

— Hiszen te telhetetlen vagy — viszonzá — kívánj kevesebbet.

— Ugyan mi hasznom lenne, ha kevesebbet kívánnék is, ez sem lenne meg, épen úgy nem, mint a megszámlálhatlan milliók. Nem is hozott elő nekem többet, ilyet, csak még a címzésekben iparkodtunk egymást túllicitálni, így például :

— Hogy van nagyságod ?

— Nagyon jól méltóságos úr.

— Hát a családja excellenciádnak ?

— Köszönöm jól vannak, kezeit csókolják hercegségednek.

Hanem volt eszünk, hogy a fölséges úrig már nem vittük.

Kártyában, vadászatban és általában mindenben nagy volt a szerencséje, valóban el lehet róla mendani, technikus terminussal szólva, hogy disznóban volt.

Megtörtént, hogy egy-egy este százakat elnyertek tőle, de föl sem vette: — Csak kamatra adtam nekik, — szokta volt mondani, — és legközelebb túlságosan nyerte vissza a veszteségeket.

„A ki a kártyában szerencsés, a szerelemben nem szerencsés“ — mondja a példabeszéd — pedig *abban is szerencsés volt*.

Vadászatokról kocsiodallal hozta haza a különféle vadakat, miért el is neveztük *Oberjägernek*.

Mint bíró nagyon praktikus volt, kihallgatván az egyik felet, mondá: — Igazsága van. — Kihallgatván a másik felet, annak is mondá: — Igazsága van. — De jegyzé meg Bizza Tóni, az írnok, — esküdt úr, mindakettőnek csak nem lehet igazsága? — Helyes, — felelé — magának is igazsága van.

Tessék, mindháromnak igazsága volt. Valóságos Salamoni bölcsesség!

A pénzre sokat adott, nem egyszer nyilvánította, hogy ha nincs több, mint 20—30 forintja, akkor az utcára sem mer kimenni, azonban mi tudjuk a dolgot, hogy mindig több pénze volt, mint husz-harminc forint

Garçon nevű vadáshutyája is fölemlítendő itt, mint nagyon falánk állat, piacon az állványokról, mészárszékek fogasairól egész oldalaso-

kat, sunkákat, bornyúcombokat szokott vala elvinni; megtörtént, hogy egy alkalommal nem kevesebb mint tizenkét darab felfujt marhahólyagot cipelt gazdája után, ki ezt a vele találkozók nevetéséről vette észre, kénytelen vala kutyáját a mészárszékbe visszaeskortirozni. Azonban, a mit most leírok, alkalmas arra, hogy szemeimet könynyekre indítsa. Ugyanis husvét előtt nagyszombat délutánján a fazékból kitett tizenhat fontos sunkát a konyhában kitették száradni, mit Garçon megszagolván a szentelésre szánt sunkát öt perc alatt felfalta; már épen a csücskét akarta magához kaparítani, midőn rajta kapatott. Ezzel Dolfi barátom még most is adósom, de talán csak azért, hogy megadja ott, hol már nem lesz rá szükség: mert míg köztünk volt, még ő aprehendált, hogy kutyájának a zsiros sunkára bort nem adtunk inni.

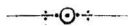
Egyszer kérdezte Menyus komáját, mondván:

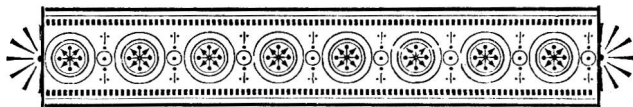
— Te Menyus, valaki tanácsolta, hogy a boraimba cognacot öntsek, hogy is kell azt csinálni?

— Hát, — mondá az, — minden hordóból előbb annyi bort kell kiszívni a mennyi cognacot akarsz beleönteni.

— Bolond, hisz azt úgy is tudom.

— Pedig csak ebből áll az egész dolog, — erősítő emez.

Husz ezer forintos sikkasztás.

(Tanulmányul a sikkasztó jelölteknek.)

Bécsben egy részvényes társulati pénzügyintézetnek több pénztárosa volt, köztük egy huszonnégy éves fiatal ember, ki oly bonvivant életű volt, melyet két-három ezer forint évi fizetése nem fedezhetett. Nevezetesen sokat költött az eszemisomra, kártyára és szerelemre, pediglen ezekből egy is elég arra, hogy valakit anyagilag tönkre tegyen, még ha Dárius kincse volna is.

Röviden mondva, vagy németül, kurz und gut, a mi fiatal emberünk egy év alatt fizetésén felül tízezer forintot költött és pedig nem a magáéból, hanem a részvénytársulatnak rábízott pénzeiből.

Közeledett a pénzvizsgálat és ezzel nőttön nőtt a fiatal ember aggodalma. Gondolkozott tehát mentő eszközökről. Volt ugyan egy gazdag nagybátyja Bécsben, ahoz is fordulhatott volna segé-

lyért, ha az végtelen fösvény és a könnyelmű embereknek engesztelhetlen ellensége nem lett volna.

Végre is ahoz kellett fordulnia és a kritikus állapotot hűségesen bevallani. Midőn ez megtörtént, a fiatal ember csudálkozására, nagybátyja a helyett, hogy lehordására fakadt volna, egyszerűen kérdezte :

— Körülbelül mennyit tudnál még elsikasztani, mielőtt rájönnek ?

— De kedves nagybátyám ? . . .

— Semmi kedves, csak felelj őszintén kérdésemre.

— Nos, hát úgy gondolom, hogy még tízezer forintot.

— Jó, tedd félre és hozd ide a tízezer frtot.

— De kedves nagybátyám, hiszen azért jöttem, hogy az első hibát segítsen jóvátennem és örök hálára kötelezem magam, — így esedezett a szalmaszál után is kapkodó fiatal ember.

— Semmi szükségem örök háládra, hozd el a tízezer forintot, és megmentelek ingyen, — ez vala a nagybácsi utolsó nyilatkozata.

A fiatal pénztárnok pedig fölhasználva a nagy pénzforgalom által nyújtott alkalmat, sikasztott még tízezer forintot, elvitte nagybátyjához, ez pedig azonnal szaladt a pénzüintézet elnökéhez,

— Hallja elnök úr, — kezdé a vén praktikus, — az önök pénzügyintézetében sikkasztás történt,

— Lehetetlen! — felelé ijjedten az elnök, — mindegyik pénztárosunkért kész vagyok személyesen kezeskedni.

— Pedig kár volna: mert a legfiatalabb pénztárosunk húszezer forintot sikkasztott.

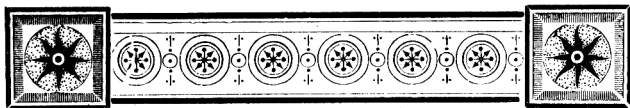
— Ugyan ne mondja, hisz épen az a legmegbízhatóbb ember, kiért tűzbe merném tenni a kezemet.

— Ám tessék, de így van. Azonban én, mint a fiatal ember nagybátyja, hajlandó vagyok a sikkasztott összeg felét megtéríteni, ha öcsémet a bíróságnál föl nem jelentik.

A pénzügyintézet elnöke előterjesztette a dolgot az igazgató választmányának, mely azon böles elvből kiindulva, hogy a veszett fejszének a nyele kerüljön meg, elfogadta a nagybácsi ajánlatát és a fiatal pénztáros a markába nevetthetett, s tovább folytatta a bonvivant életet.

Mégis csak jó egy okos nagybácsi, ha mindjárt fősvény is.

Halmi Károly és Válics Pál utazása Kalocsáról Szegedre gyalog.

Egy kicsit megvernyik, megszurkálnyk
Ha nekünk nem énekelnyik, táncolnyik.

A peleskei notáriusból.

A negyvenes években történt, midőn a címben nevezettek Kalocsáról korán reggel megindultak, nyakukban tarisznyával szokás mondás szerint az apostolok lován. Egy napi gyaloglás után elértek az úgynevezett „Kőkuti csárdához” mely már akkoron és később is a híres és veszélyes, szegénylegények, avagy betyárok tanyája vala.

Mint fáradt utasok, korán lefeküdtek az üres csárdában a szokásos kecskelábú asztalok tetejére. Hol csakhamar el is aludtak.

Az éj közepe táján nagy éneklés és cigányzene hangjaira ébredtek föl, melyet néhány bevonuló *szegény legény* és egy cigány-banda okozott.

— Kik ezek? — kérde a szegény legények főnöke a korcsmárostól az asztalon fekvőkre mutatva.

— Diákok, — felelé az, — kik Szegedre a *logyikára* utaznak.

— A logyikára? — Kiáltá a szegénylegények látszólagos főnöke, — arra ráérték még holnap is, most pedig keljete fel és táncoljatok.

Szavait pedig nyomban egy nem eléggé barátságos lökés kísérte, mire mindketten fölugrottak fekhelyükről és a parancsszóra táncolni kezdtek, Károly barátunk úgy a hogy, míg Válics* kitünően.

Ez vala pedig az ő baja: mert szép tánca miatt a szegény-legények, avagy helyesebben nevezve a betyárok reggelig, utóbb már korbácsnyél ütésekkel is kényszerítették táncolni.

E közben a betyárok mesterségükhöz hűségesen a deákok ruháit kikutatták és találtak egyiknél ezüst órát, a másiknál egy ezüst huszast, melyektől való megfosztatásukat keservesen nézték, mígnem Károly barátunknak egy genialis ötlete támadt.

Szóbeszéd közt megértette, hogy a rablók vezetője *Bogár* Imre, mire egész bátran kérdé:

* Válics János jelenleg madarasi plébános és tiszteletbeli kanonoknak testvérbátyja.

— Kigyelmed azon híres Bogár Imrének a fia, ki tíz év előtt a halasi és szegedi határban, mint híres szegény legény tanyázott?

— Mi közöd hozzá? kérdé az csudálkozva.

— Hát hiszen tulajdonképen semmi közöm hozzá, csak annyi, hogy annak még ma is háladatossággal tartozom: mert keresztatyám volt, ki gyermekkoromban több évig neveltetett.

— No ha úgy van öcsém, akkor visszaadom órátokat és huszastokat és még egy pár huszast utiköltségre: mert hát csak nem fosztom ki boldogult atyám keresztfiát.

És úgy tőn, mikint beszéle, vagyis nagylelkűen, mint egy rabló.

Csak hajnal hasadtával szabadultak meg utazóink, Halmai a logyikus, Válics Pál a eszmadia a szegénylegényektől, kik azonban távozásuk előtt meghagyták a koresmárosnak, hogy a diákoknak enni, inni azonban annyit adjon, mennyi nekik csak kelletik.

Nem igen volt kedvök e vendég szeretetet tovább igénybe venni. Midőn már reggel volt, Válics Pál krétát kért a koresmárostól.

— Mi végre? — kérdé az, — hiszen a betyárurak mindent kifizettek?

— Nem is azért, — mondá a kimerülésig táncoltatott Pali, — csak adja ide.

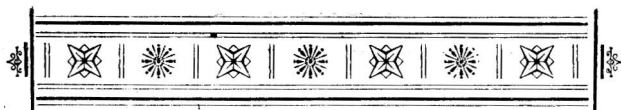
És a koresmáros által előhozott krétá-

val a következő sorokat írta volt a mestergerendára :

Tázlár és Bodoglár
Átkozott két határ ;
Átkozott legyen Válics Pál,
Ha még egyszer e határon jár.“

Ezután és a kiállott ijjedelmek után, háborítlanul értek be Szeged városába. Válics Pál barátunk ma már az örök álmot aluszsza, Halmi Károly barátunk ma még mindig hetvenkedik. Adja Isten, hogy még nyolevankodják is !

Sándor Imre ügyvéd az országháborító.

Ki nevezte el országháborítónak, nem tudjuk, esakhogy az volt. Megtörtént vele egy alkalommal a kalocsai nagy vendéglőben borozás közben, hogy szóba hozta valaki, vajjon az épen ott tartózkodó Báthory pénzügyi tisztviselő nagyságos-e, vagy tekintetes: Imre az utóbbit, Kaszay az előbbit állította és nyomban indítványozta, hogy legjobb lesz ez iránt őt magát azonnal megkérdezni. Épen alkalmas idő, tizenkét óra felé volt éjjel. Felköltötték emeleti lakásán.

— Megengedjen spektábilis, tisztelt önkegyed, — kezdé az alkalmi szónoklatot Imre, — abban nem vagyunk tisztában, hogy uraságod a nagyságos avagy a tekintetes címre szokott hallani.

— Mindkettőre, — felelé az — amikint szólítatom: mert hát nem vagyok süket.

— Vagy úgy, — jegyzé meg Imre, — tehát

ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes.
Jó éjt!

És az éji küldöttség tovább ment a borozást folytatandó.

„Ha napadat akarod látni, rögtön jőjj Kalocsára.“ Ily sürgönyt kapott az épen Halason tartózkodó Sándor Imre Kalocsáról Kaszaytól.

Pedig még a dolgát sem végezte Halason, nyakra-főre sietett haza Kalocsára, hol csakugyan az utca ajtón benyitva, azonnal az ablakon át meglátta a napát, a terített uzsonna-asztal előtt.

-- Hát nincs semmi baja?

Dehogyan van fiam uram, örülök hogy láthatlak.

És lőn kölcsönös rokoni ölekezés és csókolódzás.

Kaszay Pista pedig a markába nevetve monda magában: ezt ugyan felültettem a vonatra, hogy napa karjai közé rohanjon, a helyett, hogy örökösdött volna utána.

Midőn *Váry Szabó István* a híres halasi polgármester a halas-városi közgyűlés előtt indítványozta, hogy a vasutttól a városig vezető országút megcsináltassék 26,000 forintért, imígyen szólalt föl ellene Imre, mint városi képviselő.

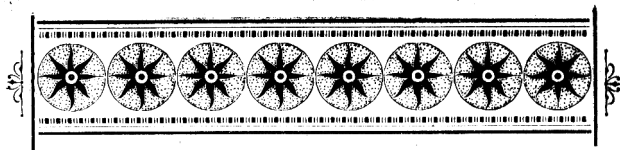
— Mi a fészkes fenének adnánk mi most

26,000 forintot a polgármesternek. Mire lőn általános derűlség.

De azért az út megcsináltatott, csak hogy három év alatt.

— Auch gut! . . .

Tűzveszély Szabadkán, Vizkereszt ünnepén.

Sándor Imre jelenleg halasi ügyvéd kollégánkat ügyes bajai a jelzett időben Szabadkára vezették, hol a Hungária szállodában tölté az éjet, de nem ám alvással, hanem reggelig cigányzene melletti mulatozással. Midőn reggel felé, kissé mámorosan kiment a Hungária szállóból; mely a kéttornyú templom átellenében van, feltűnt neki, hogy a templom-téren nagy kádakból férfiak és nők vegyesen, kanták, kannák és különféle edényekkel vizet meritettek és sietve hordták széjjel!

— Tűz van! — kiáltá Imre barátunk, — így képzelvén első pillanatban a vízzel való sürgésforgásokat.

— Hol van tűz? — kérdezők tőle a víz-hordozók.

— Hogy hol van, azt kigyelmeteknek kell tudni,

miután kigyelmetek hordják a vizet, — felelé
bölesen Imre barátunk.

Erre azonban a vízfordók, kik az ünnepen
kiosztott szentelt vizet hordták, annyira fölhábo-
rodtak, hogy az ezt nem tudó kálvinista fiskálist
csaknem megverték.

Temetés Pakson közadakozás útján.

Egy szegény s nagy családú ember, teme-
tésére pénzt gyűjtöttek. A többi közt egyik ada-
kozó ki egy forintot adott, kérdezé:

— Ugyan kit temetnek?

— Egy adóvégrehajtót, — lőn a felelet.

— Adóvégrehajtót? — ismétlé amaz, —
akkor itt van még egy forint, temessenek el
még egyet.

Kalocsa városa rendezett tanácsa.*

Végre tehát megvan a tizenhatezer lakossal bíró városnak a rendezett tanácsa! A múlt évi november hó 25-én e lap 47-ik számában lett ösmertetve a kérvény a rendezett tanács létrehozása iránt; melyben a város több száz lakosa kérte a városi képviselő testületet, hogy a rendezett tanács kérdésének tanulmányozására kebeléből egy bizottságot küldjön ki, melybe a város minden osztályához tartozó lakóiból is többeket meghívjon és annak folytán a kifejlendőkhöz képest a további törvényes lépéseket a rendezett tanács föllállítására és önálló országgyűlési választó kerület elnyerésére megtegye.

A városi képviselő testület az ügynek végtelesen fontosságánál fogva ezen ügy tárgyalására rendkívüli közgyűlést tartott, melyen az indítvány és kérvény, mint a mely tisztán a város

* Megjelent a Dunavidéki lapok 1887. évi folyamában.

érdekében adatott be, egyhangulag elfogadtatott és a további teendőkre nézve egy bizottság kére-
tett föl, melynek tagjai voltak: Dr. *Brandtner*
György városi főjegyző, *Horváth* Ignác érs. urad.
jószaigazgató, *Kuhl* József főkáptalani ügyvéd,
Moder Ferenc házbirtokos, — ki ezen ügyben a
helybeli lapban több érdekes cikket irt, — *Sala-*
mon Pál érsek urad. ügyvéd, *Salamon* László a
„Pesti Napló“ levelezője, *Stulics* Antal iparos,
Szabély Antal mérnök, *Tarajossy* Sándor ügy-
véd, *Ugróczy* Kálmán ügyvéd és e sorok írója,
mint az *Egyetértés* levelezője.

E tizenhárom tagból álló bizottság többször
gyűlésezvén, ezen a városra nézve végtelen fon-
tosságú kérdést tanulmányozta, több rendezett
tanács szervezetét és költségvetését megszerezte,
a város jelen költségvetését összehasonlította a
leendő rendezett tanács költségével. Szóval min-
dent megtett, a mi a dolog fontosságánál fogva
elkerülhetlenül szükséges volt.

A bizottság már november végén egy kész
szervezetet nyújtott be a városi képviselőtestület-
hez, melyben minden tisztí állás ki volt pontosan
állítva a polgármestertől kezdve az utolsó őrnökig,
úgyis az azok fizetése is.

Miután a képviselőtestület a munkálatot
egyhangulag elfogadta és azt magáévá tette, egy
szűkebb bizottságot küldött ki a városi adófizetők

meghallgatására. Ez megtörténvén, kitünt, hogy a törvény által kívánt azon föltétel, *hogy a rendezett tanácsú várossá alakulást a város lakosságának azon része kívánja, mely együttesen a városi összes egyenes államadónak felénél többet fizet, minélfogva az átalakulás meg nem tagadható.*

A városi képviselőtestület tehát folyó évi rendkívüli ülésében kimondta a rendezett tanácsú várossá alakulást és miután a pestmegyei törvényhatóság sem látott ez ellen törvénytörő akadályt, a m. kir. belügyminiszterium is helyben hagyta ezen *Kalocsa városaképviselőtestületéhez méltó határozatot.*

1887. február 19-én volt a nagy nap, mely a város történetében korszakot alkot. Ezen napon *Földváry Mihály* akkori alispán személyes felügyelete mellett megválasztatott a városi tisztikar, mint következők:

Első polgármester: *Ugróczy Kálmán* ügyvéd, első tanácsnok és alpolgármester *Csernyus Imre*, kir. törv. telekkönyvvezető, másik tanácsnok, egyszersmind árvaszéki előadó *Szabóky Károly* ügyvéd, tiszteletbeli tanácsnokok: *Takács Márton* és *Kákonyi Mihály* volt városbírák, *Böles János* és *Kővágó Péter*, főjegyző dr. *Brandtner György*, három aljegyző: *Csernyus József*, *Graczer* és *Dehén*, városi ügyész: *Kovács István*,

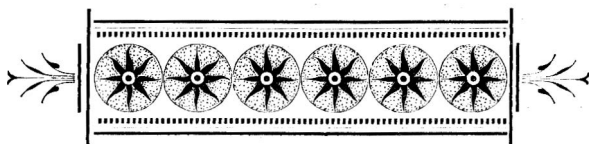
városi orvos: dr. *Ringenbach* Dezső, mérnök: Kováts Mihály, rendőrkapitány: *Kasszay* István, árvapénztáros: *Halmai* Károly közgyám, ellenőr: *Kozma* Imre, kir. adópénztáros: *Tamás* György, ellenőr: *Nemayer* Ferenc, községi pénztáros: *Moder* István, ellenőr: *Brandtner* Lipót. Az irodai személyzet ezután leendő kinevezve többnyire a már eddig is alkalmazottakból.

Miután az illetők a hivatalos esküt letették, a hivataloskodást tényleg meg is kezdték.

A nap ünnepére mind a kaszinó, mind a kör helyiségében fényes bankettek voltak, mindenütt reggelig tartván.. A buzapiacon pedig régi szokás szerint *őkör süttetett* és osztatott ki a nép között kellő mennyiségű borral együtt.

Volt tehát hegyen völgyön lakodalom, furulyaszó cimbalom és három a tánc halálíg. Azonban csak eszményileg: mert az *előadottakat csak álmodtam*. De miután így kell lennie, ezen álom teljesülni is fog, azért azzal végzem, hogy „*Adj Uram rendezett tanácsot Kalocsának, de mielőbb!*”

A kalocsai sans géne, vagyis szókimondó asszony.

Hogyis kezdjem? hogy a boldogultakat meg ne sértsem? mert habár már régen hallgat, mégis félek netaláni közbeszólásától. No de tudom már: — Lizi néni nagyon jó asszony volt, hogy az Isten nyugosztalja meg! — De miközöd hozzá? — fogja élesen felelni, — akár jó voltam, akár nem, a ki megérdemelte, ahoz jó voltam, holmi léha és bitang embereket, naplopókat, szóvivőket, kik az ember becsületén rágódnak, ki nem állhattam.

Ugyis volt, háza vendégszerető, melyben a nap bármely részében szívesen látott bennünket, kivéven, ha oda olyankor találtunk benyitni, midőn valami nagyobb házi dolog, például nagymosás, vagy tisztogatás vala ott. Ilyenkor kereken kimondta, hogy odébb egy házzal, most nem

érünk rá borozgatni meg beszélgetni: mert hát rendes körülmények közt, amint csak beléptünk hozzá, küldötte a boros kancsót, nem egyszer a pincébe és az ő diákságával szokta volt mondani:

— Ille est bonum vinum.

Bálok vagy házimulatságok alkalmával illetéknépen szokott egyik másik ácsorgó fiatal embert a táncra szólítani:

— Hát maga minek várja a sült galambot? Megy bizony, mikint illik a lányok után, szégyenleném, hogy még fiatal ember létemre a söntésben tartózkodom, addig a táncteremben a lányok petrezselmet áruljanak. De bál előtt ugye jó volt a sonka, meg a jó bor? — Most már robotoljatok. Van lúny elég, több mint kellene . . .

És Lizi néni szavaira neki indult a nemes ifjúság a tánénak oly buzgósággal, hogy nem egy énekelte: báresak ez az éjszaka, Szent Mihályig tartana.

Volt Lizi néninek egy Lajos nevű fia, ki azon időkben a bécsi Pázmáneumban, majd az Augusztincumban tartózkodott. Ha esténként theához akartunk jutni, csak a szegény Lajost hoztuk elő neki, hogy a szegény mit csinálhat most Bécsben? . . .

— No' a hasatok mindenét, — mondá ilyenkor Lizí néni, tudom, hogy mit akartok,

esináljatok hát theát, utána meg bort. Éljen a Lajos!

Hát még mikor a Lajos primitiája (első miséje) volt, bizony akkor csaknem hetekig tartott a háznál a dinom-dánom, mígnem Lizi néni megsokalta a dolgot, bele is fáradt a dologba, meg a Speiz is kifogyott, mire minden géne nélkül kimondá, hogy most már hordjátok ám magatokat. No hiszen úgyis lőn, azonban *Eötvös* Nándor barátunk még egyszer visszatért a Szent János áldására, melyet e sorok írójával legalább is négyszer-ötször ismételt. Bár még ma is ismételhetné! . . .

Kedvenc embereit szokása szerint németes keresztnevén emlegette, így szokta vala mondani: Daruváry Lojzi, Moder Franci, Sukovits Franci, Szabó Franci. Miért, miért nem, nem tudom, de engem Hang Ferkónak szokott nevezni.

Midőn egy délután benyitottam hozzá, mikor éppen az egész város Markovits kanonok meggyilkoltatásáról beszélt, miről én tettetém, mintha még mitsem tudtam volna.

— Ugye borzasztó!? — mondá szörnyűködve.

— Mi? — kérdém.

— Hát nem tudja? Ugyan ne mondja. — szörnyűködék, — hát a Markovits kanonokat meggyilkolták az éjjel!

— Lehetetlen! — felelém és részletesen

elbeszéltettem vele az általam már jól ismert eseményt, miről különben ekkor már az egész városban beszéltek.

Egy alkalommal az öreg *Raichl* Péter bácsi-tól fél akó sört kapott ajándékba, mit néhányan, úgymint János bácsi, Menyus bácsi és Nándor bácsi megsejditván, délután beállítottak Lizi nénihez, ki a sörös hordót csapra üttetvén, a sört felszolgáltatta.

Egyik kancsó a másikat követte, mignem a hordót már meg kellett hajtani, mit Lizi néni észrevévén, rájuk rivallt:

— A húsok mindenét, most már elég legyen ám, azt a kis sört hagyjátok meg nekem Schlaftrunknak.

Mire a sörivő hármas kompánia tovább is állott, őszintén köszönnén a magyaros vendég szeretetet.

Volt a negyvenes években Kalocsán egy úgynevezett Szabó Franciné asszony. Ez *Klobusitzky* érsek ravatalán levő holttestét látogatván, meglepetve imigyen kiáltott fel: — Épen olyan, mint a Lizi néni.

Mit hogy neki hirül vittek, természetes, mire pedig lőn rettenetes harag és holmi festett képek emlegetése.

E gyűjtemény első folyamában szintén többszörösen megemlékeztünk róla, fölösleges volna

azokat itt ismételni. Emlékezet okáért meg kell jegyeznünk, hogy a jóemlékű Lizi néni *Salamon* Adolf orvos neje volt.

Nekem jutott a szomorú kötelesség, hogy őt *Dúzs* Lajos ügyvéd kollegámmal és jó barátommal a koporsóba helyeztem és hogy e gyűjteményben életéről megemlékezzem. Az ő szó *kimondásával* kevesebbet ártott embertársainak, mint némelyek *hallgatásukkal*.

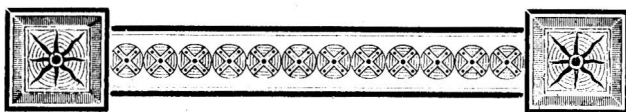
Ma már férjével, fiával, leányával együtt egy sirban nyugszik. Legyen neki a föld könnyű.

Fényes danse-jour-fix.

1887. február 21-én Kalocsán *Moder Ferencék* termeiben tartatott reggeli hatig. Jelen voltak: *Bolváry Józsefné*, *Aranka* leányával, *Révayné Boronkay Piroška* nővérével, *Bencsik Ferencné*, özv. *Schmidt Jánosné*, *Munkácsyné*, a vendégszerető háziurnő, *Kornélia* és *Ilna* leányaival. A jelen volt nemes ifjúságról már nem emlékezünk, azóta nagy része eltávozott innét.

Kanonoki ebéd szaporítása.

Ki volt, ki nem volt, hol volt, hol nem volt, — nem tartozik a dologhoz, — volt egy kanonok, nevezetes volt arról, hogy rendszerint sok vendég fordult meg nála, a nélkül, hogy azokat előre hívtavolna, vagy azok nála előre bejelentettek volna. Egyszerűen, ha délelőtt látogatója volt, vagy járás-keleése közben valakivel találkozott, meghívta ebédre. Jövet-menet aztán úgy adta tudtára a szakácsnénak, hogy vendég, vagy vendégek lesznek, hogy az emeletbe vezető lépcsőkről kiáltotta a konyha felé:

- Szaporíts! — ez egy vendéget jelentett.
- Szaporíts, szaporíts! — ez kettőt!
- Szaporíts, szaporíts, szaporíts! — Ez már több vendéget jelzett.

Mikor pedig kiáltá:

- Most már nagyon szaporíts! akkor a sza-

kácsnénak egészen új sütés-főzéshez kellett kezdenie, mire azután lőn általános baromfi-halál, tarhonya garnirung, palacsinta s más aféle könnyen és hamar előállítható dolgok. A kulesárnak ki a boros pincét kezelte, csak ennyit mondott ilyenkor:

— Ó-bort, jóbort, sok bort!

Ne tessék gondolni, hogy az ilyen kanonoknak már magjuk is kiveszett, vannak bizony még elegenden, kiknek, mint boldogult *Antunovits* kanonok s nagyprépostnak is jelszava volt a szentírás szerint:

— KérjeteK és adatik, zörgessetek és megnyittatik nektek.

Ugyanezen érdemes kanonoknál, — kit most már megnevezünk — Wagner volt, — 1848-ban házi kertjében temérdek sárga barack termett. Akkori piárista tanárunk *Ferenczynek* mutatta a nagy termést, megjegyezvén, hogy nem tudja, mit csináljon vele.

— Barackpálinkát nagyságos uram — mondá a piarista.

— Hiszen abból a mult évből van még quantum satis, — viszonzá a kanonok.

— No akkor, ha megengedi Nagyságod, uzsonnára elhozom a harmadik osztálybeli tanulóimat, — mondá a piarista örömmel — de csak azokat, kik a mai leckét jól tudják.

A jólelkű kanonok szívesen beleegyezett és különös, hogy ezen alkalommal mindnyájan jól tudtuk a leckét, minekkövetkeztében a csaknem leszakadásig görnyedező barackfaágakat terhük-től meglehetősen megkönnyítettük.

„Sok ily kanonokot a főkáptalannak“!

Ezen szerény óhajtással fejeztük vala be a barackuzsonnát, de jobban esett ám akkor az, mint ma egy ebéd! . . .

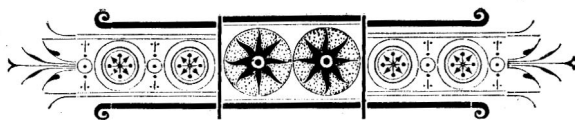

Jókai Mórhoz.

(Távirati üdvözet írói működésének ötvenedik évfordulóján,
1894. január 4-én.)

Azon milliók között, kik ma téged, mint világszerte ismert koszorús magyar író-t szeretettel üdvözlnek, én is régi tisztelőd, járulok egy porszemmel. Kossuth korát éld meg, vele egyenlő dicsőségben!

A régi elite bálók Kalocsán a sörházban.

A negyvenes évek elején történt nem egyszer és pedig a most is fennálló kalocsai sörháznak azon időkből nagyon primitív állapotú termében, — mely ma már csak szoba számításba se jöhetne, — hogy a város akkori előkelőségei egy-egy farsangi estén batyubálra gyülekeztek. Jelen voltak az elhunyt serfőző *Szeeburger* Jánosnak orvosdoktor fia a lovag, ki később a királyi család udvari főorvosa lőn Bécsben; az öreg *Szauter* Gáspár, később Kalocsa városa bírása nevével, — ki az egész város által *Szauter-mutter*-nek nevezteték; Daruváry-család, mely még 7—8 évtizeddel előbb Cinege nevet viselt; *Schmidt Vater* és fiai s leányai köztük Lujza és Laura, Kovácsi Károly bácsi és Schmidt Sándor és Muki; — Szabó Miska a káptalan fiskális nevével és Bella leányával Gusztai fia a jelenlegi kuriai bíróval.

Szabó Miska bácsi már akkoron teljesen ősz volt, de hát soha senki másként nem ösmerte, mintha csak így jött volna a világra.

Részt vettek még e bálokban a Nagy Sándor, Bolváry, Hangel családok, Mészáros Károly főszolgabíró, Sukovits Ferenc gyógyszerész, akkor még fiatal nejével; és az akkori nemesifjúságot képviselő érsekuradalmi, káptalani és szentszéki irnokok, az előtáncos pedig az akkor és később is híres Nagy Náci volt, ki egy vörös egyenruhákba öltöztetett cigány bandával rendelkezett.

Csudálatos, hogy ezen utóbbi körülmény dacára a sörházi báloknál a zenekart nem a Nagy Náci bandája, hanem az akkori templomi zenekar képviselte, köztük az öreg Lang, a későbbi *Schöne* vagy másként *puszi* Mukinak atyja, s vele *Szedel* zongorista, a Toma Stréb figuralista és Kolarista, Monntag, ki nevének megfelelőleg minden hétfőn névünnepet tartott és mindig megtartotta névnapja oktaváját.

E szűkkörű zenekar pápaszemesen és hangjegyekből húzta el a talpra való magyar darabokat, köztük még az *O Du lieber Augustint* is.

Különösen jellemezte e bálokat a német kedélyesség, nyárspolgáriasság, de kiválóan a családiasság. Itt mindenki Fetter, Fetterin, Schwaiger, Schwägerin, Vater, Mutter, Liebes Kind s Herzchen stb. volt.

Italul a Szeeburger-főzte Kalocsai sör szolgált, hire sem lévén még akkor a kőbányai, schweháti, pilzeni és más egyéb sörproduktumoknak. A mulatókat lelkesítő táncok pedig a Dreischritt, a Kadrill s a menuette valának, nagyritkán produkálta magát az akkori ifjú nemzedék a körmagyarban, de mondhatom, az akkori öregek előtt nem nagy effektust csinált: mert azok előtt a sarkantyú pöngés betyárosnak tetszék, pedig akkoron a körmagyart e célra készült felkötött sarkantyúban volt vala szokás táncolni.

A bál, mely a szó szoros értelmében bál, vagyis tánemulatság volt, már pont hét órakor este kezdődött: mert akkor még nem volt szokás későn jönni, mit különben mai napság sokszor azon körülmény indokol, hogy egyik-másik hölgynek nincsen az első négyesre foglalkozása. — Végződött pedig, midőn az öregek kiadták a jel-szót, hogy: *Kinder, ez war genug für Heute jetzt heiszt ja schlafen gehen.*

És a mindkét nembeli fiatalság engedelmeskedett, nem erőszakoskodott, mint mai napságszokás, midőn mégakkor is kiabálják, hogy „hogyvolt“, mikor már sokan nem tudják „hogyvolt“.

E kedélyes bálók évenként csak egyszer hozták össze az akkori előkelő közönséget, de fölértek az ujabbkori farsangok összes báljaival: — Kalocsán.

A sörháznak előbb az úgynevezet uriszékhez a későbbi cs. királyi szolgabíróhivatalhoz, majd a megyei s később királyi törvényszékhez való közelléte, oda e helyekről állandó törzsvendégeket adott, de megfordultak ott *Zlinszky* Gyuri bácsi és *Marinkich* Mihály törvényszéki elnökök, míg nem *Nyers* Lajos törvényszéki elnök zúgkorcsmának nevezte és nem jó szemmel nézte, ha irodaszemélyzete időnkint ott vala feltalálható, azért is nem egyszer megtörtént, hogy egyik-másik sörreszomjas protokollista, officiális, cancellista vagy diurnista, midőn az eldorádohoz vagyis a sörházhoz ballagott, az elnöki ablakok előtt lebukdácsolva sietett el. — Néhány alkalommal azonban egy-egy vendége kedvéért *Nyers*-nek is elkellett vala oda mennie. De hát ezzel mitsem vesztett a *dekorum*, mire pedig sokat adott

A régi elite bálokat a nyolevanas években ugyanazon helyiségben boldogult *Gajáry* Antal volt soltjárási főszolgabíró igyekezett divatba hozni és két vagy három éven át hozott össze ott diszes bálközönséget, de a régi kedélyes báli és familiáris közönség itt föltalálható nem volt: mert hát más idők, más emberek, más szokások, más viszonyok és más politikai divatok uralkodtak már akkor a kalocsai társadalomban. Ma már az, egy kalap alá nem hozható, miután manap az uralkdó planéta: a *pénz*.

O tempora, o mores! — Pénz, pénz és pénz!

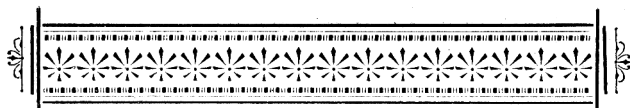
Ha Mózes fölébredne több ezredévi álmából, ugyancsak ámulna s bámulna, ha látná, hogy mai napság még jobban imádják az arany borjút, mint az ő idejében, az ő hittársai pedig jobban szeretik a sonkát, mint a mannát avagy a maceszt no meg a cognacot és pezsgőt . . .

Budai svábhegyi számár.

Az ötvenes években volt. A budai Laszlovszky-féle majortól a Zúgligetig, midőn még lóvonatú vagy fogaskerekű vasútnak hire sem volt, a közönség rendelkezésére szamarak álltak a Laszlovszky-major előtt, melyeken egyes vállalkozó nők, vagy férfiak egész a Disznófőig, vagy a Svábhegyig szamaragoltak föl. Egyszer egy pesti társaságban arról vala szó, hogy most már nincsenek ott szamarak. — Hogyan? — mondá kérdőleg egy fiatal ember, — hiszen még én ott jártam, mindig volt ott számár? . . .

Kalocsai kanapé pörök.

Üsd pofon, még ő haragszik!

Régi dolog, hogy egyik ember irigyli a másik helyzetét, boldogságát, gazdagságát, tudományát, lángeszét, leginkább pedig a társadalmi állását stb. Már ezer év előtti őszünket *Arisztidesz* száműzetésre ítelték Görögországban, a szabadság ősi hazájában, csak azért: mert nagyon *igazságos* volt, valójában pedig azért; mert e szép tulajdonságot mások is magukénak tartották, habár nem is bírtak vele. Azonban, hogy tétlünkől oly messzire s oly régi időkre ne kelljen távoznunk, megemlékezünk az első „Kalocsai lapokról,” az első „kalocsai daláldáról,” az első „kalocsai guriga társaságról,” az első „kalocsai álarcos bálról,” mindezeket mi kezdtük (illetve e sorok írója), de mert némelyek *nagyhatnámságát* kezdeményezésünk bántotta, egymás után elmultak, megszűntek, vagy átalakultak.

Volt egy horgász társaságunk is, ez fenn-

maradt — miután csak négyen voltunk — mindaddig, mígnem tagjai vagy elhaltak vagy Kalocsáról eltávoztak.

Egy alkalommal épen az érsekkerti sarokvizben horgásztunk, midőn az áldásos emlékü *Kunszt József* érsek Vassatkó rokona és udvarmestere kíséretében arra sétált, a halászat eredményéről kérdezősködött és rövid távozása után bennünket ugyanott kitünő uzsonnával meglepett. Ebből azonban kanapé pör soha nem keletkezett, mert senki sem kívánta az érseket e vendégszerető aktusában tullicitálni.

Midőn boldogult Haynald Lajos érsekünket installáltuk, a kalocsai ügyvédi kar előtt tisztelgvén, Dúzs Lajos kollegánk, mint köztünk legidősb tartotta a beszédet, mire a diplomata érsek feleletében a többek közt ezt is mondta:

— Én is ügyvéd vagyok, az egyház ügyvédje, fogadjanak kollegájukká.

El is fogadtuk, annál is inkább, mert soha egyetlen pör vállalásával bennünket meg nem rövidített. Ellenkezőleg dús-asztalánál annyiszor megvendégelt, hogy érseksége alatt legalább is háromszor kellett új szalonöltönyt készíttetnünk. No de szívesen is tettük.

Midőn ujabban kinevezett *fényes reményű érsekünk* öméltóságának installációja következett, alulírt egy felhívási ívet tettem volt le a tör-

vényszéki pertárban, mint legöregebb ügyvéd — miután a tényleg legöregebb Ugróczy ilyenekkel nem foglalkozik — melyben a kartársakat felhívtam, hogy testületileg tisztelkedjünk az ünneptelt főpapról, azonban a kollegák nem helyeselték, hogy fölöttük mintegy vezérszerepet vigyék, az ívet egyen kívül nem írták alá, egyik-másik azt adván okul: „Én a városi testülettel,“ „Én a takarékpénztárral,“ „Én a káptalannal,“ „Én az árendásokkal“ megyek. Így történt, hogy habár az ügyvédek külön-külön mind tisztelegtek, de maga a testület nem. Ekint közeledvén D.-Pataj társadalmához, hol a kanapé pörök napirenden vannak. De hát nálunk is. Így egy részvényfakeskedő-társulat igazgatója, névszerint Naszalmiszeckul, egy alkalommal tizenkét öl fáról nem tudván elszámolni, nagy indignációval vette, hogy némelyek lopással gyanúsították. Több ízben e miatt érzékenyen panaszkodott — mígnem e sorok írójának indítványára a választmány kijelentette, hogy az igazgató nem lopott, hanem helytelenül — a kifejezés ugyan erősebb volt, — kezelte a rábizott fakészleteket. — És hiszik-e önök, az igazgató megköszönte a választmány e kijelentését? . . .

Ugyanez alkalommal az őt ért méltatlanság fölött elkeseredve, imígyen kelt vala ki: Aszondom! — még pedig egy kancsó keceli mellett. —

Hálátlan ez a világ. Voltam kaszinói, körbeli, takarékpénztári választmányi tag, ipartársulat, kuglizótársulati, vízvészbizottsági és koleraügyi elnök, országos kiállító, városi képviselő, lehettem volna városbíró, vagyok szépítő bizottsági elnök és a Scharffenberger helyiségi preferanc kompániának most is tagja, de voltam a jövedelmi-adót srófoló bizottságnak is tagja, azonban fájdalom, ezen egyetlen napidíjas állásomból kitöttek. Bizony, bizony komám, már régen megérdemeltem volna én, egy rendjellel való kitüntetést, de hiszen meg is jön az, mihelyt nagyságos *Gajáry* főszolgabíránk (tíz év előtt volt) ez iránt illetékes helyre fölterjesztést teend. Pedig kell neki tennie, mert különben megvonom tőle pártfogásomat. Legjobban bánt azonban, hogy számos érdemem mellett, nem engem választatott meg az olvasó kör elnökének, hanem az érdemetlen Tuliesot, kinek egyedüli érdeme, hogy a város bírói pálcáját szép fizetésért valami husz évig viselte. De a mi legjobban fáj, az, hogy a Tulies arcképét olvasókörünkben kifüggesztették, mi fölött ő kigyelme maga is folyvást nevet. Tessék csak megnézni. Mily méltatlan viselet egy arcképtől, hogy a körben folyvást nevet! Tették volna az én Deák F. komolyságú arcképemet helyébe, higgye el komám mindnyájan sírva fakadnának, ha látnák!

— No már az igaz komám! . . .

Midőn *Nádasdy p. Ferenc* gróf érsek gyász-miséi tartattak, a boldogult érsek testvére *Nádasdy Lipót* gróf az akkori, zeneértő erdőmestert bízta meg, hogy azokra Budapesten kitűnő zenekapacitásokat szerezzen. Miért az akkori karmester *Lang*, alias puszi Muki panasza is ment a grófhoz, hogy milyen méltatlan eljárás az, midőn itt ő a karmester és helyébe ezen egy misére valam *Doppler*-féle pesti embert, — a nemzeti színház akkori második karmesterét — akarnak idehozni.

— Karmester úr, — mondá a gróf szeliden, — menjen *H.* erdőmester úrhoz, ő rá bízta az egész dolgot.

— Hisz onnét jövök kegyelmes uram és ő azt mondta, hogy a hol *Doppler* a kitűnő zeneművész közreműködik, ott csak ő lehet a karnagy.

— Igaza volt, — felele a gróf, — én is ismerem *Dopplert*, az erdőmester helyesen cselekedett.

*

Husz év előtt a kalocsai kaszinó közgyűlése előtt e sorok írója indítványozta, hogy az úgynevezett kisdodovoda-épület eladassék, a befolyandó vételár tőkésítették s ha majdan elegendő lesz, akkor fordítottassék az intézet teljes megalapítására.

Ennek ellenkezőjét indítványozta *Nyers Lajos* akkori törvényszéki elnök, minekkövetkez-

tében az indítvány fölött az egész közgyűlés le-
szavazván, e sorok írója győzött nagy többséggel,
azonban győzelme rá nézve felette rossz következményű lett, mert a hiuságában sértett elnök *amennyire tőle függött* következetesen üldözte.

No de a gárda meghalhat, de meg nem adja magát. Itt ugyan az egyik esély sem következett be.

A királyi ügyességgel való viszonyával sem volt tisztában, azért *Battlay Imre* ügyésszel mindig ujjat húzhatott volna, azonban utóbbinak finom, tapintatos, udvarias, mindamellett öntudatos és férfias modora mindig elejét vette a kanapé pörök előfordulásának.

*

Hanem azt csakugyan nem értjük, hogy midőn *Bohuniczky* Ödön törvényszékünk új elnöke elfoglalta ezen állását, a törvényszék előtt letette a hivatalos esküt, a halasi járásbírák miért apprehendáltak.

E tény után csak néhány nap után Kis-Kőrösön járván, az első kivel találkozám *Benedikty* Andor ügyvéd kérdezett:

— Miért nehezteltek és távoztak el Kalo-esáról az új elnök beiktatásakor a halasi járásbírák?

— Semmi tudomásom erről.

Bementem a hivatalba, itt Salamon Miklós járásbíró által ugyanezen kérdés intéztetett hozám. Természetesen itt se tudtam rá felelni.

Azonban amint Kiskőrösről Pest felé utaztam, a visszafelé térő gyorsvonaton utazó *Vári Szabó István* és *Silling Ede* kollegáktól tudtam és értettem vala meg, hogy bizony a halasi járásbírák azért apprehendáltak, mert az elnök eskületétele alkalmával a tanácteremben a korláton kívül állottak, a hol a többi publikum, a kereskedelmi bírák, az ügyvédek stb. állottak.

Hát uraim Önöknek nincsen igazuk, mert a hivatalos aktusnak az akkoron megalakult törvénytörvényesség előtt kellett történnie, minden más jelenlevő *ott csak hallgató lehetett.*

Azonban fizikai lehetetlenség is volt volna, hogy önök ott a korláton belől legyenek, mert hiszen akkor — a helyiség szűk voltát tekintve — a megalakult törvénytörvényesség bíráinak közvetlen hátuk megett kellett volna állaniok és azokkal együtt szorongodniok.

És önök csudálkoznak azon, hogy ezen eset fölött mi kalocsaiak nem csudálkozunk? Mi pedig azon csudálkozunk, hogy önök e fölött egyáltalán csudálkoznak!

*

Az itt következők ugyan nem tartoznak ide, azonban még is ide illenek.

Anno 1857. nyarán mint egyetemi tanuló Bécsben frequentáltam iskoláimat, mint Thereziániumi növendék óhajtottam volna az e néven nevezett tudományos intézetbe fölvétetni. E végett a legmagasabb fölségi kihallgatáson a Hofburgban jelentkeztem, azonban sikertelenül: mert nevem nem *y*-nal végződött. Ugyanott a nagy előszobában a több száz féle jelentkező közt, egy imponálni akaró dáma is volt, kihez egy copfos, fekete frakkos öreg úr a következő szavakat intézte:

— Frau Hauptmannin beliebens' Sie hinein zu gehen.

— Bitte, — felelt ez önérzetteljesen, — ich bin Eine Rittmeisterin.

— Dann belieben Sie hincin zu reiten.

Mire lőn a jelenlevők közt allgemeine Heiterkeit.

Kiskőrösi kanapé-pörök.

Mihelyt a szerenese elhagy bennünket;
Elhagynak barátaink is.

A címet leírva érezzük, hogy nagy fába vág-
tuk a fejszét, mert hát Petőfi születés helyén, a
század vége felé oly társadalmi állapotok vannak
vagy voltak, melyekből kifolyólag ott nem csak
kanapék, hanem selyem s bársony garnitúrák is
bőven találhatók, így tehát ezeket szellőztetve,
annak vagyunk kitéve, hogy a legjobb esetben a
hátunk poroltatik ki, a legrosszabb esetben pedig
— ha még divatban volna, — a közigazgatási
huszonöt bottól, a járásbirósági becsületsértési
birságtól, fináncok által megleletezéstől, köz-
jegyzői hagyatéki tárgyalástól, gyógyszerári ke-
serű labdacso, hánytatók és hashajtóktól, orvosi
kezeléstől és többféle emberi nyomorúságoktól is
kellene félnünk, pedig mindezekből egy is elég,

mert mikint a német mondja, — a ki pedig okos ember : „Mann mus halt nicht von Allen haben.“

De hát a dologra térve, mik idézték elő Kiskőrösön az úgynevezett kanapé-pöröket ?

Hát bizony különböző egyének és ezen egyénekkel tartó kotteriák különböző véleményei azon elsőségek fölött, melyek a királyi járásbirói, királyi közjegyzői és megyei főszolgabirói állások fölött léteznének . . .

Pedig tulajdonképen : *rangbeli elsőség közöttük nincs*. Ők, ha az illetők ezt mindig szemmel tartották volna, ma — illetve midőn e sorokat irtuk, három év előtt, — szent lett volna a béke az egész kiskőrösi társadalomban. Sem öngyilkosság, sem hatóság elleni erőszak, sem rágalmazási bűnügy elő nem fordultak volna és még az akkori szegény *Drach* katolikus plébánostól sem irigyelte volna senki, hogy egyetlen ártatlan élvezetkint, naponkint kijárt a vasuti indóházhoz, a vonatok indulása és érkezésében gyönyörködve.

Ez ugyan nagyon jámbor mulatság, miben ma már ő sem gyönyörködhetik Kiskőrösön, hanem egy rá nézve boldogabb vidéken.

— Mégis csak első a *Benedek* fiskális, — mondja egy pörös atyafi, — neki van legnagyobb házfundusa a városban ; követválasztáskor pedig ő a főkortes : a legtöbb pöre van : Budapesten, Kalocsán, Vadkerten, Kecelen, még Bu-

gacon is ösmerik; egy főszolgabíró is megbuktatott, a mostanit is megbuktathatná, ha akarná, de még a királyi járásbiróságnál is félnek tőle, sőt még a gyöngye ferblihez is ért . . .

— Micsoda? Benedek?! — kiált föl sirjából a szegény *Berky*, volt ügyvéd. — Hisz ő csak kormány-mameluk, ki mindig az uralkodó hatalom tüze mellett melegszik és annak párolgó hússos fazekaiból táplálkozik: az utcán járkálva pedig tótul beszél és muszkavilágról ábrándozik, csak a gyöngye ferbli mellett felejt el a politikát, hol előtte is a négy disznó csak akkor három, mikor neki négy királya van: mert hát ő még a kártyában is lojális.

— De hát *Berky* bátyám? — kérjük a boldogulttól, (a mesmerismusi befolyás folytán) ki hát a legtisztességesebb fiskális Kiskőrösön?

— Ki az? Hát *Szalay*, meg *Saffári* is volna habár néha ők is beszélnek tótul. De hát *Szalay* Lajosnak még nemzetgazdászati érdeme is van: mert mióta *Szily* Dani barátunk elhalt, ő produkálja és exportálja Kiskőrösön a legjobb bort, meg aztán neki vannak a legszebb gyermekei.

Idáig érvén részleteket várna tőlünk az olvasó de hát egyelőre csak annyit közölhetünk, amennyi tudomásunkra jutott: mert hogy a szolgabíró nem szereti az ügyvédeket, hogy a királyi köz-

jegyző kedves családját mindenek fölött szereti és hogy a királyi járásbíró titokban antiszemita, ez az ő dolguk, mihez semmi közünk.

Mindamellett a tudomásunkra jutott kis-kőrösi dolgokról egyetmást szellőztethetünk.

Igy például Charlatan doktor mondja.

— En graduált doktor vagyok, kí előtt a kirurgusszervusz, apatikárusjukundusz, a borbély csak laikus és ezenkívül híres családból nősültem.

Erre azonban azt feleli Lábasagyógyyszerész.

— Lehet az úr, doctor de egyetlen beteget sem mentene meg a haláltól, ha én nem adnék orvosságot, feleségem nekem is van hála Istennek, még pedig oly családból, melyből bárók is voltak és vannak, azonkívül városi képviselő is vagyok, tehát részben nekem is köszönhető, hogy Kis-Kőrösnek palotaszerű városháza van, különb mint Halas, vagy Kalocsának.

— Hát nekem nem? — mondja *Daray Vilmos* a becsületben megöszült fiskális és szintén városi képviselő.

Még a szállodások *Fridrich* és *Kelemen* is versenyeznek egymással.

— Mienk a nagy vendéglő — mondja önérzetesen az egyik — minden tisztességes ember oda száll, a katonatisztek is, úgyszintén az ujjoncozási bizottság, *Istóczy Győző* is nálunk volt kétízben.

— Hozzánk is — mondja a másik — az egész királyi adóhivatal nálunk étkezik, még a financok is. Pedig hát azok is tisztességes emberek . . .

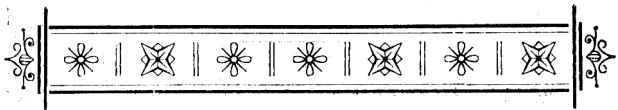
Hogy a tanítók is versenyeznek egymással, ezen ugyan senki sem csudálkozhatik : mert hiszen a babérkoszorú után mindenki törekszik és annak leveleiből mindenki minél többet igyekszik szedni, pedig az eredmény mindegyikükre nézve ugyanaz : Quem Dii oderunt paedagogum fecerunt,

A leírt kiskőrösi állapotok azonban nem a mai hanem a négy-öt év előtti állapotokat tükrözik vissza, a midőn a társadalmat egy szomorú drámai esemény zavarta meg, de miután kanapék még mindig vannak kanapépöröknek is kell lenniök.

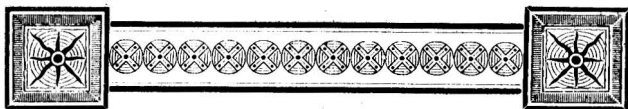
Hogy ki a tőke pénzes Kalocsán.

Subali, volt kalocsai adópénztáros egy alkalommal így nyilatkozott: Azt mondják, hogy Ugróczy fiskális tőkepénzes (megjegyzendő, hogy százezer forinton fölül áll). Ugyan milyen tőkepénzes lehet, midőn, ha én ötven forintot kérnék tőle kölcsön, hát nem adna. — Hja pénztárnok úr, a nevezett fiskális annyira demokrata, hogy pénzét csak indiánusoknak adja kölcsön, holmi szegény urakkal szóba sem áll. — Azonban azt mondja szt. Alphons németül: *Was sind in der Sterbestunde, alle Herrlichkeiten der Welt?*

Ordasi hivatalos borpince.

Ugyanis Ordas községnek van egy óriási nagy borpincéje, melyet a község maga lát el borral és annak kezelésére egy úgynevezett borbíró választ. Hosszú évek sora előtt e sorok írója is hivatalos dolgokban gyakran megfordult az ordasi községháznál, hol többnyire egyetlen előljárót sem talált, mert hát a borpincében voltak, hivatalos borkóstolás és borfelöntés cím alatt, melyben aztán ott a borkóstolás fogatosabb eszközölhetése céljából nagy bogrács halpaprikás és túrós csusza is főzetett. De hiszen a község vagyona fölött űrködtek az előljáró urak, ki kifogáshozhatta ezt? Mégis, a megyei számvevő kifogásolta midőn egy alkalommal a borbíró számadása szerint ötszáz akó bornál, kóstolás, felöntés és elcsöpögés címén *háromszáz akó számoltatott el*. No de semmi, maradt még elég, hogy ugyane címek alatt elszámoltassék. Mondanom sem kell talán, hogy a régi gyakorlat Ordason, még ma is divik.

Kalocsai főkáptalani honoráriumok kicszerölése.

A hatvanas évek elején, az úgynevezett provizoriumban történt, hogy az alispáni (pestmegyei) bíróság, t. i. az alispán és a legale testimonium, vagyis a központi szolgabíró és esküdt lejött Kalocsára és innét Dusnakra, hogy a főkáptalannak bizonyos urbéri ügyében fungáljon. A működő alispáni bíróság tagjai számára a főkáptalan által sajnált tisztelet díjak kézbesítésével Szabó Miska főkáptalani ügyész bizatván meg, az egyik-másik illetőségét papirosba zártan adta át. Járt volna pedig a káptalani bőkezűség folytán Szeles alispánnak 280 frt, Pesko Medárd központi főszolgabírónak 200 frt, Gyurkovits esküdtnek 80 forint. Azonban Miska bátyánk a kiosztás alkalmával eltévesztette a dolgot és az alispánnak sajnált honoráriumot az esküdtnek adta, utóbbiét pedig az alispánnak, ki az utazás alkalmával

tudakozódván egyik-másiktól a kapott honorárium felől, tudomására jött a tévedés és Budapesten, a megye házában magához hivatva Gyurkovits esküdtet és röviden előadván neki a tévedés állását, követelte tőle, hogy az általa illetéktelenül fölvetett és őtet nem illető többletet neki vissza térítse.

— Szivesen tenném, — felelé ez, szintén röviden, — de én azzal a pénzzel adósságokat fizettem, részben azt el is mulattam, ma nincs belőle semmi.

Ily világos argumentum ellenében az alispán az esküdttől nem követelt többé, hanem a kalocsai főkáptalanhoz írt, hogy az ő kárára történt tévedést tisztázzák, illetőleg az ő 200 forintig való megrövidítettését kiegyenlítsék.

Mi történt?

Antunovics János akkori főprépost Miska bácsit magához hivatván, előterjesztette neki a dolgot, azon utólagos meghagyással, hogy Miska te, ezt a saját zsebedből kell megtérítened.

— Hát izé, megis teszem, — mondá a káptalan fiskális, — mert hát izé, ha így történt a dolog, hát izé máskint nem tehetek, azonban az alispán helyzetében én hallgattam volna.

— Már az a te dolgod Miska, — mondá Antunovits prépost, — csakhogy ez a kellemetlen ügy ránk nézve bevégezett tény legyen.

— Hát izé, ugyis lesz, — mondá az öreg, szokása szerint öszhaját megsimogatva és az épen nála volt és Budapestre visszainduló Guszti fiának (jelenleg kuriai bíró) átadván a pénzt, hogy Szeles alispánnak kézbesítse.

Mi meg is történt, de nem anélkül, hogy a budapesti hivatalos körök, a vármegyeházától egész a budai várpalotáig, vagyis Kapy Ede megyei főispáni helytartótól, Pálffy herceg akkori helytartó-főnöki tudomást ne kaptak volna.

Minek következtében Szeles alispán a technikus terminus kifejezése szerint alispáni hivatalától saját kértére fölmentetett.

*

A nagy rakás meg a kis rakás. Szabó Miska főkáptalani fiskális segédje vagy irtókja több évig Goor László volt. Midőn egy alkalommal az öreg Bácskába utazandó volt, Laci öcscsének a következő utasítást adta :

Laci te, e héten vagy jövőhéten jön ide egy bácsmegyei uriember, ki a káptalantól 8000 forint kölcsönt kap, az ide fog jönni és ide letesz egy nagy rakás pénzt (saját íróasztalára mutatva), emide pedig, már mint a tiedre, egy kis rakás pénzt. Hát tudod izé, a nagy rakás az enyém, a kis rakás a tied. Az enyémet tedd e fiókba, legyen ott amíg Zomborból visszajövök.

Minden az öreg úr mondása szerint történt

Ugyanis a bácsmegyei ember megjelent az irodában, letette a nagyrakást és a kis rakást; vala pedig az első 500, a másik 50 frt. Azonban Laci barátunk, hogy-hogynem, a kisrakást, az ötven forintot tette volt a kijelelt fiókba, minek következtében, midőn Miska bácsi visszatért, ilyféle párbeszéd folyt le közte és Laci közt.

— Nos Laci te, hol a nagyrakás?

— Ott van urambátyám a fiókban.

— Hiszen ez csak kis rakás?

— Elég nagy az urambátyám azért, a mit annak az Urnak tett?

— Hiszen elégnek elég volna, de hát Laci, te engem megesalsz?

— Az meglehet, de hát tudja urambátyám, fiatal ember vagyok, kártya, szerelem, mulatság stb., hiszen tudja, maga is volt fiatal ember.

Istóczy Győző mint védőügyvéd Kalocsán.

1889. év május 19—20-án volt, midőn követválasztási ügyben lázítás büntetével vádolt *Fülöp György* akkori miszlai rk. lelkész Dunapataj kerületi képviselőjelölt a programbeszédjeiben elkövetett lázítás büntette miatt, mint vádlott a kalocsai királyi törvényszék előtt állott.

A nevezetes bűnügyben *Istóczy Győző* ügy-

véd és országgyűlési képviselő védelmezte, ki ekkor védencével együtt huszonnégyszáz óráig e sorok írójának a vendége volt. Érkezését már a híre megelőzte, minélfogva a népszerű képviselőt sokan kiváltkép pedig a nők várták, kik közül többen nyilvánították, hogy nyujtsak alkalmat vendégem láthatására, mit én a legrövidebben legkönnyebben úgy véltem teljesíthetni, hogy a nyári est folyamán az utcai ablakhoz hívtam őt, anélkül, hogy ennek céljáról neki szoltam volna, mindamellett feltűnt neki, hogy annyian sétáltak el az ablak előtt, mint egy élénk fővárosi utcán. Akár csak *Vilmos* porosz király történelmi emlékü sarok szobájának ablaka előtt.

Azonban már a rákövetkező napon többen leginkább dunapataji lakósok, lakásán fölkeresték, köztük *Kovácsi* Károly bácsi is, a nyugalmazott főkapitányi ispán és veterán színész, ki mikint magát kifejezé: „Kötelességének tartá a jeles honatya tiszteletére megjelenni.“ Ebéd előtt pedig két üveg bort küldött névjegygyel, melyen e fölírás vala:

„T. Hang Ferenc ügyvéd Urhoz! Nagyrabecsült vendégei tiszteletűl: 1887-diki termésboromból. Duplex officium!“

Istóczy ugyan nem szokott bort inni, de a megemlékezést szívesen fogadta.

Miután a végtárgyaláson védenccé érdekében

védbeszédét előterjesztette, az esteli gőzhajóval Kalocsáról elutazott.

Siralom háza Kalocsán.

A mai nemzedék már alig tudja, hogy mi legyen az. Azért röviden ismertetjük. A régi, még nem is igen régi időkben gyakoriak voltak a rablások és gyilkosságok és ezek folytán a halálos ítéletek és kivégzések.

A halálraitélt három napig egy szobában fegyveres őrök által őriztetett, asztal előtt ült, melyen két égő gyertya közt az Üdvözítő feszülete állott. A kíváncsi közönség látogatgatta és adakozott neki pénzt és süteményt, melyet ő viszont egyik másik látogatójának — többnyire gyermekeknek — ajándékozott, mindaddig, míg nem a vesztőhelyre kísértetett.

Ez volt a *siralomház*, mely Szigligeti „Szökött Katona” című népszínművében a budapesti nemzeti és vidéki színpadokon félszázadon át már több százszorosan előadatott.

A kalocsai siralomház a városházánál volt, a kapu és folyosó baloldalán egy kis szobában. Ebben élte utolsó napjait az akkor pallos joggal bírt érseki úriszék elítéltje *Leski Éva*, a foktői gyermekgyilkosnő, míg nem 1842. évi október 3-án Schüch Pál pesti hóhér által kivégeztetett.

Az ügynevezett Bach időkben többen kerültek a siralomházba, de nem ide, hanem a törvényszéki ügynevezett megyeházi őrszobába, hol siralmi idejüket töltötték, de nem *három napig* hanem csak *három óráig*; mert az ügynevezett rögtönbirósági törvényszabály a halálos ítélet kihirdetésétől csak két órát engedett, csak kivételesen a halálra ítéltnek külön kérésére, adott annak még egy órát.

És csodálatos, hogy ezen egy órát az elítéltek mindegyike kérelmezte: mert hát az élet a siralomházban is csak élet, míg a halál mindenütt halál. Különben lehetséges, hogy az elítélteket ezen utolsó órában is a remény táplálta a lehető szabadulásra, mit egynek a királyi kegyelem meg is hozott.

Az említett városi siralomházi szoba, idők multával még egy szobával bővítettett és lőn belőle városi *adóhivatal*. Ma aztán az igazi *siralomház*, hol ugyan az ember életét nem bántják, csak az erszényén vágnak olykor-olykor eret, mit azonban békességesen kell tűrni: Mert a kenyered száraz, az italod vizes, csitt; *hallgass és fizess!*

A városházát közelebb lebontják és vele a siralomházat is, de azért a *sírók* megmaradnak és mennek egy házzal odább, mert hát az adóprés folyton és pedig hatványozottan működik.

Százalék fizetés alól kibujni nem lehet. Goldstein Számi volt kalocsai lakos adósa volt a kir. kincstárnak hatvan s egynehány forinttal, melyet, hogy nem akart megfizetni, azzal mutatta, hogy egyszer csak kereket oldott és elpárologott Kalocsáról, ő tudta, hogy hová: mert hitsorsosai — midőn a királyi pénztárnok tőlük holtartozkodása felül tudakozódott, neki e tárgyban felvilágosítást nem adhattak.

Azonban feltűnt a pénztárosnak, hogy midőn tőlük tudakozódott, mindegyik azt kérdezé tőle :

— Mi végből akarja tudni pénztáros úr ?

— No mert kincstári illetékkal tartozik, — felelé az.

Mire a kérdezett mosolyogva távozott.

Erre a pénztárosnak egy ötlete támadt és ujabban kezdé a hitsorsosok kikérdezését, azzal a megjegyzéssel, hogy az illetőnek a királyi adóhivatalnál valami 60—70 forint kapnivalója van. Mire nemesak, hogy rövid idő múlva megtudta Goldstein Számi tartozkodási helyét, hanem maga jelent meg a királyi adóhivatalnál, a neki esetleg járandó összeg felvétele végett, hol mindekeelőtt kézbesítették neki a kincstári illetéktartozásról való fizetési meghagyást, majd miután vagyoni körülményeiről is tudomást szereztek be is hajtották rajta a kincstári tartozást,

mert hát az alól kibujni nem lehet, vagy csak nehezen.

*

Családi dráma Kalocsán, 1841. — Az 1841. évi november 17-én a késő őszi est egy szűkkörű *muzsikális* társaságot hozott össze, az akkori érseki erdőinspektor (még akkor ez volt az erdőmester címe) Hangel Ignác házában. Köztük volt többek közt *Csajághy* Sándor, a későbbi esanádi püspök, *Bedzsula* Tamás, később kalocsai kanonok, *Márkus* Lajos, később hajósi plébános és az akkori székesegyházi kórus jelesebb tagjai.

Az erdőinspektori lakásban, akkor, mint azon időben csaknem minden vasárnap, zeneestély volt, melynek csaknem kezdetén tűzlárma kiáltások zaja hangzott be az utcáról, mire azonnal a társaság, köztük e sorok írója is, (akkor öt éves gyermek) az utcára sietett, hol csakhamar e változás hallatszott: „Nem tűz, hanem gyilkosság.

Csakugyan az volt. Nagy Sándor* érsek uradalmi főorvos lakását, (melyben a Bach-időkben a királyi adóhivatal, majd később *Salamon* Pál érsekuradalmi ügyvéd lakott, a kisebb és nagyobb papnevelő intézetek között) többszö-

* Nagybátyja volt az Aradon 1849-ben kivégzett: Nagy Sándor tábornoknak.

rös lámpafény világította meg, számos rémült ember siető megjelenése mellett.

A csődületet és rémületet előidéző dráma története röviden a következő volt :

Nagy Sándor érseki főorvosnak volt egy Ignác nevű gyógyszerész tanuló fia és Nina s Lujza nevű lánya, kik egymás közt különféle okok miatt, komolyan vagy nem, nem tudjuk, folyvást viszálykodtak, mondhatni, hogy a legcsekélyebb okok miatt. Sándor többször fenyegette nővéreit, nem egyszer mondván :

— Hagyjatok föl bosszantásaitokkal ; mert bizony megbánjátok.

A lányok rá se hederítve, gondolták magukban : *azért is.*

A mondott este az egyik szép leány, Lujza a zongora mellé ült, Sándor belopódzott, megrohanta nővérét és egy éles késsel átvágta annak a torkát. A szerencsétlen nővér éles sikoltással az ajtó felé tántorgott s ott összerogyott, meghalt.

A gyilkos fivér a házban elrejtődzött és saját torkát is át akarta metszeni, miben azonban megakadályoztatott. Gyilkos tetteért nem bűnhődött ; mert a szakértők által elmeháborodottnak nyilváníttatván, egyelőre az egri irgalmas-rendűek házában helyeztetett el, hol később a kórházi gyógyszerértárban mint segéd alkalmaztatott, csaknem negyven évig, mignem ugyanott meghalt.

Különben testi fogyatkozású siket volt, mihez hozzászokták tenni, hogy tehát bolond is volt.

Az élete virágában, tizenhét éves korában ily szerencsétlenül meghalt leány esete gyászba borította az egész Nagy Sándor családot, maga a boldogtalan családanya a tragédiának egész haláláig betegje lőn.

A kalocsai temetőben a kápolnához közel egyszerű sírkő mai napon is az ily tragikus módon s korán elhunyt leány sírját jelzi, a következő felirattal:

„Oh anyám meg ne sirass, hogy ezen hős sirba leszálltam,
Lányod nem halt meg, nyugszik itt ő s aluszik!”

Nagy Sándor Alojzia

meghalt életének 17-ik évében,
Mindszent hava 17-dik napján.

1841.

*

Hivatalos társalgás a kalocsai királyi adóhivatalnál a Bach korszakban. Hivatalfőnök: (névszerint Herrenröter, kit azonban a parasztok röviden Herkumnak szoktak vala nevezni).

— Sie! Herr *Laval*, bringen Sie mir die Akten von Kunszt erzbischöflichen Verlassenschaft. (*Laval* úr adja ide a Kunszt érsek-féle hagyatéki iratokat.)

— Es ist noch nicht bemessen, --- mondja az Official. (Még nincs mogszázalékolva.)

— Was geth das Ihnen an ? (Mi köze hozzá ?)

— No, mir scheint, ich bin auch etwas hier.
(No, úgy hiszem én is vagyok itt valami.)

— Ja wohl, ein ämtlicher Brodfresser, (Bizonyosan, egy hivatalos kenyérzabáló.) — mondja a főnök. — Bitte Herr Einnehmer, gegen mir mehr Respekt zu haben, — mondja az officiális. (Kérem pénztáros úr, legyen több respectussal irántam.)

— Seien Sie nicht so Keck ! (Ne legyen oly elbizakodott,)

— Seien Sie nicht so unverschämt ! (Ne legyen ön oly szemtelen.)

— Sie sind unverschämt, Sie Lackel ! (Ön a szemtelen, ön piszok.)

— Halten's Mal, Sie Schebian, ich werde Sie beim Obrigkeit melden, und gegen Sie das Disciplinarverfahren anstrengen lassen. (Fogja be a száját, ön alávaló, én felfogom önt a többségnél jelenteni és ön ellen a fegyelmi eljárást megindítani.)

— Wegen Meiner (Bánom is én), — felel végre az officiális egy oly kifejezés mellett, melyet itt le nem irunk, mely azonban ugyanaz volt, mint a melyet a híres humorista Saphir Bécsben egy úrnak mondott, midőn az neki az utcán kiálltotta :

Hepp, hepp !

Potoczky Elek. volt kalocsai ügyvéd, tanulmánya a váltójogból. — Elek barátunk a Bach időkben egyszer Pesten lévén, többi közt egy este a fővárosi *Komlókert*-ben mulatott, *Sárközi Ferenc*, akkori híres cigány zenéje mellett. Mulatozás közben megismerkedett egy fiatal (körülbelül az ő korabeli) mérnökkel. Poharazás, ének- és zeneszó közben megszerették egymást és örök barátságot esküdtek egymásnak; miként magyarosan szokták vala kifejezni: Bruderschaf-tot ittak egymással.

Reggelig mulattak és ekkor kezet fogva, elváltak egymástól. A mérnök ment a vasúti, Elek pedig a gőzhajó állomásra.

Idők multak s azokkal a komlókerti mulatáság és az új barátság emléke is kezdett feledékenységbe menni.

Mignem Elek barátunk különös módon lön ezekre figyelmeztetve. Ugyanis egy szép reggelen a hivatalos kézbesítőtől egy bélyeges végzést vett át, a budapesti, akkor cs. és királyi váltótörvénytől, melyeknek tartalma az akkori divat szerint a következő volt:

„Laut Prima Vechsel Dato Pest, 1854. 26-ten April zahlen Sie 500 Gulden Bank-Valuta, sammt 6% Zinsen, von 30-ten Juli d. J. und 26 Gulden Gerichtsspesen, der Spaarkassa v. Ödenburg, binnen drei Tragen bei Execution.“ stb.

Mi ez, tünődék magában Elek, kinek gyöngesége volt mindig, hogy németül se beszélt, se értett.

Tanácsért tehát Abrahámffy János akkori érsekuradalmi ügyvédhez szaladt.

— Nézd csak János, mi ez?

Boldogult kollegánk átnézvén a végzést, — mondá :

— Semmi egyéb, mint egy fizetési meghagyás a budapesti cs. kir. kereskedelmi és váltótörvényszéktől, mely szerint tartozol a soproni takarékpénztárnak 500 forintot, ennek kamatait és perköltségeit három nap alatt kifizetni, különbeni végrehajtás terhe alatt, mert hát egy váltót írtál alá.

— Én ? — bámészkodék Elek, majd eszébe jutva valami, mondá : — Tudom már komám. Tudod a tavasszal, midőn Pesten voltam, a Komlókertben egy *derék, becsületes és igen jóra való* mérnökkel ismerkedtem s barátkoztam volt meg, ki utóljára egy kis szivességre kért föl, mondván : — Kedves barátom, én a soproni takarékpénztártól ötszáz forint kölcsönt kapok váltóra, de annak az intézetnek azon *bolond kívánsága és szokása* van, hogy a váltót *csupa formából* háromnak kell aláírnia. Tudod csupa *formából*, légy szives tehát e váltót aláírni. — És ezzel elémtette a váltót. — Csupa formából ? — kérdém én — és minden aggály nélkül aláírtam a váltót.

— Bizony Elek barátom, világosítá föl Ábrahámffy, most már esupa formából fizetned kell.

— Nekem? hát nem a mérnöknek, hiszen az kapta a kölesönpénzt? — álmélkodék Elek.

— Hiszen annak kellene, de e végzésből gyanitom, illetve értem is, hogy a Soproni takarékpénztár csak beléd kapaszkodik: mert úgy látszik, hogy a harmadiknak, ki szintén csak *formából* irta alá a váltót, mint te, épen annyi vagyona lehet, mint a mérnöknek, neked pedig több van, mint ama kettőnek együtt. Tehát csak fizess Elek barátunk és a jövőben óvakodjál a takarékpénztárak *bolond szokásaitól*.

Igy fejezte be Ábrahámffy az oktatást, melyet Elek barátunknak a maga kárán kellett megtanulnia. Pedig hát a közmondás szerint: *más kárán tanul az okos*.

Mindamellett Elek barátunknak, fájdalom, még sok alkalma volt egyik másik takarékpénztárnak, ehhez hasonló bolond szokásaival megismerkednie.

Bach időkben tartott államvizsgálatok. — Bizony nehéz dolguk volt az akkori jogász fiatal embereknek. Az egyetemen a tantárgyak legnagyobb része németül, a római jog latinul adatott elő, az államvizsgák pedig ki-

vétel nélkül német nyelven történtek, miként mi azon időbeli joghallgatók ma is igazolhatjuk államvizsgálati német bizonyítványainkkal melyeken olvasható: *Die Prüfungssprache war die deutsche, nur aus der Nationalökonomie die ungarische. Die Kenntnis der deutschen Sprache ist genügend.*

Képzeltetni, hogy ezen vizsgálatoktól a tősgyökeres magyar fiúnak a háta borsódzott, miként a következő jelenetből is látható.

Hároman jelentkeztünk *Kommers* országos törvényszéki elnöknel német kérvényeinkkel, vizsgálatra való határnap kitűzése iránt.

— Von wo sind Sie gebürtig? — kérdé, az akkori magyar ruhába bujtatott német.

— Aus Ofen.

— Sehr gut, — felelé, miután jól tudta, hogy azon időben Budáról csak jó németszármazásu württembergiek jelentkezhettek. (Hiszen részben igaza is volt.)

— Und Sie mein Freund? — kérdezé másik társunkat, *Bereczk Bélát*,

— Aus Tolnauer Komitat, — felelé ez.

— Auch gut, denn dorten sind viel Deutsche.

— Und Sie mein lieber Freund? — kérdé a harmadikat.

— Aus Kecskemét, — felelé ez.

— Aus Kecskemét?! Dann sind Sie verlo-

ren! — véleményezé nagy hangon a német elnök.

Mert hát azt gondolta a főfő Bach-huszá, hogy mihelyt valaki a tősgyökeres Kecskemét városból való, eo ipso, *az nem tud németül*.

És csaknem így volt, mert kandidatus barátunk rögtön iszonyuan törött németséggel könyörögni kezdett, hogy engedné meg neki őnagysága, miként az államvizsgát részben magyarul, tesse le, mire a teljhatalmu civilisator eként felelt:

— Entweder ganz deutsch, oder ich lasse Sie nicht zu der Prüfung kommen.

— És mi történt? Hát bizony a tőzsgyökeres magyar kecskeméti fiú három-négy hét alatt elkészült a német államvizsgára, azt kitünőleg le is tette németül.

Vala pedig e fiatal ember *Sántha Gábor*, ki később pestvárosi törvényszéki bíró, majd királyi táblai bíró, végre királyi kuriai bíró lőn és jelenleg is e magas állást tölti be, az igazság kereső közönség teljes megalégedésére. Nekem régi jó barátom s vele szemben soha sem jutott eszembe ama latin közmondásra gondolni, hogy: „*honores mutant mores*“ — Isten veled Gábor barátom!

Ezen néhány sort 1893. évi december 23-án irtam, nem gondolván még akkor, hogy Gábor barátunkról, ki csak egy évvel vala idősebb mint

én, életében utolszor irok, mert ime a budapesti hírlapok 1894. évi április 14-én a következő gyász-hírt hozták :

„*Sántha Gábor kuriai bíró.* A kir. kuriának halottja van. *Sántha G.* kuriai bíró, a magyar leg-főbb ítélőszék egyik kiváló tagja, ma éjjel meghalt

Sántha Gábor 1835-ben Kecskeméten született. Középiskolai tanulmányainak befejezése után jogot hallgatott, megszerezte az ügyvédi oklevelet, azonban hajlamainak engedve, a bírói pályára lépett. Egyideig jegyző volt az egykori pesti városi törvényszéknél, 1869-ben pedig bírónak nevezték ki. Midőn 1868-ban az új polgári törvénykezési eljárást életbe léptették, Sánthát az akkor felállított Pest-terézvárosi járásbíróság vezetésével bízták meg, a hol körülbelül egy évig maradt. Innen áthelyezték a városi törvényszék árvaszéki osztályába, s ottan működött budapesti táblai bírónak történt kinevezetéséig, a mi 1875-ben következett be. Később kiegészítő előadó bíró lett a semmitőszéknél, 1887-ben pedig kuriai bírónak nevezték ki. Az elhunyt jeles készségű jogász volt, ki az igazságszolgáltatás minden ágazatában otthonosan érezte magát és tiszta, páratlan judiciumánál fogva a kuriának mindvégig diszére szolgált. Az elhunyt édes atyja volt a nemrég Budapestre kinevezett kir. alügyésznek, dr. Sántha Elemérnek.“

Ezek után csak ismételtnem kell:
— Isten veled Gábor barátom!

*

Volt azonban hiba a vizsgázókban is, a kik tudniillik sem magyarul, sem németül nem tudtak felelni.

Igy egyik barátunk — már a magyarabb világban — csaknem minden kérdésre „izé, izé”-vel felelt, mire *Karvasy* tanár meguntván a dolgot, főlebb lökte szemüvegét, mondván:

— Térjünk át más matériára. Például mondja meg Uraságod, mi az a telepített váltó?

— A telepített váltó, a telepített váltó izé, izé, a mit letesznek.

— Igen? — mondá a tanár, — nincs több kérdésem.

*

A jogügyi államvizsgálaton.

— Mikor lehet az ítéletet végrehajtani? — Kérdezi *Pauler* tanár.

— Mikor, mikor — mondja a kandidatus, — mikor a bíróság az ítéletet meghozta.

— Ugyan, ne mondjon ilyet Uraságod, hisz addig nem is ítélet, mig meg nem hozatik. Azonban végre lehet hajtani, mikor az ítélet

A kandidatus hallgat.

— Mikor az ítélet jogerőre emel

Folytatja a tanár.

A kandidátus még mindig hallgat, amire a tanár türelméből kifogyva befejezi.

— Mikor az ítélet jogerőre emelkedett.

Elmefuttatás a semmiről. — A semmi is valami. Már pedig ha e mottó áll, akkor a semmiről való fogalom nem ér semmit sem; mert miként szegény *Beőthy Laci* barátom — kinek sokszor volt alkalma az anyagi dolgokban velem együtt, a semmiről fájdalmasan elmélkedni — ki mondta: a hegedűt, gitárt, bőgőt, zongorát, stb. úgy készítik, hogy vesznek egy darab *semmit* és körül keritik fával. Tehát a *semmi értékes valami*.

Hogyne, mikor még hat éves fiam is ezt bizonyítja, mikor mondja, ha semmi a pénzünk, akkor a *Pali* bácsi csak semmi hust ad, ugye? — Nohát, tehát mégis ad valamit! . . . habár annak *semmi* is a neve.

S. P. barátunk is elmélkedett már a „Kalo-esai Néplap“ hasábjain a semmiről, de ha azon elmélkedés csakugyan semmit sem ért volna — mit P. barátunk reputációja kedvéért ezennel kétségbe vonunk — mégis ért annyit, hogy a könyvnyomdász-szedőnek, a nyomdai kerékajtónak, a papirost eregető leánynak és a nyomdásznak néhány tizest (krajcárost és nem forintosat), a cikk

olvasóinak pedig némi bosszuságot szerzett : mert hát uraim és hölgyeim sem a tizes, sem a bosszuság nem semmi, minek illusztrálására példával is szolgálok. Ugyanis egy tizessel le lehet ülni *gyöngre ferbelre*, vizit tenni és a bankot behuzni, miként ezt *Gemediener* barátunk hitelesen bizonyítandja, ki már kártya és pénz nélkül is ferblizett, tehát semmivel ; a bosszuság nélkül pedig könnyen megütheti az embert a guta.

Volt egy ismerős plébánosom, — Tary Ferenc, ki hivatalos minőségében a felekkel való érintkezése alatt minden hetivásáros napon kiboszankodta magát. Történt, hogy kanonokká lett, — mely állás, mint tudjuk, nagyon csöndes, — szomszédja a *Muki* bácsi, mindjárt mondta neki : — No szomszéd, ha maga elmegy kanonoknak, meghal ! — És ugy is lőn, a kanonok a más, a bosszuság nélküli légkörben egy évig sem élt.

De hogy a *semmi* valami, tanusítja azon körülmény, hogy azt látni is lehet : mert hiszen hányan mondják, *hogy semmit sem láttam, senki sem volt*, sőt egy barátunk egyszer, midőn elbeszélte, mikint vesztette volt el pénzét, eként végezte vala be előadását : „egyszer csak látom, hogy nem látom a pénzemet“, kétségkívül tehát, hogy a *semmi* is látta.

De hogy a *semmi* valóságosan értékes dolog — e közmondás is tanusítja, hogy : *nesze*

semmi fogd meg jól. Már ha meg lehet fogni, akkor valami, ha pedig jól meg kell fogni, akkor ér is valamit.

Hányan mondják, hogy van száz forintom, ezer forintom, százezer vagy millió forintom, de hányan mondják, hogy *semmi pénzem*. Így tehát a semmi az értékekkel a százasok- és ezresekkel együtt hozatván elő: a *melyek egyenlők egy harmadikkal, azok egymás közt is egyenlők*, quod erat demonstrandum; — ergo a *semmi* egyenlő a százassal meg az ezressel. Csak az az előnye ezen utóbbiak fölött, hogy a semmi legparányibb, valamint a legnagyobb helyen is elfér. Ép azért a semmi tanyázik mindenek előtt az emberi agyban, a szobában, a konyhában, a kamrában, a padláson, a pincében, legfőképen az erszényben, de még néha az államkincstárban is, minek következtében az adóvégrehajtók seregei iparkodnak a föntebb említett helyeken a semmi helyett valami mást, például sült galambot vagy: „nesze semmi fogd meg jól“-t találni. Hiszen találhatnak is néhol egyetlen falonfüggő földabroszt, melyen — a végrehajtást szenvedő kész fundust kijelölni — foglalásra.

De hogy a semmi valóságos létező tárgy, tanusítja a rosszul díjazott államtisztviselők tárcájának tartalma minden hó utolsó napjain, melyek tartalma: *semmi*, már pedig, ha a tartalom

semmi, akkor mégis valami, mert a mi tartalom, az létezik.

Jó kedve volt, rossz kedve volt, *semmi* kedve sem volt, szokták volt mondani, már pedig akár-milyen volt, de volt és itt áll az az okoskodás, ami a százas, ezres, százezres és a *semmi* közt fölláttatott, vagyis, hogy valami volt, tanúsítja azon körülmény, hogy most nincs.

Azonban a *semmi* véghetetlen érdemét és értékét hányszor bizonyítják az olyféle kifejezések: Hála Istennek semmi bajunk, semmi gondunk, semmi sem hiányzott. Ime itt még *hálálkodnak* az emberek, hogy *semmijök* sincs!

Akaratlanul is eszünkbe jut itt egy seladon barátunk, midőn egy kisasszonynak egy fiatal emberről mondta: — Tessék elhinni, hogy egész vastag könyvet lehetne össze írni azokról, a miket ez a fiatal ember *nem tud*.

— Bezzeg, — válaszola a hölgy, — vékony könyvet lehet összeírni azokról, a miket ön tud, legföllebb talán a címlapot, azt is hibásan, tehát *semmi*t.

Legkiválóbban bizonyította egyik lelkész barátunk, hogy mit ér a *semmi* és hogy mennyit lehet a semmiről beszélni. Hogy Csápek Károly plébános barátunk jeles hitszónok, azt mindenki tudta, azonban némelyek állítása szerint szónoklataira hosszasan kellett készülnie.

— No uraim, — mondá Károly barátunk — hogy az ellenkezőről meggyőzzem önöket, egy ajánlatot teszek önöknek. Tessék a jövő vasárnapi prédikációm tárgyát kitűzni, azt egy lepecsételt levélben a prédikáló székre tenni és én arról fogok beszélni, a mit önök a levélben kijelölnek.

Ugy lőn. A lelkész a szószékre lépén, fel-töré a levelet, mely azonban üres volt. Barátjai feszülten várták a prédikációt. De a lelkész a levél felnyitása után, azt minden zavar nélkül hiveinek felmutatván, mondá :

„Kedves keresztény hiveim! — Valamint-hogy e levélben semmi sincs, úgy szintén a mindenható Uristen semmiből teremttette a világot.“ És e tétel fölött oly hatalmas prédikációt tartott, hogy nemcsak hiveit, hanem elleneit is határtalan lelkesedésre ragadta.

Midőn egy logyikus, — miként a negyven-nyolcas évek előtt még nevezték — véletlenül hazaérkezett, apja és anyja éppen a vacsorához ültek volt. Az asztalon egy tányérban éppen csak két kemény tojás mutatkozott.

Hm! gondolá a diák, hogyan kaphatnék abból én is, mire e kérdést intézte :

— Ugy-eapám, aholkettő van, ott egyis van?

— Igaz fiam.

— Nos, kettő meg egy, az három, akkor ott a tányéron három tojás van, — számolá a diák

— Igaz fiam. — felelé az apa, — az egyik tojás az enyém, a másik az anyádé, a harmadik a tied. — És ezzel a két valósággal meglevő tojást maga és neje közt elosztván, az üres tányért e szavakkal nyujtá fiának.

— Nesze, a harmadik tojás a tied.

A fiu tehát kapott semmit, de mivel mégis kapott, kapott tehát *valamit*, mert *semmit kapni nem lehet*.

Valamikor a levegőt *semminek* tartották, az is volt, mignem a lepujabb kor fináncai, miután elődjeik minden elemre már kivetették az adót, ők kivetették a levegőre is az adót, azon indokból: mert hiszen *hányan élnek a levegőből!!!* Tehát miért ne fizetnének adót azok is!!! Azóta a levegő is megszűnt *semmi* lenni, hanem egy jól jövedelmező adóalap.

Kalocsai megyei törvényszéki levéltárból.

Egy perirat. Felperes, mielőtt az ügy érdemében felelne, kikéri a T. Törvényszék figyelmét és türelmét, hogy alperesnek a dologhoz nem tartozó *Stockdumm* elmélkedéseire felelhessen: mert mióta a volt és széphirű prov. törvényszék megszűnt és annak egyik volt bírāja, — jelen alperes képviselője, — szintén ügyvédkedni kezdett, fel-

tűnt a jelen alkotmányos megyei törvényszék előtt, egy *Paprika Jancsi*, vagy németül mondva, *Strohduum Gasperl*, ki a törvény által megkívánt komoly és higgadt perbeszédék helyett, hogy a törvénykezési gyakorlat szerint jogos érvekkel, adatokkal és tanubizonyságokkal lépne föl, a levegőben hadonáz, mikint Don Guichotte, fakardjával. És mégis ezen *roszdumm* praxisával elakarja hitetni a perlekedő felekkel, hogy ő kánállal ette volt a jogtudományt; fájdalom, hogy csak ette, de meg nem emésztette és így vérré nem vált benne. Kénytelen itt a felperes egy valakire *Einer von unsere Leut* hivatkozni, ki kérdezte:

— Sagen Sie mir wasfürein Szaudummer Mensch mus der K. S. sein?

— Warum?

— No, weil er neulich gesagt hat, dass Er jeder Prozess gewinnen mus. Glauben Sie mir, das ist doch *Pluncensdumm*.

Azonban a felperes a T. Törvényszék türelmét kimeríteni nem akarja, mert különben kénytelen volna a német szótár minden kifejezését fölhasználni, hogy alperesi mindenféle bolondságokat jellemezhessen, mire a felperest ezuttal csak az vitte, hogy alperesi képviselőt némileg arra figyelmeztesse, hogy a törvényszéki tárgyalóterem sokkal komolyabb hely, hogyses ott valaki

védői minőségében, Paprika Jancsias ügyességeit mutogatni akarván, buk fenceket csináljon, minél nincs könnyebb a világon. (Törv. levéltári szám 5152/867.)

*

Egy becsületsértési pör. T. M. Törvényszék. — 1867. nov. 21-én Kalocsán járván, este a napi lapok olvasása végett a szállásom fölötti Casinoba mentem föl, hol szabályszerű bevezetést nyervén, miután a lapokat átolvastam, a vacsorázó terembe kívántam jutni s e végből a nagy termen — hol teke asztalok álltak s a cigányzene mellett mulatók voltak, — mentem keresztül, midőn menet egy valaki erős hangon következőket kiáltotta; „Figyelmeztetem a kaszinói tagokat, hogy spion van köztünk R. E. S. a provizerium spionja!” — E szavak sértőleg ütven meg füleimet, hidegvérűleg fordultam vissza, keresem a hangot, honnét jött és kérdést intézve, ki legyen nevem szennyezője, erre egy ismeretlen, mogorva arcú egyéniség lépett előmbe e szavakkal: „Én mondtam H. F. ügyvéd.”

Én ezen egyéniséget figyelmeztettem szavai következményeire és eltávoztam. Mi indította H. F. urat ellenem, ki vele ösmeretségben nem voltam, nem tudom. Kérem őt megidézni és száz forint becsületsértési díjban elmarasztalni stb.

Errevaló ellenbeszéd. Mindenki azt keresi,

amie nines, így felperes is becsületét most már mintegy hatodszor keresi, nevezetesen Pest városa előtt már több becsületsértési keresete volt, úgy Pestmegye központi törvényszéke előtt, mindig el vesztette : különösen érdekes volt, midőn *Kondor Lajos* megyei szolgabíró ellen indított becsületsértési keresetet azért, mert őt *kendnek* szólította, hajdúnak, parasztnak nevezte stb. Továbbá érdekes *Sajer Sándor* elleni keresete, midőn kért ítéletet kimondatni, *példás nagy szavakban*. Mi nek folytán az ítélet szövege eként kezdődött! „Haragszik E — — — nagyon, hogy a kövér disznó hátra vagyon. (E perre egy ügyvédi honoráriumban várt, de meg nem kapott kövér disznó adott okot).

A mult évben felállított esküdtszék előtt, felperes volt az első ki ott becsületet keresett, de nem nyert, már most, hogy gondolja azt, hogy ennyi hiábavaló becsületkeresés után, ilyet a kalocsai megyei törvényszéktől nyerjen? . . . Alperes azt hiszi, hogy a becsület olyan portéka, melyet száz forint birságért megvenni nem lehet.

A dolog érdemére áttérve, először is tagadom a felperes azon állítását, hogy én ismeretlen, *mogorva arcú egyéniség volnék*, minek igazolásával % alatt becsatolom arcképemet.

Hogy a felperesről azt mondtam, ő a provisorium spionja, ez igaz, de hiszen az ily minőség

a provisoriumban csak érdem volt, melyért jutalmat is adtak. stb.

Ki azonban ezen egész pört ismerni, vagy talán a becsatolt arcképet látni kívánja, a kalocsai királyi törvényszéki levéltárban II. 177/868. sz. alatt megtalálhatja.

Itt csak némi tájékozást akartunk adni az akkori perbeszégekről.

A kalocsai krónikából. Az orvos és a gyógyszerész. A kalocsai érseki uradalomban a negyvenes évek elején az uradalmi orvos a szegényeket ingyen gyógyította és a gyógyszereket az uradalom számlájában szolgáltatatta ki.

Betegség kevés lévén, hogy az uraságnak alkalma legyen a szegények iránti jóakarata minél inkább való gyakorlására, gyakran ilyféle beszélgetés fordult elő az illetők közt:

— Hallod Franci! — mondá az orvos, — közel a tél, ne irnánk magunknak egy egy téli kabátot, hm?

— Bizony pajtás jó volna, még egy-egy hízót is.

— No jó tehát irok.

És az orvos irta a sok hideglelés, köhögés és más, egyéb betegségek elleni rendelővényeket.

A gyógyszerész pedig az évnegyed végén ment az urasághoz a számlával és emelte föl az

akkori pénznemben, vagyis huszasokban a járandó összeget. Azonban nem mindig ért vele haza: mert a kastély egyéb bentlakói már lesték Franci bácsit, — csábítván őt egy kis gyöngéferbelre, minek ritkán állhatott ellent. Ilyenkor gyakran megtörtént, hogy Franci bácsi a megírt hizót is benthagyta, nemesak a magáét, hanem az orvosét is. Minek következtében mi volt a teendő?

Ujra irtak.

Franci bácsi pedig otthon himezett-hámozott, hogy a konsilárius ő nagysága nem ért rá, azt mondták, hogy máskor jőjjenek, vagy hogy a jövő negyedi számlával együtt adjam be stb. Megtörtént azonban, hogy a jövő negyedévi számla is így járt: mert hát a *ferbel egy átkos szenvedély*.

*

Tóth Miska érseki szakács. Nem volt valami nevezetes ember, de azért beillik a Krónikába. Egyik másik kalocsai kastélybeli pap, de különösen Girk Lojzi, — a később paksi plébános — gyakran megtámadta őt, hogy kávéjukba nem ad bőrt. Midőn utóbbi alkalommal kávéját keverte volna, valami fekete színű idegen tárgyat talált benne.

— Mi ez? — kérdé az épen jelenlevő szakáctól.

— Mi az? hát bőr, mindig panaszkodik, hogy nem adok bőrt, most adtam jó nagyot és vastagot. Tessék.

Vala pedig az *szalonnabőr*.

*

A koldusok szüree. Az 1848-iki alkotmányos időkben vala az első népképviselő választás. Ily alkalmakkor az egyik-másik párt nem igen szokta egymást kimélni a különféle vádaktól. Midőn egyik gazdag iparosról azt mondta valaki, ugyan miért nincs a mi pártunkon, hiszen teljesen független ember.

— Dehogy az, — jegyzé meg egyik választó, hiszen ő varrja a koldusok szürét.

*

A bordézsmlásról. Többnyire irnokok, vagy ispánok küldettek ki az ezen negyvennyole előtti urodalmi járandóság beszédésére. Ezek által irányított egyik-másik kocsi a boros hordóval, majd a hajósi urodalmi nagy pincébe, majd a ka-loesai kastély pincéjébe vagy a szemináriumba, pedig feltűnően sok olyan, melyeken a hordóra krétával ez vala írva: *A pater piaristáknak*. Az ilyen hordók többnyire már utoljára szállítottak el, mindegyik mellé egy irnok ülven és eskortizozván a pater piaristák felé? Dehogy, egyik-másik irnok lakásába, hol azután óriási kancellista bálok tartattak.

De azért ne sajnálják önök a derék pater piaristákat. Jutott vala azoknak is annyi, a mennyi csak kívántatódott, miként Bolvári Janesi bácsi szokta volt mondani.

*

A fa mint táplálék. Gyurkovits a harmincas években és azelőtt is kalocsai érsekuraldalmi erdőmester volt. Ő ültette a még most is létező drákszéli sorfákat. Ugyanő volt az, ki a forma kedvéért mindegyik lányával — midőn férjhez ment — egy zsák rézpénzt adott, bár ezüstben is képes lett volna ugyanannyit adni. — Az erdő-esőszök állása akkor is jövedelmes állás volt, mégis megtörtént, hogy egyik-másik csősz panaszkodott előtte.

— Micsoda?! — mondá ilyenkor az erdőmester, — nem tudsz megélni? — hát egyél fát.

És az erdő-esősz követte a tanácsot, fát evett a nélkül, hogy a foga beletörött volna.

*

Jakab Péter is méltó, hogy a Krónikában megemlékezzünk róla, ha egyébert nem, azért okvetetlenül, hogy a szabadságharcban mint honvéd őrnagy vett részt. Kalocsán a városházánál több évig szolgált. Magánfeleknek különféle peresügyön kívüli ügyeket végzett. Megtörtént néha, hogy holmi telekkönyvi kérvénye valamely forma-hiba miatt visszautasítatván, a polgár em-

ber a költségeket visszakövetelte, mire Péter bárátnunk ilyenképen nyugtatta meg:

— Hát ha kedet egy korszós fuvarba fogadja a kecskeméti vásárra tíz forintért és a korszós semmit sem árul, ked visszaadja a pénzt?

— Nem én.

— No lássa ked, hát én sem adom vissza.

És az illető előbb a fejét rázta, de végre belátta, hogy Péternek igaza volt.

Az embereket így jellemezte: nincs veszedelmesebb, mint a frakkos kálvinista és a civílsandár. Pestmegyéről pedig így szokott beszélni: Nyárivármegye, Földvály-járás. A parasztról szokta volt mondani: legszebb a paraszt a deresen. Vajjon mennyiben volt igaza? . . . nehéz eldönteni: mert Péter bátyánk a bort éppen nem utálta, meg a tréfát is szerette; az ilyen erős mondásokkal pedig rendszeren ebéd után szokott előállani. Az erősen kételkedőknek azt szokta volt mondani, hogy: minden tréfának fele igaz; s hogy: borban az igazság, Ez ellen aztán már ki szólhatott volna?

Felköszöntésem boldogult Földvály Mihály Pestmegye volt alispánjához egy ünnepélyes ebéd alkalmával 1883-ban.

Tisztelt mulató gyülekezet! — Köztudomású dolog, hogy Pestvármegye Magyarország-

nak mindenkoron vezér- vagy mintavármegyéje volt és kiváló tagjai; az országnak vezérferfiái. Így szokás volt vala mondani:

Kossuth, Nyáry, Szentkirályi

És valamennyi Földvály

Valának Pestmegye oszlopai

Nekünk különösen négy Földváryt volt szerencsénk ismerni. Az elsőnek, mint alispánnak emlékezetét megörökitette az irodalomban *Vas Gereben* jeles tollával, a többit, mint alispán és főszolgabírákat a megye közgyűléseinek jegyzőkönyvei.

Földvály Mihály mint keceli kerületi országgyűlési képviselő foglalta el az alispáni széket s két évtizeden át viselte, ma is (1894.) viseli a bizalmi tisztséget.

Hogy Kalocsa és vidéke neki nem mostoha, hanem édes gyermeke, tanúsítja azon körülmény, hogy midőn gyakori tűz és még gyakoribb vízveszély pusztította vidékünket, mindenkor itt volt közöttünk és szóval és tettel igyekezett a veszélyt enyhíteni. De hogy valóban szeret bennünket, azzal is tanúsítja, hogy valahányszor hivatalos gondjai megengedik, üdülésre is hozzánk siet, mint kedves otthonába.

Tisztelt mulató gyülekezet! . . . Kilátásba van helyezve, hogy közelebb önálló Solt vármegye szerveztetik. Azt hiszem, mindnyájunk óhaját fe-

jezem ki, hogy az új Solt vármegye székhelye Kalocsa, alispánja pedig Földváry Mihály legyen! Éljen!

Persze az új Solt vármegye még mindig csak jámbor óhajítás.

Tudatlan sakkozók a kalocsai Kaszinóban. A hetvenes évek végén lehetett. A kaszinói helyiségek kongtak az ürességtől. Az akkori beosztás szerint a két utolsó szűk szoba egyikében Szabó Aladár aljárásbíró és Moravesik György bir. végrehajtó versenyeztek egymással az unalom elűzésében.

— Tud-e sakkozni? — kérde Aladár?

— Nem, — felelé emez.

— Én sem, de azért ülünk le sakkozni.

Leültek, az egész játékból annyit értvén csak, hogy a sakkfigurákat kellően föltudták állítani, mi megtörténvén, mindketten neki könyököltek a kis asztalnak s ráborultak a sakk-táblára, egyetlen huzást sem tévén, mígnem oda-tévedt *Karácsonyi Károly* bácsi az őrnagy és a szokásos *gibic*.

Huzott az egyik, huzott a másik, egyik ki-ütött egy parasztot, a másik szintén. Majd ismét teljes egy órai szünet következett. Az őrnagy ezalatt két félszivart is kiszítt, s meg nem foghatta e játékot, melyben két paraszt kiütése után

oly sokáig gondolkoznak. Hiszen valami figurával csak előre kell jönni.

Csakugyan előjött az egyik futárral éppen annyira, hogy a másik futár azt nyomban elcsipte. Majd tornyok szabadíttatván ki helyükből, egyik a másikat, a másikat pedig a ló elcsipte.

Csak nézi az őrnagy az előtte szokatlan játékot, meg nem foghatván a rendszertelen huzásokat, de hát csak türelmesen figyelt.

Egyszer csak felkapja Aladár a királyt a fehér kockáról és a másik fél királynéja elé állítja, mondván sakk-matt.

Erre azonban Moravesik mondja, hogy ellenkezőleg, itt a sakk-matt és királynéjával kiüti az Aladár királyját.

Az őrnagy bámulása megszűnik és e helyett imigyen kiált föl :

— Hiszen az urak nem tudnak sakkózni !

— Nem hát, — mondja Aladár.

— Persze, hogy nem — mondja Moravesik,
— csak kutyát fésültünk.

És Károly bácsi sajnálta az időt, melyet gibic minőségében ekint hiába eltöltött, délután öt órától este nyolc óráig. No de kárpótolta magát azután a *Lisztes-Bolvár*y, *Felix* és mások ferbli játékán.

Mikor ötszáz indiánust megvendégeltem.

(Tanulmányos történet jegyzőjelöltek számára.)

Már tizenkét éve lesz midőn a kalocsai fő- és másodjegyzői állás betöltendő vala. Megindult a korteskedés nem annyira szép szóval, mint borral, pálinkával, szivarral, sóskalácschal és más egyéb ilyen indiánusok által különösen kedvelt dolgokkal.

A másodjegyzői állásra én is pályáztam, de minthogy különben is naponkint *hét, mond hét egyént kellett* reggeli, ebéd és vacsorával ellátnom, gondolkozóba estem, hogy miként cselekedjem. Levelet irtam keresztatyámhoz, boldogult Márkus Lajos hajósi plébánoshoz tanácsát kikérendő, ki is a következőket irta :

„A kalocsai korteskedéshez ezrek kívántatnak. Az erre fordított költség, kidobott pénz. Sokan fognak pályázni, s ezek közül csak kettő érheti el céljat. A többi hasztalanul költött. Példa erre Miske és Nádudvar betöltött jegyzősége, melyekre ketten-ketten annyi anyagi veszteséggel pályáztak. S most nehezen szenvedik annak következményeit. *Azért bízd sorsodat az intéző jó Istenre, ajánld oltalmába nagy családodat. Ha ő meghallgatja kérésedet, nem lesz a nyomorult emberekre szükséged.*“

Követtem is e jó tanácsot és nem jártam be India pusztáit és sivatagjait, sem magam, sem

mások által be nem járattam, hogy oszszák érdekemben a szivarokat meg a bódító erővel bíró liquiditumokat: mert hiszen nem bódító erejű ittallal most is szolgállok. Azonban az ember tervez és néha úgy jár, mint a vízbeugrasztott béka, vagyis akaratlanul is gyakorolja a vendégszeretet erényét.

Midőn már a főjegyző megválasztott és fölvirradt a másodjegyző választásának a győzelmet ígérő napja, úgy éreztem magamat, mint *I. Napoleon* a lipcei ütközet előtt, pedig miként neki, úgy nekem is a nem nyeres napja kelt föl.

Nyolc óra felé az egyik főjegyzőjelölt bukott és kiéhezett indiánusai kezdtek lakásomon gyülekezni, igérvén mindent és kérvén mindent, mi enni és inni való.

Ekkor kellett volna a föntebbi tanácsra gondolnom. De nem lehetett: mert hát a tömeg özönlött. Megkísértettem azt szellemi táplálékkal jól tartani és midőn már ötszáz főnyire emelkedett, beszéltem hozzá egyet-mást, meg is éljeneztek érte, de hát nemcsak szóval él az ember. Azért folytatni kellett a vendégeltetést. Minek következménye üvegek és poharak összetörése lőn.

De hát az eredmény? — fogja valaki kérdezni. — Hát bizony az eredmény elég fényes volt: mert az ötszáz indiánus közül egyetlenegy sem szavazott rám, pedig sajátkezüleg szeltem

nekik a kenyeret, melyet jobb lett volna saját gyermekeimnek adni.

Itt jut eszembe valami.

Egy lelkész, kinek valami dolga volt szintén az indiánusokkal és általuk rászédetett, beszédjében a többi közt mondá:

— Mit mondott Szent Jakab apostol?

A hivek hallgattak.

— Mit mondott Szent Jakab apostol? — kérde a lelkész ismét.

A hivek ismét hallgattak.

— Nohát azt mondta Szent Jakab apostol: *ne higgy az indiánusoknak.*

Hiszen én nem is hiszek többé, hanem miután más kárán tanul az okos, közlöm a jegyzőjelöltekkel e rám nézve *tragédiát*, hogy hasonló körülmények közt úgy viseljék magukat. hogy a választás *komédiával* végződjék és ők legyenek azok, a kik *utolszor nevetnek.*

Tanulság pedig az, hogy ha már a jóságos Istenre bízunk a sorsunkat és családunkat, ne szoruljunk a komisz emberekre. Természetes, hogy a kinek nem inge ne vegye magára. Nekem azonban meg van az egészből a hasznom, azon *őutudat, hogy mégis voltam egyszer ur*, midőn ötszáz embert megvendégeltem, habár úgy néztem is a vendégekre, mint a *kocsijával felfordult korsós.*

Az öngyilkosság megakadályozása. —

A Bach időkben történt, midőn még Budapesten oly ritka volt a magyar szó, mint a fehér holló. Egy rosszul dijjazott hivatalnok, — milyeneknek akkori száma legio volt, — miután már mikint mondani szokás, nyakig uszott az adósságokban, elhatározta magában, hogy bucsut vesz a szerinte nyomoruságos élettől.

E végből a Duna-parthoz ment s ott hangoosan kezdett magában beszélgetni, majd e szavak után :

„Ist denn gar Ka' Weg,

Ist denn gar Ka' Steg . . .“

a víz felé rohant, azonban egy csizmatisztító fiu elébe szaladt :

— Nem akarja talán előbb a cipőit tisztíttatni ? és ezzel pillanatra feltartóztatta.

Az öngyilkosjelölt megállt, ujját homlokára illesztve gondolkodott: ime ez a fiu a csizmatisztításból megél, miért ne élnek meg én is ?

És előbbi kétségbeesett szándékát megváltoztatva elhatározta, hogy élni fog, lesz csizmatisztító és egyelőre az is lett, majd kiszolgálókésőbb fizető pincér, évek mulva kávé, háziur, végre előkelő szálloda-tulajdonos.

Tanulság: *Mindenki saját szerencséjének mestere, a sült galamb pedig senkinek, még a Sanyaru Vendelnek sem repül a szájába.*

Hivatalos rombolás Kalocsán. 1896-ik év március 19-én kora reggel nagyszámu munkás ember szállotta meg a városházát és a négy szomszédos kisajátítandó házat, hogy csákány, kalapács és feszítő vasak segélyével, husz nap alatt eltávolítsák ezeket a föld színéről, helyet adván az új két emeletes törvényszéki palotának, mely ott a város nagy áldozata, és az állam bőkezűségéből 345 ezer forint értékben emeltetik és 1897-ik évi október hóban adatik át rendeltetésének. A kalocsai városháza már oly régi, hogy annak építési idejéről Kalocsán senki sem emlékezik. Erre vonatkozólag a városi levéltárban adat nem található. Azért kíváncsian vártuk az alapkövő megtalálását, melynek elhelyezése iránt a régiek igen circumspektusok (körültekintők) voltak. A piaci *kofavilágban*, hagyomány után, *egyszák aranyról* beszélnek, mely állítólag a városháza alapjába helyeztetett, hogy midőn a város a legnagyobb szükségben lesz, vegye elő. No hát, most már bátran előveheti, mert ugyan nem Hannibal áll a kapu előtt, hanem *Kun László szekere*. A régi városháza leromboltatott, a zsák arany meg nem találtatott és helyén a kétemeletes törvényszéki épület földel alá került.

Élet és halál között. A negyvenes évek közepén, 1896-ban, a nemes ifjuság, már tudni-

illik, a diákok — az úgynevezett „Tyukmajor“ vizéhez, az érseki kert mellett járt fürödni, hol az évenként kimaradhatatlan Dunakiöntés folytán mindig alkalmas víz volt a fürdésre.

Sokan fürödtünk ott. Én nem tudtam uszni, most sem tudok, mindamellett a vízben bátran s *meggondolatlanul* haladtam előre, még akkor is, midőn a víz ajkaimon folyl kezdett érni. Egyszerre csak lesüllyedtem annyira, hogy megkísérlett vergődéseimmal, ugrásaimmal, nem valék képes a víz felszinéig emelkedni. Küzködtem, kiáltani akartam, mi által mind több vizet nyeltem. Midőn már az életbenmaradás lehetetlensége tünt föl előttem, az Istenre gondoltam s pár másodperc alatt tiz éves életpályámra.

E pillanatban valaki átkarolt, fölemelt, megláttam, — a mennyire a lecsorgó víz engedte, — az eget, köröskörül fürdőtársaimat és megmentőmet, ki vala, mint akkoron magunk közt neveztük *Kilger Gyurka*, kalocsai fiú, akkorasztalos tanuló, majd harangozó, ki ma is, — e sorok írásakor, — él.

Megmentetésem pillanatában nem tudtam örüljek-e, szomorkodjam-e. Annyi bizonyos, hogy komolyan sohasem örültem neki, mintha éreztem volna, hogy a következő életben, mennyi küzdelem, remény, csalódás állt előttem!.... Ha mindezt elgondolom, az életben sokkal több szenvedést, mint boldogságot kellett érnem.

Ha a halálveszélyből akkor ki nem mentetem, — a szerencsétlenségek csaknem ötven éves láncolata nem nehezült volna további életpályámra és a szenvedések legioitól szabadultam volna meg. Dé hát az Isten rendelte így, az ő akaratának mindenben kell érvényesülnie, csak az vigasztal, hogy *egy percet élünk e földön, egy örökkévalóságot az Istennél és hogy minél boldogtalanabbak vagyunk ezen a világon, annál boldogabbak leszünk a más világon; soha nem szenvedni, annyi volna, mint soha boldognak nem lenni! . . .*

De hiszen az isteni bölcsesség és igazsággal ellenkeznék is az, hogy valaki örökké boldogtalan legyen mind ezen, mind a másvilágon. Ezen elvet elfogadva, ránk sokakra nézve az Isten jóvoltából még végtelen boldogság vár a *másvilágon*. De hiszen hogyisne! A temetőben már sokkal több jó barátunk fekszik és vár ránk, mint a földszinén jár s bennünket szívesebben tudna ott. Legyen kívánságuk, de az Isten rendelése szerint!

Minden elmulik e világon: jó, rossz, boldogság, boldogtalanság, még a nyomorúság is . . . Fájdalom, hogy ez mulik el legutoljára! . . . Más emberek ott kezdik, ahol mi kezdtük és ott végzik, ahol mi. A világ maga mindig a régi marad, mi emberek csak átutazunk rajta.

Most pedig befejezzük, mikint a Ferenc-
rendüek az ebédet :

Bibit abbas, cum priore
Bibit coguns cum factore,
Et pro rege, et pro papa
Bibunt vinum sine aqua.

TARTALOM:

	Lap.		Lap.
Aug. 18. 1852-ben az érseki kastély- ban	XLIII	Ábrahámffy János	94
Bende Imre püspök	XXXVI	Bach időkbeni államviz- gálatok	187
Bischof v. Alba	XLV	Bereczk Béla pesti ügyvéd	98
Bogyiszlói halász Kol- lonits érseknél	XLVI	Bereczk I udvari jegyző	81
Császka György érsek	XVII	Bordézsmlásról	303
Deputacio Haynald		Budai svábhegyi számár	258
Lajos érseknél	XL	Bus Vitéz	212
Haynald L. érsek	XIV	Családi dráma Kalocsán	281
Kanonok installálási tobákszelence	XVIII	Csápek Károly plébános	205
Klobusitzky Péter érsek	VIII	Csernyus István	130
Kunszt József érsek	XII	Csernyus Imre	138
Lonovits J. érsek	XIII	Dobos Sándor	145
Molnár J. kanonok	XXXVII	Egy becsületsértési per	299
Schill Athanaz cisz- tercita	XXXIX	Egy perirat	299
		Egy régi fogadás	112
		Elátkozott herceg	195
		Elmefuttatás a semmiről	292
		Élet és halál között	313
		Érdekes fogadás	112

	Lap.		Lap.
Fa mint táplálék	304	Kalocsai főkáptalani ho-	
Feleký József	149	noráriumok	273
Felköszöntés Földváry M.		Kanonoki ebéd szaporítása	251
alispánra	305	Ki a bolond	140
Fényes danse-jour-fix	250	Kegyelemből illetéktelenül	177
Földváry Gábor alispán	103	Kiskőrösi kanapépörök	267
Földváry Mihály alispán	305	Ki a tőkepénzes Kalocsán	271
Haynald vendégebédei	47	Koldusok szüre	203
Haynald érsekkeli utolsó		Kolozsvári emlékek	21
találkozásom	56	Kováts Imre halasi r. ka-	
Halmi K. és Válics P.		pitány	172
utazása	233	Kovácsi Károly színész	156
Halász (fitos) szegzárdi	87	Kubinszky M. püspök	33
Hatvanegyedik nyílás alatt	93	Láng Ferenc bácsi	202
Hivatalos társalgás a kalo-		Lászlóvszky A. ügyvéd	226
csai adóhivatalban	283	Magyar szent korona	123
Hivatalos rombolás Kalo-		Miért kapták meg a hala-	
csán	313	siak a vasutat	190
Holtakkal való beszélgetés	133	Mikör ötszáz indiánust	
Hortus Archiepiscopalis	58	megvendégeltém	309
Hörl Antal	118	Munkácsi Mihály	54
Huszezer frtos sikkasztás	230	Nagy Ignác végrendelete	142
Jókai Mórhoz	253	Nagy Ignác honoráriuma	97
Jakab Péter h. őrnagy	309	Ordasi hivatalos borpince	271
Kalocsai érsekkert	62-67	Orvos és gyógyszerész	301
Kalocsai krónikából	93	Öngyilkosság megakadályozása	312
Kalocsai régi papjelöltek	166	Patatics Pál Bismarck	113
Kalocsa rendezett tanácsa	242	Pesti nemzeti színház zsi-	
Kalocsai m. törvényszéki		norpádlásán	109
levéltárból	297	Pestrőli leányszöktetés	88
Kalocsai sangéne assz.	246	Poculum caritatis	316
Kalocsai kanapépörök	259		

	Lap.		Lap.
Potoczky Elek v. kalocsai ügyvéd	285	Távgyaloglás Szegedre	36
Raffay János v. piarista	22	Trencsényi Dániel és Halász Ábrás	188
Régi elite bálók Kalocsán a sörházban	254	Tessényi József szolgabíró	97
Régi jó időkbeli eredeti okirat Uszódrról	108	Temetés Pakson	241
Régi Két Pisztoly kávéházban	110	Tizennyolc év előtt és után Tasson	150
Siralom háza Kalocsán	278	Tolnamegyei krónikából	75
Sándor Imre ügyvéd	237	Tóth Sándor kölezsdi kasznár	81
Stulits Antal v. bíró	68	Tóth Miska érseki szakács	307
Szarka János fiskális	182	Tudatlan sakkozók a kalocsai Kaszinóban	307
Szabadkőmivésekről	113	Tűzvesztély Szabadkán	290
Szász Károly püspök	55	Ügyvédi honorárium	43
Százalékfizetés alól kibujni nem lehet	280	Vári Szabó István	238
Szegedi emlékek	1	Vegetarianusok a gőzhajón	165
Szegedi pógár és fiskális	186	Wascher Ferenc	192
Tassi urak szőlő hegedőse		Windischgrätz és Schlick hadvezérek	221
Prekop	180		

